DIALOGORVM SACRORUM LIBRI IIII.

Et ad linguam rectè formandam, & ad vitam sanctè instituendam, Christianæ juventuti apprimè utiles.

147 Cam. e 651. 2

[redacted] Autore [redacted]
SEBASTIANO CASTALIONE.

Editio novissima, superioribus longè correctior.

Protrepticon.

Sive velis promptè voces proferre Latinas;
Historias sacras discere sive velis:
En tibi conductum modicâ mercede Magistrum!
Castalioni operam des modò, utrumq; dabit.

CANTABRIGIÆ:
Ex Academiæ celeberrimæ
Typographeo. 1651.

SEBAST. CASTALIO
Christianis lectoribus S.

HOs dialogos, fratres charissimi, composuimus, ut pueri haberent unde eâdem operâ & mores Christianos & orationem Latinam discerent. Itaq. eorum ruditati in primo libro servivimus, sermone facillimo, eoque minus eleganti, & tamen Latino utentes, & pueris quasi præmansum cibum in os ingerentes. In cæteris jam elegantiùs loqui cœpimus. Quòd autem Dei nomen Jehova *Hebræum usurpavimus, quòd nullum Dei proprium nomen Latinè extat, nisi forte Jupiter; (sed id ut pollutum omittamus) id etsi principio videbitur fortasse durius, tamen usu mollescet: & quod insuetum aures radet, idem usitatum demulcebit.* Valete.

24-244

DIA-

DIALOGORUM SACRORUM SEBASTIANI CASTALIONIS Liber primus.

JENKINS LIB. 1923

ADAMUS Gen. 3.

Argumentum. *Serpens Evam, & Eva porrò Adamum impellit ad vescendum fructu vetito: Deus verò ipsos tres ad totidem pœnas damnat.*

Serpens, Eva, Adamus, Jehova.

CUr vetuit vos Deus vesci ex omnibus arboribus pomarii? *E.* Licet nobis vesci fructibus arborum pomarij; tantùm Deus nobis interdixit eâ arbore, quæ est in medio pomario, nè vesceremur fructu ejus, néve etiam attingeremus, nisi vellemus mori. *S.* Nequaquam moriemini propterea: sed scit Deus, si comederitis de eo, tum oculos vobis apertum iri, atque ità vos fore tanquam deos, scientes boni atque mali. *E.* Ita planè videtur, & fructus ipse est pulcher sanè visu: nescio an sit ità dulcis gustatu; veruntamen experiar. Vah, quàm dulcis est! impertiendum est etiam marito. Mi vir, si scires quam sapidus sit hic fructus, jamdudum comedisses. Accipe. *A.* Quando ità vis, faciam. Ah! flagitium fecimus. *E.* Quid est? *A.* Nónne vides misera, nos esse nudos? *E.* Video, & me pudet: sed quid nobis faciendum est? *A.* Texamus nobis subligacula ex foliis, quibus tegamus pudenda. *E.* Bene mones: & est hîc ficus foliis magnis & aptis huic rei. *A.* Sed ô nos infelices! videor mihi audire vocem. *E.* Jehova est. Miseram me! vereor ne deprehendat nos nudos. Abdamus nos in hoc densum nemus. *J.* Heus, heus, Adame, ubi es? *A.* Audità voce tuâ in pomario, territus sum; & quia nudus eram, abscondi me. *J.* Unde didicisti te esse nudum? Nunnam comedisti de arbore de qua præceperam tibi ne comederes? *A.* Comêdi quidem

quidem; sed præbuit mulier, quam tu adjunxisti mihi. *J.* Quidnam fecisti, mulier? *E.* Decepta à serpente comêdi. *J.* Quoniam istud fecisti, serpens, tu eris detestabilissima omnium bestiarum, omniumque animalium terrestrium, & incedes in pectus, & vorabis pulverem quamdiu vives. Quin etiam concitabo tantas inimicitias inter te & mulierem, intérque semen tuum & ejus, ut id conterat tibi caput, tu autem ei calcem. Te quoque, fœmina, afficiam plurimis doloribus & ærumnis, ut cum dolore parias; & tota pendeas ex imperio viri tui. Et tu, Adame, quoniam morem gerens uxori tuæ comedisti de arbore, cujus esu interdixeram tibi, habebis terram infœcundam tuâ culpâ, & ex ea quæres victum laboriosè dum vives, cùm interim ipsa procreabit tibi carduos & sentes. Tu vescêris herbis è terra nascentibus, & cum sudore vultûs tolerabis victum, donec redeas in terram ex qua ortus es: nam pulvis es, & in pulverem redibis.

Sententia. *Ob unius hominis inobedientiam mors intravit in mundum. Disce puer, obedientiam.*

CAINUS Gen. 4.

Arg. *Deus Cainum damnat ob fratricidium.*

Jehova, Cainus.

CAine, ubi est Abel frater tuus? *C.* Nescio: nunquid ego sum custos fratris mei? *J.* Quid fecisti? ipse sanguis fratris tui edit ad me clamorem de terra. Quamobrem utêris terrâ infestâ, ut quæ aperto ore hauserit sanguinem fratris tui de tua manu: ea non præbeat ampliùs vim suam tibi colenti. Tu errabis vagus per orbem terrarum. *C.* Mea culpa est major quam ut possit remitti. En ego hodie exterminatus à te, ex ipso solo terrarum, errabo vagus per orbem terrarum, fugiens tuum conspectum: ità ut qui proximus invenerit me, interficiat. *J.* Imò verò quicunque interfecerit Cainum, subibit pœnam septuli. Quare apponam tibi hanc notam, nè si quis inciderit in te, perimat te.

Sent. *Injusti nequeunt ferre justos. Quæ clam perpetrantur, palam punientur.*

LOTUS Gen. 18, & 19.

Argum. *Abrahamus excepit Genios hospitio, & Jehova ei*

prolem

prolem promittit, consiliúmque suum de Sodoma eversione patefacit: idem facit deinde Lotus, & à Genijs eripitur ex periculo.

Abrahamus, Jehove, Genij duo, Puer, Sara, Lotus, uxor Lotí, Sodomitæ.

VIdeo tres homines adversum me. Non dubium est, quin sint defessi de via, præsertim hoc tanto æstu: quare currem eis obviàm, ut retineam eos apud me. Domine, si vis facere mihi gratissimum, noli aliò potius divertere, quàm ad me. Lavabitis pedes pauculâ aquâ adhibitâ, deinde requiescetis sub arbore. Ego interea curabo vobis parandum panem ut recreetis animos vestros, deinde pergatis. Hæc est vobis idonea causa divertendi ad me. *G.* Sic faciemus. *A.* Iam propero in casam. Sara, sume properè tria sata farinæ siliginææ, ex qua depsiticos facias panes subcinetitios. Nam adventant nobis hospites, quos ego volo accipere lautè. Itaque jam curro ad bovile: volo enim mactare vitulum quo eos tractem opiparè. Tu interea cura, ut nihil desit eis, quod opus sit hospitibus. *S.* Fiet. Propterea, Hagar, incende ignem, tepefac aquam ad depsendum, dum ego promo farinam. Agè jam, dum aqua tepefit, para mactram, subige farinam: expediamus omnia quæ jussit herus. *A.* Macta eum expeditè, puer. Heus Sara. *S.* Quid vis, mi vir? *A.* Cura nobis luculentum focum. *S.* Jam accensus est. *A.* Impone ahenum. Volo ego hospites meos curari diligentissimè atque humanissimè. Estne adhuc detracta pellis illi vitulo, puer? *P.* Imò jam dissectus est. *A.* Conjicimus hæc frusta in ahenum. Subjice tu plura ligna, ut coquantur celerius. Despuma jus; Hagar, instrue mensam: sed foris in umbraculo, sub arbore. Nihil libentiùs quàm viatoribus benefacio: & certè eos negligere inhumanum est. Hospites, omnia sunt parata accumbite, & vescimini lætò animo: habetis hic butyrum, habetis & lac. Boni consulite quod adest, quódque Deus largitur in præsentia. Puer, appone eis vitulinam. *J.* Ubi est Sara uxor tua? *A.* Adest in tabernaculo. *J.* Cum revisam te eâdem tempestate anni quæ nunc est, habebit Sara uxor tua filium. *S.* Haha hæ! ridiculum. Ego jam vieta

sum; & indulgebo voluptati, scilicet cùm meus quoque dominus conscenerit? *J.* Cur tandem ridet Sara, negans se posse parere, quia consenuit? ésne aliquid quod Jehova non possit efficere? Cùm revisam te, inquam, anno veiente, habebit Sara filium. *S.* Ego non risi. *J.* Imò verò risisti. *G.* Sed jam pergamus concedere iter reliquum. *A.* Ego comitabor vos, nisi molestum est. *J.* Egóne ut celem Abrahamum de eo quod sum facturus, ex quo profectura sit gens maxima & potentissima, per quem omnes gentes orbis terrarum sint consecuturæ felicitatem? Nam certò scio eum præceptum esse liberis suis, & posteris suæ in posterum stirpi, ut vivant ex meo præscripto, & colant justitiam atque jus, ut ego præstem Abrahamo quæ promisi ei: profecto non celabo. Abrahame, volo tibi indicare qui sim, & quò eam. Ego sum Jehova. Cùm viderem dissipatos esse rumores de eorum tantisque flagitiis Sodomitarum & Gomorrhæorum, statui devenire huc, & explorare, utrùm sint planè profligati, quemadmodum accepi famâ & auditione, an non sint. *G.* Nos quidem antecedamus. *A.* Sed quid? perdésne etiam bonos unà cum improbis? Si erunt quinquaginta boni viri in urbe, an etiam perdes? neque agnoscis illi loco, propter illos quinquaginta bonos qui erunt in eo? Absit ut tu sic facias, ut interficias bonos cum malis, sitque eadem conditio probrorum & improborum. Absit ut tu, qui moderaris totum orbem terrarum, non facias æquum. *J.* Si invenero in urbe Sodomæ quinquaginta viros bonos, ignoscam toti loco propter eos. *A.* Faciò fortasse audaciter, qui audeam alloqui te Dominum meum, ipse pulvis & cinis: sed tamen si forte defuerint quinque de quinquaginta bonis, an propter quinque excindes totam urbem? *J.* Non evertam, si invenero ibi quadraginta quinque viros. *A.* Quid si quadraginta? *J.* Etiam propter quadraginta abstinebo. *A.* Quæso ne ægrè feras, Domine, si pergo quærere. Quid si triginta? *J.* Etiam sic abstinebo. *A.* Possum videre audacior, qui alloquar Dominum meum. Quid si viginti? *J.* Etiam eorum causâ non pervertam. *A.* Interrogabo te hoc postremum, si tibi gravis non sim. Quid si decem? *J.* Propter decem non evertam. *G.* Jam advespascit,

rascit, & nos appropinquamus urbi. *L.* Video huc adventare duos hospites. Ibo eis obviàm, ut eos deducam ad me. Salvete, viri præstantissimi. *G.* Salve & tu, vir humanissime. *L.* Peto à vobis, ut divertamini in meam domum, ut ibi lotis pedibus pernoctetis, cras repetituri vestrum iter. *G.* Imò pernoctabimus in foro. *L.* At ego non patiar: divertimini ad me: accipiam vos si non lautè, at certè hilarè. *G.* Fortasse erimus tibi graves. *L.* Jucundi potiùs: ne veremini. Tam mihi erit gratum vos accipere hospitio, quàm esset accipi à vobis, si istic essem. *G.* Postquam tantopere vis, nolumus esse pertinaces. *L.* Ergo sequimini me. Hic est mea domus: intrate; quod bonum sit. Uxor, cura calefaciendam aquam ad lavandos pedes horum hospitum, & simul confice panes coquendos in foco. Vos interea hic requiescite, dum paratur cœna. Agè jam, uxor, instruc mensam: fac ut omnia sint nitidissima, nè quid offendat animos horũ. Hospites, accumbite, utimini læto animo his quæ suppeditantur nobis in præsentia, divinâ benignitate. Sed quid? Quem tumultum audio, uxor? quis est iste clamor? quæ turbæ excitantur? *Ux.* Hei mihi! periimus, mi vir. *L.* Quid tandem est mali? *Ux.* Tota civitas, mi vir, obsidet ædes nostras. Juvenes, senes, denique universi circumsident nos. *L.* Valde vereor, quo hæc evasura sint. Sed audio clamantes. *So.* Heus, heus Lote, ubi sunt homines isti qui venerunt ad te sub noctem? Produc eos nobis, ut eos cognoscamus. *L.* O flagitium! sed nè trepidate, hospites; exibo ad eos, & obserabo post me januam. Adsum! quid clamatis? *So.* Volumus videre hospites qui diversantur apud te. *L.* Obsecro vos, fratres mei, ne tantum scelus faciatis. Sunt mihi duæ filiæ, adhuc à viris integræ, eas malo dedere vestræ libidini, quàm sinere ut quid noceatis his hominibus, qui commiserunt se sub præsidium mei tecti. *S.* Recede paulisper istùc, ut consultemus de ista re. Quid faciemus, populares? accipiemusne puellas eâ conditione ut demittamus juvenes? *Al.* Non est opus longâ deliberatione. Iste unus perigrinatur in nostra civitate; & nos reget, si diis placet. *So.* Jam te, Lote, pejùs mulctabimus quàm ipsos: nè putes nos velle subjici peregrinis

grinis. Agite, invadamus eum. *G.* Recipe te confestim ad nos, Lote. *L.* O facinus audax! O profligatam & perditam nationem! Obseremus fores firmissime. *S.* Effringamus fores, occidamus istos advenas, qui, cùm nusquam possint habitare, veniunt ad nos. *G.* Ne trepida, hospes; nunquam irrumpent nobis invitis. *L.* O inauditam nequitiam! Sic-cine hic viplari hospites & peregrinos, quorum jus debet esse sanctissimum? *G.* Seda teipsum. Jam videbis ultionem præsentem. *S.* Quid est hoc, ô cives? sumne ego cæcus, an obortæ sunt tenebræ densissimæ? *Al.* Nescio quid accidat aliis; sed ego non magis dispicio oculis, quàm calcibus. Ubi est janua? *Al.* Cave, cave nè incidas in me. Hei mihi! fregi frontem ad parietem. *Al.* At ego nescio terrarum ubi sim, neque possum invenire exitum ex hoc loco neque ingressum in alium. *G.* Lote, si quos habes præterea generos, aut filios, aut filias, denique quoscunque habes in urbe, educ ex hoc loco: Nam nos quidem jam delebimus hunc locum. Huc enim ad hoc ipsum missi sumus à Jehova, apud quem increbuit tanta importunitas horum. *L.* Habeo vobis gratiam, qui habetis rationem non solùm meæ salutis, sed etiam morum. Jam adeo eos. *ux.* Valde sum sollicita de meo viro, qui est egressus domo: ità celebratus est hic totus populus. Metuo nè quid gravius patiatur, etiam à suis. Nam hodie nulla sancta fides est, nè inter istares quidem. *L.* Jam redeo, *G.* Quid egisti? *L.* Visus sum jocari iis, quorum saluti providebam. *G.* Homines sunt desperati. Pereant, quoniam nolunt servari. Sed jam diluculum est, & tempus admonet emigrandum esse hinc. Agedum, adjunge tibi uxorem tuam, & tuas filias, nè aggregeris ad interitum tam perditæ civitatis. Quid cunctaris? nunquam potest nimis maturè vitari periculum. *L.* Atqui non videtur emigrandum remanere. *G.* Atqui nos non interimemus te pariter, quin potius manu educemus & te, & tuum conjugem, & filias. Agite, exeamus ex urbe. Sed cave, si tuam vitam amas, nè respicias post tergum, neve usquam moreris in planitie. Evade in montes, nè pereas. *L.* Peto à te, Domine, ut remittas hoc mihi, postquam tu pro tua benignitate devinxis me tanto beneficio, ut custodias mi-

hi vitam. Certè non potero evadere in montes, quin me attingat illud malum, quo moriar. Sed est hic propinquum oppidum ad confugiendum, in quo quæso ut liceat mihi evadere, & ita consulere vitæ meæ: est sanè perparvum. G. Etiam in hac re indulgebo tibi, ut non evertem istud oppidum. Confer te illò; neque enim licet mihi facere quicquam, quin tu eò perveneris.

Sent. *Debet versatur cum piis, eisque patefacit arcana sua, & eos remunerator & tuetur. Mavult Deus ut innumerabiles impii vivant, quàm ut vel unus pius unà cum illis pereat. Major est Dei in unum pium amor, quam in omnes impios odium; quem quidem ejus amorem debent imitari pii.*

ARGUMENTUM.

Gen. 22. *Abrahamus, jussu Dei, filium suum Isaacum vult immolare. Deinde, prohibente Deo, immolat arietem.*

Abrahamus, Isaacus, Genius.

IAm tertiam diem inter facimus, & video videre procul locum destinatum sacrificio. Vos hic opperimini unà cum asino, dum ego & puer imus illuc, ut adoremus Deum, postea rediturí ad vos. Tu, Isaace, portabis hæc ligna ad comburendam hostiam, ego feram ignem & cultrum. Eamus. *Isa.* Mi pater. A. Quid vis, mi fili? *Isa.* Hic quidem est ignis & ligna, sed ubi est agnus jam immolandus? A. Deus providebit ipse sibi agnum in sacrificium, fili; nos interea pergamus. Bene, venimus in locum quem Deus dixerat mihi; constituamus hic aram. Recte est, disponamus lignum. Nunc fili mi, oportet ut te colligam mactémque, quando ita visum est Deo optimo maximo, cujus voluntati resistere nefas est. *Isa.* Mi pater, si ita certum est Deo, fiat. Nam didici ei tibique parere in rebus omnibus. A. Pater omnipotens, cujus est imperare, obsequor tuis jussis, tibique macto hanc hostiam, hoc cultro, meâ ipsius dextrâ. G Abrahame, Abrahame. A. Quisnam vocat? G Cave nè afferas manum puero, cave nè lædas. Jam enim mihi satis perspecta est tua religio & pietas, qui propter me non pepercris filio, eique unico. A. Hem! quin hoc rei est? Sed videónè arietem in dumo hærentem cornibus? Salva res est; vivet Isaacus: hæc mactabitur gratior Deo victima.

Sent.

Sent. Nihil tam difficile aut durum est, quin id possit qui vult. Deus suorum pietatem remunerabitur.

EPHRON. Gen. 23.

ARGUMENTUM.

Abrahamus mercatur ab Hetæis fundum ad sepulturam Saræ uxoris suæ.

Abrahamus, Hettæi, Ephron.

EGo sum peregrinus & advena inter vos, Hettæi: quare tribuite mihi possessionem sepulturæ inter vestros, ubi sepeliam Saram conjugem meam, quæ mortua est, ut scitis. *H.* Attende nos, Domine. Tu es quidem princeps divinus in nobis: tuum est eligere è nostris sepulcretis, ubi inhumes tuum mortuum. Nemo nostrûm prohibebit te suo sepulcro, quò minùs sepelias in eo. *A.* Ago vobis gratias pro vestra tanta humanitate ac liberalitate. Sed si vobis vordi est, ut sepeliam meum defunctum, & auferam è conspectu meo, concedite mihi præterea, ut agatis pro me cum Ephrone filio Sigoris, ut attribuat mihi cavernam duplicem, quam habet in extremo sui agri; & attribuat justo argento, in vestra præsentia, in usum sepulcri. *E.* Ausculta mihi potiùs, Domine. Ego tibi dono & agrum, & cavernam agri, & quidem in præsentia meorum popularium; sepeli tuum mortuum. *A.* Imò tu potiùs ausculta mihi. Ego solvam tibi pecuniam pro agro; eam tu accipe à me. *E.* Domine, attende. Hic fundus, quo de agitur inter nos, est quadringentis siclis argenti: si vis sepelire tanti. *A.* Accipio tanti. Et jam appendam tibi præsentem pecuniam. Vos Hettæi, estote testes, ut Ephron addicat mihi in possessionem quadringentis his siclis argenti, agrum suum duplici cavernâ; qui ager est è regione Mambræ, id est, Hebronis, unà cum ipsa caverna, & omnibus arboribus quæ sunt undique in toto spatio ejus. *E.* Addico. *H.* Testes estimus.

Sent. *Iustitia commendat hominem apud eos qui non sunt omnino perditi.*

REBECCA. Gen. 24.

ARGUMENTUM.

Dispensator Abrahami ducit Rebeccam filiam Bathuelis ne-

Mesopotamii in matrimonium Isaaco herili filio.

Dispensator Abrahami, Rebecca, Laban, Bathuel.

HEus, heus puella, da mihi bibere paululum aquæ ex tua urna. *R.* Imò verò perlibet, vir optime: hem bibe. Quin etiam adaquabo tuos camelos, quantum sat erit. *D.* At ego te, pro isto beneficio, dono hâc inaure, atque his duabus armillis. Sed agè, fac sciam cujus sis filia, & an sit in ædibus tui patris locus ubi possimus pernoctare. *R.* Equidem sum filia Bathuelis quem Melca peperit ex Nachore. Straminis autem & pabuli apud nos affatim est, necnon locus ad pernoctandum. Sed ego curro in oppidum, ut nuntiem hæc omnia domi, ità ut habent. *D.* Ago tibi gratias, Jehova, quòd non destituisti tuâ bonitate & fide Abrahamum herum meum cultorem tui: qui me deduxeris per eam viam quâ venirem domum cognatorum domini mei. *L.* Ain' tu? *R.* Ita est. *L.* Et dono dedit tibi istam inaurem & armillas? *R.* Etiam. *L.* Ubi reliquisti? *R.* Ad fontem ecce eum tibi apud camelos. *L.* Precor tibi Jehovam propitium, homo. *D.* Et ego tibi vicissim, vir humanissime. *L.* Narravit nobis hæc soror mea Rebecca, quinam sis, & unde venias. Quod cùm primùm audivi, statim curavi parari tibi diversorium, & tuis camelis stabulum, ne foris maneas. Quamobrem sequere me. *D.* Ago tibi gratias pro tanta comitate & diligentia. Sequor. *L.* Eamus hàc. Hîc sunt ædes nostræ. Vos curate hos camelos stramine & pabulo. Vos afferte aquam lavandis pedibus hujus, & comitum. Bene est, accumbite. *D.* Dabitis mihi veniam. Non capiam cibum quin priùs dixero cujus causâ huc venerim. *L.* Dic ergò. *D.* Ego sum servus Abrahami, hominis, quem Deus ditavit mirum in modum ove, caprâ, bove, argento, auro, servis, ancillis, camelis, atque asinis; cui etiam jam seni Sara uxor peperit filium, quem ipse constituit hæredem ex asse, méque etiam jurejurando astrinxit, ne locarem ei nuptam quæ esset ex Chananæis, in quorum terra habitaret ipse; sed item domum paternam, ibique eligerem uxorem gentilem. Cui cùm ego dicerem, Quid si mulier nolet me sequi? Deus, inquit ille, cui ego per omnem vitam patui, tecum mittet nuntium suum, qui tibi secunda-

bit

bit hoc iter: ità sumes filio meo uxorem mihi gentilem, ortamque ex domo paterna: hâc re exolveris te religione jurisjurandi, quo te astringo, si forte non impetraveris ut mulier te sequatur. Ità persuasum est mihi ut venirem. Cùmque hodie venissem ad fontem, ità cogitabam mecum; Jehova, Deus heri mei Abrahami, si tu mihi ades in hoc itinere, da mihi, ut me nunc hîc stante ad fontem, veniat puella haustura, quæ mihi roganti det aquam ex urna bibendam, atque etiam aquetur meos camelos, ut intelligam eam esse quam destinâsti hero meo. Vix hæc mecum tacitus cogitâram, cùm subitò ecce egressa Rebecca, ferens urnam in humeris, descendit ad fontem, atque haurit. Et cùm petivissem potum ex ea, confestim depositâ urnâ affert, & dicit etiam sese adaquaturam camelos. Ego quæsivi ex ea cujus esset filia. Respondit, Bathuelis, filii Nachoris ex Melca. Tum ego accommodavi fronti ejus inaurem, & manibus armillas: & summissè adorans Jehovam, Deum heri mei Abrahami, gratias egi quòd deduxisset me in rectam viam ad conciliandam filiam herilis cognati filio herili, quam ex his argumentis intellexi eam esse. Nunc ergò, si certum est vobis facere hoc beneficium domino meo, facite ut sciam: sin minùs, nihilo seciùs, ut insistam aliam viam. *L.* Hæc res planè ex Deo orta est, neque nos omnino possumus repugnare tibi. *B.* Ita habet. Proinde habe tibi Rebeccam tuo arbitratu, eamque ducito nupturum filio heri tui, sicut visum est Jehovæ, *D.* Gratiam habeo Deo primùm, qui ità voluerit: deinde vobis, qui non repugnaveritis. Tu verò, Rebecca, & vos, non recusabitis hæc quantulacunque dona, quæ attuli jussu mei Domini.

Sent. *Deus dirigit pios in viam, eorumque actiones secundat.*

IDUMUS. Gen. 25.

ARGUMENTUM.

Esauus vendit Iacobo fratri prærogativam ætatis.

Esauus, Iacobus.

IMperti mihi de rufo isto; nam redeo rure exanimatus lassitudine. *I.* Vende mihi in præsentia prærogativam tuæ æta-

tis. *E.* En ego jam jámque morior: quò mihi iſtam prærogativam? *I.* Ergò confirma mihi jam nunc venditionem jurejurando. *E.* Confirmo, quid vis? Juro, addico: nihili facio jus iſtud ætatis præ edulio.

Sent. *Breviſſima voluptas hominem privat perpetuis bonis. Idem uſuvenit impiis, qui amore carnalium voluptatum prodigunt bona cœleſtia.*

VENATOR. Gen. 27.

ARGUMENTUM.

Iacobus arte maternâ prævertit à patre felicitatem Eſaui. Eſauus ſeriùs veniens, fruſtra lacrymatur.

Rebecca, Iacobus, Iſaacus, Eſauus.

PAter tuus miſit venatum fratrem tuum Eſauum, me audiente, ut afferat ſerinam, ex qua confectum pulpamentum ipſe edat, eique bene precetur à Jehova antequam moriatur. Nunc audi, fili mi, quid velim à te fieri. Adi pecus, & indè affer to mihi duos hœdos opimos, ex quibus conficiam patri tuo edulium, quali maximè delectatur, quod offeres ei ut tibi bene precetur priuſquam excedat vitâ. *I.* Sed frater villoſus eſt, ego depilis. Quòd ſi forte pater me attrectaverit, putabit ſe mihi eſſe ludibrio. Itaque mihi malè, non bene precabitur. *R.* Iſtam imprecationem ego præſtabo, nate: tu modò gere mihi morem. J. Si ita jubes, certum eſt obſequi. Eo. *R.* Mihi magnopere curandum eſt, ut agam hanc rem callidè & prudenter, nè meus maritus deprehendat fallaciam. Nam ut amat ruſticum illum Eſauum, nunquam eam poſponet Jacobo, niſi fraude inductus. Ego verò Jacobum plùs amo, & ſtudeo eum obrepere in felicitatem, quam conciliabunt patris præces ei, cui bene ominatus fuerit. *I.* Redeo, mater, affero hœdos. *R.* Factum bene: agedum, parem cupediam patri tuo, cuiuſmodi ſcio ſuavem ejus palato. Rectè eſt; parata ſunt omnia. Nunc agè, induam te veſtimentis pretioſis Eſaui, quæ habeo penes me. Hic ornatus te condecet. *I.* Quid manus & collum, quòd pilis careni? *R.* Veſtientur pelle hœdorum. Bene habet: accipe nunc hanc eſcam, atque hunc panem quem confeci. Abi; vide ut agas prudenter. *I.* Dabo operam. Pater. *Iſ.* Quis tu es, fili? *Ia.* Eſauus primogenitus

genitus tuus: executus sum mandatum tuum. Surge, agè, vescere ferinâ, ut mihi bene preceris. Is. Quid sibi vult, quòd tam citò nactus es, fili? Ja. Jehova Deus ille quem colis, objecit mihi. Is. Accede huc, ut te attractem, fili, sciamque utrùm sis ipse Esauus, necne. Quid hoc? vox quidem Jacobi est, sed manus Esaui. Tune ergò es ipse natus meus Esauus? Ja. Planissime. Is. Accede ad me, ut vescar tuâ ferinâ, fili, tibique bene precer. Suavis esca sanè: funde vinum. Ja. Et tibi! Is. Nunc agè, amplectere me. Quàm suavis odor venit ad narres meas! Fragras, fili mi, non aliter quàm solet ager lætus munere Jehovæ. Faxit Deus ut terra pinguis, irrigata rore cœlesti, effundat tibi magnâ copiâ segetes & uvas. Tibi serviant nationes, te colant populi, dominus sis fratrum tuorum, teque revereantur ex eadem matre nati. Qui tibi imprecabitur, esto execrabilis & infelix: qui tibi bene volet & optabit, esto fortunatus. Ja. Bene gessi meum negotium mater. Non agnovit me: & ex attrectatione putavit me esse Esauum. R. Bene est; sed Esauus jam reversus parat ferinam quam offerat patri. Videamus quid agat: nam multùm fallet eum spes. E. Attolle te, mi pater, & vescere meâ ferinâ, ut mihi bene preceris. Is. Nam quis tu es? E. Rogas? Primogenitus tuus Esauus. Is. Totus obstupesco, horreóque. Quis ergo est is, qui modò attulit mihi ferinam? Nam ex ea prorsus comêdi ante tuum adventum, eique fausta omnia sum precatus: quæ res rata erit. E. Hei mihi! nunquid causæ est, quin ego perpetuò perierim? Attamen mihi quoque bene precare, pater. Is. Frater tuus rem astu tractavit, abstulitq; faustitatem tuam. E. Næ ille probè respondet suo nomini, qui me jam bis circumvenerit. Primùm enim fraudavit me prærogativâ etatis: deinde nunc intercepit bonam precationem mihi debitam. Sed nihilne tibi reliquum fecisti, quo mihi faustum aliquid precere? Is. Profectò feci eum dominum tuum; statuique ut frates ei servirent; eumque munivi frumento & vino. Quid vis tibi jam faciam, fili? E. Solùmne id habebas? Imperti etiam me aliquâ felicitate. Heu! quis agam miser? Is. Habebis quidem domicilium minùs bonum & à pinguitudine soli, & à supero rore cœli; & vivens gladio

dio servies fratri; veruntamen erit tempus illud, cùm vicissim vinces excutiésque jugum ejus de collo tuo. *E.* Non procul abest luctus à patre meo. Nam certum est mihi interficere Jacobum fratrem.

Sent. *Properandum est, & arripienda occasio. Serò plorat Esauus. Serò venitur ad colligendum manna post ortum solem, aut die Sabbati. Serò afferuntur falces post messem, cùm jam nihil superest nisi spicilegium. Serò pulsant fores fatuæ virgines. Serò conabantur intrare pigri per portam jam clausam.*

JACOBUS PROFUGUS. Gen. 29.

ARGUMENTUM.

Jacobi profugi congressio cum Rachele sobrinâ suâ.

Jacobus, Pastores, Rachel.

FRatres, unde estis? *P.* Ex Charha. *J.* Ecquid nôstis Labanem filium Nachoris? *P.* Maxime. *J.* Valetne? *P.* Valet: atque ecce tibi Rachelem filiam ejus, huc venientem cum pecudibus! *J.* Hem! diei multum adhuc est, necdum tempus est cogendi pecoris: quin adaquatis pecudes, deinde ituri pastum? *P.* Non possumus, donec convenerint omnes greges, quò avolvamus saxum ab ore putei, atque ita adaquemus. *J.* Sed venit Rachel agens pecus: quid cessò avolvere saxum, ut hauriam ei aquam, atque hanc primùm ab ea ineam gratiam? O mea Rachel, amplectere me. *R.* Abstine tu manum; quis tu es? *J.* Ego sum Jacobus patruelis tuus, filius Rebeccæ; non contineo lacrymas præ gaudio. *R.* O felicem adventum! Sed ego cesso ire in urbem, ut annunciem hæc meo patri.

Sent. *Gaudent mutuo congressu consanguinei. Sunt autem pii omnes inter sese divinâ consanguinitate conjuncti.*

LABAN. Gen. 31.

ARGUMENTUM.

Laban fugientem Jacobum assecutus, cum eo jurgatur: deinde fit inter eos fœdus.

Laban, Jacobus, Rachel.

Quæ

Quæ ratio impulit te, ut, inscio me, abduceres meas filias tanquam ferro partas? cur clam & nesciente me aufugisti, neque feci sti me certiorem, ut prosequerer te voluptate carminum, tympanorum, citharārum? neq; permisisti mihi ut oscularer meos natos & natas? Stultè sanè fecisti. & erat mihi in manu nocere vobis. Sed Deus vester patrius heri monuit me, ut caverem ne te offenderem ullā re. Verùm esto; Profectus sis sanè præ desiderio, quod capiebas è domo patrena: deos verò meos cur furatus es? Ja. Illud feci adductus metu, veritus nè tu eriperes mihi tuas filias. Quod autem attinet ad tuos deos, siquem penes inveneris eos, per me quidem plectatur capite. Noscita, præsentibus necessariis nostris, si quid tui apud me est. L. Rectè dicis. Perscrutabor vestra tabernacula. Ja. Non recuso quò minùs vestiges omnia. R. Video me esse in magno periculo. Nam Laban pater meus conquirit per omnia scrutoria suos deos penates, quos ego furatus sum, meo viro nesciente. Quod si factum deprehendetur, concitavero magnas turbas. Comminiscenda aliqua fallacia est, & quidem subito; nam meus pater jam aderit hic. Probè invēni viam; obruam eos in hoc stercore camelino, deinde sedebo supèr; facilè eum fallam. L. Rimatus sum accuratè tabernaculum Jacobi, tum Liæ, tum duarum ancillarum. Nusquam invēni. Restat tabernaculum Rachelis, in quo si non erunt, mirabor. Hæc omnia sunt mihi perscrutanda. Hic quidem non sunt, neque hic. Quid sub hac culcitra? Tantundem. At in hoc angulo erunt. At non sunt. R. Noli ægrè ferre, domine, quòd non possum assurgere tibi, nam sum in menstruis. L. Perquisivi omnia diligentissimè; sed nusquam comperi meos deos penetrales. Ja. Quodnam concepi tantum scelus, aut quod facinus admisi in te, ut tu me sic persequerere? scrutatus es omnia mea utensilia; ecquid invenisti de ulla supellectile tuæ domūs? Prome huc coram necessariis utriusque nostrūm, ut ipsi judicent de utroque nostrūm. Jam viginti annos egi apud te, tuæ oves & capræ nunquam fuerunt infœcundæ; non comedi arietes tuæ ovariæ; nihil ad te retuli creptum à feris; ipse semper præstiti damnum; tu mihi semper imputâsti; [illegible]

per furtum amissum est tum interdiu quàm noctu, meo periculo amissum est. *L.* Denique, ea fuit mea conditio, ut & de die conficerer æstu, & de nocte gelu; & interea somnus abesset ab oculis meis. Jam hic mihi vigesimus annus agitur, cum sum domi tuæ. Servivi tibi quatuordecim annos pro tuis duabus filiabus, sex autem pro ovibus & capris; cùm tu interea mutavisti mihi mercedem decies. Quod nisi Deus patrius, videlicet Deus Abrahami, & terror Isaaci, affuisset, tu quidem dimisisses me vacuum. Sed respexit ille miserias & labores quibus sum perfunctus: id quod heri satis ostendit. *L.* Meæ sunt hæ filiæ, mei filii, meum pecus; denique, quicquid hic vides, meum est. Et nunc quo pacto optimè consulam meis his filiabus & filiis quos pepererunt? Opinor si ego & tu feriemus fœdus, quod sit testimonio utrique nostrûm. *Ja.* Optimè. Ego hic erigam cippum ex hoc saxo: vos mei propinqui accumulate lapides: capiemus cibum super hoc tumulo. *L.* Hic hodie tumulus erit medius testis inter me & te. *Ja.* Perplacet. Atque ex hac re vocetur Galaadus. *L.* Aut etiam Mispa; ut significet Deum aspecturum quid siet à me & te, cùm discesserimus alter ab altero. Quòd si tu eris durus meis filiabus, aut si duces alias in matrimonium præter eas; tum hæc pacta perinde sunto atque si nulla facta sint. Atque hujus quidem rei testis esto Deus utrique. Vides hunc tumulum? vides & hunc cippum, quem extruxi inter me & te? Hic tumulus & hic cippus testes sunto, neque me ad versum te, neque te adversum me transiturum eos ad nocendum. Deus Abrahami, & Deus Nahoris, utriusque patrius, sunto nostri vindices. *Ja.* Ego conjuro per terrorem mei patris Isaaci. Atque ut hæc sint ratissima, faciam hodie sacrificium in hoc monte, ad cujus epulas vos omnes invito. *L.* Concedimus.

Sent. *Deos suos tuetur ab adversariis.*

JACOBUS REDUX.

ARGUMENTUM.

Jacobus ex Mesopotamia rediens, Esaum fratrem donis placat.

Esaus, Jacobus.

O Salve multùm, mi frater charissime. *J.* Salve & tu primùm, germane mihi optatissime. *E.* Ut te libenter amplector post longum spatium temporis! *Ia.* Et mihi profectò jam diu nihil fuit jucundius, quàm nunc videre te incolumem. Itaque præ gaudio non teneo lacrymas. *E.* Nec ego possum non flere, ità totus lætitiâ gestio. Sed quid sibi vult iste grex mulierum & puerorum, quos tecum ducis? *Ia.* Uxores sunt & liberi; quibus me Deus, quæ sua est liberalitas, ditavit. *E.* Quid autem sibi vult totus ille grex quem offendi veniens? *Ia.* Volui te eo dono mihi placare. *E.* Satis multa habeo, frater; habe tibi tua. *Ia.* Ne repudia me, quæso; si te mihi propitium habeo, accipies à me munusculum. Nam quòd vidi faciem tuam, videor mihi vidisse numen quoddam: nec mirum, qui mihi tam facilis fueris. Itaque quæso ut accipias à me munusculum quod ad te adductum est; postquam Deus pro sua benignitate tam multis bonis me accumulavit, ut nullâ re caream. *E.* Quando urget tantopere, accipio, etsi nihil opus erat: agè, eamus; ego ibo unà tecum. *Ia.* Scis pueros esse teneros, oviásque & capras & boves prægnantes: quòd si fatigentur vel unum diem, actum est de ovibus & capris omnibus: interibunt. Sed amabó, i præ; ego pergam clementer & placidè, prout postulant ea quæ præ me duco, ipsique pueri, donec veniam ad te in Scir. *E.* Saltem relinquam tibi aliquot ex meis comitibus. *Ia.* Quid opus? Gere, obsecro, mihi morem.

Sent. *Potentiorum ira, comitate & submissione lenienda est.*

IOSEPHUS VENDITUS. Gen. 37.

ARGUMENTUM.

Iosephum ob invidiam vendunt fratres mercatoribus Ismaelitis:

Simeon, Levi, Reuben, Iosephus, Iudas, Mercatores.

ECce vobis somniator ille! Agitè, occidamus eum, dejiciamúsque corpus ejus in aliquam specum. *L.* Sed quid renunciabimus patri de eo? *S.* Devoratum esse ab aliqua fera. Videbimus quorsum evadant ejus somnia. *R.* Impium sit maculare manus sanguine pueri, idque fratris. Deum

cimini ab ista mente. Nihil potestis gravius consulere in nos aut in patrem nostrum. *S.* Unde tibi incessit ista nova religio? Vis ergo sinamus eum vivere, qui suis insomniis portendit nos omnes, ipsósque adeò parentes, fore sibi supplices? An non dignus est, qui sit somniatum apud inferos? *R.* Frater, si ità futurum est, qui caveas? sin minùs, quid times? usque adeóne indignum tibi videtur, si puer imperitus somniavit? Quid potest esse culpæ in somniis? Postremò, si adeò obstirmàtis animum, neque potestis avocari ab isto consilio; est hic puteus sine aqua: saltem abstinete manus, demittite in puteum; culpa erit aliquantò minor. *S.* Reuben, ut videris. Nobis certum est perdere puerum. *Jo.* Plurimâ salute vos impertio, fratres amantissimi. *L.* At nos te malo maximo impertimus, qui somnias te coli à fratribus, quos nunc saluras tam blandè. Agitè, discindamus vestem hanc versicolorem, quâ pater eum ornavit, delicatulum pusillum. *J.* Hei mihi! quid cogitatis mihi facere? *L.* Necabimus. *Jo.* Ah! ne facite. *S.* Stat sententia. *Jo.* O fratres charissimi, per Deum optimum maximum, per communem nostrum parentem qui conficietur mœrore, obsecro, obtestor; quid feci? quid est meum scelus? quæ mala mens vos agit? *S.* Frustra rogas. *Jo.* Fratrem vestrum? *S.* Certum est. *Jo.* Ah! vester sum, vester sum frater. *S.* Surdo cantis: demittite. *R.* Ar ego subduco me hinc, non sustinens esse in tam tristi spectaculo. *Jo.* Heu me miserum! quò detrudor? Nimirum ad manes. O pater, pater, quàm tristem nuncium accipies de filio! Ia quanto luctu trahes vi ista! Juda, obsecro tuum fidem, misertre mei, miserere parentum. *L.* Sedeamus hic meditaturi. *Ju.* Video mercatores quosdam venientes: vultis auscultare mihi? Quid profuerit nobis cruenta cædes fratris nostri? Vendamus eum potiùs Ismaelitis, quos videris venientes. Nè afferamus hostiles manus fratri: abstineamus à sanguine. Nam certe frater noster est, procreatus eodem semine. Agitè, finite vos exorari. *L.* Recte ait. *S.* Sed ne fortè — *Ju.* Frater, nè metue, amittes eum venditione, non minùs quàm nece. *L.* Ità est: accedit etiam quæstus ex venditione: quem quæstum amittemus, si eum necaverimus

mus. *S.* Sino, fiat. *Iu.* Heus mercatores, vultisne emere puerum quendam elegantem? *M.* Fortasse; fac videamus. *Iu.* Extrahite eum è puteo: empturi sunt. Nunc quidem mihi pereundum est, video, extrahor ad cædem. *Ju.* Nè trepida: non necaberis, sed venderis. En vobis puerum lepidâ forma! *M.* Hercle bellum & ingenuum. Quanti eum indicatis? *I.* Triginta argenteis. *M.* Accipimus. Accipite pecuniam.

Sent. *Invidia impellit homines ad quodvis facinus. Et Deus quidem suos non deserit: sed, ut exploret, in extremos angores devenire patitur.*

IGSEPHUS CAPTIVUS. Gen. 40.

ARGUMENTUM.

Iosephus captivus interpretatur somnia præfectatoris & pistoris Pharaonis.

Iosephus, Præfectator Pharaonis, Pistor.

Quid accidit, ut hodie vultu sitis adeo mœsto? *Pr.* Somniavimus uterque; & caremus conjectore. *I.* At habet Deus conjectores. Agitè, narrate mihi. *Pr.* Videbar mihi in somnis videre ob oculos vitem, ex qua tres palmites orirentur: quæ deinde, quasi germinaret, produxit florem, unde uvæ plenæ racemis maturescebant. Erat autem mihi in manu poculum Pharaonis; itaque cepi uvas, eásque in id expressi, deinde tradidi ei in manum. *Io.* Hæc est interpretatio. Tres palmites tres dies sunt. Hinc ad triduum Pharao jubebit te produci è carcere, restituétque in locum muneris pristinum; tabísque ei ad cyathos, ut antè. Quamobrem ubi adeptus fueris hoc tantum bonum, facito quæso ut memineris mei, præstéque mihi hoc beneficium, ut facias mentionem mei apud Pharaonem, méque extrahas ex hac domo. Nam surreptus sum clàm ex terra Hebræorum, neque hîc quicquam feci quamobrem compingerer in carcerem. *Pi.* Rectè sanè interpretatus es. Sed audi meum quoque somnium. Tria alba canistra erant super capite meo, in quorum summo inerant Pharaonis omnis generis cibi pistorii, quos indè aves comedebant. *Io.* Accipe conjecturam. Tria canistra tres dies sunt. Abhinc tres dies jussu Pharaonis

ferieris, atque in crucem tolleris, ubi alites vorabunt tuum cadaver

Sent. *Deus piis arcana retegit, idémque viam ad eorum salutem sæpe longè aute præparat.*

IOSEPHUS CONIECTOR. Gen. 41.

ARGUMENTUM.

Iosephus interpretatur Pharaoni duo somnia, ob eámque causam Pharao præficit eum toti Ægypto.

Pharao, Iosephus.

SOmniavi quiddam quod nemo mihi potest interpretatione explicare: Te autem audio esse conjectorem somniorum, ideóque te accersivi. *Io.* Equidem is sum, per quem Deus interpretetur somnium tuum, Pharao. Itaque narra. *P.* Videbar mihi astare ripæ fluminis; atq; ex eo exierunt septem vaccæ bene habitæ, & pulchræ visu, quæ pascebantur in arecto. Ecce autem deinde septem aliæ graciles, & deformes supra modum, & tenui corpore, quales nunquam vidi in Ægypto; quæ devoraverunt priores: quas cum demisissent in sua viscera, tamen id non apparebat; adeò semper macie deformes erant, ut priús. Ego somno solutus sum. Deinde rursum oppressus somno, videbar videre septem spicas crescentes in uno calamo, opimas, & formosas: secundum quas succrescebant totidem aliæ graciles & tenues, & exesæ uredine, quæ devoraverunt septem illas generosas. Hæc ego indicavi conjectoribus; sed nemo est qui possit mihi explicare. *Io.* Somnium tuum unum est, Pharao. Deus præmonet te eorum quæ facturus est. Septem vaccæ generosæ, sunt septem anni: septem spicæ opimæ idem volunt: unum idémque somnium est. Septem verò vaccæ & spicæ tenues, septem alii sunt anni quibus fames vigebit. Hoc idipsum est quod dixi; Deus quod facturus est, tibi indicat. Sic habetos Septem annos proximos futuros esse fertilissimos frugum terræ, præcertim in Ægypto; quos sequentur alteri ità infesti penuriâ omnis cibi, ut læta illa ubertas priorum sit omnino obliuenda fame. Tantâ, inquam, laborabitur penuriâ, ut tantæ rerum abundantiæ nè vestigium quidem ullum supersit. Illud quod bis somniásti, id ideo factum est, ut intelli-

gas omnino decretum esse Deo ità facere, idque brevi. Quare dispice, Pharao, virum aliquem scientem & peritum, quem præficias Ægypto. Præterea, curatores & ædiles annonæ, qui legant quintas in Egypto, cogántque quam maximum numerum frumenti his proximis septem annis uberibus, quod condant nomine tuo in urbes. Ità fiet, ut proximo septennio duplas consequaris annonas, quibus Ægyptus defendatur à fame & pernicie altero septennio. *Ph.* O salutare consilium, & dignum homine sapientissimo! An quisquam hodie est, qui æquè spiret numen, atque hic! Ergò, cùm Deus indicet tibi, Josephe, tantas res; non est dubium quin tu sis prudentissimus & sapientissimus omnium. Itaque jam nunc volo ut sis gubernator domûs meæ, utque omnis meus populus pareat imperio tuo. Major ero te, solio tantum. Ea trado tibi curam & gubernationem totius Ægypti; atque ad confirmationem hujus rei hunc annulum detractum meis digitis, induo tuis: téque dono hâc veste byssinâ, & hoc torque aureo: jubeóque te vehi curru primo secundùm meum: & volo proclamari ante te, Congemulate. Ne vivam Pharao, nisi tu unus eris in tota Ægypto, cujus injussu non audebit quisquam vel murire. Deinceps jam non vocaberis Josephus, sed Saphnathopaneas, ut nomine ipso polliceáris interpretationem obscurorum. Atq; ego tibi despondeo Asnatam, filiam Potiphræ pontificis Heliopolitani. *J.* At ego tibi, rex, pro tantis beneficiis habeo gratiam quantam maximam possum; dabóque operam, Deo volente, ut hæc te mandata, nec me recepti muneris pœniteat.

Sent. *Deus pios, posti dolores & infamiam, mirâ arte evehit ad voluptates & honores. Quod si non omnibus piis accidit in hac vita; at in futura accidet: nam prima pars vitæ Josephi, quæ calamitosa fuit, umbra est hujus vitæ piorum, altera verò, futuræ. Atque idem dico de Jacobo & Davide. Ad gaudia venitur per dolores; ad honores, per infamiam; ad dulcedinem, per amaritudinem; ad altitudinem, per humilitatem, per mortem, ad viam.*

JOSEPHUS AGNITUS. Gen. 44. & 45.

ARGUMENTUM.

Filii Israelis revocati de via justa Iosephi, furti simulati accusantur: tandem Iosephus se eis aperit.

Præfectus domûs Iosephi, Filii Israelis, Reuben, Iudas, Iosephus.

REstate, viri. Heus, vos appello; sistite gressum. Hoccine est humanum factum, aut dignum hospitibus, pensare bonum malo? An nesciebatis eam esse, quâ herus est solitus potare? An etiam sperabatis eum ignoratu um qui est divinus? Malè omnino à vobis factum. *Fi.* Quid tibi vis, homo, cum tua ista iracundia? Aut quid nos accusas? *P.* Ità vos Deus amet, ut nescitis. *Fi.* Nam qui sciamus? *P.* Suffurati estis pateram heri mei. Scitis nunc? At etiam ut fingunt vultum! *Fi.* Pace tuâ dixerimus, vir optime: absit procul à nobis istud facinus. Tute scis ut reportavermus ad te, usque è finibus Chananæorum, argentum repertum in ore saccorum nostrorum: tantùm abest, ut sustulerimus è domo domini tui aurum, aut argentum. Ità tecum agemus. Siquem penes deprehensa fuerit patera; ipse moriatur, nos omnes perpetuæ servituti addicamur. *P.* Imò agemus mitius. Qui fuerit convictus furti, mihi servus esto: cæteri liberi discedunto. *Fi.* Placet, deponamus sarcinas ocyùs. Hem serutare ut libet. *P.* Placet conquirere à maximi sarcina ad minimi. Hic quidem non est, neq; hic, sed profectò invenietur. Ubi ubi est, diu celari non potest. Euge, manifestum furtum. Hic est in sacco minimi natu. An etiam nunc potestis negare? deprehendine ego furem manifestarium? *F.* Aperta res est; perimus funditùs. Heu rem miseram & luctuosam! An ulli unquam mortales fuerunt æque infortunati, atque nos sumus? *Ju.* Equidem nequeo satis mirari. Atat, data nobis sunt verba: redeamus propere omnes ad Saphnathopaneam, si ulla supereat spes salutis. Ah pater quàm metuo malè ne tibi accidat quod metuebas tantopere! *Jo.* Quod facinus fecistis, hospires? An ignoratis me unum eorum esse qui divinant? *Ju.* Quid dicemus, domine? Quid loquemur? Quam causam afferemus? Deus patefecit peccatum nostrum: ecce nos tibi servos, unà cum eo apud quem inventa est patera! *Jo.* Bona verba. Imò ipse unus mihi servus abito salvi ad patrem vestrum. *Ju.* Quæso ut lice-

at mihi pauca loqui apud te cum bona venia : nam tu quidem es alter Pharao. Cùm primùm huc venimus, ut tũte scis, frumentandi gratiâ, rogâsti numnam esset nobis pater aut frater. Nos respondimus, patrem esse nobis senem fratremq; natum jam annoso patre, cujus item germanus alter excessisset vitâ, illum tum solum restare domi cum matre, patriq; esse charissimum : & tu jussisti fratrem illum adduci ad te, quòd diceres velle te videre. Nos respondimus, patrem non posse carere eo, quin moreretur præ mœrore. Tum tu interdixisti nobis aditu ad te, nisi minimus natu frater compareret nobiscum. Nos retulimus omnem rem patri. Cúmq; juberet nos redire huc eadem de causa, negavimus venturos sine fratre. Pater dicere, ex duobus filiis quos sustulisset ex uxore, alterum à feris devoratum esse, nec postea visum sibi; alterum superesse, qui si abduceretur à se, & aliquid humanitus accideret ei, nos fore in causa ut senex miserè interiret. Nunc si revertar ad eum, neque reducam puerum, quem unicè amat, simulatq; viderit me, morietur : atque ità fuerimus autores miserrimæ mortis patris nostri, ejúsque senis. Atqui ego vas factus pueri sistendi. Quare obsecro te ut ego potiùs serviam servitutem apùd te pro puero : ipse redeat domum cum fratribus. Neque enim sustineo redire ad patrem sine puero, nè videam mala quibus afflictabitur. J. Enimvero jam non contineo me, nec possum ampliùs dissimulare. Vos exite omnes foras. O fratres mei! Ego sum Josephus. Obsecro, éstne superstes pater? quid obstupuistis? Amplectimini me. Oh! non contineo lacrymas. Ego sum Josephus germanus vester, quem vendidistis mercatoribus euntibus in Egyptum. Proinde nè angimini, néve dolete, quod me vendideritis. Nam hoc totum profectum est à providentia Dei qui voluit ut huc antevenirem. Etenim duo anni fame infesti elapsi sunt; superest adhuc quinquenniũ quo neq; sementis fiet, neq; messis. Quamobrem Deus præmisit me in hæc loca, quò sciebat vos esse venturos; ut esset qui servaret vos paternamq; domũ: itaq; non vos, sed Deus misit me, qui effecit ut essem Pharaoni pater, toti ejus familiæ dominus, universis Egyptiis princeps. Quocirca proficiscimini continuò ad patrem

& narratote ei, me esse & vivum, & magnum, atque gratiosum: Proinde, nè cunctetur commigrare ad me unà cum tota domo & pecoribus. Supellectilem nè moretur: plurimum enim hìc esse. Nam alam vos in terra quadam feraci non procul hinc: ecce, vos videtis oculis vestris, videt charissimus frater Benjamin, ut colloquar vobiscum meo ipsius ore: libet agnoscatis, & omnia renuncietis patri. O mi Benjamin! teneone ego te? ut libenter amplector charissimum mihi capitulum! Agité, amplectar vos omnes. Salvete fratres, redditi mihi post longum tempus. F. Salve & tu frater mitissime.

Sent. *Deus est mirificus; etiam peccata suorum convertit ad ipsorum salutem.*

MOSES EXPOSITUS Exod. 2.

ARGUMENTUM.

Moses infans à matre expositus, reperitur à filia Pharaonis, & matri iguoranter traditur alendus.

Jacobeda mater Mosis, Maria soror, Thermuthis filia Pharaonis, Ancilla.

Hucusq; evasimus clanculùm, & jam pervenimus ad flumen. Nunc exponendus est hic infans puer, nè Pharao resciscat eum esse servatum à nobis contra suum mandatum atque voluntatem. Nam quòd servavimus eum jam tres menses, fecimus cum magno periculo. Sed melius erat venire in discrimen etiam de vita quàm sinere necari tam formosum puerum. O crudelem Regem, qui jusserit interfici omnes partus mares! Quàm multi sunt perempti jussu ejus, in ipso ingressu vitæ! Quæ est unquam audita tanta immanitas, Infantes jugulari in ipso limine & ingressu vitæ? O mi filiele! ego mater misera cogar exponere te hic in papyro? Te, quem tuli utero, quem peperi, quem per tres menses occultavi, & occultarem adhuc si possem. O rem acerbam! méne separari à te, sine ulla spe tui unquam videndi? Quid me futurum est? quid te autem, fili, quem hìc desero? Verùm cùm non possimus quod volumus, velimus quod possumus. Quod meum, tuis, feci ut te occultum haberem. Nunc commendo te clementiæ & providentiæ divinæ. Vale, meæ deliciæ, vale mi filiole. M. Mater, ego hìc manebo in occulto, si tu permittes

permittes, ut videam quid futurum sit. *J.* Permitto, & domum redeo. *T.* Hic est flumen, quo venimus ad lavandum. Vos pedissequæ hic inambulabitis secundum flumen. Ego cum ancilla concedam in hunc recessum amœnum & occultum. Sed quid video in papyro? Ancilla, vise quid sit, videtur mihi esse cista. *A.* Et rectè videtur, hera, Ecquidem est oblita bitumine & pice. *T.* Adfer eam huc. Aperiamus. Ah miselle! Puer est vagicus: miseret me ejus. Ex pueris Hebræorum est. *M.* Venio in summam spem conservandi pueri, Accedam. Salve domina. *T.* Quid tu ais? *M.* Visne ut accersam tibi nutricem ex Hebræis, quæ nutriat tibi puerum? *T.* Bene dicis accerse. *M.* Jam hic aderit, *T.* Bonis auspiciis huc descendi. Habeo puerum, quam curabo educandum pro meo. Nihil potuit accidere mihi optatius. Neque vereor offendere meum patrem in re tam pia & humana. Ah! scelus est jugulare partus recentes. At quàm elegans est, quàm bene natus! Nonne flagitium est necare tales pueros? *M.* Hic tibi adduco nutricem, domina. *T.* Mulier, tu educabis mihi & enutries hunc puerum? Ego tibi solvam mercedem. *J.* Faciam.

Sent. *Quos Deus servare vult, eos quidem in summa pericula venire patitur, at non perire.*

D u M u s. Exod. 3.

ARGUMENTUM.

Jehova de dumo ardente alloquitur Mosen, eúmque mittit in Ægyptum, ad liberandos Israelitas ex servitute.

Moses, Iehova.

DEum immortalem! quid monstri video? Dumum ità ardentem, ut tamen non consumatur? Libet videre quid hoc sit rei. *I.* Mosès, Moses. *M.* Quis est? *J.* Locus hic sacer est; noli accedere huc. Detrahe tibi calceos de pedibus. Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abrahami, Deus Isaaci, Deus Jacobi. Vidi angustias populi mei qui est in Egypto, gemitumque audivi, quem exprimit violentia exactorum operis. Novi labores meorum. Itaque descendi ut eripiam eos è manibus Egyptiorum, abducámque ex illa terra, in terram bonam & amplam, abundantem

lacte

late & melle: quam incolunt Chananæi, Hettæi, Amorrhæi, Pherezæi, Hevæi, & Jebusæi. Et nunc volo mittere te ad Pharaonem, qui educas populum meum posteros Israelis ex Egypto. *M.* Nam quis ego sum, ut adeam Pharaonem, educamq; Israelitas ex Egypto? *J.* Adero ego tibi, atque hoc signo intelliges te esse à me missum. Cùm eduxeris eos ex Egypto, coletis Deum in hoc monte. *M.* Agè sanè, advero Israelitas, dixero me missum a Deo patrum ipsorum: Quod est, inquient, nomen ejus? Hic quid respondeam? *J. Sum qui sum.* Dices Israelitis, Ero misit me ad vos: dices, inquam, missum te à Jehova Deo patrum ipsorum, Abrahami, Isaaci, & Jacobi; atque hoc esse nomen meum immortale, quo nomine volo notus esse in sempiternum. I modò, convocatisque senioribus Israelitis, dicito, te à me esse missum, qui tibi apparuerim, quique statuerim eos respicere, liberareque calamitate, qua opprimuntur per Egyptios, atque avehere in regionem longè omnium feracissimam, ubi te audierint (audient enim) adibis tu unà cum senioribus regem Egypti, quem admonebitis nomine Dei Hebræorum, ut sinat vos procedere hec triduí per deserta, vestróque Deo sacrificare. Nec verò me latet, non permissurum, nisi vi coactum. Quare afflictabo Egyptium miris modis, ut tandem amittat vos libens. Quinetiam nè abeatis vos vacui ponam populum in gratiam cum Egyptiis, perficiámq; ut mulieres egressuræ exorent vicinas & hospites vasa aurea & argentea, & vestem: quæ deinde impositá vestris liberis exportabitis, atque ità compilabitis Egyptum. *M.* At enim non habebunt fidem dictis meis, negabúntque visum mihi Jehovam. *J.* Quid istud est quod tenes in manu? *M.* Virga est. *J.* Abjice humi: quid nunc? quid est? *M.* Perii; serpens est. *J.* Nè fuge, sed prehende manu caudam ejus. Vides rursum virgam factam, ut credant tibi visum esse Jehovam. Age, rursum immitte manum in sinum tuum. Educ. Vides tam albam leprâ, quam est nix. Nunc refer in sinum. Educ. Vides sanam esse iterum, ut est cæterum corpus. Quod si primo signo non adhibebuntur ut fidem habeant tibi, ac altero. Sin

nè duobus quidem prodigiis persuasum eis fuerit, sumes de aqua fluvii; quam ubi fuderis in terram, fiet sanguis. *M.* Quæso te, Domine; neque antea eram disertus, neque nunc sum post tuum colloquium; nam laboro titubantiâ oris, & tarditate linguæ. *J.* Quis dedit os homini? Aut quis facit mutum aut surdum? Quis videntem, aut cæcum? Annon ego is sum? I modò. Ego moderabor tuæ linguæ, tibíq; suggeram quid sis dicturus. *M.* Obsecro, mitte idoneum aliquem. *J.* Enimvero odiosus es. Et tibi frater Aaron Levita; is bene disertus est, scio. Quin procedet tibi obviam, teque viso lætabitur animo. Ei tu præibis verbis, quò voles. Ego verò moderabor tuo ori, & ejus: præmonstrabóque quid sit vobis faciendum. Ipse alloquetur populum pro te, erítque tibi pro ore, tu illi pro deo. Feres etiam manu istam virgam, quâ edes portenta. Abi sanè.

SENT. *Deus voce balborum dejicit hostes suos. Debet eloquentia servire pietati.*

VITULUS. Exod. 32.

ARGUMENTUM.

Moses placat Jehovam iratum Israelitis ob aureum vitulum: ipse pœnas illis irrogat.

Jehovah, Moses, Josua, Aaron, Levitæ

ABi, discende. Jam enim depravati sunt populares tui, quos eduxisti ex Egypto. Deflexerunt citò de via quam docueram, duxerúntq; sibi ex auro vitulum, quem adorant, cui sacrificant; dicúntq; deum esse, a quo sint educti ex Egypto. Video sanè populum esse intractabilem & refractarium. Quamobrem sine me ut irascar, conficiámque eos, deducámque ex te gentem magnam. *M.* Cur exardeas irâ in tuos, quos eduxisti ex Egypto, magnâ vi manúque validâ? An ut jactent Egyptii eductos à te malitiosè, ut deleres eos in montibus ad internecionem, prorsúsque tolleres è medio? Quin omitte, istam tuam iracundiam, atque ita ut decet, remitte hanc noxam populo. Meminèris Abrahami, Isaaci, & Israelis, cultorum tuorum, quorum posteritatem jurâsti te multiplicaturum ad numerum stellarum, daturúmque ei illam terram, quam possideat in æternum, *Ie.* Jus orasti: hem remitto

mitto. *M.* Facis ut te dignum est. Ego verò descendo de monte, cum his duabus tabulis. *Io.* Quem clamorem audio? Pugnatur in castris. *M.* Non est iste clamor urgentium vi, aut terga vertentium: sonum audio cantantium. Sed accedamus. Hei mihi! quod flagitium video? Totus totus iracundiâ ardeo: valeant tabulæ. Ah frater, frater, quid tibi fecit hic populus, ut eam obligares tanto scelere? *A.* Nè irascere, domine. Túte nôsti hunc populum, quàm sit perversus. Cùm flagitarent à me, ut facerem sibi deos, qui præirent eis, (sese enim nescire quid accidisset isti Mosi, à quo essent educti ex Egypto) jussi, ut quod quisque haberet ornamenti aurei, detraheret sibi, & afferet ad me; quod etiam fecerunt: id ego misi in ignem, unde effectus est hic vitulus. Itaque vides eos nudatos ornamentis: id quod ideo feci, ut eos notarem ignominiâ apud hostes. *M.* Video. Nunc siquis á Jehova stat, huc ad me. Bene habet, convenerunt omnes Levitæ. Agitè nunc viri fortes, accomodate suum quisque ensem lateri, ite per tota castra: perimite suum quisque fratrem, amicum, proximum; nemini parcite: nam ita jubet Jehova, Deus Israelitorum. *L.* Ità fiet.

Sent. *Populus, si absint boni magistri, facillimè labitur in gravissimos errores. Deus piorum precibus pacari se sinit.*

CONQUERENTES. *Num.* 11.

ARGUMEMTUM.

Populus voluptates Ægyptias desiderat, fastidiens cœlestem cibum. Et Iehova conquerenti Mosi pollicetur, sese illis suppeditaturum carnem, sed ad pœnam.

Populus, Moses, Iehova.

VTinam nu quam emigrâssemus ex Egypto Quid enim agimus in hac vasta solitudine? Quis dabit hîc nobis carnem quâ vescamur? Nam cúm venit in mentem piscium, quibus immunes vescebamur in Egypto, tum autem cucumerum, peponum, porrorum, ceparum, alliorum, consenescimus, nihil ante oculos habentes præter nescio quod Manna. *M.* Hei mihi! quas querimonias audio? O Jehova! cur mihi ità à adversus, ità á mea voluntate alienus es, ut mihi imposueris onus totius hujus populi? Nunquid ego populum hunc

concepi

concepi? Nunquid peperi? ut mihi jubeas eum ferre in sinu meo, quomodo fert nutrix alumnum, in terram quam jurâsti majoribus ejus? unde mihi carnes ad tantum populum, qui eas à me cum fletu flagitat? Non possum ego solus eum sustinere: est enim gravior quàm pro me. Quód si isto modo agis mecum, interfice me potiùs, (siquid apud te autoritatis habeo) quàm ut videam, perniciem meam. *I.* Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israelitis, quos scis esse senatores, & primarios populi: eósq; adducito ad oraculare tabernaculum, ibi adfuturos tecum. Ego descendam, ibi colloquar tecum, demámq; de spiritu quo præditus es, quo eos afflabo, ut ipsi tecum ferant partem oneris populi, ne tu solus sustineas. Populo autem sic dicito, lustramini in crastinum, & vescemini carne. Fletus enim vester pervênit ad aures Jehovæ, dum flagitatis carnem, & desideratis Egyptum. Dabit vobis Jehova carnem, quam comedatis: & comedetis non uno die, non duobus, non quinque, non decem, non viginti; sed ad menstruam diem, dum vobis exeat per nares, & faciat nauseam; quoniam contempto Jehovâ, qui versatur inter vos plorantes apud eum, conquerimini vos exiisse ex Egypto. *M.* Sexcenta sunt millia peditum hujus populi, qui adest mecum; & tu dicis te daturum eis carnes, quibus vescantur per mensem. Nunquid eis mactabuntur oves, & capræ, & boves, quæ satis sint? Nunquid universi pisces maris congerentur, qui iis suppetant? *I.* Nunquid debilitata est Jehovæ manus? Jam videbis, eventuráne quæ promiserim, nécne.

Sent. *Cupiditas rerum carnalium parit fastidium spiritualium. Et Deus carnalia petentibus interdum largitur: sed illa brevis voluptas parit longos dolores. Cùm maximè explebuntur carnales voluptatibus, aderit pœna.*

CALEBUS. Num. 13, & 14.

ARGUMENTUM.

Populus, deterrentibus exploratoribus, desperat de expugnanda promissa terra. Quare iratus Iehova jurat non perventuros, exceptis duobus qui confiderent, videlicet Josuæ & Calebo.

Exploratores, Calebus, Populus, Josua, Moses, Jehova.

VEnimus in eam terram, Moses & Aaron & Israelitæ, ad cujus explorationem missi sumus à vobis: & quidem abundat lacte & melle: atque ecce vobis fructus illius terræ! Videtis quanta sit hæc uva, quæ in palo portetur a duobus. Videtis & hæc malogranata & ficus. Sed incolas habet fortes, & urbes maximas, eásque munitissimas. Enaci quoque prognatos illic vidimus. Amalechitæ ad austrum incolunt. Hettæi, Jebusæi, & Amorrhæi in montanis. Chananæi autem accolunt mari & Jordani &c. Nè dubitemus eò proficisci, & invadere illos fines. Nam sumus futuri victores. *E.* Minimè verò: est enim populus ille fortior quam nos, terra infausta, suorum habitatorum consumptrix, in qua non nisi immani statura homines vidimus: Quid, quòd vidimus Enacinos de genere gigantium, cum quibus comparati videbamur nobis esse locustæ. *P.* Utinam aut in Egypto mortui essemus, aut in hac solitudine moriamur, Cur enim adduxit nos Jehova in hanc terram, ferro trucidandos, mulieribus nostris & parvulis prædæ futuris? *Nónne* satius nobis est repetere Egyptum? Creemus nobis imperatorem, quo duce revertamur *Jos.* Cavete Israelitæ, nè quid faciatis, cujus vos postèa pœniteat. Terra quam explorantes lustravimus, terra est bona imprimis: si nobis faverit Jehova, introducet nos in eam, eamque nobis dabit, terram scatentem lacte & melle. Cæterùm nè rebellate contra Jehovam, & nè illius terræ incolas timete, quos nos præsidiis destitutos, adjuvante Jehovâ, conficiemus. Deponite metum, *P.* Lapidentur, lapidentur. *Je.* Quousque tandem irritabit me iste populus, Moses? quousque mihi fidem non habebit, tot miraculis per me editis apud eum? Quin cum peste illatâ excindo, ducturus ex te gentem majorem potentioremque quàm ista est. *M.* Ergò cùm audient Egypti (quibus de medio vitiâ eripueris hunc populum) cùmque audient incolæ illius terræ, te, Jehovâ, qui in hoc populo versatus, ab eo conspectus fis præsens ipsius oculis; te, cujus nubes supra eum steterit, qui præiveris ei interdiu in columna nubis, noctu in columna ignis; cùm, inquam, audiverint hunc populum a te fundi-

tum

tus esse deletum; dicente te, quia nequiveris introducere eos in terram quam eis juraveras, trucidâsse eos in deserto. Quare utere excellenti istâ virtute, Domine, de qua loquens ita dicebas; *Jehova, ad iram tardus, ad clementiam propensus, culpam & peccata condonans: in pœna autem irrogranda, parentum culpam in natos & nepotes ad tertiam & quartam stirpem persequens*: remitte, quæso, culpam huic populo, ut tua benignitas postulat, utque ab Egypto hucusque remisisti. *Je.* Remitto, ut postulas. Veruntamen ut vivam, nisi Jehovæ gloria replebit totum orbem terrarum. Nam eorum qui viderunt meam gloriam & miracula quæ feci, tum in Egypto, tum in solitudine, & me tamen tentaverunt jam decies, neque mihi obtemperaverunt: eorum, inquam, qui me irritaverunt, nemo videbit terram, quam juravi majoribus eorum. Sed Calebum meum (quoniam alio animo prædius quàm cæteri, mihi obsecutus est) introducam in terram, quam adivit: ejusque possidebit ejus progenies. Cras revertimini in solitudinem versus mare rubrum. Etenim quem ad finem tandem audiam istius impiæ scelerataæ multitudinis Israelitarum maledicta? Renuntia hæc eis: Ne vivam (inquit Jehova) nisi, quemadmodum locuti estis audiente me, sic faciam vobis. In isto deserto cadent cadavera vestra, & omnis vestrûm numerus, quotquot recensiti supra vigesimum annum, murmurâstis in me. Non intrabitis, inquam, in terram in qua promisi me collocaturum vos. Excipio Calebum Jephunis, & Josuam Nunis filium. Parvulos quoque veltros, quos dixistis prædæ futuros, introducam in terram quam vos renuistis; eâque potientur. Atque interea dum vestra cadavera per deserta labuntur & consumuntur, liberi vestri ibidem pœnas dabunt vestri meritricii per quadraginta annos, quibus vos supplicio afficiemini pro numero dierum per quos dies exploravistis terram; totidem annis ductis pro totidem diebus; sentietisque quid sit, in me esse contumaciam. *Ego* Jehova & dico, Si hoc dubio efficiam, ut hujus perversæ multitudinis homines, qui contra me coierunt, consumantur, & intereant in hac solitudine.

Sent. *Nihil est perniciosius illis qui docent, minora sperare quàm ferunt promissa Dei: quibus tamen maxima pars hominum credit. Deus ignavos & diffidentes aversatur atque deserit, confidentes verò juvat. Tantum quisque potest, quantum se divinâ ope posse credit, si modò ejus fides fundata sit in Dei promissis.*

BALAAMUS. Num. 22.

ARGUMENTUM.

Asina Balaami ab ipso, quia restitaret, verberata, loquitur: & Genius, qui ei in via obstabat, Balaamum alloquitur.

Balaamus, Asina, Genius.

VT te Deus malè perdat, asina, quæ me invitum de via avehis in agrum! At ego te pro isthoc maleficio onerabo fustibus, improba. Ary, ary! quin ergò redis in viam? Nunc sumus inter duas macerias, non licebit tibi amplius declinare. Hei mihi! attrivit mihi pedem ad maceriam. At dispeream, nisi te malè multato plagis! Ary, ary! quid hoc monstri est? Succumbit; at jam faxo te attollas: alioqui hîc tè contundam usquè fuste. Hem! *A.* Quid in te commisi, ut me jam tertium cæderes? *B.* Rogitas improba, quæ me hic ludificaris indignè? Atque utinam mihi esset gladius præ manu! nam te hic jam confoderem. *A.* Nónne ego sum asina tua, cui tu semper hactenus inæquitâsti? Nunquid tale solita sum facere tibi? *B.* Nihil. *G.* Balaame, cur cæcidisti asinam tuam jam tertiò? Ecce, ego ipse veni tibi adversatum, quia hoc iter susceptum est contra meam sententiam. Asina verò ubi me vidit, declinavit me jam ter; quod nisi fecisset, profectò jam te interfecissem, eam verò liviissem vivere. *B.* Peccavi, fateor; sed non videram te mihi obviàm in via. Itaque si hoc iter tibi displicet, revertar. *G.* Imò eas licet cum istis: veruntamen vide ut ea demum dicas quæ tibi suggessero.

Sent. *Falsi vates minùs interdum vident quàm jumenta.*

TRANSJORDANINI. Num. 32.

ARGUMENTUM.

Reubenenses & Gadini impetrant à Mose sedem trans Jordanem.

Rubenenſis, Gadini, Moſes.

HÆc regio quam Iſraelitæ ceperunt, cæſis, Jehovâ duce, incolis, regio eſt apta pecori alendo. Nos autem habemus pecus. Quòd, niſi tibi moleſtum eſt, Moſes, liceat nobis poſſidere hanc terram, ut non trajiciamus Jordanem. *M.* Scilicet fratres veſtri ibunt in bellum, vos hic manebitis otioſi? Cur deterretis animos Iſraelitarum, nè perveniant in regionem, quam ipſis Jehova dedit? Ità nimirum fecêre patres veſtri, quando ego eos miſi à Cadebarne ſpeculatum regionem. Cùm enim pervenirent ad fluvium Eſcolem, vidiſſéntque terram, fregerunt deinde animos Iſraelitarum, nè irent in terram ſibi a Deo datam. Quare iratus Deus eodem die juravit, nullum eorum qui egreſſi eſſent Ægypto, qui modò exceſſiſſent vigeſimum annum, viſurum terram, quam ipſe promiſerat Abrahamo, Iſaaco, & Jacobo, eò quòd non paruiſſent ſibi: excepti Caleb & Joſuâ, qui paruerant. Ergò iratus eos ductavit ultro citróque, errantes per deſerta quadraginta annos, donec tandem deſiit totum illud genus hominum qui offenderant Jehovam. Ecce autem vos extitiſtis pro patribus veſtris, qui augeatis numerum nocentium, ut ira Jehovæ in Iſraelitas incremento augeatur. Nam ſi deſeratis eos, ductabit eos adhuc per deſerta, atque ità perdideritis hunc populum. *R.* Ædificabimus hic caulas pecudibus noſtris, & urbes parvulis & imbellibus: nos verò in armis erimus parati ante Iſraelitas, donec collocaverimus eos ſuo loco. Noſtri autem liberi, & cætera turba ad bellum inepta, manebunt in urbibus muratis, ut ſint tuti ab incolis terræ. Neque revertemur domum, quin priùs Iſraelitæ venerint ſuæ quiſque in hæreditatis poſſeſſionem. Neque enim cernemus hæreditatem cum eis trans Jordanem, quibus obvenerit eis Jordanem orientem verſus. *M.* Si quidem re præſtabitis, quod pollicemini verbis, armatique ad bellum, quotquot poteſtis ferre arma, Jehovâ ſpectante, Jordanem tranſmiſeritis, non reverturi niſi deturbatis à Jehova hoſtibus, terrâq; ſubditâ Jehovæ imperio: ſi inquâ ità agetis, evenietis poſtea purgati & Jehovæ & Iſraelitis: atq; hâc quidem lege poſſidebitote terram

hovâ volente. Sin hæc non feceritis, sic habetote, vos peccare in Jehovam, vestrumque peccatum in vos recasurum.

Sent. *Quibus jam prospectum est, ii debent cæteros, quibus nondum prospectum est, adjuvare.*

RACHABA. Josuæ 2.

ARGUMENTUM.

Rachaba meretrix abditos apud se exploratores Israelitarum, clam demittit per fenestram, pacta cum eis de salute sua & suorum.

Ministri regis Hierichuntis, Rachaba, Exploratores Hebræi.

RAchaba, nos sumus huc missi à rege, ut abducamus homines eos qui diverterunt ad te. Venerunt enim gratiâ explorandæ totius regionis: proinde vide ut eos producas nobis. R. Ad me quidem venerunt homines quidam, qui cujates sint me latet. Hi, cum vespere claudereretur porta, exierunt; nec scio quò se receperint. Si voletis consequi velociter, assequemini. Salva res est, abierunt. Nunc adeo hospites, quos occului in tecto sub fascibus lini, ut eos servem beneficio meo. Heus, heus hospites: dormitis? *Ex.* Nondum. R. Attendite quæ dicam. Non ignoro, Jehovam dedisse vobis hanc terram, nosque omnes incolas hujus terræ, perculsos vestri terrore, abjecisse animos: nimirum audivimus, ut exiccaverit Jehova mare rubrum, quò vobis pateret iter ab antibus ex Ægypto; itque tractaveritis duos reges Amorrhæorum, qui trans Iordanem habitant; Sehonem dico & Oggum, quos delevistis funditus. Quæ res ubi audita est, concidimus animis, nec jam quisquam est qui audeat vel mutire in vos; propterea quòd Jehova Deus vester, Deus est tam suprà in cœlo, quàm infrà in terra. Quocirca jurate nunc mihi per Jehovam, si ego vos demerita fuero meo beneficio, vos quoque parem gratiam relaturos domui meæ paternæ: & mihi dare certum signum, quòd consulatis saluti mei patris, & matris, & fratrum, & sororum, & omnium quos habent, asseretisque vitam nostram à morte.

Ex. Fidem damus, nec recusamus mortem (modò nè indicetis nos) cùm Jehova tradiderit nobis hanc regionem, ni vos bonâ fide conservaverimus. *R.* Ergò hâc lege demittam vos per funem per hanc fenestram, quæ prospicit rus. Reste est, evasistis. Nunc concendite in montes, nè incidatis in eos qui vos persequuntur; & ibi, dum redeunt, latitato triduum, pòst ituri. *Ex.* Attende diligenter quæ dicemus. Cùm ingressi fuerimus hos fines, tu appendes funiculum istum rubrum de hac fenestra, per quam nos demisisti; convocabisque ad te totam vestram familiam. Quòd, siquis è domo tua foràs exierit, suo id periculo fecerit, nos aberimus à culpa. Quæ verò erunt apud te, ea siquis attigerit, nos præstabimus damnum. Quòd si hanc rem palàm feceris, erimus liberi à jurejurando quo tu nos obstrinxisti. *R.* Placet conditio. Valete. *Ex.* Et tu.

Sent. *Pios adversus impiorum injuriam abscondere pium est: & Deus hujusmodi officia remuneratur.*

GABAONITÆ. Josuæ 9.

ARGUMENTUM.

Josua deceptus à Gabaonitis, fœdus pascitur cum eis.

Gabaonitarum Legati, Josuæ.

ADumus huc è finibus remotis, Josua & Israelitæ, missi ad feciendum fœdus vobiscum, si vobis ità videtur. *I.* Fortassis habitatis in finibus his: quod si est, non est nobis fas inire fœdus vobiscum. *L.* Nos quidem parati sumus dedere nos in tuam potestatem. *I.* Cujates estis? & unde adestis? *L.* Adsumus ex terra admodum remota hinc, moti nomine Jehovæ Dei vestri. Audivimus enim famam ejus, & quanta facinora ediderit in Ægypto, útque acceperit duos Amorrhæos reges Transjordaninos, Sehonem Hesebonitarum, & Ogum Basanæ apud Astarota. Hac de causa mandaverunt nobis nostri senatores, & universi nostrates, ut sumpto viatico venirèmus obviam vobis, oblaturi vobis servitium nostrum, & pacturi fœdus vobiscum. Atque ecce panes, quos domi sumpsimus in commeatum, cùm simus profecti ad vos; qui jam marcuerunt, mucuerúntque, ut videtis. Hæ quoque lagenæ, quas replevimus novas, vi-

detis ut sint laceræ. Vestimenta etiam, & calcei nostri, jam detrita sunt longitudine itineris. Quare nolite putare, nos meditari dolum ullum: bonâ fide agimus, &, ut res est, sic loquimur. *I.* Ergò componemus pacem vobiscum, vósque conservabimus, & id jurejurando confirmabimus.

Sent. *Et pii interdum falluntur. Nam quò minùs sunt ipsi malitiosi, eò facilius credunt aliis, existimantes ex suo ingenio. Itaque cavenda piis est credulitas, & cum columbina simplicitate conjungenda est serpentina astutia.*

IOSUA. *Iosuæ* 24.

ARGUMENTUM.

Iosuæ concio ad populum, in qua commemorat Iehovæ erga ipsos beneficia: & populus sese Iehovæ servituros promittit.

Iosua, Populus.

AUdite universi Israelitæ, quamobrem jusserim vos huc convocari, & quid Jehova Deus Israelitarum jusserit me vobis effari. Majores vestri olim incoluerunt trans flumen, videlicet Thara pater Abrahami & Nachoris, coluerúntque deos peregrinos. Jehova autem illinc evocavit Abrahamum autorem generis vestri, eúmque perduxit per omnes fines Chananæorum, & auxit progeniem ejus, deditque ei Isaacum; Isaaco autem Jacobum & Esauum; Esauo assignavit Seir montem possidendum. Jacobus ejúsque liberi descenderunt in Ægyptum. Ibi cùm excrevissent in gentem magnam, numerosámque & potentem, divexabantur ab Ægyptiis. Sed Deus Ægyptios mirè infestavit, tandémque eductos ex Ægypto Israelitas deduxit ad mare rubrum: quò Ægyptiis & quadrigariis & equitibus persequentibus eos, invocaverunt Jehovam, qui illos arcuit à vobis densâ quadam caligine: immissóque mari, eos demersit, spectantibus oculis vestris tam inaudita facinora. Cùm autem diu manssissetis in solitudine, introduxit vos in fines Amorrhæorum transjordanenorum: eósque bellum vobis infestantes, subegit vobis: eisque concisis, dedit vobis

vobis possessionem eorum agri. Exiit deinde Balacus, Sephoris filius, Moabitarum rex, qui vos bello lacesserat: accersivitque Balaamum filium Phegorii, qui vobis imprecaretur diras. Sed noluit Deus audire Balaamum, convertitque imprecationem ejus in fustam precationem, & vos tutatus est à manu illius. Irá trajecto Jordane, pervenistis ad Hierichuntem: & bello resistentes Hierichuntios, & reliquos populos superavistis auxilio Dei; qui, quasi missis ante vos vespis, egit vobis in fugam duos reges Amorrhæorum; nullo vestro vel ense vel arcu: vobisque dedit & agrum non vestro labore cultum, & urbes ab aliis quam à vobis ædificatas; quas incolitis: vineisque & olivetis, quæ non sevistis, vivitis. Quibus de causis vereamini Jehovam, eumque vere & sincerè colite: & auferte deos, quos majores vestri coluerunt trans fluvium, & in Ægypto. Quòd si non placet vobis servire Jehovæ, dispicite hodie utrùm servituri sitis diis, quibus servierunt condítores vestri trans flumen, an diis Amorrhæorum, quorum fines habitatis. Nam ego quidem & domus mea serviemus Jehovæ. *P.* Absit, ut omisso Jehovâ, serviamus aliis diis. Nam Jehova Deus noster est. Hic eduxit nos, majoresque nostros, ex Ægyptiaca servitute: idem fecit in oculis nostris mira illa miracula, & nos custodivit in omni itinere quod confecimus, & inter omnes nationes per quas iter fecimus: fugavitque nobis omnes gentes, & Amorrheos incolas. Nos quoque colemus eum; est enim Deus noster. *J.* Non poteritis colere Jehovam: est enim Deus sacrosanctus, Deus rivalis impatiens non ferret vestra delicta & peccata. Quòd si eo relicto colatis deos peregrinos, avertetur; & vos non minùs multis malis conficiet, quàm antè bonis affecit. *P.* At eum colemus. *J.* Ergò testamini, vos deligere vobis Jehovam ad colendum. *P.* Testamur. *J.* Itaque tollite deos istos peregrinos, & expiate animos vestros Jehovæ Deo Israelitarum. *P.* Jehovam Deum nostrum colemus, & ejus dicto audientes erimus. *J.* Igitur configabo hæc literis, & erigam hoc ingens saxum sub hac quercu, quod testis erit (utpote quod audiverit omnia Jehovæ ad vos dicta) si fortè negaveritis fidem Deo vestro.

Sene-

Sent. *Deo Servatori, bonorumq; datori, servivi debet.*

IAEL. Iudicum 4.

ARGUMENTUM.

Iael Siseram Chananæorum ducem dolo occidit.

Iael, Sisera, Baracus.

DIverte ad me, Sisera: quò fugis? diverte ad me tutò: *S.* Bene mones. Sed ubi abdes me? *I.* Bono animo es: tub hoc centone; hic latebis tutissime. *S.* Amabò, da mihi paululum aquæ quod bibam, nam valde sitio. *I.* Imò lac dabo ex hoc sino, quod melius est aquâ. Hem bibe. Nunc quiescito, ubi texero tehâc stragulâ veste. *S.* Sed sta ad januam casæ, ut, siquis me quæret, neges me hic esse. *I.* Fiet. Nunc demum facinus edam majus fœmineâ manu. Quid hoc? Gestit animus, jubétque audere ulcisci hostem Dei & bonorum. Periisti Sisera; fœmineâ vi, & fœmineâ manu interimeris. *B.* Quis mihi nunc, qui's demonstret quò fugerit hostis? Quem ego si assecutus fuero, dispeream nisi ei animam eripio malis modis! Sed quo se surripuit? quò fugit? *I.* O Deum immortalem! quantum facinus feci? quantam laudem invênit Iael? Sed videóne Baracum? Ipse est, sectatur hostem jam jacentem. Barace, huc sis ad me; ut tibi commonstrem hominem quem quæris. *B.* Obsecro éstne apud te? *I.* Videbis. *B.* Proh superi! quid video? Siseram jacentem humi exanimem? Quis hoc fecit? *I.* Mulieris factiú vides. *B.* At non muliebre tamen. Sed quæso túne hoc fecisti? *I.* Ipsa res indicat. *B.* Video: sed narra, obsecro, quo pacto egeris. *I.* Vidi fugientem, jussi ut ad me veniret, eúmque operui centone, deinde, cùm jam quiesceret, cepi clavum, quem malleo adegi in tempus ejus. Ille provolutus ad pedes meos, efflavit animum. *Baracus.* Utinam sic pereant quotquot adversantur Deo.

Sent. *Turpi morte digni sunt, qui Deo aut ejus populo adversantur. Debilium manu vincit Deus fortes.*

GEDEON TRITURANS. Iudicum 6.

ARGUMENTUM.

Genius Gedeonem mittit ad debellandos Madianitas.

Genius, Gedeon.

ADsit tibi Jehova, vir fortissime. G. Quæso te, Domine, si adest nobis Jehova, cur tam dira patimur? Ubinam sunt tot ejus mira facinora, quæ nobis narravêre majores nostri, nos ab eo esse eductos ex Ægyptiis; cùm nos nunc deseruit & addixit Madianitis? *Gen.* Vade cum tua ista virtute, & defende Israelitas à Madianitis. Ego [illegible] tibi autor vadendi. G. Amabò te Domine, quâ tandem [illegible] defendam Israelitas, qui sim tenuissimus omnium Manas[illegible]ium, & minimus totius paternæ familiæ? *Gen.* Adjuvan[illegible]me, concides Madianitas ad unum. G. Quæso te, nisi molestum est, ut signo aliqu[illegible] tibi confirmes te eum esse qui mecum loquare. Noli [illegible]cedere hi[illegible], donec redeam ante, & expromam dapem, quam [illegible] apud te. *Gen.* Præstolabor tibi. G. Paravi omnia. *Gen.* Pone carnem & panes non fermentatos sup[illegible] saxo, & effunde jus. G. Hei mihi! ignis consum[illegible] omnia, Jehovæ Genius est: me miserum, qui viderim Genium Jehovæ. G. Salvus es, pone metum; non ideo moriêre.

Sent. *Dei ope quivis quidvis potest.*

GEDEON. Judicum 7.

ARGUMENTUM.

Gedeon delectu habito, dimissisq; domum imbellibus, castra Madianitarum noctu explorat: deinde cum trecentis militibus aggressus profligat.

Iehova, Gedeon, Præco, Phara Madianita, alter Madianita, Milites.

GEdeon, tu nimis multos habes milites. Quòd si cum istis copiis vinceretis hostes, Israelitæ jactarent sese victoriam adeptos esse suo Marte: atque ità non ego laudarer, sed ipsi, id quod detraheret meæ gloriæ. Proinde cura ut proclametur in exercitu, ut timidi repetant domum, & discedant ex monte Galaado. G. Præco, indice timidis & cæteris discessum secundum legem, ut nôsti. *Pr.* Audite, audite milites. Siquis ædificavit novam domum, neque dedicavit, is domum repetito; nè si in prælio occubuerit, alius eam dedicet. Item, si quis vineam consevit, neque profanavit,

rofanavit, domum repetito; nè si occubuerit in prælio, alius eam profanet. Item, si quis uxorem desponsavit, neque duxit, domum repetito; ne si in prælio occubuerit, alius eam ducat. Item, si quis timidus est & molli animo, domum repetito; nè animi sui mollitie efœminet animos aliorum. *G.* Rectè est, restant decem millia: discesserunt viginti millia. *J.* Sed ne sic quidem satis pauci sunt: nam quò pauciores erunt, eò mihi gloriosior erit victoria. Deduc ista decem millia ad aquas: ego eos illic tibi probabo, & ostendam, quosnam velim ire tecum, quos item nolim. *G.* Agite milites, descendite ad aquas. *J.* Da operam ut quicunqi lambent a quam linguâ, more canum, hos secernas ab eis qui ad bibendum procubuerint in genua. *G.* Ità factum est. Sunt trecenti, qui ductâ ad os manu lamberunt aquam: reliqui omnes proni in genua biberunt. *J.* Per istos trecentos habo tibi victoriam, Gedeon: & Madianitas tibi dedam. Quocirca jube reliquis omnibus, ut domum repetant. *G.* Ite domum Israelitæ, exceptis his trecentis: & nobis relinquite commeatum & tubas. *J.* Gedeon, descende, dum nox est, ad castra Madianitarum, ut intelligas me ea tibi tradere. Quòd si solus descendere vereris, discende unà cum Phara famulo tuo, ut audias quæ dicentur, ut ità confirmeris ad invadenda castra. *G.* Phara, descendamus clanculum in vallem, ut exploremus quid animi habeant hostes. *P.* Placet. *G.* Cave nè strepitum edas; hìc est via. *P.* Tace, tace, here. *G.* Quid est? *P.* Jam non procul absumus à castris. *G.* Sic habet, audio sternentes; hìc sunt extremi armatorum. Sed tace, nescio quis loquatur. *M.* Scin' tu quid ego somniaverim? *Al.* Sciam si dixeris. *M.* Panis hordeaceus videbatur mihi volvere se cum strepitu per castra Madianitarum, qui tandem delatus est ad tabernaculum; quod validâ vi impulsum, & labefactatum, à culmine dejecit. *Al.* Vis tibi certò interpreter? Ensis est Gedeonis filii Joæ Israelitæ, cui in manum dedit Deus Madianitas unà cum universis castris. *G.* Audisti, *P.* Atque equidem libenter. *G.* Satis habeo: nostra est victoria: redeamus ad nostros. Habemus tibi gratiam, Deus immortalis, qui nobis bene fortunes hoc consilium.

consilium. P. Non est dubium quin perierint Madianitæ. O felicem noctem, & quovis etiam die clariorem! G. Adeste viri, expergiscimini; vicimus. Deus dat nobis castra hostium. Sed audite diligenter quæ dicam. Distribuam vos in tres classes; feretis singuli singulas tubas manu, testásque vacuas, & in testis tedas: sed videte ut imitemini me. Cùm venero ad extrema castra, facitote ut videritis me facientem: cúmque audieritis meam tubam, & eorum qui erunt mecum, vos quoque repentè colliditote testas; sumptísque manu lævâ tedis, dextrâ tubis, clangitote, & magnum strepitum circum castra editote, simúlque proclamatote, *Gladius Jehovæ & Gedeonis.* Audistísne? *M.* Audimus & meminerimus. *G.* Vadamus. Jam ferè media nox est, ventum est ad ultimam partem castrorum: vos ambite castra: sed excitantur custodes, clangamus properé. *M.* Gladius Jehovæ & Gedeonis. *J.* Pæan. *G.* O Deum immortalem! quid video? Deus convertit ipsorum enses in ipsos: confodiunt sese mutuis vulneribus. *M.* Ut cadunt crebri! Jam bona pars interiit, cæteri mandant se fugæ. *G.* Fugiunt, instate viri; urgete, consequimini, sectamini; ut è tanto numero nullus evadat.

SENT. *Christianum bellum (quod in Gedeonico adumbratur) à voluntariis, non coactis gerendum est: & præstat esse paucos alacres, quàm multos ignavos. Stulti ducti milites numerant, sapientes ponderant.*

JEPHTHA. Judicum 11.

ARGUMENTUM.

Jephthæ persuadent senatores Israelitarum, ut se militiæ ducem præbeat adversus Madianitas.

Senatores Israelitarum, Jephtha.

Missi sumus ad te, Jephtha, ab Israelitis, ut à te postulemus, ut præbeas te nobis ducem ad gerendum bellum contra Ammonitas. Scimus enim te esse eo corporis & animi robore præditum, eâque peritiâ belli, ut nemo hodie possit id præstare melius. *J.* Enimvero vos exegistis me domo paternâ præ odio: cur nunc venitis ad me, rebus adversis? Cur non potiùs retinuistis me, cùm non egeretis; ut esset vobis

obis copia mei, cùm egeretis? *S.* Noli quæso, Jephtha, meminisse injuriæ. Si nos non rectè fecimus, qui te expulimus; tu rectè facies, si maleficium pensabis beneficio, & innocentiam tuam magis commendabis. Quòd si nobiscum profectus fueris, & debellaveris Ammonitas, constituemus te principem omnium Galaaditarum; Atque ità fiet, ut tibi longè plus sit boni, quàm quanta fuit injuria. *I.* Ergò si revocaveritis me ad debellandos Ammonitas, & Jehova subjugerit eos mihi; obtinebo principatum in vos? *S.* Contestamur Jehovam, nos esse facturos isto modo. *I.* Persuasistis. Eamus.

Sent. *Præstantes viri, licèt eis in præsentia non egeas, retineri debent in casus futuros*

RUTHA. Ruth I.

ARGUMENTUM.

Noemim ex Moabitica discedentem in Israeliticam terram, quamvis dissuadentem, comitatur præ ejus amore Rutha ejus quondam nurus.

Noemis, Rutha, & Orpha ejus nurus.

POstquam Deus cepit misericordiam sui populi, (ut accepimus) eúmque levavit fame, quæ coegerat me, & meum virum, & liberos confugere huc ad Moabitas; jam nihil est quòd velim diutiùs agere in regione aliena. Sed vobis, meæ nurus charissimæ, censeo redeundum suam cuique in domum patriam, postquam estis privatæ viris. Jam satis me comitatæ estis. Ite sanè secundo Deo, quem precor ut vobis rependat pietatem, quâ usæ istis in mortuos, & in me. Det inquam vobis Jehova, ut nanciscamini quietem, suum utraque apud maritum. Amplectimini me, charissimæ conjuges meorum olim filiorum. *R.* Heu nos miseras! siccine disjungemur à te? Ah! non fiet, suavissima socrus: quin ibimus tecum ad tuos populares. *M.* Nihil opus est, meæ filiolæ: an putatis me adhuc utero edituram filios, qui futuri sint vobis viri? Revertimini potiùs, meæ filiolæ; abite. Nam ego quidem grandior sum, quàm ut sim apta viro. Sed fingite non abesse spem, méque tradi viro vel in proximam noctem, filiósque gignere; an

estis

estis expectaturæ, donec adoleverint? Poteritísne tam diu durare sine viris? Non ità, filiolæ: parendum est necessitati. Equidem valde angor vestro discessu, sed nolo repugnare urgenti Deo. *O.* Vera prædicas: melius est reverti. *N.* Sapis, amplectere me. Vale mea quondam nurus. *O.* Vale & tu mea quondam socrus. *N.* Vides Ruth, ut tua fratris repetat patriam, & deos penates? Quid apud me hæres? Revertere unà cum ea. *R.* Nè me urge de te relinquenda. Nam quo tu cunque ibis, ego ibo: ubi tu commoraberis, ego commorabor. Communis mihi tecum erit populus, communis Deus. Tecum unà moriar, tecum unà humabor; ità omnino statui. Atque ità mihi habeam Jehovam propitium, ut una mors sit me à te separatura. *N.* Postquam ità animum obfirmásti, nolo improbiùs obsistere tuo studio. Eamus sanè Deo bene fortunante.

Sent. *Beati qui Deum Deique populum anteponunt & parentibus & patriæ: eos Deus largè remunerabitur.*

BOOZUS. Ruth 2.

ARGUMENTUM.

Boozus comiter alloquitur Ruthum spicas legentem, ejusque pietatem collaudat.

Boozus, Messores, Curator messis, Ruthe.

ADsit vobis Deus, messores. *M.* Et tibi bene omnia secunder. Quæ est ista puella, Curator, quam hîc video spicas legere? *C.* Moabitis est, quæ huc secuta est Noemim, remigrantem ex agro Moabitarum. Ea rogavit, ut liceret sibi legere spicas post messores: id quod adhuc fecit à manè: tam paulùm manet domi. *B.* Audi filia, nè iveris in agrum alium ad colligendas spicas, néve hinc abieris; sed hæreto apud meas ancillas, & videto ut sequaris eas, in quemcunque agrum ibunt messum. Ego vetabo, nè famuli sint tibi molesti. Quòd si sities petes potum ex iisdem vasis quibus ipsi hauriunt. *R.* Quidnam est in me, quamobrem digneris ità respicere me, cum sim peregrina? *B.* Perlatum est ad me, qualem tu te præstiteres erga tuam socrum post obitum viri tui; utque relicto utroque parente, terrâque patriâ, contuleris te ad populum tibi antè ignotum.

gnotum. Quod factum Jehova Deus Israelitarum repen-
tet tibi cumulatissimo præmio, sub cujus quasi alarum præ-
sidium tu te receperis. *R.* Agnosco tuam gratuitam benigni-
tatem & misericordiam, qui tam comiter consumes animum
meum consolando, cùm tamen indigna sim, quæ vel in
ancillarum tuarum numerum veniam.

SENTENTIA.

Pii favent piis; eisque benefaciunt.

DISCALCEATUS. Ruthæ 4.

ARGUMENTUM.

Booxus, recusante altero propinquo, emit bona Noemis, Ruthamque ducit uxorem.

Booxus, Propinquus Ruthæ, Senatores.

HEus tu qui hâc transis, adesdum, paucis te volo. *P.* Quidnam id est? *B.* Consiste hîc paulisper, dum voco aliquot de senatoribus civitatis, qui transeunt per hanc portam, ut adsint nobis in hoc negotio; nam seria res est, egetque testibus. Heus vos senatores, quæso vos ut accommodetis huc nobis aliquantisper vestram operam. Non facimus longiùs. *S.* Admonemus, dic quid velis. *B.* Partem fundi, qui fuit cognati nostri Elimelechi, revertitur Noemis, reversa ex agro Moabitarum. Hanc rem visum est mihi ut tibi significarem; ut, si empturus es, mas in præsentia senatus nostri: sin minùs, indices mihi. Nemo est enim cognatus propinquior te, secundum quem ego sum. *P.* Ego verò emam. *B.* Sed cùm fundum omnes à Noemi & à Ruth Moabitide uxore demortui, emes eâ conditione, ut ipsam Ruthan ducas in matrimonium, ut suscites nomen illius in ejus hæreditate. *P.* Non licet mihi hâc lege emere, ne corrumpam patrimonium meum. Eme tu, si vis, meo loco: mihi quidem emere non licet. Atque in hujus rei testimonium accipe calceum meum de manu mea. Ego quemadmodum exui me hoc calceo, ità testor me cedere tibi meum jus in hac re. *B.* Vos senes & populares, hodie mihi testes eritis, me ego enim omnia bona Elimelechi, & Chilionis, & Mahalonis, à Noemi; utque mihi vendicem in matrimonium

Ruthan

Rutham Moabitidem conjugem Mahalonis, ut consula nomini demortui in ejus hæreditate, ne ejus nomen toll tur ex ejus consanguinitate & patria. Vos hodie test nuncupo. S. Testabimur. Faxit Jehova, ut mulier is quæ intratura est tuam domum, tam sit fœcunda quàm fu erunt Rachel & Lia, quæ duæ prole instruxerunt domu Israelit cam: útque egregium quid facias in Ephrata & tibi nominis famam compares Bethlehemæ; fiatqu domus tua similis domui Pharis, quem Judas sustulit ex Tha mare, progenie tibi à Jehova datâ ex puella.

SENTENTIA.

Qui vult defuncti possessionem, habeat & viduam.
Qui vult quod placet, habeat & quod displacet.

SAMSON. Judicum 15.

ARGUMENTUM.

Samson vinctus, ad Palæstinos deductus, abruptis vinc lis, occidit maxillâ asini mille viros.

Iudæi, Samson, Palæstini.

AN nescis Palæstinos habere imperium in nos? S. Sc I. Cur ergò incendisti segetes eorum, magno nost malo? S. Par pari retuli. I. Atqui huc venimus, ut vinctum dedamus eis. S. Siquidem jurejurando confirm tis, vos non illaturos mihi manus violentas, vinciatis li J. Fidem damus. S. Agite, colligate, ducite, abduc quantum potestis. P. Euge, adducitur ille hostis noster c pitalis, qui immisit sceleretas faces in segetes nostra nunc nunc ulciscemur. Nunquam hodie effugies, Samso hic tibi finis adest vitæ. S. Agitè vero, siquid animi habe aggredimini vinctum: experiar tamen si quid habeo soli rium virium. Euge. P. Periimus, abrupit vincula: invadamus undique: non evadet: præstemus nos vir S. Sed unde mihi telum? Ecce autem commodùm sese fert hec maxilla asini; hæc præbebit vicem clavæ. P gnate viri pro virili. Sentietis qui vir sim. Hem tibi, primus me lacessis primus perito. Et vos qui hic tam de conglobati estis, sentite quæ sint vires Samsonis, qui vi cit inermis armatos. Heus, cogitatis pugnare pedum? Q

fugitis

gitis? Hic adest hostis, ne perdite victoriam. Tu quidem sic jacebis, tu quoque adjumenteris et comes; dormite. Euge Sampson quantam cædem fecisti! Maxillâ asini quantam stragem edidi! Maxillâ asini prostravi mille viros.

SENTENTIA.

Qui Dei spiritu præditus est, invictus est, frustráque compugnatur. Deus sæpe vilissimis telis ulciscitur hostes suos.

DIALOGORUM SACRORUM LIBER SECUNDUS.

ELIS. 1 Regum. 3.

ARGUMENTUM.

Jehova Samueli prædicit, sese animadversurum in domum Elis sacerdotis, qui in filios suos non animadverterit.

Jehova, Samuel, Elis.

SAmuel. S. Quid me vis? Accurram; adsum vocatus à te. *E.* Non vocavi; redi cubitum. *S.* Fiet. *I.* Samuel. *S.* Adsum, Eli: nam vocâsti me. *E.* Non te vocavi, fili: redi cubitum. *S.* Faciam. *I.* Samuel. *S.* Adsum; nam vocâsti me. *E.* Atat, nunc demum intelligo quid sit. Discede cubitum: quòd si te vocaverit, respondeto, *Loquere Jehova, audio. S.* Faciam. *I.* Samuel, Samuel. *S.* Loquere Domine, audio. *I.* Ego sum quiddam facturus in Israelitis, quod quisquis audiverit, prorsus obstupescet. Sum enim aliquando importaturus in domum Elis omnia quæ locutus, & rem ad exitum perducturus; eique ostensurus, me persecuturum culpam ejus in ejus domum in perpetuum: qui cùm sciret filios suos malè audire, non animadverterit in eos. Quam ob causam juro, hanc noxam nullo unquam vel sacrificio, vel libamine, Elis posteritati remissum iri.

Sent. *Qui divinæ voci non est assuetus eam interdum esse putat*

putat hominis. Peccantes natos non punire, grave peccatum est. Parentum, quamvis bonorum, indulgentia perdit natos. Natos qui verè & sapienter amat, castigat; sed nè quid injustè, immodicève fiat.

SAULUS. 1. Regum 9.

ARGUMENTUM.

Saulus quærens asinas patris; it consultum Samuelem vatem, & ab eo discit se futurum Regem.

Saulus, Puer, Puellæ, Samuel.

ENimvero satis jam diu conquisivimus asinas, neq; invenimus. Revertamur domum, puer; nè pater meus omissis asellis, sit solicitus de nobis. *Puer.* Non censeo redeundum esse, re infectâ. Aiunt esse divinum quendam & gravem virum in proximo oppido, qui quicquid dicit futurum, evenit. Conveniamus eum, si fortè indicet nobis in cujus causâ venimus. *Saul.* Sed quid offeremus homini? Nam etiam pane exhausta sunt peræ nostræ, nec habemus quod dono demus ei, & ire vacuos religio est. *Puer.* Face: est mihi in præsentia quadrans sicli argentei, quem dabo ei, ut indicet nobis quam viam intistamus. Olim inter Israelitas qui ibant consultum Deum, dicebant se ire ad videntem: nam qui hodie dicitur vates, olim vocabatur videns. *Saul.* Rectè mones, eamus. Ingrediendum est hoc ascensu arduo. Sed video puellas, quæ exeunt aquatum; adeamus eas. Heus puellæ, an non hîc est vates quidam? *Puel.* Est: & quidem incideris in eum, si pergetis: properate modò: nam hodie venit in oppidum, quia populus factarus est rem divinam in sacello. Simulac introieritis in oppidum, offenderetis eum, antequam ascendat in sacellum epulaturus: populus enim non inibit epulas ante adventum ejus; quoniam ejus est consecrare sacrificium: postea epulabuntur invitati. Itaque ascendite; non est dubium, quin inventuri sitis eum. *S.* Habemus gratiam: ascendamus in oppidum. *Sam.* Video adolescentem huc venientem unà cum puero. Nimirum hic est, quem herì prædixit mihi Deus venturum ex regione Benjamitarum, ut eum unctione creem imperatorem Hebræorum, ut eos vindicet ab injuri

à Palæſtinorum. *S.* Amabò te, indica nobis domum va-
s. *Sam.* Ego ſum illeſ conſcendite ante me hunc collem: ho-
ie epulabimini mecum; deinde dimittam vos manè, & in-
icabo vobis quicquid cogitatis cum animis veſtris. Quod
tinet ad aſinas perditas tertio abhinc die, tu nè eſto anxi-
s de eis, repertæ ſunt. Sed quorſum de aſellis? Ad te ve-
iamus. Debes æſtimare te eſſe columnam totius noſtræ na-
onis, omniúmque ſalutem poſitam eſſe in te, tuâque do-
no paternâ. *S.* Quid ais? In méne, qui genus refero ad Je-
ninem, ortus ex obſcuriſſima familia Benjamitarum, quæ
ribus eſt minima Iſraelitarum? *Sam.* Concedamus modò
n hoſpitium, Deus providebit cætera.

Sent. *Deus opera ſua inopinabilibus occaſionibus ad exi-
m perducit.*

SAMUEL. 1 *Regum* 12.

ARGUMENTUM.

*Samuel jam ſenex innocentiam ſuam, & Dei in Iſraelitas
neficia commemorat: eorúmque peccatum reprehendit, qui
egem ſibi depoſcerint, & imperato divinitus tonitru eos
d obedientiam cohortatur.*

Samuel, Iſraelitæ.

ECCE ego vobis in omnibus obſecutus, regem creavi, dein-
ceps jam vobis præſu urum. Nam me quidem jam ſe-
em eſſe indicio eſt canities. Mei liberi Inter vos degunt, &
go vobis jam ab incunte ætate præfui. Hic adſum, reſpon-
ete mihi coram Jehova, & coram ejus unctoſi cujus bovem
ut aſinum ſuſtuli; ſi cui injurius, aut violentus fui; ſi à
uoquam præmium accepi, ut in ejus culpa conniverem;
aratus ſum vobis reddere. *I.* Neque injurius in nos, aut im-
ortunus tuiſti, neque quicquam ab ullo accepiſti, S. Teſtis
ſt hodie apud vos, & Jehova, & Jehovæ unctus, nihil habe-
vos, quod me accuſetis. I. Planè. S. Adeſte igitur; pla-
et vobiſcum diſputare, quanta Jehova, & Moſis & Aaro-
is creator, & majorum veſtrorum ex Ægypto reditûs
utor, tum in vos, tum in majores veſtros beneficia
ontulerit. Cùm migrâſſet Jacobus in Ægyptum, invoca-
à majoribus veſtris Jehova, Moſem miſit & Aaronem,

Aaronem qui illos ex Ægypto eductos in hoc loco collocârunt. Postea ipsius oblitus emancipavit Siseræ duci exercititûs Hasoris, tum Palæstinis, & Moabitarum regi, à quibus bello vexati sunt. Deinde invocantibus eis Jehovam, peeccatúmque confitentibus, quòd eo relicto Baalim & Astaorotum coluissent; & auxilium contra hostes orantibus, séque ei servituros pollicentibus: misit Jerobaalem; & Bedanem, & Jeptham, & Samuelem; per quos ità vos ab hostibus vestris undique vindicavit, ut in tuto esseris. Vos verò, cùm videretis vos à Nahasso Ammonitarum rege invadi, postulâstis à me, ut mutato rerum statu, à rege vobis regi liceret, cùm Iehovam Deum vestrum regem haberetis. Igitur ecce vobis regem, quem delegistis & efflagitâstis: regem vobis præficit Iehova. Si Iehovam Deum vestrum reverebimini eique servietis, & dicto audientes sine contumacia unà cum rege vestro parebitis; benè vobiscum agetur; sic minùs, & vos & regem vestrum Iehovæ manus impetet. Iam verò agité, videte quantam rem Iehova jam nunc in oculis vestris faciat. Tritici messis nunc est, quo tempore tonare aut pluere in his finibus non solet. Atqui ego jam Iehovam exorabo, ut tonet atque pluat: ut intelligatis, vos in Iehovam gravem culpam commisisse, qui regem vobis poposceritis. Iehova cœli terrarúmque Deus, emitte nunc tonitrua & nimbum, ut hic populus suum peccatum agnoscat. I. Ut tonat! Ut pluit! Heu nos miseros! Supplica pro nobis Iehovæ Deo tuo, nè pereamus; qui ad tot superiora nostra scelera hoc insuper adjecimus, ut regem nobis peteremus. S. Bono animo este. Vos quidem istâ re graviter peccâstis, veruntamen nolite à Iehova deficere, sed eum toto pectore colite: néve desciscite ad vana ista, quæ neque juvare possunt, neque defendere; sunt enim vanissima. Neque enim destituet Iehova populum suum, proptèr sui nominis celebratem, postquam semel cœpit vos sibi populum habere. Ego quoque, absit, ut Iehovam offendam, aut pro vobis supplicare, vósque decente & rectâ viâ deducere intermittam. Tantùm Iehovam metuite, eúmque vere & totâ mente colite; videte enim quantam rem a

pu

l vos fecerit. Quòd si peccatis indulgebitis, &
& rex vester peribitis.

ear. *Justi homines (qualis fuit Samuel) nemini faci-*
t injuriam. Magna est hominum erga Deum ingrati-
lo, qui toties tam fideliter à Deo defensi, tot benefi-
s cumulati, tamen hominem regem sibi deposcant: dig-
sanè qui inclementi regi serviant, quando clementem
udiant. Immensa est Dei clementia, qui sic ingrator
nen non deserat. Multum valent apud Deum preces justorũ,
etiam alieno tempore vel pluviam possint impetrare.

SORTILEGIUM. 1 Reg. 14.

ARGUMENTUM.

Saulus Ionathanem filium suum vult occidi propter
statum mel contra votum populi. Sed populus eum pro-
et occidi.

Saulus, Populus, Ionathan.

Ille adeste omnes populi primares, dispicite & conqui-
Irite, cujus hodie culpâ fiat, ut Deus roganti mihi o-
culum non reddat. Nam Iehovam ego Opt. Max. Israe-
aram conservatorem juro, si etiam Ionathan filius meus
fuerit, eum esse capite pœnas daturum. Vos totus populus
nsistite isthinc, ego & Ionathan consistemus altrinsecus.
Ut libet facito. S. Iehova Deus Israelitarum age severè.
ucantur sortes. Atat, nos petit sors: alter nostrûm sit op-
rtet. Sortiamur. Oho Jonathan, sors indicat te. Indica
iki quidnam feceris. I. Gustavi paululum mellis de capite
jus baculi, quem in manu habebam: quod tu, insciente
e, fieri vetueras. Hoccine mihi capitale esse æquum est?
Deum ego juro, te moriturum, Jonathan. P. Ergò mo-
ietur Jonathan, qui tam præclaram victoriam peperit Is-
elitis? Nequaquam, per Jehovam immortalem nè pilum
uidem amitter, qui hodie Deũ sui facti adjutorem habuerit.
Sent. *In hac vita unius peccatum iuunt interdum mul-*
, quia sunt unum quasi corpus, cujus membrorum omniũ est
nta conjunctio atque cognatio, ut sit eorum consensus tum
olorum, tum voluptatum. Sed in altera vita, in qua puni-
tur anima, sui quisque, non alieni peccati pœnas dabit.

OBEDIENTIA. 1. Reg. 15.

ARGUMENTUM.

Samuel Saulum reprehendit, qui Amalechitas clementiùs quàm Jehova præceperat, ultus fuerit.

Saulus, Samuel.

IEhovam tibi propitium precor. *Sam.* Feci jussum Jehovæ. *Sa.* Quem ergò balatum & mugitum audio? *Saul.* Oves sunt & ca, ræ, & boves, quæ ex Amalechitis abegimus. Nam ab horum pecorum optimis quibusque necandis abstinuê e milites, ut Jehovæ Deo tuo sacrificium fieret. Reliqua funditus excidimus. *Sam.* Licétne mihi, quod bonâ tuâ veni fiat, tibi significare quid mihi Jehova hâc nocte dixerit? *Saul.* Licet. *Sam.* Nonne, cùm vel te judice parvus fueri nunc princeps es tribuum Israelitarum, unctus à Jehov rex eorum? à quo cùm in hanc expeditionem missus fis jussúsque sceleratos Amalechitas excindere, & bello ad in ternecionem persequi; cur ei dicto audiens non fuisti? tèq ad prædam, vetante Jehovâ, convertisti? *Saul.* Imò Jehov parui, expeditionémq; ad quam ab eo sum missus, confeci & deletis Amalechitis, Agagum eorum regem abdux Tantùm milites de manubiis pecora, bovésque, devotoru primitias, desumpserunt, quæ Iehovæ Deo tuo immol rentur apud Galgala. *Sam.* Quasi verò Iehovæ tam plac ant hostiæ & sacrificia, quàm ejus dicto audientem es Scito obedientiam præstantiorem esse sacrificio, & o temperationem adipe árietum. Nam non parendi pecc tum perinde est ac magiæ: & contumacem esse, eadem culpa ponitur, ac simulacricolam esse: & quia Iehovæ ma datum repudiásti, ipse te vicissim regno exiget. *Sa.* Pe cavi, qui contra Iehovæ jussum, contráque tua dicta feceri milites veritus, eósque obsecutus. Sed da mihi, quæso, ha veniam, ut mecum revertare; ut Iehovam adorem. *Sam.* N revertar tecum, qui Iehovæ mandatum aspernatus sis, & circo ab eo abdicatus regno Israelitarum. Vale. *Saul.* non patiar te abire, ut non me comiteris. *Sam.* Qu me retines? Ah! rupisti meum pallium: & Iehov hodie Israelitarum regnum à te abrumpit, idque alt

i te meliori tradit. Neque verò fallet Iſraelitarum triumphator, neque factum mutabit: non enim homo eſt, ut factum mutet. *Saul.* Fateor peccatum à me eſſe. Sed concede mihi hunc honorem apud ſenatores meorum populariũm, apúdque Iſraelitas, ut mecum redeas Iehovam Deum tuum adoraturo. *Sam.* Agé, agé: præi, ſequar.

Sent. *Nihil placet Deo, quod ejus præcepto contrarium eſt, tiamſi bono alioquin animo fiat: debet enim homo Deo (ſicut ſervus hero, aut filius patri) ſervire: non ſuo, ſed illius arbitrio.*

GOLIATHUS. 1 *Regum* 17.

ARGUMENTUM.

David, à Saulo impetrat, ut liceat cum Goliatho pugnare, illum cum funda & pedo aggreſſus occidit.

David, Eliabus, Goliathus, Iſraelita quidam, alius Iſraelita, Nuntius, Saulus.

SAlvete, mei fratres optimi. *E.* Deus det quæ velis germane lepidiſſime. Ut valet pater? *D.* optimè, gratia Deo; æque miſit ut viſerem quid ageretis, vobíſque afferrem facentam & decem panes, & teſſeram veſtram acciperem. Dedit etiam mihi decem caſeos, ad centurionem. Sed quam ego vocem audio? *G.* Quid opus eſt vos exire ad prælio micandum nobiſcum? Ego ſum Palæſtinus, vos eſtis clientes Sauli. Deligite ex vobis aliquem qui conſerat manus mecum: qui ſi ſuperaverit me prælio, & interemerit, nos ſerviemus vobis; ſin ego viceto, vos nobis ſervietis. Quando ego hodie ignominiâ afficio inſtructos in aciem Iſraelitas! Date mihi virum quicum contendam ſingulari certamine. *D.* Quis eſt importunus iſte, & turgidus gigas, qui intopere deſpicit nos præ ſe? Cujus vocem & aſpectum contremiſcunt omnes & refugiunt? *Iſ.* Neſcio quis eſt, natus in noſtram pernicium & dedecus; cum quo nemo auſit conſerere manum: adeò ingens eſt, & terribilis. *D.* Quid ergò præmii feret, qui ſuſtulerit eum de medio, & aboleverit hoc tantum probrum Iſraelitarum? Nam quis eſt impurus iſte Palæſtinus, qui inuſit tantam notam ignominiæ caſtris Dei immortalis?

Is. Si quis eum dejecerit, rex eum valde ditabit, locabit ei nuptum filiam suam; donabitque immunitate perpe domum ejus paternam. *E.* Cur venisti huc improbe er? Aut cur deseruisti pauculas illas oviculas in saltu? E novi temeritatem, audaciámque tuam. Mirum, ni ven spectatum prælium. *D.* Quid ego commisi? An non e causa cur venirem? Sed adibo alios. Heus tu, quo præm afficiet rex eum, qui occiderit immanem illum Palæstinu *Is.* Maximo. *D.* Quonam? *Is.* Ornabit eum maximis di tiis & opibus, committétque ei natam suam uxorem, & herabit domum ejus patriam in perpetuum. *D.* Condigna sanè præmium & regale. Equidem aufim aggredi homine nescio quomodo gestit animus, indignatúrque tantum lic re cuiquam in populum Dei. Hæccine ut patiar? Impu ergò nefanda illa probra evomuerit in sacram gentem? Mo me malim. *N.* Adolescentule, jubet rex ut venias ad se. Nihil est quod faciam libentiús. Eamus. O si fiat mihi p testas pugnandi cum eo, quantum bellum confecero! potiùs quantum bellum confecerit DEUS, uno occiso *N.* Adduco tibi hîc adolescentulum, rex, quem jussisti a cersi. *Saul.* Quid audio, David? túne dixisti te audere Palæstinum illum portentosum, qui perterrefacit totas n stras acies? *D.* Bono animo es, ô rex: nè despondeat qui quam animum: vos spectabitis; ego ipse subibo hoc cert men, & congrediar cum Palæstino. *S.* Vide quid dica David. Non possis pugnare cum eo, adolescentulus rudis belli cum viro robustissimo & in armis exercitatissi jam à puero. *D.* Nihili facio neque vires, neque usum morum ejus: habeo longè aliam rationem certandi. Au quid dicam. Cùm aliquando pascerem oves patris mei, l unà cum urso invasit gregem, ovémque corripuit. Eum e consecutus cecidi, eripuique ovem è faucibus ejus. Tu ursus in me irruere: ego verò prehensum rostro ad tera affligere, & cædere. Atque ità occidi & leonem & ursu Non dubito quin idem exitus maneat nefarium hunc & d rritum hostem, qui audet proscindere convitiis exercitu Dei immortalis, Iehova qui defendit me à leone & urso

dem defendet etiam à Palæstino isto. *Saul.* Quando tantâ fiduciâ es, per me licet descendas in certamen. Adsit tibi Deus. Veruntamen es armandus. Volo accommodare tibi mea ipsius arma. *D.* Nunquam equidem arma tuli. Sed faciam periculum, si possum uti. Hæc lorica valde me gravat. Galeis quoque premit caput, etiam caligæ sunt duplo majores quàm pro meis pedibus: nec ensis admodum decet meum latus; videórque magis alligatus ensi, quàm ensis mihi. Vah! non possum ingredi cum his impedimentis. Apage hæc arma, non sum assuetus his ferendis. Malo ferre nuda tela: pedum dico, & fundam, unà cum his quinque levibus silicibus, quos geram in sacculo. Bene spera, rex; cernes me hodie victorem redeuntem cum exuviis hominis ferocissimi. *S.* Ita faxit Deus. *G.* Videóne ego hominem venire ad me? Tandem habeo quícum certem. Sed quæ, malùm, intemperiæ agitant Israelitas? Quis misit nobis hunc pullichellum pusionem rubicundum; Heus puer, méne putas canem, qui cogites pugnare pedo? ut te dii deæq; omnes, quantum est, perdant. Accede ad me sodes, ut jam propinem te dilaniandum & comedendum volucribus & bestiis. *D.* Tu quidem adeoris me, fretus gladio, & hastili, & scuto; ego verò aggredior te, armatus solo nomine Iehovæ armipotentis, Dei copiarum Israelitarum, in quas tu hodie conclusisti omnia maledicta. Hodie Deus conclusit te in manum meum, ut te dejiciam, abscindámque tuum caput, & pascam volucres & feras non tantum tuo cadavere, sed etiam omnium qui militant in vestro exercitu, ut sciant omnes mortales, eum demum esse Deum, quem Israelitæ agnoscunt & reverentur: discátque omnis hæc manus spectatrix, Iehovam non adhibere ensem aut hastam in vincendo, cujus sit unius gerere bella, quique tradiderit vos nobis in manus. *G.* Proh Iupiter! egone ut hodie hæc audiverim, idq; à puero? At me Deus perdat, nisi te jam discerpo his unguibus. *D.* Quin agè, si quid potes; interim excipe hunc lapidem recta in frontem. Ohe Goliathe, corruis qui modò stabas tam firmè? At ego te contundam usquè hoc pedo. Hem tibi. Nunc isthic jaces prostratus manu pueri, qui modo solo aspectu vi-

ros & cœlum armis territabas. Hîc te puer jugulat tuo ipsius gladio, caputq; tuum horrendum præfigit tuæ hastæ, quod ostentit exercitui.

Sent. *Nemo vel tam vir est, quin facilè vincatur abs quovis adverso Deo; vel tam puer, quin facilè vincat quemvis propitio Deo. Dei est victoria, & credenti nihil arduum.*

JONATHAN. 1 Regum 20.

ARGUMENTUM.

David & Jonathan inter sese rationem ineunt, quâ resciscere David queat quis sit Sauli erga ipsum animus; & fœdus inter sese in perpetuum pasciscuntur.

David, Jonathan.

QUodnam esse potest meum tantum in tuum patrem pectum, Ionathan, ut me quærat ad necem? *J.* Ad necem vero? Non est credibile, nam tanta me res non lateret; quippe, cùm meus pater nullam rem tantam, tantulámve faciat, quam non mecum communicet, nedum ut hoc me celet. Non est ità. *D.* At scit ut me habeas intimum: ideo hoc te fortasse celat, ne ægrè feras. Crede mihi, nil tam certum est, quàm me in summo vitæ discrimine versari. *J.* Ecquid ergò me tibi hac in re commodare posse arbitraris? *D.* Cras, ut tute scis, agitur primus dies mensis, quo ego die soleo cum rege accumbere. Rure latebo, te sciente, usque ad vesperum tertii abhinc diei. Quòd si me requiret, dices, tuo permissu excurrisse Bethlehemam in meam patriam, ad sa-sacrificium Gentilitium, quod universi anniversarium facti-tamus. Si laudabit, salvus sum: sin succensebit, scito eum nunquam ad saniorem mentem reversurum. Sed dabis hanc veniam mihi, quem religiosissimo fœdere in familiaritatem recepisti, ut si commerui, tu me interficias potiùs quàm tuo patri dedas. *J.* Deus meliora. Imò si sensero eum obstinato animo in tuam ferri perniciem, admonebo te. *D.* Sed quis mihi referet utrùm tibi asperiùs responderit; *J.* Exeamus sub dium. Ità mihi benefaciat Iehova Deus Israelitarum, hujus cœli quod vides conditor & habitator, mi David, ut ego cras aut perendie scrutabor quid animi habeat meus pater: quem si intellexero bene esse in te animatum

tum, mittam qui faciat te certiorem: sin autem tibi malum cogitare; id quoque tibi indicabo, ut me autore abeas salvus, adsitque tibi Jehova, ut adfuit meo patri. Hæc ego me facturum, testor Deum. Quòd si fallam, tum Jonathani numen iratum sit. Quòd si tum, cùm tui hostes omnes Dei nutu fuerint è medio sublati, ego jam non ero in vivis, ut tuâ misericordiâ salutem meam invicem custodire possis: at certè meæ in posterum familiæ & generi eam non denegabis. Itaque nunc iterum ineo fœdus, non solùm tecum meo nomine, sed etiam cum tua domo nomine posterorum: tibique juro, mi David, quem amo ex animo, facturum me ut dixi. Sed accipe rationem. Cras, quòd novilunium celebratur, tu desideraberis: nam tua sessio vacabit. Descendes autem ad summum ter, tribus diebus, in locum ubi commodè latear, quocunque die negotium hoc fiet: eríque post saxum Oselem. Ego, re facta, veniam eò, & ad lapidis latus tres sagittas jaculabor, collimans ad scopum. Deinde puerum ad eas petendas mittam: cui si dixero eas esse citra ipsum, venias licebit, tua res erit in tuto, testor Deum immortalem: sin autem ultra; abito sanè, Deo volente. Ac quos inter nos sermones contulimus, Jehova esto eorum testis certissimus.

Sent. *Bonorum individua est amicitia: estque arctior virtutis quàm sanguinis conjunctio.*

NOVILUNIUM. 1. Reg. 20.

ARGUMENTUM.

Saulus filium suum Jonathanem propter ejus cum Dvide amicitiam, jaculo transfigere conatur.

Saulus, Jonathan.

CUr non venit Isæi filius ad cibum capiendum, neque heri, neq; hodie? J. Petiit à me veniam concedendi Bethlehemum: futurum enim sacrificium Gentilitium in eo oppido, ad quod adesse jussus esset à fratre suo. Itaque magnopere orare, ut sibi vellem gratissimum facere, facerem eo se conferendi, fratresque visendi potestatem. Hæc causa est quamobrem ad regiam mensam non venerit. S. O improbæ & contumacis fœminæ progenies! quasi ego

nesciam

nescíam te Isæi nati percupidum esse, ad tuum quidem & tui parentis dedecus atque ignominiam. Nam quamdiu vivet in terris Isæi filius, nunquam tu firmum regnum habebis. Quare cura ut ad me sistatur; nam morte dignus est. *J.* Cur ita tandem? Quid commisit? *S.* Docebo te hoc jaculo quid commiserit. *J.* At ego hinc effugiam. O rem indignam! actum est de Davide, nisi aufugerit.

Sent. *Impii piorum amicitiam ferre non possunt. Injustis nihil est intolerabilius justitiâ.*

ACHIMELECHUS. 1 *Reg.* 21.

ARGUMENTUM.

David fugiens Saulum, ab Achimelecho sacerdote panem ensémque impetrat, sese ad regium quoddam negotium ex ipsius regis mandato proficisci simulans.

Achimelechus sacerdos, David.

QUid est quòd solus sis, nullo comitatu? *D.* Rex mihi quoddam negotium mandavit; quod negotium nè quis omnino mortalium resciseret, néve quò mitterer, præcepit. Eam ob rem famulis certum quendam locum assignavi. Quare si habes quinque panes, trade mihi; aut quot habes. *A.* Panem profanum non habeo, sed sacrum habeo, si modò tui famuli a mulieribus abstinuerunt. *D.* Cum mulieribus nihil nobis rei fuit hunc jam tertium diem, ex quo profectus sum sintque corpora meorum famulorum casta. Quòd si fortè tum, cùm profecti sunt, fuerant cum uxoribus, atque ita corpora pura non habebant: at hodie quidem, an æquum sacris panibus vescantur, puri erunt; quoniam hic dies tertius est, quod spatium lustrationi tribuitur in nostra lege. *A.* Igitur accipe panem sacrum. Nam nullum habeo præter hos apposititios panes, è conspectu Jehovæ sublatos, summissis statim in eorum locum recentibus. *D.* Habésne hic præterea ullam hastam aut ensem? nam neq; hastam neq; ensem cepi, adeò me regis mandatum urgebat. *A.* Hic est ensis Goliathi Palæstini, à te in valle quercûs occisi, involutus panno post ephodum. Eum tu, si vis, capias licet: nam alius nullus est. *D.* Nullus est isto melior: trade eum mihi.

Sent. *In periculis interdum simulárunt sancti homines*

Lex

Lex est facta propter hominem, non homo propter legem. David urgente necessitate, panes sacros insons comedit, quamvis non esset sacerdos, & solis sacerdotibus vesci per legem liceret. DOEGUS. 1 Regum 22.

ARGUMENTUM.

Saulus injustè cuvat occidendos Jehovæ sacerdotes, quia ei Davidem non indicaverint.

Saulus, Achimelechus, Doegus.

Alldi Achitobi nate. *A.* Adsum domine. *S.* Cur in me conjurâsti, cum Isai nato; cui & cibaria & ensem dedisti, & prò quo Deum consuluisti? Quæ insidiæ mihi manifestè parantur? *A.* Ecquis autem est ex tuis omnibus æquè fidus atque David? Regis gener, tuo jussu profectus, & apud te maximâ dignitate habitus? An nunc primùm Dei oraculum ejus nomine sum percontatus? Absit à me omne scelus: cave nè mihi, aut omnino meæ paternæ familiæ, ullum in hac re crimen imponas: nam istius totius negotii sum planè ignarus; *S.* Morieris, Achimelèche, unà cum tota tua paterna familia. Agite mei cursores, circundate, & occidite hos Jehovæ sacerdotes: nam Davidis partes tuentur, sciebántque profugum esse, neque me certiorem fecerunt. Quid dubitatis? Quæ vos religio impedit? Cur & vos mihi non paretis? Age Doege, circumveni eos tu, & interfice. *D.* Fiet.

Sent. *Impius princeps sanguinarius est, & suspicioni iræ; suæ magis credit & obsequitur, quâ veritati. miserum est cum judice negotium habere, qui veram causæ dictionem non admittit.*

DAVID LATITANS. 1 *Regum* 24.

ARGUMENTUM.

David Saulum solum nactus in antro, ejus penulæ oram abscindit: Deinde digressus, altâ voce apud eum innocentiam suam testatur: & Saulus suam injustitiam confitetur.

Comites Davidis, David, Saulus.

Atat deflectit Saulus in hoc antrum, ad parendum necessitati. Dies advenit, David, quo die tibi Jehova promisit se tibi traditurum tuum hostem in potestatem, ut eo

utaris

uraris ad tuum arbitrium. *D.* Tacete, tacete, obrepam ad eum pedetentim à tergo, dum ventrem exonerat. *C.* Quid facit? non eum interficit? O hominem insanum, qui tantam, tam subito oblatam ocasionem ulciscendi hostis non arripiat! *D.* Ah, toto animo commoveor posteaquam oram ejus penulæ abscidi. Avertat Jehova, ut hoc ejus uncto, domino meo faciam, & ei manus afferam: vel hoc solo nomine, quòd Jehovæ unctus est. *C.* Tu nimiùm religiosus es. Nos ipsi faciemus non ità cunctanter. *D.* Nolite Dei munus usurpare: regem non feciſtis, regem nè delete. Ejusdem est abolere, qui creavit. Sinite eum. Jam exit, ego eum subsequar. Heus domine rex. *S.* Ecquis me revocat? *D.* Cur fidem habes dictis eorum, qui dicunt Davidem tibi malum moliri? Vides profectò oculis tuis, ut hodie Jehova, in spelunca, tui mihi fecerit potestatem: nec defuit qui me in tuam necem cohortaretur: sed peperci tibi, méque negavi manus allaturum domino meo, qui esset unctus Jehovæ. Sed vide, pater, vide tuæ penulæ extremum in manu mea: quod cùm abscidero, neque te interfecerim, cognosce & intellige, nullum me scelus commisisse, nullum contra te facinus admisisse dignum quamobrem meæ vitæ insidias tenderes. Suscipiat hanc Jehova causam, téque mihi sine mea opera ulciscatur. Vetus est proverbium, A scelerato prodibit scelus. Te quidem meâ manu non ulciscar. Cui tandem instat rex Israelitarum? Quem tu persequeris? Canem mortuum, pulicem. Jehovam precor ut hujus sibi causæ judicium suscipiat, meásque partes defendens tuas in me injurias persequatur. *S.* Tuámne ego vocem audio, David fili? Hei mihi! tu æquum & bonum habes, qui mihi bonum pro malo rependeris; id quod satis hodie ostendisti, cùm mihi (quem in tuam manum Jehova conclusérat) mortem non intuleris. Nam quotusquisque est, qui hostem suum nactus, indemnem dimittat? Sed te, pro isto tuo hodierno in me facto, Jehova condigno præmio remuneretur. Ego quidem scio te regem futurum, & regnum in Israelitas obtenturum. Quare jura mihi per Jehovã, te meã stirpem post meum interitum non esse exciſurum, meiq; nominis memoriam de mea familia deleturum. *D.* Juro. Sed,

Sent. *Injusti calumniatoribus facillimè credunt. Injusti malum pro bono, justi contrà bonum pro malo reddunt: & Deus utrosque tandem pro meritis remuneratur.*

ABIGAIL. 1 Regum 25.

ARGUMENTUM.

Missi ad Nabalem famuli Davidis ad petenda cibaria repudiantur ab eo. Quo audito, uxor Nabalis Abigail munera Davidi obviàm ferre properat; & ei obviàm facta, ejus in Nabalem iram pacat.

Famuli Davidis, Nabal, Puer, Abigail, David.

DAvid Isæi filius te, Nabal, tuámque domum tuáque omnia plurimâ salute impertit. Is, quia audivit ut tonsuram ovium facias, misit nos ad te rogatum ut (si cum tuis pastoribus non solùm sine ullo maleficio aut injuria, verùm etiam cum magno beneficio fumus versati, ità ut eos ab omni jactura tutos præstiterimus quamdiu fuerunt in Carmelo: Cujus nobis rei tui famuli testes esse possunt) benignè nobis facias, hoc præsertim tam fausto die: & quæ commodè poteris, des cibaria ad ipsius Davidis (tui propè diximus filii) ejúsq; comitum famem propellendam. *N.* Quis est iste David? Quis est iste Isæi filius? Isne est ad quem hodie servi passim à dominis transfugiunt? Scilicet ego cibum potionémque meam, & quæ mactavi ad alendos meos tonsores, dem hominibus mihi prorsus ignotis? *F.* Aliunde nobis prospiciamus: nam hinc quidem nihil auferemus, ut eum affectum video. Redeamus ad Davidem. *P.* Meus dominus consuluit sibi pessimè. Eo narratum omnem rem heræ, ut caveat. Hera, nunc, si quando, tuâ est opus prudentiâ. A. nunquid malum recens ortum est? *P.* Et quidem maximum. Missi à Davide nuntii è deserto ad herum nostrum, ut aliquid hinc per humanitatem auferrent, repudiati ab eo sunt; & tamen illos experti sumus viros planè probos; nullâ unquam contumeliâ aut damno affecti, quamdiu fumus inter eos rusticati. Quin pro muro nobis noctes diésque fuerunt, donec versati cum eis sumus pascendo pecudes. Proinde dispice tu diligenter quid actura sis; alioquin actum est de domino nostro &

tota

tota ejus familia. Nam ipsum quidem convenire, hominem profligatissimum ac perditissimum, stultitiæ sit. *A.* Famuli, capite properè omnia hæc quæ vobis tradam: quæ imposita alinis feretis ante. Ego jam subsequar. Huc mihi properè asinum. Quam malè metuo, nè mei viri stultitiam luamus! O hominem insanum, qui pro nihilo habuerit, eum hominem in se irritare, à quo maximè potest & juvari amico, & lædi infenso! Sed video ipsum Davidem adverso colle descendentem. Nescio quid iratus loquitur cum suis. *D.* Næ ego frustrà conservavi omnia quæ habet iste in desertis, ità ut nihil omnino de suo deperdiderit: & reddidit mihi malum pro bono? At ità perdat Deus hostes Davidis, ut ei ante crastinum manè nihil prorsum reliqui faciam. *A.* Obsecro te, domine, tibi ad pedes suppliciter jacens, ut bonâ me veniâ audias. Vide mi David, nè hominem despicatissimum Nabalem dignum judices, in quem iram vertas: qui sicut nomine, ità re ipsâ stultus est. Nam ego quidem, cujus est culpam præstare, missos à te juvenes non videram, neque enim si vissem abire vacuos: sed vides profectò, vir clarissime, (neque enim dubitari potest) te à Deo immortali absterreri à sanguine faciendo in tuis inimicis per temetipsum persequendis: cùm ipsius Nabalis insania ejusmodi sit ipsa per se supplicium, ut non aliud tuis hostibus & invidis imprecandum esse videatur. Quare æquo animo patere hoc munusculum, quod tibi hîc affero, juvenibus tibi merentibus dari auferendum, & mihi hanc noxam remitte. Sic tuas tibi fortunas bella divina gerenti in tuto constituat Deus; & te in omni vita omni malo prohibeat. Ac si quis tibi infestus, & tuæ necis cupidus existat, precor Deum ut te semper incolumi, & fortissimè consistente tuus hostis variis jactatus procellis dispereat. Jam verò cùm præclara Dei promissa consecutus, Israelitarum dux eris constitutus, tanta tua felicitas nullâ quasi labefactabitur labe conscientiæ, qua necesse esset tuam lætitiam contaminari, recordatione effusi sanguinis & supplicii ob privatam injuriam sumpti. Deus faciet tibi meliora, meminerisque aliquando mei. *D.* Gratias ago Jehovæ, Deo Israelitarum,

qui

qui te mihi hodie miserit obviàm: nec non tibi, quæ me tuâ oratione à cæde & vindictâ injuriæ in me commissæ avocâris. Nam Deum immortalem testor, qui me tibi male facere prohibet, nisi tu mihi occurrere properavisses, Nabalem ante diluculum fortunis omnibus funditus everti essem. Verùm ejus culpam tibi condono, tuâque munera grato animo accipio. Abi sanè domum salva.

Sent. *Irritare potentiorem, vesania est: bonum malo pensare, scelus. Iratum potentiorem maneribus verbisque placare, sapientia est.*

ABISÆUS. 1 Reg. 26.

ARGUMENTUM.

David noctu eàm in Sauli castra digreßus, ejus dormientis hastam, mattellámque surripit. Deinde digressus illinc procul clamore eum excitat, suámq; innocentiam iterum testatur, in calumniatores invehens: & ille iniquitatem suam iterum confitetur.

David, Abisæus, Abner, Saulus.

VTer vestrûm descendet mecum in castra ad Saulum? *A.* Ego. *D.* Eamus sanè & pedetentim per noctem, dum dormiunt hostes. En omnes sunt oppressi altissimo somno. *A.* David, David. *D.* Quid est? *A.* Hîc ilertit Saulus in tentorio, hastâ humi ad caput ejus defixâ. Abner & reliqui temerè circum eum jacent; nimirum tibi Deus facit rui hostis protestatem. Vis ergò ut eum ego hastâ configam ad terram uno ictu, non repetendo? *D.* Noli eum perimere. Quis enim adferat manum ei quem Deus unctione creavit regem, quin obliget se nefario scelere? Aut Deus eum perdat oportet, aut dies ei fatalis veniat, aut in prælio cadat. Certè meam manum à rege creato divinitus avertat Deus. Sed cape hastam ejus & matellam: abeamus. *Abis.* Deus bone, ut alte sopiti sunt! Nullus omnino expergiscitur. *D.* Non sine numine hæc fiunt. Conscendamus montem. Volo ego de summo cacumine clamare Saulum, & ei ostendere me non minùs fidum, quàm quemvis eorum, quibus stipatoribus utitur. Satis iam procul absumus ab eis, nè repentino eorum adventu possimus opprimi.

Heus

Heus Saule, heus ſtipatores Sauli, heus Abner; non mihi reſpondes? Heus, te appello, Abner. *Abn.* Quis tu es qui clamas regem? *D.* Næ tu es vir eximius, & dignus qui inter Iſraelitas principatum teneas. Iràne verò regem dominum cuſtodis, ut ad eum necandum miles quidam modò introierit tentorium? Haud egregium ſane istud feciſti. Per Deum immortalem, vos eſtis digni ſupplicio capitali, qui tam male cuſtodiatis dominum veſtrum, regem à Deo conſtitutum. Quæſo, vide ubi ſit haſta, & matella regis, quæ erat prope caput ejus. *S.* Eſtne iſta tua vox, fili David? *D.* Mea, ô mi rex, & domine. Sed cur tandem perſequeris ſervum tuum? aut quid feci, aut commiſi? Veruntamen ne gravare paulilper audire me loquentem. Si Deus te mihi infeſtum reddit, precor eum tibi propitium: ſin homines ſunt, execrabiles ſunt in conſpectu Jehovæ, de cujus me hodie patrimonio deturbant; quantum eſt in ipſis, & ad cultum deorum peregrinorum impellunt. Sed non ſinet Jehova terram meo ſanguine funeſtari, quamvis Iſraelitarum rex occupatus ſit in perſequendo pulice (ut ità dicam) ut ſi perdicem per montes perſequatur. *S.* Peccavi: revertere, David fili. Jam enim tibi non male faciam, qui ità abſtinueris te meâ nece. Erravi nimis quàm imprudenter, fateor. *D.* Hîc depono haſtam tuam, eam petito aliquis juvenum: cæterùm Deus remuneretur quemquejus dignus meritúſquejeſt. Te quidem hodie tradidit mihi in manum, ſed continui me à nece regis. Ergò quemadmodum tuam ego ſalutem charam habui; ſic ille habiturus eſt meam, méque hoſtili manu liberaturus. *S.* Macte virtute David fili, haud dubiè conata perficies.

Sent. *Et juſti juſtè, & injuſti injuſtè facere perſeverant. Calumniatores, tametſi utriſque nocent, tamen revera perniciosiores ſunt iis qui eorum calumnis credunt, quàm iis quos calumniantur.*

PHOEBAS. 1 Regum 28.

ARGUMENTUM.

Phœbas Saulo Samuelem elicit ab inferis, & ab eo Saulum futurum exitium ſuum cognoſcit.

Saulas,

Saulus, Phœbas, Samuel, Famuli.

PHœbas, redde mihi oraculum Phœbi, & excie quem ái-
cam tibi. *P.* At tu scis, ut exterminaverit Saulus ex hac
rra Phœnadas & divinos; cur me in tantum capitis peri-
ulum adducere vis? *Saul.* Jehovam Deum immortalem ju-
o, hanc tibi rem fraudi non futuram. *P.* Ecquem vis tibi
xcitem? *Saul.* Samuelem. *P.* Fiet: heu me miseram! dis-
erii; tu Saulus es, & me indignè decepisti. *Saul.* Nè for-
ida. Sed quid vides? *P.* Video augustam quandam & pla-
e divinam personam è terra ascendentem. *Saul.* Quæ est
ncie? *P.* Vir est senex, indutus pallium. *Saul.* Samuel est,
rædebo ei honorem. *Sam.* Quamobrem me eliciendo in-
uietas, Saule? *Saul.* Magnis premor angustiis: Palæsti-
i me bello petunt; Deus aversatur, nec jam respondet, ne-
ue per vates, neque per somnia: hanc ob causam accivi te,
t me doceas quid mihi sit faciendum. *Sam.* Cur ergò me
onsulis, si ipse Jehova tibi non modò non favet, sed etiam
versatur? Faciat ille quidem, quod elocutus est voce meâ;
bique extorquebit regnum de manu, quod tradet alteri, vi-
elicet Davidi; quia non obtemperâsti ei in ulciscendis A-
alechitis, quibus infensus erat; eam ob rem ità sine dubio
accipiet. Quinetiam addicet tecum Israelitas Palæstinis:
cras tu tuique liberi eritis unà mecum: castra etiam Is-
elitarum tradet Palæstinis: *Saul.* Eheu! *P.* Periî misera,
erruit. Saule, Saule, quæso te, obsequere mihi, cape cibum,
u scis ut sim tibi morigerata, & caput meum summo perí-
lo objecerim, ut exequerer tui jussa. Agedum, præbe te
ihi facilem vicissim, & vescere cibo, quem tibi apponam, ut
creatis viribus aggrediaris iter. *Saul.* Non edam. *P.* Quare?
nò verò edes. *P.* Jus oramus. *Saul.* Quando tantopere
getis, fiat. *P.* Agedum, surge, & recumbe in hoc lectulo,
m ego vobis macto vitulum altilem quem habeo do-
i, subigóque farinam ex qua conficiam panes subcineri-
os.

Sent. *Qui Deum deseruerunt, tandem deseruntur à Deo.*
eseri à Deo confugiunt ad eum, à quo antè abhorruerant,
abolum; à quo nihil nec cognoscunt, nec consequuntur.

niſi ſuum exitium. Et ſanè æquum eſt ut qui bonum fugit incidat in malum.

ACHIS. 1 Reg. 29.

ARGUMENTUM.

Achis Gethæ rex, admonitu procerum ſuorum Davidem (qui ad ipſum confugerat) ab exercitu ſuo dimittit.

Proceres Palæſtini, Achis rex, David.

QUinam ſunt Hebræi iſti, quos habes in noſtro exercitu? *A.* David eſt, Sauli Iſraelitarum regis ſervus, qui mecum egit per hoſce dies, vel potiùs annos; in quo nihil adhuc reprehenſione dignum deprehendi, ex quo ad nos aufugit. *P.* Remitte hominem in eam provinciam cui tu eum præfeciſti; nè, ſi nobiſcum deſcenderit in certamen, in nos convertat. Nam quâ tandem re meliùs poſſit cum ſuo domino reconciliari, quàm horum hominum capitibus? Nonne hic eſt ille David, carmine illo in choreis celebratus *Saulus mille, decem concidit millia David. A.* David, Jehovam ego immortalem teſtor, te mihi tuámque caſtrenſem conſuetudinem probari: néque enim ullum adhuc in te vitium, poſteaquam ad me primùm te contuliſti, deprehendi. Sed optimatibus non places. Quamobrem diſcede cum bona pace, nè Palæſtinos proceres offendas. *D.* Nam quid ego commiſi? Aut quid in me adhuc deprehendiſti, ex quo primùm in tuum conſpectum veni, ut in bellum contra hoſtes tuos non proficiſcar? *A.* Scio equidem te mihi tam placere quàm ſi divinus eſſes Genius. Sed verant ſatrapæ Palæſtini te prælium ſecum inire. Quamobrem, manè ubi diluxerit, proficiſcere ſanè unà cum tui domini ſervis, qui tecum venerunt. *D* Equidem invitis illis militare nolim; parebuur.

Sent. *Non obſtante ſuſpectum eſt perfugarum contra ſe auxilium.*

AMALECHITA. 2 Regum 1.

ARGUMENTUM.

Amalechita quidam Davidi necem Sauli nuntiat, et necis autorem ipſe ſe eſſe dicit, eámque ob rem David eum jubet interfici.

Dav

David, Amalechita.

Ideo quendam huc venientem scissâ veste, & capite inspersо pulvere. Haud temerè est, nimirum aliquem sinistrum nuntium adfert. Undenam ades tu? *A.* Ex exercitu Israelitarum evasi. *D.* Quid actum est? Eloquere. *A.* Fugerunt milites è prælio, multi è vulgo ceciderunt: Saulus quoque & Jonathan ejus filius occubuerunt. *D.* Quî scis Saulem & Jonathanem occubuisse? *A.* Cùm fortè venissem in Gelboem montem, video Saulum innixum hastæ, cui currus & equitatus jam jámque imminebant: respexit ille, & me vocat. Huc ades, inquit. Accessi. Tum ille; Quis tu es? Amalechita inquam ego. Aggredere me, inquit, & interfice. Etenim magno dolore discrucior, nec adhuc possum emori. Hîc ego quid agerem? Videbam non victurum post tam grave casum; itaque interemi, abstulique coronam de capite ejus & armillam de brachio: quæ tibi affero, ut vides. *D.* O nefandam calamitosa clades! heu lugubre prælium! ô facinus audax! cujas es? *A.* Filius sum advenæ cujusdam Amalechitæ. *D.* Tene ergò non esse veritum istâ impurâ manu violare unctum Jehovæ? Tu juvenis invade hominem, neca. Meritò morieris, & tuo indicio peris, qui te de rege interfecto faveris.

Sent. *Si potentes sic tractarent eos, qui ipsis mortem aut malum inimicorum, tanquam rem lætam nuntiant, ut Amalechitam hunc tractavit David; aut si saltem hujusmodi nuntios averserentur: minus auderent assentatores.*

NATHAN. 2 Regum 12.

ARGUMENTUM.

Nathan Davidem, jussu Jehovæ, fictâ ad rem narrationem ubi ità prudenter adulterii homicidii que arguit, ut ipse David contra semetipsum ferat sententiam.

Nathan, David.

David. duo homines erant in quadam urbe, alter dives, alter pauper. Dives ovibus & capris bobúsque abundabat; pauper unam omnino habebat oviculam, à se emptam & alitam, quæ adoleverat una cum ipso & liberis ejus, vescebatur eodem cibo cum eo, bibebat eandem potionem, quiescebat in

n sinu ejus: breviter, erat ei pro Filia. Ad illum autem di vitem venit quidam hospes, quem accepturus, præteritis pe coribus suis, oviculam illam pauperis mactavit. *D.* Per Je hovam immortalem dignus est morte, qui fecit istud: o vémque certè quadruplo pensabit, qui tantum facinus com mittere non dubitaverit. *N.* Tu ille es, David. Deus creav te regem Israelitarum, téque liberavit ex manu Sauli; ti tradidit domum domini tui, & uxores quas complecteris, ti Israelitarum, tibi Judæorum familiam dedit, alia atque al insuper daturus, si ea non satis essent. Et tu, contempto e jus præcepto, Uriam Hettæum, Ammonitarum telis obj ctum indignissimè trucidâsti, ejúsque uxorem, nullâ Jeh væ habitâ ratione, in matrimonium duxisti. Ob quæ fr gitia, nunquam à tua domo aberit clades. Nam De conflabit tibi malum domesticum; tuásque uxores, te vide te, alteri tradet, qui cum eis luce palàm congredietur. T quidem occultê fecisti, sed ipse id faciet in luce, atque in c culis omnium Israelitarum. *D.* Peccavi in Deum. *N.* De quoque remittit ille quidem tibi peccatum, neque ob id m rieris. Sed quia istâ re inimicis Jehovæ occasionem male cendi dedisti, filius qui tibi natus est, morietur. Hæc tibi nuntiare jussit Deus.

Sent. *Callidè reprehendendi sunt potentes. Qui alter damnat, seipsum damnat, si similia committit. Nihil est tam ctum, quin detegatur. Si peccatũ rescisci non vis, peccare*

THECUANA. 2 Regum 14.

ARGUMENTUM.

Thecuana fœmina à Joabo subornata, oratione tectâ atque guratâ impetrat à Davide revocationem Absalomi ejus fi ob fratricidium profugi.

Mulier Thecuana, David, Joabus.

FIdem tuam, ô rex. *D.* Quid mali habes? *M.* Mulier s deserta, & viduata viro, cui superstites fuerant duo fi hi cùm ruri fortè inter se contenderent, nec esset qui li dirimeret, cecidit alter alterum, eúmque morte mulct Nunc universa me familia urget, poscens ad necem um qui superest, ob interemptum fratrem, cupiéns

perdere unicum hæredem parentum ; & quod mihi miseræ lucis superest (quod certè est perexiguum) extinguere, meique viri nomen memoriámque prorsus è rerum natura tollere. *D.* Recipe te domum tuam, ista mihi curæ res erit. *M.* Verùm interim periculum est, nè, te ruísque nescientibus, pœna mihi & meis irrogetur. *D.* Si quis in te mutiat, deferto ad me : næ ille, faxo, nunquàm postea te tanget. *M.* Sed memineris, per Deum immortalem, multos esse occisi cognatos, & vindices, a quibus omnibus exitium meo filio meditandum sit. *D.* Eundem tibi ego Deum juro, me provisurum ne tuus filius ullum pilum amittat. *M.* Dabis mihi veniam, si te liberiùs jam alloquar? *D.* Sanè. *M.* Quæ te (malùm) ratio inducit, ut cùm te mihi mulieri vilissimæ tam facilem præbeas, populo toti, eique præstantissimo, ità sis durus & inexorabilis, ut ei nolis condonare profugum tuum, cujus non minùs est cupidus quam ego sum mei nati? præsertim cùm in eo non minùs fortassè tui generis propagandi spes posita sit, quàm mihi in meo. Neque enim potes habere exploratum, te alium regni successorem esse procreaturum. Nam moriendum certè est, idque incertum an hâc ipsâ horâ : & ità moriendum, ut in hanc vitam reditus non pateat : non magìs quàm aqua semel effusa recolligi non potest : quò magis nobis habenda ratio est, ut in nostri generis propagatione quodammodo immortales reddamur. Quòd si supplicii æquitatem prætendis, vide nè non æquitatem legi parendo, sed iniquitatem, Deum legis autorem non imitando, sequi videare. Neque enim ille continuò fontes perdit, id quod tu minimè omnium ignoras ; sed etiam atque etiam cogitat de reconciliandis eis, qui ob suum aliquod factum ab eo sunt alienati. Atque ut jam meam rationem intelligas, equidem non sine dubitatione feci, ut te hac de re adirem. Nam quòd videbam populum ipsum tam parùm apud te valere, nè ipsa nihil possem valde metuebam. Eam ob rem, quò calidiùs te inducerem, sic mecum ipsa cogitavi; Hem, regem adibo, & cum eo, quasi meum sit negotium, sic agam. Quòd si obtinuero, ut me contra eorum odium tueri velit, qui me, unà cum filio meo, fortunis omnibus vitâque ipsâ

evertere properent: tum ab eo contendam, ut, si sibi constare velit, suam clementiam, quam uni expositum habeat, tam multis clausam esse non patiatur. Quam me rem impetraturum esse, ô rex, non diffidebam. Cùm enim præclarè scirem, te jure dicendo, & æquitatem ab iniquitate dijudicando, singulari quâdam & planè divinâ semper fuisse prudentiâ præditum; non dubitabam, quin qui tibi nunquam ab fuisset Deus, idem nunc esset in hac justissima causa adfuturus. *D.* Nè me cela quod te rogabo. *M.* Roga sane. *D.* Nonne istud totum fecisti impulsore Joabo? *M.* Ita tibi secunda omnia opto, ô rex, ut nullius harum rerum quemquam ulla ex parte autorem habeo, præter Joabum ipse jussit, ipse præmonstravit quæcunque dixi; ejus instinctu rem omnem involucris figurarum texi: quas tu pro tuâ divina sapientia, quâ omnia quæ in mundo constant tenes, facilè intellexisti. *D.* Impetrâsti, Ioabe. Sanè reductum adolescentem Absolomum. *Jo.* Ago tibi gratias immortales, ô rex: nunc demum intelligo, me apud te valere gratiâ, postquam hoc sum à te consecutus.

Sent. *In aliena causa facilius judicant homines quàm in sua. Itaque hominem ab aliena ad suam per similitudinem deducere, prudentis est.*

SEMEIS. 2 Reg. 16.

ARGUMENTUM.

Semeis Davidem convitiis proscindit: quæ David fert patienter.

Semeis, Abisæus, David.

PRodi, prodi, homo sanguinarie & scelerose, Expetit à te Jehova omnem sanguinem domûs Sauli, cujus tu regnum occupâsti, quod Jehova Absalomo filio tuo tradidit. Nunc nunc tua te scelera petunt, homicida crudelissime, quæ ego jam hîc lapidibus obruam. *A.* Nonne indignum est, canem istum mortuum regi convitiari? Visne ut eum adoriar, eique caput decutiam? *D.* Quid tum postea, fili Sarviæ? si convitiatur: & si ei Jehova mandavit, ut Davidi malediceret; quis ab eo facti rationem reposcat? En me

ipse

ipse filius, qui ex meis visceribus ortus est, mortem mihi machinatur: quid faciet Iemine natus? Sinite eum maledicere: nam Iehovæ jussu facit. Fortasse respiciet Iehova meam miseriam, mihique bonum rependet pro hodiernis hujus convitiis. S. Sceleratissime & flagitiosissime mortalium omnium, non solùm bipedum, sed etiam quadrupedum nequissime, qui per nefarias cædes ad regnum pervenisti, qui Sauli domum funditus extirpâsti, qui hominem optimum ejus uxore constupratâ, crudelissimè occidisti, & ejus neci plurimos tecum meliores addidisti, adulteriúmque homicidio cumulâsti; homo perfidiose & impure, quid potest in te satis graviter dici? Quem ego hîc saxis jam mactabo, & unius justissimâ cæde tot nefarias cædes expiabo.

Sent. *Maledicta constanter ferre, magni est animi; non ferre, effeminati.*

ACHITOPHEL. 2 Regum 17.

ARGUMENTUM.

Achitophel Absalomo prudens, sed impium consilium dat de opprimendo Absalomi patre Davide. Verum Chusæus Davidi bene volens, altero consilio illud reddit irritum.

Achitophel, Absalomus, Chusæus.

ABsalome, censeo, ut ego nunc, lectis duodecim hominum millibus, Davidem hâc nocte persequar; cumque perterritum & fatigatum, defessúmque, omnibus qui cum eo sunt fugâ dilapsis, solum interficiam: deinde cæteros omnes ad te sic reducam, ut sponsa deduci solet ad sponsum. Ità fiet, ut cum tu unius mortem expetas, cæterorum omnium saluti consultum sit. *Ab.* Perplacet quidem tuum consilium: sed vocetur huc etiam Chusæus Archita, ut audiamus quid ipse quoque dicat. Chusæe, suadet Achitophel, ut regem hâc nocte invadamus, & à suis destituturum salvis reliquis opprimamus. Tu quid censes? Sequemúrne ejus consilium, an non sequemur? *C.* Achitophelis consilium, hominis alioqui prudentis, hac quidem in re non probo. Tu scis, ut pater tuus, & qui eum comitantur, homines sunt strenui & ursâ agresti pullis orbatâ, fero-

ferociores. Præterea, pater tuus vir rei militaris scientissimus, non est cum reliqua turba per noctem actarus. Nunc latet in aliquo antro, aut alio loco. Quòd si quis principio de tuis ceciderit, & rumor sparsus fuerit, factam esse cædem Absalomanorum; illi ipsi qui nunc sunt leonibus animosiores, exanimabuntur. Sciunt enim universi Israelitæ, patrem tuum esse virum fortissimum, nec non ejus milites. Verùm meum consilium est, ut conveniant ad te omnes Israelitæ à Dane ad Bersabam; qui futuri sunt arenâ numerosiores; utque tu ipse ecs præsens incedas. Tum eum adorti, ubi ubi erit, ro densiùs invademus; ut neque ipse, neque ejus comitum vi unus evadat. Quòd si se in aliquod oppidum receperit, i oppidum universi vel funibus cinctum in flumen ità everti culabimus, ut nè calculus quidem relictus sit. *Ab.* Melius est istud consilium, quam Achitophelis: obtempe rabitur tibi.

Sent. *Impiorum prudentia bonis perniciosa est, piorum salutaris. Impiis favere & consulere contra pios, impium est. Rursus, impios ad piorum salutem recipere, pium est, & ipsi etiam impiis utile. Minùs enim graves pœnas Deo dabunt, pios non occiderint.*

ABSALOMVS. 2 Reg. 18, & 19.

ARGUMENTUM.

Absalomus ex prælio elapsus, de quercu crinibus pendens, à Joabo necatur. Hujus auditâ nece, David sese afflictat, & Joabo propterea objurgatur.

Milites, Joabus, Achimaas, Chusis, Speculator, David, Quidam.

CUm persequerer fugientes & dissipatos hostes, Absalomum vidi cæsarie pendentem de quercu. *Io.* Vidisti autem? Cur non eum ad terram deturbatum occidisti? Nam meæ partes fuissent, decem te argenteis nummis & balthe remunerati. *M.* Egò verò, si mihi mille nummi in manum annumerentur, non sim manum filio regis Injecturus. Nam audientibus nobis, præcipit rex tibi, Abisæóqe, & Ettæo, ut adolescenti Absalomo caveretis: nedum ut ego tam perfidiose, tanto cum vitæ meæ periculo, facerem: neque enim res tanta regi ignota esse potsit. Verum jam ad eum ventum

est

est: tu ipse vide quid tibi agendum putes. *J.* Videbis me non ita cunctantem. Moriere boni parentis perversa progenies. Accipe hæc tria tela de mea manu, recta in medium pectus. Vos mei armigeri, circumfusi eum occidite. Tu præco, confectum bellum est, cane receptui, ut à persequendo revocentur milites. *A.* Visne igitur ut ad regem curram, eique renuntiem, Jehovam de ejus hostibus sumpsisse supplicium? *J.* Tu verò ne feceris hodie, alias facies. Hodie quidem non es jucundum allaturus nuntium, propterea quòd regius filius est mortuus. Tu Chusi, i ad renuntiandum regi quod vides. *C.* Libenter, & quidem cursim. *A.* Quid si ego quoque Chusim cursu consequar? *J.* Cur consequaris, fili? Non es obtenturus evangelium. *A.* Sed quid si consequar? *J.* Per me licet. *A.* Curro: facilè Chusim antevertam. *J.* Nos verò hoc Deo hominibúsque invisum cadaver in hanc vastam voraginem in hac sylva detrudamus, & lapides insuper cumulare exaggeremus, ut tam nefarium facinus memoriâ ac nomine loci notetur. Nam talibus sunt digni monumentis, qui mortem eis machinantur, quorum beneficio vitam sunt adepti. S. Heus rex, video hominem huc accurrentem solum. *D.* Si quidem solus est, boni aliquid portat. S. Video item quendam alium, currentem etiam solum. *D.* Is quoque lætum nuntium affert. S. Ex cursu priorem conjicere videor Achimaam esse Sadoci filium. *D.* Vtrum bonum nominas; de nuntio læto venit. *A.* Salve rex: & simul agendas Jehovæ gratias existima, cujus auspicio subacti sunt qui in te arma sumpserant. *D.* Salvúsne est adolescens Absalomus? *A.* Magnam hominum turbam vidi, eùm me huc mitteret Joabus: cæterùm quid sit nescio. *D.* Recede, consiste isthic. *C.* Regem plurimâ salute & lætitiâ impertio, cujus Deus hostes omnes hodie vulnus est. *D.* Salvúsne est adolescens Absolomus? *C.* Utinam sic sint omnes tui hostes, ô rex, & quotquot tibi malum machinantur. *D.* Fili mi Absalome, fili mi, utinam ego pro te sim mortuus. Absalome fili, fili! heu me miserum! *C.* Luctum attuli, non lætitiam; nec solùm regi, qui, audito interitu filii, se conjecit in cœnaculum portæ, ubi in luctu sit, & se afflictet; sed etiam

populo universo, cujus lætitiam audita regis tristitia in mœrorem convertet: sed video Joabum huc advenientem: stomachatur. *J.* O lepidum regem, & dignum cujus adhuc vivat filius! ubinam est? *Q.* Sursum est. *J.* Quem ego nisi, sed me comprimam. O turpe spectaculum! Itane verò David? Sicine tuos omnes hodie dedecoras? Et eorum honestissimam victoriam in fœdissimum luctum convertis; qui te, tuósque liberos, & uxores, tum justas, tum concubinas, à crudelissima morte vindicaverunt? At non oportet (quod tu facis) ità amare inimicos, ut oderis amicos. Nunc quidem facilè ostendis, te tuos omnes & nobiles & ignobiles pro nihilo habere. Nam equidem compertum habeo, te uxiis Absalomi salutem nostrâ omnium morte velle redemptam. Verùm agè, prodi, & tuos affare leniter: nam per Deum immortalem, nisi tu prodeas, efficiam ut ante noctem omnes ad unum à te deficiant; quo gravius malum nullum unquam in vita tibi evenit.

Sent. *Honora parentes tuos, si vis vivere diu. Indignus est vitâ, qui in autorem vitæ suæ ingratus est. Dignus est infami morte, qui bonum malo pensat. Ardentem amorem ne summa quidem injuria extinguit.*

BERZELÆUS. 2 Reg. 19.

ARGUMENTUM.

Berzelæum pro ejus in se meritis vult David in aulam ducere. Sed illo propter senectam recusante, abducit ejus loco Chamaamum.

Berzelæus, David.

SAlve nobis tandem reddite Israelitarum rex. *D.* O salve multùm, Berzelæe, homo de me multùm bene merite. Trajicies tu mecum Jordanem: ego te apud me alam Hierosolymis. *B.* At quot annos natus, ut cum rege Hierosolymam ascendam? Ago nunc octogesimum annum: Porrò bonum à malo discernere? poteróne cibo & potione delectari? Aut fidicinum fidicinarúmve cantus audire? Quid opus est ut tibi amplius sim oneri? Liceat mihi tecum paululum trans Jordanem progresso, (cur enim tanto me cumulas beneficio?) liceat inquam reverti, & in mea patria finire vitam

inque

ínq; meorum parentum sepulcro humari. Cæterùm hic Chamaamus tecum perget: hoc tu utêris, ut tibi visum erit. *D.* Ergò trajiciat Chamaamus: ego eum omnibus beneficiis ornabo, quibus ornandum esse judicaveris: tibiq; omnia præstabo quæ à me expetiveris.

Sent. *In homines pios & gratos bene conferuntur beneficia.*

BETHSABA. 3 Reg. 1.

ARGUMENTUM.

Bethsaba, de Nathanis consilio, à vetulo Davide impetrat ut rex creetur Solomon.

Nathan, Bethsaba, David.

AN non audivisti, Bethsaba, Adoniam Hagithæ filium regem creatum esse, inscio domino nostro Davide? Agè, dabo tibi consilium, quo tuæ tuíque filii Solomonis vitæ consulas. Conveni regem Davidem, & ex eo quære quî fiat, ut cùm Solomoni filio tuo regnum post se, soliúmque suum sit pollicitus, nunc regnet Adonias. Ego, te adhuc cum eo colloquente, ingrediar post te, & tuam orationem complebo. *B.* Bene consulis, adeo eum. Salve rex. *D.* Quid vis? *B.* Domine, tu mihi per Jehovam Deum tuum jurâsti, Solomonem filium meum post te regem fore, & in solio tuo sessurum. Atqui Adonias, te nesciente, regnum invasit, bovésque & altilia, ovésque & capras magnâ copiâ immolavit, ad quas epulas cùm regios omnes, Abiatharémq; pontificem, & exercitûs ducem Joabum invitaverit, Solomonem tuum non invitavit. In te autem, domine rex, omnium Israelitarum oculi sunt intenti, ut eis signîfices, ecquis sit in solio tuo post te sessurus. Te quidem vitâ defuncto, mecum, & cum meo nato Solomone pessimè agetur. *N.* Salve rex Israelitarum: jussistíne Adoniam tibi in regnum succedere? Nam is quidem hodie rus descendit, pecoráq; multa mactavit, & eò regios omnes natos, exercitûsque duces, & Abiatharem pontificem vocavit, qui nunc apud eum epulantur, Adoniámq; regem salutant: me verò, & Sadocum pontificem, & Banaiam Joiadæ filium, & Solomonem tuum, non invitavit, Velim ex te scire, an hæc res te autore fiat, neq; tu mihi signi-

significaveris, ecquis sit in tuo solio post te sessurus. *D.* Ecvocetur huc mihi Bethsaba. Audi Bethsaba. Per Jehovam immortalem, qui meam vitam ex tot angustiis eripuit, quemadmodum tibi Jehovam Deum Israelitarum juravi, Solomonem filium tuum post me esse regnaturum, & in solio meo pro me sessurum; sic hodie faciam. *B.* Vitam regi Davidi precor sempiternam. *D.* convocentur huc Sadocus pontifex, & Nathan vates, & Benaias Joiadæ filius. *N.* Adsumus. *D.* Adhibete vestros conservos, & Solomonem filium meum, mulæ, quam habeo, impositum, deducite Gehonem; cumque ibi tu Sadoce, & tu Nathan, regem Israelitarium ungitote: tum tubâ clangitote, & Solomonem regem salutatote. Deinde vobis sequentibus ipse venito sessum in solio meo pro me regnaturus. Hunc enim tum Israelitarum tum Judæorum imperatorem esse jubeo. *N.* Faxit Jehova Deus tuus domine rex, ut quemadmodum tibi fuit, sic adsit etiam Solomoni, ejúsq; solium etiam supra Davidicum extollat.

Sent. *Sapientiæ consilium sequi, sapientia est.*

SOLOMON. 3 *Regum* 3.

ARGUMENTUM.

Duarum meretricum, de litem oppresso per somnum alterius infante contendentium, dirimit Solomon divinâ sapientiâ.

Meretrix, Solomon, Altera meretrix.

Tuam fidem imploro, ô rex: audi me paulisper. *S.* Quid novæ rei est? loquere. *M.* Ego & hæc mulier in eadem domo agimus, & utráque peperimus: sed ea triduo post me: cúmque domi essemus, neque quisquam præterea adesset, mortuus est ejus filius noctu, ut fortè incubuit ei. Itaque mediâ nocte surrexit, & surreptum meum filium, qui meo lateri accubabat, reposuit sibi; suum autem mortuum mihi, me dormiente. Manè, ubi me erexi, mammam infanti datura, video mortuum. Hic ego, cùm jam diluxisset, dum eum diligenter contemplor, animadverti non esse eum quem pepereram. *A.* Non ità est: quin meus est qui vivit, tuus qui interiit. *M.* Imo verò tuus mortuus est, meus vivit. *A.* Mentiris. *M.* Non enimverò mentior, sed dico

dico quod res est. *S.* Vtraque suum esse affirmat eum qui vivit, demortuumque repudiat. Cedo huc mihi tu, cultrum: partimini æqualiter puerum viventem, & date utrique dimidium. *M.* Obsecro te, rex, detur ei potius totus, quàm intereat. *A.* Nec meus esto nec tuus, placet dividi medium. *S.* Eum adjudico priori, quæ perimi vetat: nam ea mater est.

Sent. *Ad plerásq; lites dijudicandas opus est divinâ sapientiâ. Ju dici multa simulanda sunt, ut sapienter judicet. Et verum & fictum amorem res ipsa detegit.*

ROBOAMUS. 3 Reg. 12.

ARGUMENTUM.

Roboamus, repudiato senum sano consilio, juvenum insanum consilium sequitur de opprimendo majori insuper servitute populo, quàm ipsius pater Solomon oppresserat.

Reboamus, Senes, Juvenes.

PEciit à me universum Israelitarum vulgus, ut quoniam meus pater jugo eos pressisset, ego illius servitutis gravitatem levarem: se enim ità demum mihi obedituros. Nunc ex vobis, senes, scire vesim, quid mihi suadeatis ut eis respondeam super hac re. *S.* Si hodie populo obsecutus fueris, eíque obtemperans humanè responderis, habebis eum semper obtemperantem. *R.* Audio. Nunc exite paulisper foràs. Introducantur juvenes, æquales mei, mecúmque educati. Quid mihi autores estis, juvenes, ut populo respondeam, petenti ut sibi à gravitate servitutis, quâ sine à patre meo oppressi, relaxem aliquid? *J.* Tu verò respondeas, tuorum membrorum minimum crassius esse, quàm tui parentis medium corporis truncum: Quòd si ille eos gravi jugo pressit, te pressurum graviore; si eos scuticis cecidit, te eos scorpionibus concisurum. *R.* Probè. Vestrum mihi consilium magìs probatur, quàm senum: itaq; id sequar.

Sent. *Senum propria est prudentia, juvenum temeritas. Stulti stultorum consiliis libenter obsequuntur.*

SAREPTHANA. 2 Reg. 1.

ARGUMENTUM.

Elias

Elias missus à Jehova, Sarepthanam mulierculam, perpetuat ejus farinam & oleo, à fame tuetur.

Elias, Sarepthana mulier.

HEus mulier, quæso te ut petas paululum aquæ in aliquo vasculo, quod mihi bibendi des. S. Ego verò & perlibenter. E. Sed heus, afferto tecum & frustum panis. S. Ego vero (Jehovam Deum tuum immortalem testor) coctum non habeo; sed tantùm farinæ pugillum in cado, & olei pusillum quid in ampulla. Nunc colligo paululum ligni, ad id, quod habeo, mihi meisque liberis parandum: quo consumpto superest ut fame pereamus. E. Bono es animo, I factum ut dixisti. Sed mihi priùs depsititium inde confectum affecto, deinde tibi tuisque liberis factura. Nam hoc tibi à Jehova Israelitarum Deo confirmo, non priùs farinæ cadum & olei ampullam exhaustum iri, quam Jehova terram pluviâ irrigaverit. S. Faciam, ut jubes.

Sent. *Tenues & famelicos respicit Deus. Tenues & famelici multò facilius credunt Deo quàm potentes & saturi. Primitiæ debentur Deo & suis. Deus eorum laborem felicitat, qui Deo primas tribuunt. Feliciter habet, qui Deo habet, quæ tutumcunque habet.*

ELIAS, 3 Regum 18.

ARGUMENTUM.

Elias cùm latuisset tres annos, & sex menses, quo toto spatio non pluerat, inventus ab Abdia venit ad regem Achabum, & convocatis Baalis Lucanisque vatibus, constituto inter ipsos & Eliam certamine de litatione, cùm illi litare Baali non potuissent, ipse Jehovæ litat. Deinde vates illos necandos curat. Postremò conscenso monte Carmelo, pluviam impetrat à Jehova.

Abdias, Elias, Achabus, Populus, Vates Baalis. Puer Elie.

MIsit me rex ad quærendam totâ regione aquam, si fortè gramen invenire possimus, quo toleremus equos & mulos, nè jumentis privemur. Ipse rex abiâ viâ ejusdem rei gratiâ profectus est. Jam enim tres annos & ampliùs nulla fuit pluvia: itaque omnia peraruerunt, nec uspiam viriditas ulla potest inveniri. O Elia, tuæ preces nobis in-

vexerunt hanc siccitatem, quæ non nisi tuis ejusdem precibus finiri potest, sicut ipse minatus es. Quòd nisi pateris inveniri te, actum est, periimus. Sed video venientem huc hominem hirsutum, qui habet latera cincta cingulo pelliceo. Fallórne? An is est ipse Elias? Certè videtur. Heus, tunc es dominus Elias? *E.* Sum; I nunciatum domino tuo, adesse Eliam. A. Nuntiatum verò? Quid peccavi, ut tu me Achabo necandum objicias? Jehovam ego immortalem juro Dem tuum, nullam gentem, nullum regnum esse, quò dominus meus non dimisserit qui te conquirerent. Cùm que negarent adesse te, ille regna & gentes obtestabatur, ut dicerent an tu illic esses, quòd te nusquam inveniret. Et tu mihi nunc jubes, ut domino meo nuntiatum eam, adesse Eliam? Qui postquam à te digressus fuero, auferet te Iehovæ spiritus nescio quó. Ego interea, qui hoc Achabo nuntiatum vero, cùm ille te non invenerit, interficiar ab eo. Et tamen Iehovæ reverens fui à pueritia: nisi fortè tibi relatum non est, quid ego, Iezabele vates occidente, fecerim; ut eorum centum abdiderim in duabus cavernis, videlicet in utraque quinquaginta, & eos pane & aquâ aluerim. Et tu mihi nunc jubes, ut eam ad nuntiandum domino meo, adesse Eliam, quò me interficiat. *E.* Sic vivat armipotens Iehova, cui ego apparere ac ministrare soleo, ut ego me Achabo ostendam hodie. *Ab.* Postquam istud mihi ità confirmas, ibo. Salve rex; incidi in Eliam. *Ac.* In Eliam autem? *Ab.* Ità. *Ac.* Eliam tu invenisti? *Ab.* Eum ipsum. *Ac.* Quæso te, adest Elias vates? *Ab.* Adest Elias vates. *Ac.* Duc me ad eum continuó. *Ab.* Eamus hac, inveniemus. Atque eccum tibi obviám. *Ac.* Tùne is es qui perturbas Israelitas? *E.* Non ego Israelitas perturbo, sed tu tuáq; paterna familia; qui omissis Iehovæ præceptis, Baalis sequimini. quæ causa fuit, ut Iehova vobis istos ardores immiserit. Verùm cura mihi convocandos omnes Israelitas in montem Carmelum, Baalísque vates quadringentos quinquaginta, & lucanos vates quadringentos, Iezabelis convictores. *Ac.* Fiet itá. Adsunt quos jussisti, Elia. *E.* Audite verò, Israelitæ: Quousq; in utrunque crus claudicatis; Si Iehova Deus est, hunc sequimini

mini: sin Baal Deus est, Baalem sequimini. Nihilne respondetis? Ego unus Jehovæ vates supersum, cùm Baalenses vates sint quadringenti quinquaginta, lucorúmque vates quadringenti. Dentur nobis duo tauri, quorum unum illi sibi deligant, dissecentque, & lignis imponant, neque ignem subjiciant: alterum ego immolabo, superque lignis collocabo, nec ignem supponam. Tum vos dei vestri nomen appellate: Ego Jehovæ nomen appellabo. Ac qui Deus igne de cœlo demisso annuerit, séque exoratum ostenderit, is Deus habeatur. *P.* Placet verò, atque ità fiat. *E.* Vos igitur, Baalis vates, deligite vobis taurum alterum, & priores facite, quoniam plures estis; deíque vestri nomen invocate, nullo igne subjecto lignis sacrificalibus. *V.* Accipimus conditionem. Mactemus taurum, imponamus frustra lignis. O Baal, exaudi nos; ô Baal, demitte ignem de cœlo, quo te Deum esse ostendas; Baal, Baal; ô Baal, ô Baal præpotens deus; Baal, ô Baal deus noster: noli committere, ut unus Jehovæ vates plus possit apud Deum suum, quàm nos octingenti quinquaginta apud te. Effice Baal, ut quoniam te plures colunt quàm Jehovam, majores etiam vires habere videaris. O Baal, Baal, Baal. O Baal, non audis nos? Non te ritè coluimus hactenus? Quid in te commisimus? Num vis tuas vires ostendere? Quò plures habes cultores, nònne æquum est eò te magis exorari? Baal, ô Baal, nisi nos exaudis, actum est de te, déque tuo populo. Unus hic Jehovæ vates tuum cultum abolebit. Quis te colet, ô Baal? Quis te deinceps adorare volet, ô Baal? Baal, ô Baal, quis te non contemnet, & pro nihilo ducet, si nos in tanto discrimine non exaudiveris? In quem verò magis necessarium usum tesservabis tuam potentiam? nos te invocamus, nos aram tuam prætergredimur, & jam meridies est, neque tu respondes, aut exoraris. O Baal, Baal; ô Baal, noli perdere nos. *E.* Clamate majore voce. Cerè enim deus est: sed forsitan aliquid aliùs contemplatur, & animo agitat, quàm ut possit ittas tam exiles voces audire: aut occupatus est, aut iter habet, nisi fortè dormit, ut sit expergefaciendus.

V.

V. Heus Baal deus noster, quid ampliùs tibi faciemus? O Baal, ô Baal, ô Baal. *E.* Euge, rectè, secate vos isto modo gladiis & cultellis, ut à vobis ipsis cruentati, misericordiam Baalis excitetis. Sed nihil respondet, nec attendit vestros clamores. Surdò canitis. Agitè jam omnis populus, accedite ad me. Instauremus aram Jehovæ quæ diruta est, & saxa duodecim capiamus, pro numero tribuum filiorum Jacobi. Ex his saxis aram Jehovæ nomine construamus, & circùm eam ducamus profundam scrobem. Agitè, componatur strues lignorum, mactetur taurus & superimponatur. Rectè est. Replete quatuor amphoras aquâ, & eam in hostiam, inque struem effundite. Iterate idem; tertiate. Bene est. Redundat aqua circùm aram, ipsámque scrobem replevit; nè quid fraudis subesse puteris. Nunc ô Jehova Deus Abrahami, Isaaci, & Israelis, effice ut hodie intelligatur apud Israelitas, & te Deum, & me servum tuum esse, tuóque jussu hæc omnia fecisse. Exaudi me, Jehova, exaudi me, ut sciat hic populus te Jehovam esse Deum, qui eorum animos retro flexeris. *Po.* O rem mirum! Ignis delapsus à Jehova, & hostiam, & ligna, & saxa, & humum absumpsit, & scrobis aquam lambit. Jehova Deus est, Jehova Deus est. *E.* Si igitur Jehovam esse Deum agnoscitis, & ad terram coram eo adoratis, comprehendite Baalenses vates omnes, qui vos à Jehovæ cultu magno vestro malo avocârunt. Cavete nè quis omnino evadat. Agitè, ducamus eos ad Cisonem fluvium, jugulentur hic vates omnes Baalis, ne quem principes à veri Dei cultu possint avertere. Perite populi seductores, corruptores, atque pestes, & dignas præstigiis vestris pœnas date: ut deinceps adoretur, & in honore habeatur is unus, cui debentur omnia. Nunc Achabe, ascende, & ad capiendum cibum. Sentio enim jam adesse murmur pluviæ. Ego ascendam in verticem Carmeli. Sequere me puer. *Pu.* Faciam here. *E.* Agè jam puer, dum ego hic in summo Carmeli jugo maneo, I spectatum mare versus; & mihi quod videris, renunciatum venito. *Pu* Libenter here. Feci here: neq; quicquam vidi. *E.* Revertere eodem pedes. *P.* Parebitur. Iam iterum venio, jam tertio, jam quarto,

Jam sextò. Superest ut septimò speculatum eam. Here, vidi nubeculam instar palmæ hominis ex mari efferri. *E.* Instat pluvia; I nuntiatum Achabo, ut junctis jugalibus in urbem deicendat, nè à pluvia opprimatur. *Pu.* Eo. *E.* Ego succinctis lateribus ei Jezrael præcurram. *Pu.* Salve rex. Jubet Elias ut properè jungas equos, & te in urbem recipias, nè te pluvia opprimat. *Ac.* Agitè mei, festinemus; ingruit pluvia, nigrescit cœlum nubibus atque ventos properemus; vix evademus, quin madefiamus.

Sent. *Justorum preces incredibile dictu quantùm polleant apud Deum. Injusti justos accusant eorum malorum quorum sunt ipsimet autores. Præsente Eliâ nihil possunt Baalenses. Præsente Jehovâ torpet Baal. ut nox diei, sic veritati cedit mendacium. Impiorum plena sunt omnia, piorum exiguus est numerus. Sæpe magis uni credendum quàm mille; nam pancorum est sapientia. O cæcum genus hominum! quando tandem hæc videbitis? aut quæ tandem lux penetrabit istos oculos? Nunquàmne nisi serò sapietis? utinam adsit aliquis igneo spiritu, igneâque oratione Elias, qui charitatis ignem de cœlo devocet, quo nostrarum precum sacrificia exardescant, ut deinceps solus Jehova extollatur.*

MICHÆAS. 3 Regum 22.

ARGUMENTUM.

Achabo Israelitarum regi consulunt falsi vates, ut Ramotha Galaaditicam urbem bello adoriatur: fore enim, ut eâ potiatur. At Michæas vates contrarium prædicit, eámque ob causam conjicitur in vincula.

Achabus Israelitarum rex, Iosophatus Judæorum rex, Vates, Nuntius, Sedecias, Michæas.

ADsunt hîc vates, Josaphate, plus minus quadringenti, quos ad explorandam Dei voluntatem censuisti accersendos. *I.* Video: superest ut eos interroges. *A.* Quid mihi suторes estis, vates? Censeríne ut bello Ramatha adoriar, an ab incœpto desistam? *V.* Nos verò censemus ut adoriaris, nam victoriam tibi annuit Dominus. *I.* Nunquis præterea hîc est Jehovæ vates, ex quo sciscitemur?

A. Est

A. Est item unus, sed quem malè odi: quoniam nihil unquam mihi, nisi sinistrum, vaticinatur. Is est Michæas, filius Imlæ. *I.* non decet regem ità loqui: sed jube eum acciri. *A.* Tu siste huc nobis propere Michæam. *N.* Ità faciam. *S.* Videsne hæc Achabe cornua ferrea, quæ ego fero? Hoc tu modo quasi cornu petes & fundes Syros ad internecionem: ità tibi per me futurum pollicetur Deus. *V.* Ità prorsus fiet. Aggredere sanè Ramotha; feliciter pugnabis, eámque Dei beneficio capies. *N.* Cæteri quidem vates omnes, Michæa, regi uno ore felicem successum promittunt. Itaque censeo ut tu quoque ei bene omineris, quemadmodum ipsi. *M.* At ego Deum immortalem juro, me ea solùm dicturum, quæ mihi divinitus inspirata fuerint. *A.* Michæa, quæ est tua sententia? Armáne in Ramotha inferemus, an non? *M.* Quid ni inferas? Nam tibi victoriam annuit Ichova. *A.* Quousque tandem mihi illudes? Te etiam atque etiam obtestor per nomen Iehovæ, nè mihi quicquam nisi verum dicas. *M.* Nunc verum audies. Vidi omnes Israelitas palantes in montibus, sicut oves sine pastore solent. Atque Iehova, Non habent isti dominos, inquit: redeant suum quisque domum cum bona pace. *A.* Dixíne ego tibi, tum nihil mihi nisi infaustum prædicturum? *M.* Igitur audi certissimum oraculum. Vidi Iehovam in solio suo sedentem, omni cœlesti exercitu dextrâ lævâque stipatum, atque ità dicentem; Ecquis mihi in errorem inducet Achabum, ut eò Ramotha, ibi casurus, invadat? Cúmque alius aliud diceret, processit quidam spiritus, qui stans ante eum, Ego inquit, facturum me recipio. Cui Iehova; Quonam modo? Tum ille; Aspirabo falsa omnibus ejus vatibus, quæ dicant. Probe inquit, Iehova, succedet: aggredere negotium. Ni hilum ex his liquet, omnes istos tuos vates esse falso spiritu afflatos, & Deum tibi malè cogitare. S. Accipe colaphum ro isto tuo mendacio. Num quâ ratione divinum numen, ujus tu instinctu te loqui simulas, à me emigravit, ut te deseruerit? *M.* Tum scies, cùm trepidus te in intima penetralia penitus abdes. *A.* Corripe Michæam, & eum deduc ad Amonē rætorē urbanum, & Ioam regium filium; & jube meo jussu

in carcerem concludi, ibi pane atro & aquâ parcè ac duriter pasci, donec salvus redeam. *M.* Siquidem salvus redibis, nihil causæ est quo minùs dicar mentitus oraculum: atque equidem hoc clarissimâ voce omnibus inculcatum volo.

Sent. Falsi vates (quorum ingens est numerus) dicere solent quæ placeant hominibus, & inprimis assentari principibus: Veri vates (qui pauci esse solent) assentari nesciunt, & improbis semper dura dicunt. Et quoniam improbi in hac vita dominari solent, fit plerunq; ut veritatis præmium vincula sint & neces. Nam Obsequium amicos, veritas odium parit. *O mundi potentes, utinam hæc in animos vestros demittatis.*

SUNAMITIS. 4 Reg. 4.

ARGUMENTUM.

Elisæus, ab hospita sua Sunamitide oratus, ejus filium revocat in vitam.

Elisæus, Giheziis, Sunamitis.

ECce Sunamitidem illam hospitam nostram, Giheziis carre ei obviam, rogaturus utrùm valeat ipsa, & vir & puer ejus. *G.* Faciam. Salve mulier, satisne salvaes? & tuus maritus, & puer, valéntne? *S.* Valent: sed sine me pervenire quò volo. *G.* Quonàm properas? *S.* Ad tuum herum. *G.* Nescio quid novi videtur accidisse huic mulieri. Sed quid istud rei est? Heus mulier, tune audes pedes varis complecti? Apage. *E.* Sine eam: animo ejus malè est, quod me Ichova celavit. *S.* Petiramne à te filium? Annon admonueram, nè mihi imponeres? *E.* Accingere Giheziis, & cape meum baculum atque abi: si quem offenderis, ne salutato; salutatus, ne resalutato. Ubi eò perveneris, bacillum faciei pueri imponito. *G.* Eo. *S.* At ego profectò nunquam te omittam, quin unà me cum venias. *E.* Agè sanè, tuæ voluntati obsequar: præi, jam te sequar. *G.* Here, feci ut jusseras: sed puer neque vocem edit, neque audit, neque potuit omnino expergefieri. *E.* Nè trepida mulier, ingrediamur cubiculum. Hic quidem planè mortuus jacet in meo lectulo. Exite foras, & me hìc relinquite solum solo, clausâ januâ. *G.* Nescio quid magnum ex-

pecto

pecto: non abs re esse concluſit intus. S. Faxit Deus ut natum recipiam. G. Hoſpita. S. Quid novæ rei est? G. Salva es; viſus sum audire ſternutantem puerum. S. Revixi, ſi verum prædicas. E. Heus Gihezi. G. Me vocat; quid est, here? E. Accerſe huc mihi istam fœminam. G. Te vocat. S. Adeo. E. Recipe jam tuum filium incolumem. S. O divine vir, quas tibi gratias agam pro tanto munere? E. Deo hoc totum acceptum ferendum est, mulier; non mihi qui per me poſſim nihil.

Sent. *Fides est omnipotens. Suorum preces, quamvis maxima petentium, exaudit Deus.*

NAAMAN. 4 Regum 5.

ARGUMENTUM.

Naaman Syrius ab Eliſæo à lepra ſanatus, ei gratias agit, & dona offert: ſed quæ Eliſæus non accipit. Deinde digreſſum Naamanem conſecutus Gihezis Eliſæi famulus, ab eo pecuniam & veſtes aufert per mendacium, eámque ob cauſam ab Eliſæo reprehenſus, ſit leproſus.

Naaman, Eliſæus, Gihezis, Miniſtri Naamanis.

REvertor ad te, Eliſæe: & meum tum in Deum, tum in te peccatum confitens, veniam peto. E. Quidnam peccâsti? N. Cùm tu me per miniſtrum tuum juſſiſſes corpus in Jordane ſeptiès immergere, ſi à lepra (cujus depellendæ causâ veneram) ſanus esse vellem: primùm indignatus sanè sum, & me tibi deſpicatui esse ratus, quòd tantùm adminiſtrum ad me miſiſſes. Nam ſperaveram te ipſum exiturum, & invocato Dei nomine, manum loco admoturum, & ità morbum ſanaturum. Deinde indignum mihi videbatur, tantum tribui veſtris aquis, ut, cùm Abana, aut Parphar, fluvii Damaſci, veſtris nihilo deteriores, eſſent ad me sanandum inutiles, Jordanis tantam habere vim putaretur, Itaque adhibam irâ plenus. Quòd niſi mei famuli fuiſſent me ſapientiores, equidem medicinam repudiâſſem. Sed cùm illi dicerent abſurdum esse, me, qui rem quamlibet magnam ſalutis cauſâ facturus eſſem, à tam parva refugere: tentavi quid poſſent aquæ Iſraelitarum, & me ſeptiès in Jordanem immerſi: quo facto ità ſum (ut vides

sanatus, ut non sit pueri corpus nitidius aut integrius. Quapropter intelligo jam & confiteor, nullum in toto mundo esse Deum, nisi tum quem vos Israelitæ colitis. Itaque pro tam singulari beneficio, quæso te, ut à me munusculum hoc accipias. *E.* Apagesis: ego ut munus accipiam? *N.* At ne me repudiato: non equidem id facio, quò tibi tantum meritum remetiar, quod neque fieri potest: sed ut hoc mei in Deum & in te grati animi pignus apud te relinquam. *E.* Istum gratum animum apud te habeto, dona ne addito. *N.* Atqui. *E.* Nè urge tantoperè. Nam (ut tu semel scias) Deum immortalem juro, cui ego apparco atque administro, me nihil à te accepturum. *N.* Si ità decrevisti, nolo improbius instare. Cæterùm oro te, ut hinc mihi terræ duorum modiorum onus asportare liceat. Nam statui deinceps nullis diis præterquam uni Iehovæ adolere, aut sacrificare. *E.* Laudo, asportato sanè. *N.* Præterea est aliud, super quo te velim consulere. Solet meus dominus, quandocunque in ædem Remmonis adorationis gratiâ commeat, meis humeris innixus, ubi, eo inclinante se, non possum quin me quoque inclinem. Eam mihi rem Jehova ignoscet, opinor. *E.* Ità. Abi cum bona pace. *G.* Hem, parsit dominus meus accipere obtulique sibi ab isto Syro munera? At mihi ità sit Jehova propitius, nisi eum cursu consequar, aliquid acceptaturus. Immunis ut abeat tam dives homo, tanto affectus beneficio? Non convenit. *N.* Religioni habeo, nihil ei dedisse. Sed videóne ejus famulum huc cursu contendentem? ipse est, quantum ex incessu conjicio. *G.* E curru desilit, & mihi procedit obviam. *N.* Salvàne omnia, puer? *G.* Pax: te tribus verbis volo. Modò ad herum meum venerunt duo de vatum genere juvenes, è monte Ephraimitarum. Ea de causa rogabat herus, ut mihi ad eos argenti talentum des, & duas vestes de splendidioribus. *N* Imò verò duo talenta auferas: atque utinam plura voluisses; libenter dedissem. *G.* Non est opus. *N.* Nè dubita accipere; erit aliquis eorum usus. Vos colligate hoc argentum in duobus fiscis: addite has duas vestes. Vos duo præferte ei hasce sarcinas, Iubeto herum tuum meo nomine salvere plurimùm. *G.* Faciam. Vale.

N. Et

N. Et tu. *G.* O me felicem, cui res tam bene succedunt! Ite hac juvenes; sequimini me per hoc obscurum ostium: deponite hîc sarcinas: jam mihi nihil opus est vestrâ operâ. Quod reliquum est, ipse facilè per me perficiam. Abite. *M.* Vale ergò. *G.* Valete vos quoque. Nunc res mihi bene gesta est, abscondam hîc hunc thesaurum, ubi cum nemo præter me sciat. Sed jam nè meus herus aliquid suspicetur, si nimis diu absim, offeram me ei. *E.* Unde noster Gehezis? *G.* Nusquam equidem ivi. *E.* An etiam audes velle mihi verba dare? Quasi ego non unà animo adfuerim, cùm homo decurrè revertit tibi obviàm Hoccine tempus est accipiendorum rerum? Improbè à te factum. Itaque pro isto tuo peccato, lepra, quâ liberatus est Naaman, in te & in tuis progenie in posterum hærebit.

Sent. *Bona spiritualia plerumque aspernatur mundus, quia splendore carent, & apparatu mundano. Nè famulorum quidem consilium contemnendum est.* Sæpe etiam est olitor valde opportuna locutus. *Dona spiritualia non emuntur pretio carnali. Avaritia mendaces facit, & homines in miseriam præcipitat. Dei Spiritum latere frustrà conaris.*

HAZAEL. 4 Regum 8.

ARGUMENTUM.

Hazaeli percontanti prædicit Elisæus mortem Benadadi regis Syriæ, & insuper ipsius Hazaelis regnum & sævitiam in Israelitas.

Hazael, Elisæus.

BEnadadus Syriæ rex, qui nunc æger est, misit me me ad te, Elisæe, ad percontandum de salute suâ. *E.* Renuntiato ei, eo morbo levatum iri; & tamen Jehova mihi interiturum significavit. Heu! *H.* Quid sibi volunt ista suspiria, quæ hîc vultu irâ altè trahis? *E.* O Hazael, Hazael, video quantum tu vastitatem sis Israelitis illaturus. Tu eorum ædificia incendes, tu juvenes ferro trucidabis, tu pueros elides, tu gravidas mulieres discerpes. *H.* Egóne vilissimus homuncio, tanta facinora potero? *E.* Ostendit mihi Jehova, te fore regem Syrorum.

Sent. *Piis dolet populi Dei calamitas, quamvis meritò & divinitus illata.*

JEHUS. 4 Regum 9.

ARGUMENTUM.

Jehus, ab Elisæi puero unctus rex Israelitarum, Joramum Israelitarum, & Ochoziam Judæorum regem, & Iezabelem Jorami matrem occidit.

Puer Elisæi, Jehus, Duces, Speculator, Joramus Israelitarum rex, Nuntius, Alter nuntius, Iezabel.

HAbeo quoddam ad te mandatum, dux. *Ie.* Quem nostrùm appellas? *P.* Tu ipsum dux: secedamus intrò. Iehova te, Iehu, Deus Israelitarum, hoc oleo per me ungit regem suorum Israelitarum, jubétque ut Achabi domini tui stirpem trucides. Statuit enim suorum omnium tum vatum, tum reliquorum sanguinem à Iezabele expetere, universámque Achabi domum perdere, & ejus memoriam genúsque stirpitus ex Israelitis tollere; eámque eò redigere, quò redacta domus est Ieroboami Nabati filii, & Baasæ Ahiæ filii: Iezabelem autem comedent canes in agro Iesrahelensi insepultam. Sed ego hinc fugâ me proripio. D. Quomodo se res habet, Iehu? Quorsum venit ad te lymphatus iste? *Ie.* Hominem nôstis, ejusque orationem. *D.* Minimè verò. Doce nos quidnam dixerit. *Ie.* Unxit me regem Israelitarum de Iehovæ mandato, cui certum est Achabum Achabíque domum per me ulcísci. *D.* Supponamus propere regi vestes nostras, socii, eumque collocemus in editissimo graduum. Tu præco proclama tubâ, regem esse Jehum. *Ie.* Nunc duces, si vobis ità videtur, cavete nè quis ex oppido evadat, qui hujus rei nuntium Jesraelem perferat. Nos conscendamus equos, & eò festinemus ire. Nam illíc decumbit Joramus, sanandorum vulnerum gratiâ, quæ in prælio contra regem Hazaelem à Syris accepit: eodémque venit Ochozias Iudææ rex ad eum visendum. *S.* Video quendam hominum globum. *Io.* Tu conscende equum, & ei cursu profectus obviàm, quære ut valeat. *N.* Fiet. *Ie.* Accurrit huc eques quidam. *N.* Rogat rex ut valeas, Jehu. *Ie.* Quid, ut valeam? recede pone me. *S.*

Per-

Pervenit nuntius ad eos, neque revertitur. *Io.* Heus tu, conscende equum, & eodem curre. *N.* Fiet. *Ie.* Accurrit huc alter. *N.* Rogat rex, Iehu, an valeas? *Ie.* Quid, an valeam? Recede pone me. S. Pervenit ad eos nuntius, sed non revertitur. Incessûs autem ferocitas declarat esse Iehum Namsis filium. *Jo.* Iunge currum equis, auriga: exeamus homini obviàm, Ochoziæ. *Ie.* Tandem veniunt ipsi reges opportunè. *Io.* Valéisne Iehu? *Ie.* Quid, valéssne? Durantibus tot matris tuæ Iezabelis stupris, & maleficiis? *Io.* Fugiamus Ochozia: circumvenimur. *Ie.* Siquidem potestis effugere. Experiar tamen, an meus arcus possit de regis corpore sanguinem elicere. Hem tibi, hic moriturus eras. Tu Badacer triumvir, abjice eum in fundum Nabothi Jezraelensis. Nam memini, cùm aliquando ego & tu Achabum hujus patrem in eodem curru sequeremur, ei oraculo dictum esse, Iehovam sanguinem Nabothi, ejúsque natorum pridie ejus diei respexisse: eúmque in agro ejusdem Nabothi, quem ille judicio per calumniam oppressisset, in illum vindicaturum esse. Quare sume hoc cadaver, idque in fundum abjice, sicuti ferunt Iehovæ dicta. Sed fugit Ochozias; persequimini eum, occidite, pereat hoc ad flagitia concors hominum genus. Pergamus in oppidum; nondum peracta actio est: Supereſt totius malifonis Iezabel, quam jam videre videor de fenestra prospicientem. Ac etiam fucata est: nimirum ut morte placeat. *Jeh.* Nunquid bene accidit Zambri qui dominum suum interfecit. *Ie.* Equis ittic à me est? Rectè: vos ejus eunuchi præcipitate eam. Peri fœminarum impurissima, & à meis equis conculcare.

Sent. *Etiam subditos armat & excitat Deus in principes impios. Æquum est enim, ut qui adversus Deum Dominum suum consurgit, (id quod faciunt omnes impii) adversus eum consurgant ipsius servi.*

JOAS. 4 Regum 13.

ARGUMENTUM.

Joe Israelitarum rex se ægrotum visenti prædicit Elisæus victorias, quas sit de Syris reportaturus.

Joas

Jonas rex Israelitarum, Eliseus.

HEu pater patriæ, heu columen Israelitarum, ut quidem nunc æger jacet. *E.* Non est ejulandi tempus. Cape arcum & sagittas. *J.* En cepi, quorsum? *E.* Impone manum arcui. *J.* Feci. *E.* Aperi fenestram obversam orienti. *J.* Aperui. *E.* Jaculare. *J.* Hem; sic volo. *E.* Collimâsti. Ista est salutaris nobis, mortifera Syris sagitta, quos tu in Apheco, Dei præsidio, occisione occides. Sed perge porrò, cape sagittas. *I.* Cepi: quid tum? *E.* Feri terram. O factum malè! si quinquies percussisses, aut sexies, tum poteras Syros delere funditus. Nunc eos ter tantùm superabis, quoties videlicet terram pulsavisti.

Sent. *In vate plus est præsidii, quàm in exercitu. Vatis mors est & regi deploranda. Fata abtrusa sunt.*

JONAS. Jonæ 1.

ARGUMENTUM.

Vexati tempestate nautæ, invocatis frustrà diis, factaq; jactura, Jonam latem excitant qui in navi dormiebat. Deinde sorte jactâ, ut eum sontem & tempestatis causam esse deprehenderunt, jaciunt in mare ipsiusmet admonitu: ità pacatur tempestas.

Nauclerus, Nautæ, Jonas.

PRo Jupiter, quanta sævit tempestas! quanti undarum fluctus nostram navem undique verberant! Dicas Neptunum, & Æolum, omnésque adeò Deos in nostram conjuravisse perniciem. Nè sævi tantopere aquarum præpotens Neptune; nè eos perde, q ise tuæ fidei mandârunt. Túque ô Æole, cui potestatem in ventos dedit Jupiter, cohibe tam effrænatum eorum impetum. *Naut.* Dii immortales, quid habetis in animo? Huccine venisse nos, ut tam miserè periremus? Parcite, q ræsumus, parci e nos vobis sacra faciemus; tibi Neptune taurum, vobis agnam tempestates mactabimus: tantùm liceat hinc salvis evadere. *Al* Ledæ proles Castor & Pollux, amica nautæ sidera, obsecro vestram fidem, reddite nobis mare tranquillum, reddite amicam cœli serenitatem. *Nauc.* Nihil agimus, video; tam surdi sunt dii quam est ipsum mare. *Naut.* Quid superest?

pereſt? *Nauc.* Ut jacturam faciamus. *Naut.* Durum. *Nauc.* Sed neceſſarium: extremo autem malo extremum adhibendum eſt remedium: atq; utinam vel ſic evadere liceat. Feſtinate, ejiciamus has merces. Præſtat rem perdere, ſpem aliquam retinentes, quàm cum re certum exitium expectare. Vos ô cœli marísque potentes dii, eſte ſaltem contenti hâc noſtrâ miſeriâ: quid mortem inſuper minamini? Hei mihi! magìs magíſque furiunt venti, ingraveſcit tempeſtas. Irritantur ſuperi, non placantur noſtris votis & precibus. Quò jam? Quo me vertam? Erat hîc neſcio quis peregrinus, ubi nunc eſt? *Naut.* Dormit ad infimum navis latus. *Nauc.* O ſupinam ſecuritatem! Heus, heus peregrine; quem tandem dormiendi modum facies? Potes in tanto periculo indulgere ſomno? Quin tu ſurgis, & tuum in hoc temporis articulo Deum invocas? ſi quis forte ſuperûm exiſtat, qui hoc à nobis malum avertat, & præſens auxilium ferat. *Naut.* Fruſtrà laboramus: cauſa tanti mali perſcrutanda eſt. Oportet aliquem hîc adeſſe, qui ſe nefario aliquo ſcelere obſtrinxerit, propter quem tantopere iraſcantur dii. Sortiendum eſt quis ſit in cauſa. *N.* Placet; ducantur ſortes. Euge, ſors hunc peregrinum déſignat. Videsne, peregrine, accuſari. Dic quæſo, unde tantum in nos malum horum ſit, quod vitæ genus ſequaris, unde & quò eas, cujas ſis, & quâ gente natus. *I.* Jamjam nullum ſupereſt effugium; teneor manifeſtò. O inevitabilem Dei potentiam! Ego ſum Hebræus, Jehovæ cœleſtis Dei cultor, qui & mare & terram fabricatus eſt. Is me Ninivem ire juſſerat, ut eum populum, otio & luxu diſſluentem & perditum, meâ admonitione ad meliorem frugem & ſaniorem vitæ rationem deducerem. Cujus ego muneris triſtitiam defugiens ſtatueram Tarſum in Cilicia me conferre, & ejus conſpectum evitare cujus oculis omnia ſint ſubjecta. *N.* Perlimus funditus. Inſcitè prorſus, homo, & malè abs te factum. Sed poſtquam factum quod eſt, infectum fieri non poteſt; quod tibi nunc cenſes faciamus, ut placatiore mari utamur, quod vehementiùs ſemper agitari vides? *I.* Vos verò me in mare deturbetis ſi id ſedatum

sedatum vultis: nam certò scio ego, meâ unius causâ vos hâc tam vehementi tempestate afflictari. *N.* Avertant superi, ut tuâ morte saluti nostræ consulamus. Non faciemus. Agitè viri fortes, incumbamus remis, conemur ad terram appellere. Eia, adhibete summas vires: eia, rumpamus hos fluctus. O ram miseram! crescit assiduè malum, nullâ ratione terram possumus attingere. *J.* Frustrà sudatis invito Deo. *N.* Quid ergò est? téne nos in mare? *J.* Nisi mavultis mecum unà perire. *N.* O desperatissimum perfugium! sed tamen satius est te solum quàm nobiscum interire. Faciendum est, socii: nulla alia ad evadendem via est, video. Efferatur mare, rumpitur navis, mors nobis versatur ob oculos. Demergamus eum. Obsecramus te, Jehova, nè pereamus ob hujus viri mortem, néve à nobis pœnas sanguinus ejus expetas. Vides nos necessitate impulsos facere, & tu omnia tuo arbitratu moderaris: jaciatur; O rem admirabilem! Videtis ut subitò sedata sic tempestas, eo dejecto? Videtis mare sic tranquillum, ut nunquam tranquillius? Agnosco agnosco ego Jehovæ potestatem immensam: is nimirum Deus est, cæteri nequicquam precibus interpellantur. Uni uni debetur gratia: uni itaque sacra votáq; faciamus.

Sent. *Frustrà implorantur falsa numina, sæviente vero Numine. Deum effugere nec terrâ nec mari passis. Cum sontibus navigare, hoc est, versari, noxium est. Manente causâ pœnæ, manet pœna.*

RABSACES. 4 Reg. 18

ARGUMENTUM.

Rabsaces, ab Assyriæ rege Senacheribo missus, Hierosolymitanos qui erant in muris, ipse extra muros jubet deditionem facere, & in Jehovam ejúsq; populum petulantissimè invehitur, nemine quicquam respondente.

Rabsaces, Eliacimus.

VOs hæc nomine regis magni, id est regis Assyriorum, Ezechiæ nuntiate. Quâ tandem fiduciá nitatur? Verbísne, an consilio, an viribus dimicare cogitet? Quâ tandem spe fretus ab eo defecerit? An videlicet confidit

confracto

confracto isti culmeo baculo, id est, Ægyptiis: cui si quis innitatur, ei manum perforet? Talis est Ægyptiorum rex Pharao in omnes qui ei confidunt. Quòd si mihi dicetis, Vos Jehovæ Deo vestro confidere: annon is est, cujus Ezechias sacella aráque sustulit, jussítque Judæis & Hierosolymitanis, ut Hierosolymæ ad certam quandam aram Deo supplicarent? Agè Ezechia, vis cum domino meo rege Assyrio sponsionem facere, si tibi dedero duo equorum millia, ut tu non possis ad eos eo idem equites suppeditare? Túne ausis vultum subire vel unius prætoris, minimi servorum domini mei? Et fiduciam tibi collocas in Ægyptiorum curribus & equitibus? An porrò sine Jehova ad hunc locum vastandum ascendi? Jehova ipse me jussit in hanc regionem proficisci, eámque depopulari. Æ. Quæsumus te, ut nos Syriace (scimus enim) alloquaris, non Judaicè, in auribus hominum qui sunt in mœnibus. R. Quasi ad dominum tum, aut ad te miserit me dominus meus, ad hæc dicenda; ac non ad eos qui sunt in muris, ut vobiscum & merdam suâ comedant, & urinâ bibant. Audite Judææ, regis magni, regis Assyriorum dicta. Nè vobis imponat Ezechias, neque enim poterit vos ab ejus manibus defendere: neve ab eo persuaderi vobis sinite, ut Jehovæ fidatis, quasi vos defensuro, neque urbem istam in manum Assyriorum regis permissuro. Nolite Ezechiæ credere, sed potius Assyriæ regi obtemperate, qui vobis mandat ut secum benevolè agatis, & vos ei dedatis, & suis quisque vineis & hcubus & puteis tantisper utamini, donec veniat ad vos in vestræ similem terram transferendos, in terram frumenti, & vini, & panis, & vinearum, & olivarum, & olei, & mellis feracem, ut hâc ratione vestræ saluti prospiciatur: néve Ezechiæ fidem habeatis; fallit enim vos inani fiduciâ defensionis Jehovæ. An reliquarum gentium dii suam quisque terram ab Assyriæ rege defenderunt? Ubi sunt dii Hemathæ & Arphadi? Ubi Sepharvaimi? Ubi Henæ? Ubi Ave? Nunquid Samariam ab ejus manu tutati sunt? Quis tandem est ex omnibus omnium terrarum diis, qui suam terram ab ejus manu defenderit, ut Jehova

va Hierosolymam defensurus esse videatur? E. Obmutescamus, neve ei quicquam respondeamus. Ità enim fert regi mandatum. Sed eamus hæc regi nuntiatum.

Sent. *Res secundæ insolentes sæpe reddunt homines, & in ipsum etiam Deum petulantes. Prosperos successus sibi adscribunt superbi, cum debeant Deo. Cum maledicis & verbosis rixandum non est, sed Deo committenda causa.*

EZECHIAS. *Esaiæ* 38.

ARGUMENTUM.

Ægrotus rex Judæorum Ezechias, cum esset ei ab Esaia vate denuntiata mors, precibus à Iehovæ impetrat vitæ prorogationem.

Esaias, Ezechias.

IMpera domo, Ezechia: nam isto tibi morbo moriendum est. Hæc est Dei voluntas. Ex. O durum nuntium! O sancte Deus, memineris quam fideliter & integro animo te semper coluerim, & ad tuam voluntatem vitam omnem direxerim. Hic pietatis honos? Sic religionem remuneraris? Mene nunc in medio ætatis cursu in eas angustias esse redactum ut subeundum sit sepulcri ostium, & reliquo vitæ tempore carendum? Eheu! jam non ego fruar communi hoc cœlo? cœlo ego non fruar, cujus amœnâ luce illustrantur qui in terra degunt vitam; Jam ego avellor à charo conspectu & consuetudine hominum, qui hunc orbem incolunt. Ex hac vita discedo & emigro tanquam è pastorali tuguriolo, fatali ævi stamine & filo ante diem amputato. Paulatim atteror, & consumor in horas: neque quicquam propiùs expecto quàm ut jam jámque absumptus, animam agam. Ad mane si ventum est, membra omnia diro cruciatu dilaniari sentiens, mortem in vesperum expecto. Hirundinis aut gruis ritu stridulas voces emitto, & columbarum more querulos edo gemitus; cœlúmque suspiciens, consumptis lacrymis, ipsa oculorum tabe intolerabiles animi testor dolores. O rerum Domine omnium, ais mihi fieri injuriam, cujus te vindicem esse par est. Miserum me! quid jam, quid mihi venire in mentem possit, quo possim tuum animum ad id quod volo flectere? Meæne

vitæ

vitæ brevitatem miserabiliter commemorem? O rerum auctor & moderator, longius est profectò naturale vivendi spatium quàm quantulum à te mihi conceditur. Haccine mihi ætate tam immaturâ spiritus reddendus est? An tu mihi videlicet sempiterno somno consopire paras, ut postea in viram revoces? Aut cujus altissimam tranquillitatem acerbissimo casu contaminari passus sis, eum scilicet, jam letho absumptum, è putido busto vindicabis? Et cujus vitam ægrotantis tueri neglexeris, eundem morte deletum, amico lucis usu rursum donabis; peccatis (quorum de fonte mors fatet) quasi post tergum rejectis, & æterna oblivione obliteratis? Deinde à quibus gratitudinem, & ex ea manantem laudationem expectas? à mortuis? anne sepulti te celebrabunt, & tuum paratum miseris præsidium prædicabunt humati? Vivi, vivi tibi gratias agent, velut ego hodie; & parentes liberis commemorabunt tuam gentibus omnibus expositam turelam. Intende meæ saluti, Jehova: & nos de tuis laudibus carmina, quamdiu vivemus, æde tua modulabimur. *E.* Ades animo, rex: jubeor tibi læta nuntiare. Jehova, Deus Davidis autoris generis tui, tuam precationem audivit, tuáque lacrymas respexit. Itaque tic habeto, te per eum sanari, & tertio abhinc die ascensurum in fanum. Quinimo addet tuæ vitæ quindecim annos, teque eripiet è manibus regis Assyriorum, unà cum hac urbe, cujus se defensorem præstabit, propter semetipsum, tum etiam propter Davidem sui cultorem. Sed vos famuli sumite palatham, quam ulceri ejus imponatis, ut convalescat. *Ez.* Sed quo signo intelligam me in integrum restitui, & tertio die ventu rum in ædem? *Es.* Vides hoc Achazi solarium? *Ez.* Video. *Es.* Optio tibi datur utrùm velis umbram decem gradibus progredere, an reverti. *Ez.* Facile est umbram progredi: potiùs retrocedat. O rem miraculosam! nunc, nunc video, volente Deo, facile esse arduum

Sent. *Pius precibus usquè adeò flectitur Deus ut interdum etiam decretum suum rescindat. Quamvis morbos interdum naturalibus remediis incurabiles sanet Deus, tamen naturalia*

tia remedia non semper repudiat. Non medicinæ, sed Deo tribuenda est sanatio: & tamen utendum est medicinâ.

JEREMIAS. Jer 26.

ARGUMENTUM.

Jeremias urbis & templi ruinam vaticinatur: eam ob causam comprehenditur à sacerdotibus & vatibus ad necandum. Sed facto ad tumultum concursu, proceres & senatores & Ahichamus id prohibent.

Jeremias, Sacerdotes, Vates, Proceres, Senatores, Ahichamus.

AUdite omnes omnium Judææ urbium homines, quotquot hoc templum, in cujus ego sto vestibulo, intratis adorandi numinis gratiâ: audite, quæ Deus meâ voce vobis effatur. Nisi eum audietis, & ex lege quam vobis præscripsit vivetis: tum autem dicta vatum, ejus cultorum, quos ipse ad vos mittit, per quos vos maturè admonere nunquam intermittit; ea, inquam, nisi audietis, hanc ipsam ædem sacram in eum statum rediget, in quem Silonem redegit, & hanc urbem omnium orbis terrarum gentium ludibrio exponet. *S.* Quid sibi vult clamosus iste? Omnibus minatur exitium. *S.* At sibi non minatur, sed conflat maximum malum. Quin invadimus hominem? *V.* Atque ità opus est. S. Comprehendite eum, viri; cavete nè effugiat: faxo jam scias, Jeremia, quæ mala nobis obnuntias, ea te in temetipsum excitavisse! Itane verò ut huic templo Silonis ruinam, & urbi vastam eversionem & solitudinem denuntiaveris, & hæc tam dira impunè protuleris, Morte pœnas lues. *V.* Meruit certé. *P.* Unde tantus iste tumultus, sacerdotes? Aut quid vult tantus hominum concursus? Quid novæ rei accidit? *S.* Hic homo dignus est, qui capite det supplicium, qui quidem tam horrendas clades huic urbi sit vaticinatus, quemadmodum vos ipsi audivistis. *J* Audite me, si placet, & vos omnes populares audite me. Jehovæ ego optimi maximi instinctu huc veni, ea in fanum & urbem prædicturus, quæ vos audivistis; Quare corrigite vestram vitam & mores, Deíque vestri admonitioni obtemperate, ut mutet consilium, malúmque,

quod

quod in vos cogitet, avertat. Quod ad me pertinet, equidem video me in vestra manu esse: vos mihi quod videbitur, faciatis licet. Veruntamen sic habitote, si me interfeceritis, vos, urbémque, & hanc rempublicam, innocentis sanguinem supplicio luituros. Certè enim Jehova misit me ad vos, ut, vobis audientibus, ea omnia dicerem. P. Nos quidem non videmus justam causam, cur hic capite plectatur: siquidem nos nomine Jehovæ Dei nostri affatus est. *Se.* Audite nos vicissim, nisi molestum est. Michæas Morastita, vates fuit tempore Ezechiæ regis Judæorum, qui Jehovæ optimi maximi nomine omni Judæo populo audiente, ausus est dicere, Sionem in agrum redactam, aratum iri, Hierosolymámque in rudera collapsuram, & montem sacrum in solitudinem redigendum. Nunquid in eum morte animadvertit Ezechias, aut ullus Judæorum? Annon Deum reverentiâ & precatione sibi placaverunt, malúmque, quod ab illo jam jámque imminebat, depulerunt? Et nos tam immani scelere animos nostros obligabimus? Quid Urias, nihílne nos movebit? Is fuit filius Semeiæ, ex Cariathiarimo, qui eadem in urbem hanc ab Jehova est vaticinatus, quæ modo Jeremias. Quod cùm Joacimus rex audivisset, necnon ejus milites & proceres, eum quæsivit ad necem. Id ubi rescivit ipse, territus aufugit in Ægyptum. Sed eò misit rex Elnathanem, & quoldam alios, qui illinc extractum ad eum adduxerunt: eumque ferro crudeliter necavit, & ejus corpus in plebeiorum sepulcretum projiciendum curavit. Itaq; quis fuerit exitus videtis. Nunc dispicite, utrùm nefarium hujus facinus, an consideratam illius prudentiam malitis imitari. Ah! profectò nunquam sinam vos manus Jeremiæ sanguine commaculare.

Sent. Veritas odium *periculumq;* parit. *Malo vate aut doctore nihil iniquius. Plerunq, plus sapiunt, & plus æquitatis habent ineruditi, quàm doctores. Pœnam si vis effugere. Fuge culpam. Mitiora imitanda sunt exempla, immitiora declinanda.*

ANANIAS. Jer. 28.

ARGUMENTUM.

Ananias Judæis liberationem ad biennium falsò vaticinatur. Jeremias contrà gravissimam insuper captivitatem prædicit, & ipsi Ananiæ mortem à Jehova denunciat.

Ananias, Jeremias.

AUdi tu, Jeremia, unà cum universo hoc populo, quæ justa Dei vobis denuntio. Ego (inquit Jehova optimus maximus, Israelitarum Deus) jam rumpam jugum regis Babylonicorum, & post duos annos referam in hunc locum omnia vasa templi, quæ Nabuchadonosor hinc ablata Babylonem deportavit. Jechoniámque filium Joacimi Judææ regis, omnesque captivos Judæos, qui sunt abducti Babylonem, huc reducam, fracto Babyloniæ imperio. *J.* Utinam ità faciat Jehova, & tua dicta omnia ad rem conferat, atque huc vasa sacra reportet, captivósque omnes è Babylone revocet! Verùm audi, & quæ apud te & omnem populum eloquar, tradè memoriæ: Clamarunt antè me & te jam olim vates, qui multis nationibus, magnísque regnis bellum, aut famem, aut pestem, præsignificaverunt. Quòd si quis aliquando secunda prognantiabat, ejus prædictum aut rei eventus à divino afflatu profectum comprobabat, aut frustratio refellebat. Hoc quia in hac vaticinatione futurum certò scio, malo te rei exitu confutari, quàm meâ oratione irritari. *A.* Cedò mihi illum torquem audire verò omnes, qui hîc estis, quid ferant mea dicta. Quemadmodum hoc ego collare perrumpo, ità Jehovam scitote perfracturum dominationem Nebuchadonosoris post biennium. *J.* Nolo tecum ampliùs rixari. *A.* Abeat licet; ego hoc teneo, & tenebo: nè trepidate Judæi, advertat jam certissimum vobis præsidium & salus. Bono animo este. *J.* Adsum tibi à Deo, Anania, qui tibi me ità renunciare jubet. Vincula lignea, inquit, rupisti, Anania: sed pro eis ferrea feceris. Nam ego ferreum jugum collis imponam omnium istarum gentium, quò serviant Nabuchadonosori Babylonicorum regi, sub cujus ego ditionem etiam agrestes bestias subjunxi. Hæc sunt de quibus te, Anania, Deus meo ministerio præmonitum voluit. Sed non est, credo, mihi Anania, non est quòd incitationem & permotionem

divinam

divinâ ostentes, & hunc populum spe inani erigas. Neq; enim
Deo missus ades, cujus ego influxu perniciem tibi proxi-
mam denuntio, téq; hoc anno vitâ defunctum confirmo:
quoniam tuis verbis deficiendi ab eo causa es.

Sent. *Malis doctoribus solent improbis fausta dicere, & quæ*
placeant. Boni contrà. Hinc fit, ut boni invisi sint, mali amen-
tur, & auctoritate polleant. Veris vatibus vix creditur, ante
ventum, præsertim si adsunt falsi vates, qui veris contraria
loquantur. Mali vates, dum pœnas improborum verbis leniunt,
ipsa exasperant. Cum pervicacibus rixandum non est. Qui
improbis blandiuntur, eos à Deo avocant.

SEDECIAS. Jer. 38.

ARGUMENTUM.

Jeremias consulentem se Sedeciam Judææ regem monet, ut
se dedat Chaldæis; alioquin venturum ipsum, & urbem
in miseram calamitatem.

Sedecias, Jeremias.

VOlo ego te consulere super rebus meis, Jeremia: sed
nolime quicquam celare. *I.* Rem omnem tibi aperiam:
sed sub conditione, nè me interimas, néve consilium meum
repudies. *S.* Per Deum immortalem, qui nostras animas crea-
vit, non perimam te: neque tradam illis hominibus qui tuam
necem cupiunt. *I.* Satis habeo: accipe jam quod sit Dei con-
silium. Si te conferes ad principes Babylonios; & tuæ tu-
rumq; vitæ consules, & incendium ab urbe depelles. Sin
minùs, & urbs Chaldæis dedita igni cremabitur, neque tu
eorum manus devitabis. *S.* At enim valde metuo, nè me
Chaldæi Iudæis, qui ad ipsos transfugerunt, tradant omni
irrisione ludendum. *I.* Non tradent, crede mihi: obtem-
pera Dei monitis, cujus ego voluntatis interpres tibi sum
datus, si teipsum amas tuæque saluti provides. Quod si te
facere renuis, hoc tibi divinitus denuntio; Omnes mulie-
res quæ superstant in regia, eductæ ad principis Chaldæos, te
quoq; os indignissimè irridebunt, ut circumventum & prodi-
tum a tuis necessariis, & in ipso cœno perfidè destitutum.
Tuæ autem uxores omnes, & liberi tradentur Chaldæis,
neq; tu eorum manum effugies, quin in manus regis eorum

venies, qui hanc quoque urbem incendet. S. Vide nè quis hæc resciscat, nè tu pereas. Quòd si proceres audierint nostram congressionem, téque convenerint, rogantes quare inter nos actum sit, & mortem minantes nisi indicaveris dices, te à me precibus petiisse, ne committam ut domus Jonathanis reducaris ad miserabilem mortem.

Sent. *Veritas cum periculo dicitur. Imprudentes, dum levius aliquod malum inevitabile vitant, incurrunt in gravius quod fuerat evitabile. Qui tollerabiles panas Deo denegat recusat, eum incitat ad graviores.*

DIALOGORUM SACRORUM LIBER TERTIUS.

TOBIAS. Tob. 4, & 5.

ARGUMENTUM.

Tobæus Tobiam filium suum pietatem docet. Deinde jubet ut ducem quærat ad petendam ex Media pecuniam ibi à se depositam. Tobias genium, qui se hominem simulabat, nactus cum eo proficiscitur.

Tobæus pater, Tobias filius, Raphael genius, Anna mater.

CUm ex hac vita discessero, nate, sepelito me honorificè. Tum autem matrem tuam honorato, néve eam deserto vivet deserto, néve ei parùm morigerando vitam reddas acerbam. Recordare, fili, quot dolores perpessa sit propter te, cùm esses in ejus utero. Cùm igitur vitam finiverit, eam mecum honestè sepelito in eodem sepulcro. Ac per omnem vitam memento Creatoris tui, néve eum offende, ejusque præcepta omitte. Quantumcunque tibi Jehova largitus fuerit, de eo nè parcito liberalitatem exercere. Ad homines inopes manos ne te aggregaveris. A respiciendis egentibus Israelitis nè abhorrueris, né Jehova vicissim tuis temporibus adversa à te respiciendo abhorreat. Quòd si tuæ facultates non ferent ut largè id facias; at pro eo quantum id erit quod superabitabit, ne parce in benignitatem conferre: ut divitias tibi

argenti auríque thesauros in beneficentia repositos habe-
Nam thesauri nihil impios juvant. At hæc virtus à mor-
vindicat: ac quisquis beneficentiam exercet, Dei con-
ctum videbit: quemadmodum habet scriptum illud, E-
per beneficentiam conspectum tuum videbo, quam qui
ercent, cœlestes habendi sunt. Tu ergò nate, corpus
um ab omnis lididinis obscœnitate tuere, uxoremque de
a cognitione ducito, nequaquam alienigenam, aut alius
nguinis, quam tuorum majorum. Nos enim vatum pro-
nies sumus. Memoriâ repete Abrahamum, Isaacum, Jaco-
m, qui uxores de sua sibi gente asciverunt, extrancorum
i itate repudiatâ, eòque liberis fortunati fuerunt. Ani-
um intende fili, ad ea quæ ages. Quod tibi nolis fieri, aliis
facito. Operarii mercedem ne retineto noctem unam
st eum diem in quem cum eo pactus eris: ut tuo te præ-
o remuneretur Deus. Corpus tuum ab ebrietate abstineto.
nulla nequitia te oblectaveris. De tuo victu largire esu-
ntibus. De tuo vestitu indue nudos. Quod tibi supererit,
omne in beneficentiam confer, neque id gravatè: hoc est,
è pane & vino sepulcra justorum perfundere: Audi & at-
nde quemliber, qui modò verum tibi consilium det. Ab
hova omnibus temporibus pete, ut tuas rationes, consili-
que dirigat: neque enim homini in manu positum est con-
ium, sed uni Deo Opt. Max. qui quicquid vult, efficit,
os deprimens, alios efferens. Hæc mea dicta & præcepta
nia conservato, & nunquam non ante oculos habeto, for-
que & infracto animo esto. Nam Ichova tibi auxilio præ-
jóque erit, si ei toto animo totóq; pectore studueris. Nunc
illud tibi indicabo de pecunia, quam habeo apud Gabelè,
hi cognatione propinquum, (ea est decem argenti talen-
Ragæ in Media: nam incertum est quando sim moriturus.
u fili, si Ichovam metues, téq; ab omni scelere conservabis,
agnas ab eo opes consequeris. T. Omnia ut præcipisti mihi,
er, sic faciam: sed velim mihi cõsilium des, quâ ratione quæ
i à Gabele pecuniâ recuperare. Nam neq; ille me, neq; il-
ego agnoscam, neq; quo signo repetam pecuniâ scio, neq;
à viâ eatur in Media m teneo. Tob. Quod ad signum per-

tinet, hoc dices; Me, cùm ille mihi marsupium suum tradidisset, dixisse, Accipe de manu mea; atque ex quo ei argentum in manum tradidi, annum hunc esse vigesimum. De via autem, quære tibi jam hominem aliquem fidelem, qui tecum vadat, cui præmium dabimus. Proficiscere fili, adhuc vivente me, & argentum pete. Iehova te Deus Israelitarum in itinere conservet: tibiq; benevolentiam, studium, misericordiam, & illius & omnium qui te videbunt, conciliet, téq; nobis sospitem & incolumem & ducat & reducat ante meum interitum. *Tob.* Eo igitur ad conquirendum ducem; & fortasse præsto adest qui faciat. Nam video juvenem quendam in viam stantem accinctum, & ad iter (ut videtur) paratum. *Raph.* Adolescens, cujas es? *Tobi.* Domine, possésne mecum in Mediam proficisci? *Raph.* Equidem novi vias omnes, súmque aliquando usus hospitio Gabelis gentilis nostri agentis Rage, in finibus Mediæ, quæ Rages distat ab Ecbatanis itinere duorum dierum, éstque montana: Ecbatana autem in campestri loco posita sunt. *Tobi.* Præstolare paulisper, si placet dum hanc rem patri renuntiatum eo: nam magnopere cupio te comitem habere, tibique dabo mercedem pro itinere. *Rap.* I propere. Ego hic manebo donec redeas: noli diutius morari. *Tobi.* Nactus sum virum bonum pater, nostri generis, qui mecum proficiscatur. *Tob.* Evoca eum ad me, ut scisciter unde terrarum sit, & an satis fidus sit tibi futurus comes. *Tobi.* Faciam. Heus, accerseris à patre meo. *Raph.* Eo. Salve vir divine. *Tob.* Si salveo, cur mihi hæc usu veniunt, ut oculis captus in tenebris cæcus sedeam? *Raph.* Qui tibi oculorum lucem cæcando ademit, idem te, quia vir bonus es, sanabit. *Tob.* Ità faxit Iehova. Sed ad rem. Meus hic filius Tobias vult ire in Mediam, frater; poterísne ire cum eo? Et ego tibi mercedem dabo. *Rap.* Potero, quippe qui vias omnes noverim, omnémque illam regionem peragraverim, & montes teneam. *Tob.* Cujas es? Cujus generis? Et qua ex civitate? *Rap.* Quid ampliùs quæris? cùm mercenarium habeas, qui tuum filium comitetur ex tui animi sententia. *Tob.* Frater, nomen tuum scire velim, & cujus nationis scis. *Rap.* Ego sum Azarias Hananeelis

Filius

Filius de familia Solomithi majoris tuus gentilis. *Tob.* Quod salutare fausti úmque sit. Sed noli ægre ferre, frater, quòd voluerim tuæ familiæ genus cognoscere: meus gentilis es, egregiâ & nobili ortus familiâ. Nimirum nosti Hananeelem & Nathanem duos Solomithi filios, qui mecum habunt Hierosolymiam, cùm Israeliticam terram incoleremus, mecúmque ibi adorabant, neque unquam ad deos peregrinos qui in ea regione habebantur, defciverunt: quod ceteri gentiles nostri fecerunt. Quare vade frater feliciter cum filio meo: & redite feliciter, adjuvante Deo. Ego tibi in singulos dies drachmam solvam, & victum tu filio. Quòd si vos Deus opt. max. salvos reduxerit, istud tibi præmium pugebo. *R.* Omitte timorem. Nam ego cum filio tuo, salvus cum salvo, & ibo, & redibo. *Tob.* Compara tibi, Tobia fili, quæ ad profectionem sunt necessaria, & proficiscere cum isto fratre. Deus omnipotens vos incolumes ducat & reducat, & vobis hoc iter ductu genii sui prosperet. *Tobi.* Valete mei parentes observandi. *Tob.* Vale, & ambula prosperè. *A.* Oh, oh, oh, oh! *Tob.* Quid fles? *A.* Rogas? filiúlne vereris puerum abs te amittere, qui in oculis nostris obversando, nostram senectutem redderet leviorem? Quasi verò non nos sine illo argento alaturus esset Deus noster. *Tob.* Ne time soror. Nam et prosperè ibit, & incolumem ad nos reversum tu ipsa tuis oculis aspicies. Deus ei noster genium attribuet, qui ei iter bene fortunet, eúmque salvum reducat. *A.* Eheu!

Sent. *Parentum est, filios docere pietatem. Piorum curam mandavit Deus geniis suis.*

ASMODÆUS. Tob. 6, & 7.

ARGUMENTUM.

Raphael genius agit cum Tobia de ducenda in matrimonium Sara Raguelis filia. Deinde, ubi ad Raguelem pervenerunt, fit matrimonium.

Raphael, Tobias, Raguel, Edna.

IAm tandem pervenimus Ecbatana, Tobia frater. Hâc nocte divertemur ad Raguelem. Is senex quidam est, qui filiam habet unicam, formâ præstantem, nomine Saram.

Ego cum eo agam ut eam tibi det in matrimonium. Est bonâ indole prædita, & patri dilectissima. Auscultа mihi, & ea agito. Ubi Rage redierimus, celebrabimus nuptias. Nec dubito, quin non sit ille tuis postulatis contradicturus, nec eam contra legem Mosis alienigenæ traditurus. Nos eam a patrem tuum ducemus. *T.* At audio, frater, eam jam septem viris esse traditam, qui antequam in ejus complexum venerint mortui sint, ab Asmodæo (ut dicitur) dæmonum rege necati. Quapropter ne me ille interficiat, non mediocriter pertimesco. Quod si fieret, parentibus tristissimi casus exitus præberem, qui aliam nullam neque filium neque filiam habent, à quo eis virâ defunctis parentetur. *Raph.* Verere modò Iehovam, ejusque memor esto: tum etiam patris tui præceptum recordare, à quo jussus es uxorem ejusdem tecum familiæ ducere. Tum me autore nihil dæmonem timueris. Satis exploratum habeo, te eam hâc nocte in matrimonium esse habiturum. Igitur ubi in cubiculum cum ea introieris, sumito cor piscis quem tu in Tigre flumine dilacerâsti: & ex eo sub ejus pallam suffitum facito. Eo nidore olfacto dæmon puellam fugiet, nunquam eam repetiturus postea. Cùm autem tibi cum ea congredi libebit, surgitote de lecto geniali, Jehovámque oratote & obsecratote, ut vobis pro sua clementia opem ferre, puellæque mederi velit. Tum demum cum ea rem habebis, ex qua liberos mares procreabis. Sed omnem timorem abjice: nam ea tibi destinata est ante orbem conditum, per teque eam Jehova à dæmone vindicaturus est. *T.* Quid futurum sit, viderit Deus. Sed certè facit tua oratio, ut à conjugio non abhorream. *Raph.* Jam appropinquamus domo Raguelis: & ecce eum ante suas ædes. Salve. *Ra.* Salvete & vos. Aspice huc Edna, quàm hic adolescens formâ referat Tobæum fratrem meum. *E.* Unde estis, fratres? *Rap.* Ex captivis qui sunt Nivæ ex Nepthalina tribu. *E* Nostisne Tobæum fratrem nostrum? *Rap.* Novimus. *E.* Valétne? *Rap.* Valet. *T.* Iste Tobæus frater (ut dicitis) vester, pater meus est. *Rag.* O faustam diem! Liber te complecti. Jehovam tibi propitium precor, fili; nam ex viro optimo & probissimo

probissimo natus es. Agè uxor, si quid est lautius, apparetur cœna: placet arietem mactari. Volo ego hos hospites accipi liberaliter. Succedite nostro tecto: præstemus nos hilares. *T.* Jam tempus admonet, Azaria, ut de matrimonio mentionem injicias. *Rap.* Memini. Quoniam filiam habes jam nubilem, Raguel, & hic est adolescens, & æqualis illi, & tribulis, petebat ut eam sibi nuptum locares. *Rag* Non me prætterit, satius esse eam tibi quàm alteri tradi. Sed veram tibi dicam. Eam jam septem viris locavi (ut tu scias) qui omnes ante ejus congressum mortui sunt. Verùm ede & bibe, & istam rem omitte. *T.* Nihil agis; neque cibum ego neque potionem capiam, quin tu eam mihi in matrimonium concesseris. *Rag.* Postquam ità infixum in animo habes, obtinesto sanè. Et quia consanguinei estis, ego jam nunc eam tibi in matrimonium trado, ex instituto Mosaico, & Israelitico. Huc ades Sara: accipe hanc, Tobia. Jehova Deus cœlestis vos hâc nocte custodiat incolumes, suâq; in vos clementiâ utatur.

Sent. *Piorum opera fiunt autore & duce Deo. Pii voluptatibus etiam licitis imperant, non serviunt. Pii fugant dæmonia. In pios potestatem non habet dæmon.*

RAGUEL. Tob. 10.

ARGUMENTUM.

Tobias Ragueli socero suo valedicit, secum abducens illius filiam Saram, uxorem suam.

Tobias, Raguel, Sara.

MI socer Raguel, tu à me postulâsti, ut manerem apud te dies quatuor decim, & cum filia tua uxore mea Sara suaviter viverem: id quod tibi concessi. Nunc finita est dies: itaque peto abs te ut me demittas. Mei enim parentes ambo dies numerant, neque putant hoc loco rem esse. *R.* Doleo me tam parvum spatium à te petiisse. Sed nihil obstat, quò minùs id fiat longius. Mane apud me diutius: ego mittam ad tuum patrem nuntium, qui ei totum negotium renuntiet; nè sit de te solicitus. *T.* Quæso te, nosti me remorarit cupio omnino ad parentes reverti. *R.* Quando urges, non remorabor invitum. En trado tibi meam filiam Saram, accessionem dimidium

midium facultatum mearum. Ite feliciter: Deus Jehova, Deus majorum nostrorum, vos fœcundet, mihique ex vobis liberos mares ostendat, qui divinæ legi dent operam. Agite, deosculari vos volo. Vide, mea filia, ut tuum socerum & socrum (qui nunc tui parentes sunt) habeas in magno honore, maritum diligas, familiam regas, domum gubernes, & teipsam præstes inculpatam, et cum bona pace profecta, efficias ut bonam de te famam viventes adhuc læti hilarésq; accipiamus. Et tu Tobia fili, vale. Jehova te Deus cœlestis salvum perducat, mihique ex te & filia mea Sara liberos Jehovæ studiosos, eique probatos ostendat, antequam moriar. Ecce Saram filiam meam in potestate tua! noli eam unquam malè tractare. Ite sanè incolumes. S. Valete parentes charissimi: valete cognati et amici omnes. T. Vale socer: valete omnes. Ego Jehovæ gratias ago; qui me lætum reddiderit, & tot beneficiis tam mirificè affecerit.

Sent. *uxoris est sequi virum, & propter eum parentes patriámque relinquere. Est enim matrimonii conjunctio arctior quàm naturæ.*

TOBÆUS. Tob. II.

ARGUMENTUM.

Tobias ex Media reversus venit ad parentes, & felle piscis oculos patris sanat à cæcitate: quà de re pater Deo gratias agit.

Raphael, Tobias, Anna, Tobæus.

FRater, tu scis quàm solicitum reliqueris utrumque parentem: quapropter antecedamus ego et tu, uxore tuâ cum famulis, reliquóque nostro comitatu subsequente. *Tobi.* Bene mones. *R.* Præpara fel piscis. *A.* Atat, ô mi vir, adventat meus Tobias cum comite. Curro ei obviàm. *R.* Tui patris, quam video esse cæcum, oculi felle isto apperientur atq; sanabuntur. Itaq; cùm ad eum accesseris, illi nito ejus oculos isto felle, tum ille fellis mordacitatem sentiens, sibi oculos fricabit; atq; ità, dejectâ albugine, et cœlum et te lætus videbit. *A.* O gnate, jam mortem non deprecor, postquam tuum conspectum cernere licuit. *Tobi.* Salve mea mater.

Sed

Sed accedis huc pater. Heu mihi! collapsus est. *Accurram.* O mi pater, salve. *Tob.* Salve, fili optatissime: sed vales? *Tobi.* Optime; est Deo gratia. Sed patere me tibi oculos illinere hoc felle. Nam spero hoc tibi fore salutare. *Tob.* Libenter patiar. *Tobi.* Expectemus paulisper. *Tob.* Sentio scilicet mordacitatem. *Tobi.* Fricatuos oculos. *Tob.* O supra modum mirandum miraculum! Nunc te liquidò video, fili amplectere me: gratias ago Jehovæ Deo Israelitarum, qui cæcos illuminat, qui mihi oculos aperuerit: cujus nomen mallis unquam seculis satis dignè laudari poterit; qui in me hoc tantum munus contulerit. Hic vulnerat, & sanat: hic occidit, & vitam dat: huic gratias ago, qui te nobis, feliciter expedito itinere, salvum lætúmq; restituerit.

Sent. *Deus suos à miseria tandem liberat. Medicina mordax. Deo gratiæ sunt agendæ de omni bono.*

RAPHAEL. Tob. 12.

ARGUMENTUM.

Raphael Tobæo & Tobiæ, sibi mercedem solvere volentibus, se indicat, eisque officium præcipit.

Tobæus, Tobias, Raphael.

TObia fili, salvamus istì homini, qui te comitatus est, mercedem; & eam cum corollario. *T.* Pater, demus ei dimidium partem pecuniæ, quam illinc attuli. Nam is me incolumem duxit & reduxit, meámque uxorem salvavit, & Argentum à Gabele abstulit, & tibi oculos salvavit: pro quibus omnibus quænam ei referri par gratia potest? Huc ades Azaria. Accipe frater mercedem tuam, id est, dimidiam pecuniam, quam illinc apportâsti: & vale. *R.* Canite Jehovæ carmen novum, eique gratias agite, & ejus nomen celebrate, pro tantis ejus in vos collatis beneficiis crebrisque precibus, supplicationibus, & beneficentiâ erga egentes eum affectate quoad vivetis: Nam plùs apud eum valet assiduum beneficentiæ officium, quàm argenti auríque copiosa congeries: utpote cùm beneficentia vindicet à morte. Equidem nihil vos de rei veritate celabo. Quo tempore tu tuique nurus Sara sancti opem numinis precibus suppliciter magno cum animi angore implorabatis, vestras

ſtras ego preces (ut vos ſciatis) ad Majeſtatis ſolium ſubvehebam : cúmque tu mortuos ſepeliebas , aderam tibi, tuíſque difficillimis rebus , ab Jehova , qui te oculorum excitate tentaverat (ſolet enim hoc pacto periculum facere bonorum) miſſus tum ad te ſanandum & Saram tuam nurum. Sum autem Raphael genius , unus de principibus qui ad gloriæ ſolium famulantur. Nolite timere. Bene vobis ſe res habet. Agite jehovæ gratias pro tantis miraculis , quæ vobis exhibuit. Nam quòd me , quamdiu vobiſcum verſatus ſum, edere & bibere vidiſtis : ſpecies illa fuit, quæ veſtris oculis obverſabatur; cùm re ipsâ neque ederem neque biberem. Quare mandate hæc omnia literis. quæ vos veſtri erga Deum officii per omnem vitam admoneant, atque hanc rem in omnem omnium ætatum æternitatem teſtentur : & Jehovæ gratias agite, ejúſque ſacram memoriam piè retinete ; meque jam abſolvite , ut ad Deum me recipiam, à quo ſum miſſus ad vos.

Sent. *Deus piis ſæpe nè cogitantibus quidem proſpicit. Per cruces ducit Deus ſuos ad felicitatem. Piorum primordia triſtia, exitus læti.*

ACHIOR. Judi. 5. & 6.

ARGUMENTUM.

Quærenti Oloferni de Judæorum ſtatu, narrat Achior : & quoniam eos invictos eſſe dicis, (niſi forte Deum ſuum offenderint) iratus Olofernes, eum jubet ad Betulienſes Judæos deduci, ut unà cùm illis pereat.

Olofernes, Achior, Proceres.

NArrate mihi, vos Chananæi , de iſtius nationis hominibus , qui in montanis habitant ; quas incolant urbes, quantam habeant copiarum multitudinem , quâ re plurimùm valeant & poſſint , quo rege & exercitûs duce utantur; & cur ſoli ex occidentalibus mihi obviam venire neglexerint.

A. Audi, domine, orationem ſervi tui. Enumerabo tibi rem omnem, ut eſſe habet, de gente iſta montana, quæ finitimos tibi fines incolit nec; ullum ex ore meo mendacium excidet. Homines ſunt prognati à Caldæis, qui principio Meſopotamiam incoluerunt. Cùm enim deos patrios Caldæorum de-

trectarent,

trectarent, patriisque moribus relictis unum sibi Deum cœlestem ad adorandum delegissent, ab illis exagitati, in Mesopotamiam aufugerunt. Ibi cùm aliquandiu commorari essent, jussi à Deo suo in Chananæam commigrare, paruerunt; atque in Chananæa commorati, magnum auri argentique & pecoris numerum comparaverunt. Postea, dominante fame, in Ægyptum deveuerunt: ubi tam diu incoluerunt, donec in innumerabilem hominum multitudinem excreverunt. Deinde cùm à rege Ægypti crudelius tractarentur, & lateres conficere indigne & labore servili cogerentur, Deum suum implorârunt, qui totam Ægyptum ineluctabilibus calamitatum ictibus perculit. Quibus malis coacti Ægyptii, eos tandem ab sese emiserunt. Sed postea remisso malo, cùm eos fugientes revocare, rursumq; in servitutem redigere conarentur, Deus illis mare rubrum discluſit, ità ut ab utroq; latere aqua in muri firmitatem concreta staret; quâ illi viâ in sicco per medium maris solum pertransiverunt. Eodem Ægyptius exercitus consecutus, aquâ submersus ità est, ut ex innumerabili multitudine nè nuntius quidem evaserit. Trajecti mare rubrum, in solitudinem montis Sinæ venerunt, ubi mortalium nemo cõsistere unquam, aut habitare potuerat: ibi dulces ex amaris fontes ad bibendum habuerunt, & victum de cœlo per quadraginta annos acceperunt. Ac quocunq, unquam venerunt, Deus eorem hostes proeis, nullo arcu, nullâ sagittâ, nullo scuto, nullo gladio debellavit; nec unquam huic genti resisti potuit, nisi quando à sui Dei cultu defluxit. Nam quoties alium deum quam suum coluerunt, direpti sunt, & omnes à bello contumelias pertulerunt. Quoties autem Dei sui cultum repetiverunt, Deus cis cœlestis resistendi vires dedit. Ad extremum, Chananæos, Jebusæos, Pherezæos, Hetræos, Hevæos, Amorrhæos, & fortissimos quosq; Hesebonios deleverunt, eorumq; agros & oppida occupârunt. Ac quandiu sese à Deo suo offendendo continuerunt, multis bonis fruiti, Deóq; suo (qui impiorum odit) prospero usi sunt: & ante hæc tempora, cùm ab ea vivendi ratione, quam eis Deus tradiderat, declinavissent, diversis diversarum gentium bellis profligati,

gari, & tandem frequentes in extranea regiones captis abducti sunt, eorumque & suum solo æquatum, & opida capta, & ab hostibus compilata sunt. Sed nunc ad Deum suum conversi, ex dispersione ac distinctione congregati sunt, desertóque montes occuparunt, & Hierosolymam (in qua eorum sacrarium est) obtinuerunt. Quæ disquirendum est, domine, si qua in offensa sunt apud Deum. Nam si sunt, facilè eos, ipso concredente, superabimus. Quòd si nihil ab eis est commissum, bello supersedendum censeo: nè, Deo pro eis propugnante, infamiam apud omnes mortales subeamus. P. Quis est iste qui tantum tribuit Israelitis, pr eos putet Nabuchodonosori posse resistere? homines imbelles, & rei militaris ignaros, qui meherc. unum tui, Olofernes, exercitûs imperium sustinere non poterunt. Invadamus modò, & Achiori ostendamus, eos posse superari. O. Quoniam tu nobis istud oraculum, præclare vates, edidisti, Israelitas à Deo suo desertum iri; ut intelligas unum esse Deum Nabuchodonosorem, contra cujus invictam potestatem nè illorum quidem Deus stare possit; nos, qui ab eo missi sumus, illos ad unum funditus ad internecionem usque delebimus, & equitatu procul abimus, ut eorum montes sanguine redundent, & campi corporibus compleantur; citúsque all ad fugam, quàm nos ad perdendum vires deficient: Hæc est totius orbis domini Nabuchodonosoris indeclinabilis sententia. At tu Ammonitarum mercenarie, Achior, qui tam divinum nobis oraculum effatus es, esto sanè tuæ particeps potentiæ, & quos nobis anteponis, ad eos defice: ut eis potiùs ut dignus es, ne eis, & inter eos à nostra acie contrucidatus des pœnas. Quòd si tantum tuæ superstitioni confidis, ut me, quæ suscipio, præstare non posse credas; quid metu exalbescis? Hîc tibi tuta sunt omnia: non peribis, nisi cum illis quos pugnare non posse vaticinaris. Vos, mei satellites, abripite hunc Beruliam ad suos Israelitas: ut illorum potiùs exitio quàm nostræ sit locius victoriæ.

Sent. *Veritas invisa mundo. Etiam de veritate vogamus,*

veritu-

eritatem audire nolunt. Assentatorum plenæ sunt domus, rèsque potentium. Assentatorem qui amat, ruinam amat. asum antecedit superbia.

JUDITHA. Judi. 8.

ARGUMENTUM.

Juditha Betuliensium primates objurgat, quòd de urbis editione pacti sint; & eos consolata, sese ad eis succurrendum parat.

Juditha, Ozias, & cæteri senatores.

ATtendite primates populi Betuliensis. Promisistis populo, & quidem interposito jurejurando, vos urbem ostibus post quinque dies esse dedituros, nisi Deus vobis uterea tulerit auxilium. Itáne verò tempus divinæ statuitis misericordiæ? Et ei diem vestro arbitrio dicitis? Hoccine ndem est Deum ad clementiam pellicere? an ad iracundiam instigare? Dicite mihi vos qui Dei voluntatem in certum quoddam curriculum includitis, potestisne, non dium dei; sed hominum animus qui sit, & consilium perstigare? Quid dei horum omnium autoris? mentemne ejus neris? Nihil minùs, fratres. Nolite Dei iram provocare: qui si nolit intra quinque dies auxiliari nobis, at potest ntra quot volet, potest nos quolibet die velatutari, vel hoium crudelitati objicere. Vos verò nolite Dei quasi vadari onsilium. Neque enim is est, ut aut minis, hominum more, terrendus, aut arbitrio cujusquam sit coercendus. Quare expectemus ab eo salutem, ejúsque auxilium petamus. pero eum, pro sua facilitate, nostras preces auditurum; præsertim cùm nulla hodie in nostro genere, neque tribus xtet, neque natio, neque populus, neque civitas, quæ eos colat fabriles: quæ res superioribus temporibus in cau fuit, ut patres nostri bello & direptionibus vastati, & hostibus magnâ clade concisi sint. At nos alium deum on agnoscimus; unde sperare debemus, eum non esse os nostrúmque genus despecturum. Quod si in hostium otestatem venimus, non tantùm nobis nocuerimus, sed iam reliquæ Judææ, nostráque sacraria depeculanda requerimus: quorum pollutionem, & consanguineorum nostro.

strorum metum, & nationis captivitatem, & nostrarum possessionum vastitatem, Deus temeritati nostræ accepta feret, & à nobis pœnas reposcet, ubicunque gentium summi servituri, ut à nostris dominis indignitates omnes & contumeliæ nobis sint perferendæ. Neque enim talis servitus nobis Dei gratiam, sed hominum afferet infamiam. Quamobrem fratres (quandoquidem à vobis aliorum animi pendent, vobis sacrarium, vobis fanum, vobis ara nititur) demonstrate consanguineis nostris, non esse desperandum, contráque, quicquid acciderit, fortiter esse & constanter ferendum: Deóque in his omnibus gratias agendas, qui nos tentat, sicut olim patres nostros tentavit. Recordamini Abrahamum, Isaacum, Jacobum, Mosem, denique omnes veros Dei cultores & amicos, quot, quantos, quàm varios perpessi sint dolores. Constituite nunc altera ex parte eos, qui Dei periclitationis impatientes, contemptius de eo, & gravius, & senserunt, & locuti sunt, ut fœdè perditi, & à serpentibus exanimati sint. Quare nè horum desperationem sequamur, sed illorum superiorum fiduciam imitemur: cogitemúsque nos non ut hostes extremo supplicio affici, sed ut servos sontes salutari verberationis medicinâ corrigi. *O.* Rectè tu quidem omnia, & quæ nemo neget. Neque nunc primùm tua prudentia, intelligentia, consilium innotescit: quin jam ab ineunte ætate vulgò compertum est, ista esse in te singularia. Sed & plebem sitis ad efflagitandum, & nos plebs ad jurandum adegit; quod jusjurandum violare, nobis nefas est. Quocirca procare tu pro nobis Deum, quæ pia & religiosa mulier es, ut pluvia nostros lacus impleat, ne siti deficiamus. *J.* Quemadmodum igitur id, quod dixi, à Deo esse sentitis: id etiam id, quod facere decrevi, an ab eodem proficiscatur, periculum facite; Deúmque orate, ut meum consilium comprobet. Sum enim facinus editura, quod omnis posteritatis memoria concelebret. Vos hâc nocte ad portam eritis, ego cum ancilla mea exibo: ac spero fore, ut Deus, intra dies post quos urbis deditionem concessistis, per me Israelitis subveniat. Sed nolo vos in meum propositum inquirere,

re(neq; enim vobis, nisi re perfectâ enuntiabo) neq; quiquam aliud nisi Deum pro me usque ad meum reditum orare. *O.* Bene vale, Deo tibi ad hostium ultionem viam præeunte.

Sent. *Deo præscribendum non est. Insontibus etiam in summa desperatione de Deo bene sperandum est. Magnum innocentiæ præsidium.*

OLOFERNES. Judithæ 10, 11, & 12.

ARG. *Judith ad Olofernem perducta, ei per dolum promittit de Judæis victoriam.*

Excubitores, Judith, Milites, Olofernes.

CUjas es mulier? Unde, & quó? *I.* Ex Hebræis sum: quos quia exploratum habeo venturos in vestram potestatem, ab eis transfugio, méque ad Olofernem Imperatorem recipio, ut ei illorum arcana aperiam, viámque demonstrem, quâ omnibus montanis, sine suorum cujuspiam cæde, potiatur. *E.* Bene tuæ vitæ prospexisti, quæ ad dominum nostrum venire, & circò venire decreveris. Nos te ante eum sistemus. Quò cùm perveneris, nolito animo formidare, quò minùs rem omnem ei exponas. Nam hoc tibi confirmare possumus, te eo benefico esse usurum. Deducamus eam ad imperatoris tabernaculum. Vos reliqui interea excubias nihilominus habete. Nos centum eam ducemus. *M.* Heus tu, quò tam manè tanto studio & frequentiâ festinatur? *A.* Dicitur, transfugam quandam Hebræam ad Imperatorem duci, quæ sit mirabili pulchritudine. *M.* Accuramus. O venustatem incredibilem! Quis militiam detrecter adversus Hebræos, qui tales habeant mulieres? Pro quibus pugnando occumbere quis dubitet? *I.* Salve imperator maxime. *O.* Allevate eam mei satellites. Bono animo es mulier, depone animi merum. Nam ego nemini unquam malefeci, qui terrarum orbis domino Nabuchodonosori servire voluerit. Quòd nisi tui me, montium fiduciâ, contempsissent, nunquam ego meam in eos hastam vibrassem. Sed ipsi sibi malum hoc conflaverunt. Verùm dic mihi, quam ob causam ab eis ad nos perfuga transieris. Nam ad salutem venisti. Sume animum: vives & in hanc noctem & in posterum, neq; tibi quisquam

efficiet; contráque tecum bene agetur, quo modo solet cum servis domini mei regis Nabuchadonosoris. I. Attendei-gitur quæ dicam, domine, & ea memoriæ manda. Dicam autem nihil vanum, (absit) sed ea dicam, quæ si sequi vo-les, rem tibi perfectam tradet Deus, neque tuus te conatu frustrabitur. Itá vivat omnium terrarum rex Nabuchodono-sor, & ejusdem tibi concredita potestas, à quo ad omnes mortales corrigendos missus es, ut, per te non solùm ho-mines illi servient, verùm etiam feræ, pecora, volucres, su ejus imperium tuâ virtute subjicientur. Nam non solùm d tua sapientia] tuiq; ingenii acumine fama apud nos percreb it: sed etiam per omnes jam oras sermones dissipati sunt, unum esse toto in regno optimum, potentissimum, & i rei militaris prudentiâ admirabilissimum. Iam verò Ach or, quæ in tuo concilio dixit, & quæ tu ei respondisti, a dita nobis sunt. Nam comprehensus à Betuliensibus, re omnem eis exposuit. Cujus tu cave nè orationem negli sed memoriæ tradas; est enim vera: neque enim superari, ne armis debellari natio nostra potest, nisi Deum suum scele aliquo sibi infestum reddiderit. Quare nè tuus labor irr tus & inanis fiat, expectandum est dum scelus quoddam quod jam in animis conceptum habent, commiserint; qu scelere cùm Deum irritaverint, facilem & sibi perniciem, tibi victoriam conciliabunt. Cùm enim commeatu & aq deficiantur, statuerunt pecora invadere: & quæ gust Deus in lege vetuit, omnia decreverunt insumere, frume tíque primitias, & vini oleíque decumas (quæ servab dicata sacerdotibus, qui Hierosolymis apud Deum nostr ministrant) consumere habent in animo, quæ nec manib tangere cuiquam profano fas est. Idque ut sibi facere lic miserunt Hierosolymam, (nam & Hierosolymitani eadem cerunt) qui sibi potestatem à senatu afferant: quâ potestate eos relatâ, facturi sunt quod dixi, & tum demum in tu potestatem venturi. Horum ego omnium non ignara, eis aufugi, ejusmodi erga te facinus ex Dei mandato edim ut ad ejus auditum omnes sint mortales admiratu Sum enim religiosa, cœlíque præpotentem Deum

es diésque colo. Interea apud te commorans, domine, octu itabo in vallem, Deúmque precabor: qui ubi me ernorem de eorum perfecto scelere fecerit, veniam id tibi dicatum. Tum tu cum omnibus copiis, nullo ex eis re-ugnante, proficiscêris. Te ego per mediam Judæam, ad lam perducam Hierosolymam, tuúmque currum in media rbe sistam, ut eos tanquam pastore destituras oves abigas, ullo tibi nec cane oblatrante. Hæc ego, mihi præfingifica-, & prænuntiata, ut tibi enuntiarem, missa sum. *O.* Bene cit Deus, quòd te populo præmisit: quæ res & nobis vi-oriam, & domini mei contemptoribus perniciem afferat. uòd si tu, quàm es & formâ eleganti, & oratione elo-enti, tam præstabis quæ locuta es; & Deus tuus mihi eus erit, & tu Nabuchadonosoris domestica per totum bem celebraberis. Agitè mei servi, ducite hanc in meam llam, eíque de meo penu alimenta præbete. *J.* Dabis niam: non licet mihi gustare tua, nisi velim mihi malum nflare. Sed vescar eis quæ mecum attuli. *O.* Quid? Ubi æ tecum habes defecerint, unde tibi talia subministrabi-us; cùm vestratia cibaria non habeamus? *J.* Sic tu be-vivas, domine, ut ego non antè consumpsero quæ ha-o, quàm Deus per me effecerit quæ decrevit facere.

Sent. *Qui verum audire non vult, dignus est qui mendaciis decipiatur. Qui veritati non credit, is mendacio facilè capitur. Mulieris pulchritudo & oratio fallax. Bonum consilium qui repudiat, is in malum consilium cadit.*

VIRAGO. Judithæ 13, & 14.

ARGUMENTUM.

Judith nocte caput Olofernis ferens, Betuliam portis aperiri jubet, & caput illud ostendens, eis quid facto sit opus prescribit. Deinde quonam pacto Olofernem interfecerit, Achiori narrat.

Judithæ, Excubitores, Cives, Ozias, Achior.

DEus, heus vigiles, aperite, aperite portam. Deus Deus noster nobis adest, qui hodie insignem & præclaram victoriæ honorem tradidit Israelitis. *E.* Judithæ vox audita est, socii, descendamus properè ad portam. Convocentur

huc senatores, vos incendite faces. *I.* Vide Abra, ut istud caput habeas in promptu, ut id, poscente me, continuò de pera, unà cum velo, depromas. Jam hic aderit omnis civitas. *C.* Prælucete funalibus vos: aperite portam, janitores: intromittite eam, ut videamus quid novi ferat. *I.* Laudate Deum, laudate Deum, qui ab Israelis stirpe misericordiam suam non averterit, sed hostes nostros hâc nocte per meas manus fregerit. En vobis caput hostis vestri Olofernis summi Assyriorum imperatoris! en velamen in quo ille jacebat ebrius, quem Deus meã facie deceptum, muliebri manu occidit; méque euntem, manentem, redeuntem, inviolatam, intemeratãmque conservavit, neque ab illo violari permisit! Et nunc & illum vicisse, & me evasisse, & vos liberatos esse lætor; vósque ut Dei bonitatem infinitãmque misericordiam prædicetis, exhortor. *C.* Agimus Deo nostro gratias, qui tibi tantam virtutem tribuerit, ut hodie per te nostros hostes in nihilum redegerit. *O.* O omnium mortalium fœminarum Deo acceptissima fœmina! ò cœli terrarúmque creatoris Dei nunquam satís prædicandæ laudes! qui tuum vulnus in caput principis hostium nostrorum direxerit; quo facto tantam tibi hodierno die nominis gloriam comparavit, ut tuæ virtutis laus tam diu in hominum mentibus hæsura, & linguis celebranda sit, quandiu hujus immortalis Dei facinoris memoria durabit, quæ quidem in tantis nationis nostræ angustiis non dubitaveris vitam tuam ruinæ opponere, & jam despondentibus animos subvenire. *I.* Attendite nunc fratres. Hoc caput in pinnis murorum nostrorum suspendetis. Deinde orto sole universi armati eruptionem facietis, ità ut ad eorum oppugnandà præsidia descendere videamini. Tunc accidet (id quod erit necesse) ut ad Olofernis tabernaculum concurratur, quo invento mortuo, tantus illos timor occupabit, ut præsidium sibi in fuga ponant. Tum vos sequamini licebit, eósque passim, Deo concedente, obteratis. Sed ante accersatur mihi Achior Ammonita, ut Israelitarum contemptorem (à quo ad nos tanquam ad certam necem mandatus est) videat. Adesdum Achior. Deus Israel-

tarum

ram (cui tu testimonium dedisti, ustorem esse hostium
orum) caput omnium infidelium hâc nocte meâ manu
uncavit. Quod ut ità esse credas, ecce tibi caput Olo-
rnis, qui suâ arrogantiâ Deum Israelitarum despicaba-
r, tibique mortem in communi Israelitarum cæde assigna-
bat! A. O te non solùm in omnibus Judææ domiciliis,
d etiam in omnibus gentibus felicem; cujus au iito nomine,
omines ad Deum laudandum excitabuntur! Sed jam nar-
a mihi, si placet, quomodo te hac tota in re gesseris. J.
rincipio cùm hinc (ut scis) profecta incidissem
n vigiles, ab eis deducta sum ad Olofernem, apud quem,
ugnâ omnium expectatione jussa dicere cur advenissem,
mulavi me esse perfugam, quæ desperatione rerum nostra-
um ad eum transiissem, demonstravíque ea quæ ex te audi-
isset esse vera. Neq; enim genus hoc hominum posse superari
isi aliquo facinore admisso. Sed jam fame pressos Israelitas,
ogitare vesci eis, quibus vesci lex prohiberet: quo scelere si
obstrinxissent, facilè eos victum iri. Quare expectaret, dum
d scelus esset perpetratum; mihíq; interea in ejus castris ver-
anti faceret, quandocunq; vellem, exeundi potestatem, ut
Deum precarer: & illo scelere commisso, à Deo certior fie-
em, eumq; de eo admonerem; tum demum enim esse supe-
aturum. Credidit ille, mihíq; omnia quæ petieram coecessit.
tà triduo in castris versata sum; noctu interim in vallem,
Deum salutandi gratiâ ventitans, Deíque præsens auxilium
uppliciter implorans. Quarto denique die ab illo ad com-
otationem accersita, adsui; ostendíque me quicquid impe-
asset esse facturam. Potatur; ipse mei cupiditate ardens, lar-
iùs sese invitat. Clausâ cœnâ, cùm cæteri vini pleni dis-
cessissent. Bagoas eunuchus tabernaculum externè clausit,
me ibi solâ relictâ cum Oloferne, qui ebrietate & somno op
ressus, in lecto recubuerat. Hîc ego, cùm pedissequæ meæ
mandavissem, ut extra cubiculum manens, exitum mihi tu-
tum curaret, Deum (ab illius lectum stans) cum animo meo
oravi, ut mihi tum meíque adesset. Deinde ad lecti colu-
mellam, quæ erat propter caput Olofernis, accedo, indè
acinacem detraho, & ad lectum me applicans; finistrâ

cæsariem ejus prehendo, Deumq; tacitè precata, ut me in ea re confirmaret, collum summâ vi bis ferio: amputatóque capite, corpus à stragula veste provolvo; & ablato velo, exeo, ac pediſſequæ caput trado: quo in escariam peram indito, ambæ de more ſic quaſi ad ſupplicationem egreſſæ, huc tuto pervenimus. *C.* Salvi ſumus, reviximus: ô fauſtam noctem, quæ nos ab æterna nocte vindicas! *A.* Quanquam quod dixi Oloferni, de Dei veſtri poteſtate, non aliter dixi quàm ſentiebam: tamen nunc multò magis hâc re confirmatus, credo: volóq; deineeps, non tam Iſraelitarũ laudator, ſed cultor eſſe, & in veſtrum numerum pignore circumciſionis adſciſci.

Sent. *Superbiſſimus quiſque turpiſſimâ morte dignus eſt. Vel fœminæ manu poteſt Deus hoſtes ſuos ulciſci. Cæſo duce, facilè vincuntur milites.*

SUSANNA. Dan. 13.

ARGUMENTUM.

Suſanna à duobus ſenatoribus, quia ipſorum libidini obſequi recuſâſſet, accuſata adulterii, ad ſupplicium damnata ducitur. Sed divinitus ſupervenit Daniel, qui interrogationis prudentiâ ſenatorum calumniam palàm facit; atq; ità in ipſorum caput ſupplicium convertit.

Duo ſenatores, Concio, Suſanna, Daniel puer.

Audite, univerſa Judæorum concio, quamobrem in veſtrum judicium adducta ſit hæc Joacimi uxor Suſanna. Heri, cùm nos duo judices in hortis ejus mariti ſoli deambularemus, hæc cum duabus pediſſequis ingreſſa eſt: quæ ubi foràs amandavit, hortorúmque januam obſeravit, venit ad eam quidam juvenis, qui tum in occulto latebat, & cum ea concubuit. Nos qui in hortorum angulo eramus, animi verſo tanto flagitio, accurimus, & eos vidimus quidem coeuntes, ſed illum comprehendere nequivimus. Nam cùm eſſet valentior quàm nos, apertâ januâ exiliit. Tantùm hanc prehenſam rogabamus, quis eſſet ille juvenis: ſed noluit nobis enuntiare. Hæc nos, impoſitis huic reæ (ſicut mos eſt) manibus, teſtamur. *C.* Saris explorata res eſt. Senatores ſunt qui teſtificantur, & iidem judices: dubitari non poteſt, Plectatur capite, quemadmodum lex jubet.

…. O Deus immortalis, qui occulta nôsti, qui omnia etiam …requam facta sint perspicis: tu scis, ut hi falsum contra me …stimonium dixerint; ac vides ut capite dem pœnas, cùm …hil eorum commiserim, quæ isti contra me per calumni… …m malitiamque commenti sunt. *Sen.* Non est mirandum, …turpissimum facinus inficiatur. Sed interim ducatur ad …pplicium, ut hoc tam detestabile facinus expietur, nè ram …da in populo macula hæreat. *D.* At ego testor, me in …jus sanguinem nullo modo consentire. *C.* Quidnam istud …t, quod clamas tu? *D.* Itáne stulti estis, Israelitæ, ut neq; …uæstione habitâ, neque veritate compertâ, Israelitidem …ndemnaveritis? revertimini in forum. Dico istos contra …m falsa esse testatos. *Sen.* Ergò tu sede in medio nostrûm, …uam nobis pronuntia sententiam, postquam tibi senatus …vinitus datur. *D.* Sejungite procul alterum ab altero, ut …s examinem. Adducite huc mihi istum. Vetule annis, ve… …rator malitiâ, nunc tua te scelera petunt, quæ factitabas …rea, cùm insontibus condemnandis, sontibúsque absol… …endis, iniqua judicia faceres; Jehovâ innocentem & justum …terfici vetante. Nunc igitur, hanc si quidem vidisti, dic …b qua arbore congressos videris. *Sen.* Sub lentisco. *D.* …cobè in tuum caput mentitus es. Jam enim Dei genius, …andato ab illo accepto, discindet te medium. Amovete …unc, adducite huc alterum. Agè genus Chananæum, non …udæum: te venustas decepit, tua tibi cupiditas mentem per… …ertit. Ità verò agebatis cum Israelitidibus, quæ præ metu …estrû congressum veniebant. Sed non Judæ proles vestrâ …quitiam sustinuit. Agè igitur, sub qua illos arbore congres… …s deprehendisti? *Sen.* Sub ilice *D.* Tu quoque probè in tu… …n caput mentitus es. Jámq; præsto est Dei genius cum ense, …ui te medium dissecet, ambósque perdat. *C.* O Dei bonita… …m immensam! là quo nunquam deferuntur qui in eo fiduciâ …am collocârunt. Abripiamus ad necem hos nequissimos & …probissimos vetulos, ut ex lege eâdem pœnâ plectantur, …tam innocenti moliebantur.

Sent. *Impii peccata peccatis tegere volunt. Deus innocentiũ …ces exaudit. Impii in foveam cadunt, quam piis excavá…unt.*

CHALDÆI. Dan. 2.

ARGUMENTUM.

Nabuchodonosor Babyloniæ rex Chaldæis jubet, ut somnium quoddam suum (quod ipsi excideràt) dicant, & interpretentur: quod cum illi non possent, imperat eos necari.

Nabuchodonosor, Chaldæi.

AGite verò conjectores, augures, harioli, Chaldæi, homines explicandi ea quæ sunt obscuritate involuta peritissimi, evellite hunc mihi ex animo scrupulum, meúmque mihi somnium aperite, cujus interpretationem anxius desidero: nam eam ob rem estis convocati. *C.* Vitam tibi rex sempitetnam precamur. Eloquere sanè nobis somnium: & nos id interpretando evolvemus. *N.* Oblitus sum: quòd nisi vos & somnium mihi & somnii significationem edidertis; & vos per summum dedecus vitam amittetis, & vestræ domus complanabuntur. Sin autem editis, multis à me muneribus & præmiis atque honore afficiemini. Proinde facite, si sapitis. *C.* At somnium dicere, tuum est; nos interpretationem recipimus. *N.* Enimvero video vos ex eo excusationis occasionem arripere, quòd videtis eam rem mihi memoriæ excidisse. Sed nihil agitis. Nisi enim me hâc suspicione levatis, non potest esse dubium, quin uno omnes animo statueritis, me longis quibusdam ambagibus pessimè deludere, & tempus consumere dicendo. Quamobrem eloquimini mihi somnium, ut intelligam vos interpretari etiam posse. *C.* Nemo est in terra, qui istud præstare possit, neque quisquam unquam rex, aut princeps, aut dominator, tale quid quæsivit ex ullo divino. Est enim, quod tu rogas, omnino difficilius, quàm quod possit quisquam expedire, præter unos deos, qui inter mortales non versantur. *N.* Papæ! ergò vos prorsus inutiles estis, & hominum animis, inani præclaræ rei professione, tenebras offunditis? Quis vestri erit usus? Comprehendite, satellites, colligate, abducite ad extremum supplicium istos omnes nebulones. Jubeo ego atque impero totum hoc tam indoctum, & insipiens doctorum & sapientûm genus, ad necem trahi ut, quorum nullus in vita usus est, eorum mors sit viventibus salutaris.

Sem.

Sent. *Deus sapientum sapientiam perdit. Deus sapientes ujus mundi implicat inexplicabiliter.*

DANIEL. Daniel 2.

ARGUMENTUM.

Daniel Nabuchodonosori somnium ipsius dicit & interpretatur: quod quidem est de quatuor mundi imperiis, videlicet Chaldæorum, Persarum, Macedonum, & Romanorum: quibus succedit regnum Christi, quod omnia illa abolet.

Daniel, Ariochus, Nebuchodonosor.

NOli interimere istos sapientes, Arioche, quos jussit rex occidi: sed deduc me ad eum; ego suscipio interpretationem. *A.* Placet: sequere me. *D.* Sequor. *A.* Nactus jam hominem ex captivis Judæis, ô rex, qui pollicetur interpretationem. *N.* Tune es, Baltasar, qui possis mihi & quid in somnis viderim, & quid id significet, effari? *D.* Quod quæris arcanum, ô rex, non sapientes tibi, non conjectores, non harioli, non prodigiatores possunt explicare: verùm est in cœlo abditorum demonstrator Deus, qui ea tibi præmonstrat, quæ olim eventura sunt. Igitur tuum somnium, & ipsum quod tibi secundùm quietem occurrit, hujusmodi est. Cùm in lecto cubiculari jaceres, in cogitationem venisti, quid posthac futurum esset: id quod tibi ignotorum ille doctor declarat; idémque mihi, non propter excellentem sapientiam, quâ unus cæteris mortalibus præstem; verùm mihi idem aperuit, quò tibi plana faciam ea, quæ tu cum tuo animo cogitâsti. Tibi in somnis objecta est species quædam ingentis magnitudine simulacri, ante tuos oculos stantis, aspectu terribili: cujus caput erat ex auro probatissimo, pectus & brachia argentea, venter & femora ærea, pedes partim ferrei, partim cretacei. In eo spectando dum tu hæres, saxum suâ sponte avulsum incidit in ejus pedes, eósque contrivit: quo casu contractum simul est ferrum, creta, æs, argentum, atque aurum: omniáque fragmenta ventus tanquam æstate stipulas ex area, sic sustulit, nè vestigio quidem relicto: ipsum autem saxum, quo icta est statua, mutatum est in ingentem montem, qui totum terrarum orb-

orbem complevit. Et hoc quidem est somnium. Jam interpretationem addemus. Tu rex es regum; tibi cœlestis ille Deus nobilissimum regnum, & præclarissimam largitus est potestatem; omnésque homines, quotquot ubique terrarum sunt, terréstréque bestias, & aereas volucres, sub tuum imperium ditionémque subjunxit. Ità tu caput aureum. Post te autem existet aliud regnum tuo deterius, id erit argenteum. Deinde æreum, cujus ditio latè in omnem terram patebit. Pòst, quartum surget, durum & plane ferreum. Ut enim ferri duritate omnia atteruntur & comminuuntur: ità ejus imperii violentia, & rigor, omnia violabit, & contundet. Pedes autem pediúmque digitos quòd vidisti partim ferreos, partim fictiles; regnum illud dissidens erit, & ex parte ferreum rigoré obtinebit, sicut vidisti ferrum cum argilla conjunctum: illa verò digitorum, partim ferro, partim argillâ constantium, diversitas, regni inæquabilitatem loquitur, quod partim valens, partim debile futurum est. Quódque ferrum vidisti argillæ conjunctum; illi quidem propinquitate inter se conjungentur, sed invicem non cohærebunt, quomodo ferrum in terram ferruminari non potest. Ejus regni tempore suscitabit Deus regnum nullâ unquam temporum serie desendum, neque alii genti tradendum, quod quidem franget & abolebit omnia illa regna, ipsúmque permanebit in sempiternum. Quemadmodum vidisti è rupe saxum nullâ manu erutum, quod ferrum, terram, æs, argentum, aurumque perfregit: ità Deus ille maximus tibi præsignificat ea, quæ post hoc tempus futura sunt: estque somnium certissimum, & cum re ad verbum conveniens. *N.* O immensam ineffabilémq; sapientiam! ô profundum & ingeniosum intellectum! afferte huc cibi odores & libamina: Dignus est cui suffimina fiant, cuique divini honores præstentur. O Balthaser, vester Deus vere Deus est deorum, regúmque dominator, & obscurorum explicator, postquam tu rem tam profundâ ignorationis caligine demersam potuisti in lucem eruere.

Sent. *Deus arcana sua piis, & per pios etiam aliis patefecit. Omnia in deterius abeunt usque ad adventum Christi. Christi imperium æternum est.*

FORNAI

FORNAX. Dan. 3.

ARGUMENTUM.

Nebuchodonosor Babyloniæ rex erectam à se statuam aueram imperat à cunctis suis populis congregatis adorari. Hoc cùm Sidracus, Mesacus, & Abdenago, Judæi, facere recusássent, in ignis fornacem conjiciuntur. Sed cùm ab igne indemnes fuíssent, Nebuchodonosor ipsorum Deum solum esse confessus, imperat adorari.

Sidracus, Mesacus, Abdenago, Preco, Delatores, Nebuchodonosor, Proceres.

QUorsum pertinet tanta hominum multitudo, à tam diversis nationibus in hunc locum convocata? *M.* Nescio; nisi quòd dum video immanem illam statuam jussu regis erectam, metuere incipio, nè quid rex impium cogitet. *A.* Ego quoque valde commoveor, ac, nè velit eam adorari, vereor. *S.* Quid agemus igitur, si jusserit? *A* Nos verò non adorabimus: nam hoc quidem esset, Deo cultum renuntiare. *S.* Quâ tandem istud ratione? *A.* Rogas? Hominem, vivam Dei immortalis effigiem, ad pedes inanis & stupidi rei mortalis simulacri procumbere? Quid indignius, aut magis impium fieri aut cogitari potest? *M.* At licebit, periculi deprecandi gratiâ, cultum simulare, cùm tamen animus in Deo semper fixus hæreat. *A.* Apagesis. Satíssne se viro probaret mulier, si, cùm alteri corpus suum prostituerit, se tamen virum suum semper in animo ferre diceret? Hæccine tibi justa excusatio videretur? *M.* Neutiquam. *A.* Atqui non minùs est hoc absurdum. Túne, qui unus es, teipsum divides, & alteram tui partem Deo, alteram Vejovi addices? Quæ tanta animi mollities est, aut quæ perversitas, nos, quos honestum esset propter mortales hominos quamlibet mortem opetere, quique id in aliis laudamus, metu frangi, & ab officio & pietate erga Deum immortalem deduci? *S.* Quid ergò censes? *A.* Subeundum quemvis cruciatũ potiùs, & fortiter occumbendum, quàm turpillùm modò de via deflectendum. *S.* O masculum pectus! laudo te. Equidem ità sentiebam; sed volui quid animi haberes tentare. Verùm edicitur silentium, & video in

loco

loco edito præconem: audiamus quid proclamet. *Præ.* Pax sit rebus. Edico vobis, qui ex quacunque natione, populo, lingua præsentes adestis, ut simulátque sonum audietis tubæ, tibiæ, citharæ, sambucæ, psalterii, symphoniæ, & reliquorum concentuum, procumbatis & signum aureum adoretis quod rex Nabuchodonosor erigendum curavit. Quod siquis non paruerit, continuò in igne candentem fornacem injicietur. *S.* Deum immortalem! quod scelus video? Eóne impietatis & insaniæ prolabi homines, ut id tanquam Deum colant, quod hominum manu factum, homine deterius est & inferius? *M.* O vesaniam! illud vide sis, ut prociderunt omnes. Ego certè centies mori malim. *D.* Viderísne illos tres Judæos qui non procubuerunt? *Al.* Videos: nuntiandum id est regi. *D.* Rectè sanè: eamus ad eum. *A.* Adeóne concidisse constantiam, ut in tanto numero nullus sit, quem non labefactaverit metus? *D.* O pectus tibi, rex, vitam quàm longissimam. Tu edicto cavisti, ut omnes audito cantu musico procúberent, & aureum simulacrum adorarent: rebellibusq; pœnam descripsisti, ut igne cremarentur. Nunc homines quidam Judæi, quos tu procurationi Babylonicæ præfecisti, Sidracus, Mesacus, & Abdenago, tuum edictum contemnunt, neque eosdem tecum deos colere, neque statuam adorare curant. *N.* Itáne est? Ergò invenientur, qui meum imperium detrectent? Ergò ego non maximus? Properate, adducite eos properè. *D.* Fiet. *N.* Jam ego eos docebo quid sit mihi non obedire: jam efficiam, ut sciant me esse regem. *D.* Adducimus tibi homines, ô rex. *N.* Itáne est, Sidrace, Mesace, & Abdenago, ut vos neque meos deos veneremini, neque auream statuam à me erectam adoretis? Quid? Nunc saltem non estis parati, auditis concentibus musicis, accidere ad eam? Nam nisi facitis, protinus in fornacem immittemini. Ecquis vester est Deus, qui vos à meis manibus liberet? *S.* Nihil sumus soliciti, quomodo tibi ad ista respondeamus. Est Deus, quem nos colimus, qui & potest nos ex flammis servare; & ex tuis manibus, rex, profectò servabit. Quod etsi non ità esset, tamen omnino (nè tu erres) neque deos tuos coleremus, neque ante statuam inclinaremur. *N.* Proh deûm atque hominum

hom num fidem! tantâ esse quenquam audaciâ, at ausit mihi in os repugnare? Ite, comportate ligna, subjicite igni alimenta, efficite eum septuplum hujus qui nunc est. Vos verò, ô fortissimi viri totius exercitus, comprehendite hos tres viros, colligate. Eja, quid statis? Nihil opus est detrahere vestes, vincite una cum omni amictu. Hem, sic volo; præcipitate eos in flammam. Videamus quid possit eorum Deus: properate, ignavis ego vobis hoc sceptro comminuam capita. Papæ! Videte ut flamma eos hauserit, qui ipsi in flammam alios conjecerunt. Sed quid? O rem miraculi plenam! quid ego video? Eho mei proceres, nonne tres viros in ignem constrictos injecimus? *Pro.* Factum, rex. *N.* Atqui ego video quatuor viros solutos in media fornace ingredientes illæsos, & indemnes; quorum quartus formâ est augustâ, & planè divinâ. O rem inauditam! accedam propiùs ad ostium fornacis. Heus Sidrace, Mesace, & Abdenago, summi Dei cultores, exite huc. S. Adsumus, ô rex, è torrida flamma divinâ benignitate erepti. *Pro.* Dii boni! quid hoc rei est? Quanta miracula hodie cernimus! Videte sultis, ut ignis in horum corpora nullam vim habuerit, ut nè pilus quidem crematus sit, ut amictus integri, nullâ flammæ notâ inusti sint. *N.* Gratias ago Deo Sidraci, Mesaci, & Abdenagonis, qui genium suum miserit ad liberandum sui cultores, qui ipsius fiduciâ nixi, spreto regis edicto, maluerunt sua corpora ad cruciatum tradere, quàm ulli Deo præter quam suo, ullum cultum aut honorem habere. Itaque decerni placet, decretúmq; in omnibus omnium linguarum nationibus & gentibus promulgari, ut qui malè de hoc Deo dixerit, turpissimo exitio plectatur, ejúsque domus publicetur & everratur, ut illius facinus memoriâ & nomine loci notetur. Nam, præter hunc unum, præsens ac salutis præpotens Deus nullus est.

Sent. *Maxima pars mundi homines magis metuit quàm Deum. Mori satius est, quàm simulacra colere. In justissimum quemque gravissimè sæviunt principes hujus mundi. Deus suos novit vel ex mediis flammis eripere. Pii patienda vincunt.*

BA-

BALSASAR. Dan. 5.

ARGUMENTUM.

Accersitus ex matris consilio à Balsasare Babyloniæ rege Daniel vates, ei legit & explanat scriptum manûs in pariete, quod Chaldæi non potuerant.

Balsasar, Regina, Daniel.

NUllúmne esse è vobis, qui hoc legere & explanare possit? O homines ad nullam rem idonei! Quid attinet vos in tanto honore esse, si, cùm maximè opus est, tum minimè potestis? *R.* Regem multùm diúque salvere jubeo. Audivi ut tu te crucies, & æstues, quòd nemo possit tibi hoc scriptum enucleare. Sed nè te afflicta, neve tantopere pertimesce. Vir est quidam in tuo regno, mente sanctissimorum deorum præditus, cujus excellens perfectáque doctrina, peritia, sapientia tempore patris tui cognita perspectaque fuit: quo nomine rex eum magorum, hariolorum, divinorum, Chaldæorúmque magistrum esse voluit, quòd eum Danielem (nam id est ei nomen, quanquam rex Baltasarem nuncupavit) compertum esset singulari ingenio & prudentiâ valere, inque somniis interpretandis, ambiguísque aperiendis, & obscuris declarandis, longè alios omnes antecellere. Proinde, si me audies, eum evocabis, ut te istâ difficultate liberet. *B.* Evocetur sanè. *R.* Mox aderit, nè trepida. D. Adsum tuo accersitu, ô rex. *B.* Túne es ille Daniel, ex captivis Judæis, quos meus pater huc è Judæa traduxit? *D.* Etiam. *B.* Audio te afflatu augustissimorum deorum agi, scientiâque & prudentiâ atque sapientiâ facilè principem esse. Eam ob rem te advocavi. Sed quam ad rem, audi. Cùm hîc læto solutóque animo opiparè convivarer, unà cum mei regni optimatibus, ecce extitit quædam quasi manus, quæ digitis inscripsit in tecto loco parietis, è regione candelabri, ea quæ tu vides: ad quæ explicanda evocavi omnes Babylonios sapientes; sed eorum nemo, non modò interpretari, sed nè legere quidem potest. Te autem accepi implicita evolvere, & obscura optimè declarare posse. Nunc itaque, si pores hoc legere, & mihi quid sit eloqui, purpurâ & aureo torque insignitus, tertium regni principatum

patum obtinebis. *D.* Tua tibi dona habeto, aut ea alii largitor. Ego tamen hoc scriptum & legam, & tibi planum faciam. Itaque ades animo, ô rex. Nebuchodonosori patri tuo olim largitus est Deus magnificum regnum, splendoremque egregium: qua de causa omnes eum gentes & nationes trepidè metuebant: quippe qui, quoscunque visum erat, interimeret, cæderet, efferret, deprimeret. Sed cùm jam secundis rebus elatus intemperanter superbiret & animos tolleret, de solio deturbatus est, & omni splendore amisso, ex hominum consortio ejectus: tum in brutam naturam sensúmque translatus, inter feras habitavit; & herbarum pastu boum ritu delectatus, ventos imbréſque & omnes naturales cœli mutationes nudato corpore pertulit: donec tandem recognovit summum illum Deum terrestris hujus imperii principem esse, & ei quem vellet præficere. Tu quoque Baltasar, qui ex ejus satu editus, nihilo te modestiorem præbuisti, cùm tamen ea omnia præclarè scires: sed te contra cœlorum Dominum insolentiùs gessisti, & nunc vasa terrestris ejus domicilii proferri jussisti, quibus tu, tuique proceres, & uxores, tum justæ, tum concubinæ, in bibendo vino abusi estis. Quin etiam deos celebravisti aureos, argenteos, æreos, ferreos, ligneos, & lapideos, qui neque cernunt, neque audiunt, neque sentiunt, Deo autem, in cujus manu tua vita & facta omnia sunt, nullum honorem habuisti. Quare ab eo missa est hæc manus, cujus scriptum hoc est; *Mensus est, mensus est, ponderavit & avisit.* Sensus autem: *Mensus est*; mensus est Deus regnum tuum, & id consummavit: *Ponderavit*; ponderatus es in trutina, & inventus levior: *Divisit*; divisum est tuum regnum, & Medis Persísque distributum.

Sent. *Cùm maximè opus est, tum minimè iuvant hujus mundi sapientes. Cùm trepidat, & nihil potest humana sapientia, tum maximè sese exerit divina. Qui alieno exemplo non sapit, is suo periculo malóque dignus est. Hominum imperia in Dei sunt arbitrio.*

HAMAN. Esther 7.

Esther

ARGUMENTUM.

Estera regina regi Assuero patefacit perfidiam Hamanis in Judæos; eámq; ob causam rex illum jubet in crucem tolli, eo ipso erectam ad tollendum in eam Mardochæum Judæum.

Assuerus, Estera, Haman, Harbona.

LAutè sanè & prolixè à te accepti sumus, regina, uxor charissima. Quamobrem roges jam quidlibet licet, id rogatum feres. Dic quid petas: vel sit dimidium regni mei, tamen impetrabis. *E.* Siquidem habeo te propitium, ô rex, & si ità tibi videtur, vitam mihi meísque popularibus concedes. Hoc unum peto. Nam sumus proditi & indignissimo crudelissimóque exitio destinati. Quòd servituti addiceremur, equidem tacita, ferrem: quamquam indignus esset hostis, qui tantum regi damnum comparare. *A.* O superi! Quis hominum est tam audax, ut id ausus sit etiam cogitare? Aut ubi is est? *E.* Ecce hîc adest hostis infestissimus, homo hominum quantum est pessimus, Haman. *A.* Proh deûm atque hominum fidem! ô cœlum, ô terra! ardeo: tantâ inventum esse quenquam audaciâ. *Ham.* Exiit irâ inflammatus. Quantum ego illum video, rex mihi ad restim rediit. Sed tamen tentabo animum reginæ, si fortè miserescat mei: quòd si hâc non succedat, actum est, ilicet perii. Regina, jam non deprecor culpam: merui, fateor; nec potest ullum supplicium majus esse meo crimine. Sed te supplex genua amplectens, per istam clementiam. *A.* Quam neq; pudor, neq; mea Majestas deterruit. Sed quid video? Atat, etiam ad lectum reginæ? O magne Jupiter, etiámne ut reginam domi apud me vi comprimat? corripite, velate vultum: indignus est qui lucem intueatur. *Har.* Nec etiam si scias quid machinatus sit in Mardochæum, hominem de te, rex, optimè meritum, utpote per quem facta in te conjuratio patefacta sit. Crucem ante domum suam in altitudinem cubitorum quinquaginta erigendam curavit, in qua eum tolleret. *A.* Percommodè cadit; autorem in eam tollite, ut eâdem, quâ alios captat, viâ capiatur.

Sent. *Muliebrium illicebrarum magna vis est in utramque partem; hoc est, vel ad nocendum, vel ad juvandum. Malum consilium*

onsilium consulteri pessimum. Impii suo ipsorum laqueo j-ulantur.

ARTAXERXES. 2 Esdræ 2. vel Nehem. 2.

ARGUMENTUM.

Nehemias à rege Artaxerxe veniam & opes impetrat, eun di staurat urbem Hierosolymam.

Artaxerxes, Nehemias.

QUi fit ut vultu sis adeò tristi, cum non ægrotes? Mirum ni animi tristitia est. *N.* Rex, in perpetuum vive. Quómne non tristi vultu esse, cùm urbs, in qua sepulcra nt majorum meorum, eversa sit, & ejus portæ igne degraveriat? *A.* Quidnam ergò petis? *N.* Si tibi videtur, si quid apud te valeo, ut me dimittas in Judæam, ad staurandam urbem patriam. *A.* Ego vero dimitto. Tu cito, quid tibi ad istud fieri velis. *N.* Curabis, si placet, ut mihi dentur literæ ad prætores Syriæ, qui me curent deducendum, dum perveniam in Judæam. Deinde literæ d Asaphum regiæ sylvæ custodem, qui mihi ligna suggerat d reficiendas portas arcis, quæ est ædi conjuncta, urbíque mœnia, & domum, in qua sum diversurus. *A.* Dabuur quæ petis. *N.* Ago tibi gratas immortales, rex, tibíque rtunatissimum longissimúmque regnum precor.

Sent. *Regis animum Deus habet in manu, eúmque quonunque vult inclinat. Cui propitius est Deus, huic conciliat ne volentiam potentium.*

NEHEMIAS. 2 Esdræ 5. vel Nehem. 5.

ARGUMENTUM.

Expostulant pauperes Judæi de divitum erga se iniquitate aritiæ. Et Nehemias divites cogit in ordinem.

Plebei, Nehemias, Primates, Sacerdotes, Populus.

MAgnus est tum nostrúm. tum nostrorum liberum numerus: comparandum est indè frumentum, quo vimus. *Al.* Oppignerandi sunt fundi nostri, & vineæ, & omus, ut nos frumento contra famem munimus. *Al.* Jam ro nostris agris, & vineis, ad tributum regi pendendum cuniâ sumpsimus mutuam. Anæquum est ut cùm ejusdem obiscum consanguinitatis sint alii, eadémq; sit liberorum co-

rum atq; nostror. conditio, nos tamen liberos nostros in s
virutem dedamus, sintque jam filiarum nostrarum nonnull
emancipatæ, utque eas vindicare possimus, cùm fundos
vineas nostras teneant alii? *N.* O indignum facinus! Ita
verò, principes, fœnus à vestris exigitis? Ergo nos co
sanguineos nostros Judæos, in exteras gentes venditos,
nostris viribus redemerimus; & vos eosdem emetis, ut do
minos non amiserint, sed mutaverint? Non rectè faci
Nonne in metu Dei nostri vivetis, ut barbarorum hostiu
nostrorum vituperationem eviteris? Ego quoque, & m
cogmati, atque famuli, argentum eis frumentúmque mu
dedimus. Agitè, remittamus hoc nomen. Reddite e
hodie agros suos, & vineas, & oliveta, & domos: tum ec
restimam condonate argenti, & frumenti, & vini, & ol
quæ eis mutua dedistis. *Pr.* Reddemus, neq; ab eis qu
quam exigemus. Sic faciemus ut tu hortaris. *N.* Vos
rò, sacerdotes, jurate vos ita facturos. *S.* Faciemus.
Ergò quemadmodum ego meum gremium excutio, sic, q
cunque non hæc præstiterit, eum excutiat Deus ex do
& labore suo: sicque esto excussus, vacuúsque. *Po.* Am
Sent. *Avaro homine nihil est iniquius. Avarus anim
venalem habet. Multùm pollet, etiam apud iniquos, justus
gravis homo.*

VERITAS. 3 Esd. 3. & 4.

ARGUMENTUM.

*Darius Persarum rex proponit optimatibus suis trium
patorum suorum sententias, ad judicandum quænam
optima. Sunt autem hæ, de viribus vini, regis, mulierum
veritatis. Hic cùm stipatores, jussu regis, suæ quisq; sen
tiæ rationem reddidissent, palmam obtinuit Zorobabel,
veritati primas tribuisset: & à rege, præter statutum di
putationis præmium, impetrat, ut Hierosolymitanum tem
instauret.*

*Darius, Anagnostes, Stipato., Alter stipator,
Zorobabel, Optimates.*

HÆc causa est, mei proceres, cur vos jusserim convo
ri. Cùm mei corporis custodes, dormiente me, inter

(ut fit) confabularentur, eo delapsi sunt, certatim ut dicerent suam quisq; sententiam, ecquæ res maximam vim habeat: eâ conditione, ut cujus dictum ego & Persidis triumviri doctissimũ judicassemus, huic victori pronuntiato ea darentur, quæ jam audietis. Recita schedulam. *A.* Cujus dictum sapientissimum erit, is à Dario rege ingentia dona, & victoriæ ornamenta consequitor, purpuráque induitor, & auro bibito, & in auro dormito, & aureis frænis currum, byssinámque cidarim, & torque circumdatum collum habeto, & secundùm Darium primus propter suam sapientiam sedeto, Dariíq; familiaris dicitor. Primi sententia est hæc: *Maximam vim habet vinum.* Alterius; *Maximam vim habet rex.* Tertii; *Maximam vim habent mulieres*, sed *Omnia vincit veritas.* D. Nunc evocentur huc juvenes, ut ipsi sua dicta declarent. Dicite juvenes suæ quisque sententiæ rationem. *St. prim.* Quantam vim habet vinum, ô viri! Omnes, à quibus bibitur, homines fallit; eandem regis ac privati, eandem servi ac liberi, eandem pauperis ac divitis mentem efficit; omniúmque animos ad lætitiam & hilaritatem convertit; neque doloris ullius, neque debiti memor, omnium animos divites reddit; oblitúmque vel regis, vel satraparum, efficit ut nihil nisi magnificum loquantur; utque, cum potaverunt homines, & fraternæ necessitudinis & amicitiæ memoriâ deposità, continuò gladios stringant; neq; posteà, ubi à vino resipuerint, quid fecerint recordentur. O viri, nonne permagnam vim habet vinum, quod hæc fieri cogat? *Al.* O viri, nonne permagnam vim habent homines, qui terras, & maria, quæque in eis insunt omnia teneant? Atqui rex omnibus antecellit & dominatur, in eósque principatum tenet: ità ut, quicquid jusserit, faciant. Si jubet ut inter se belligerent, parent: si contra hostes mittit, vadunt, & montes, & muros, & turres demoliuntur; occidunt, & occiduntur, neq; regis edictum excedunt. Quòd si vicerint, ad regem omnia referunt, tum quæ prædati sunt, tum cætera. Item qui non militant, neq; bella gerunt, sed terram colunt, hi quoq; ubi sata messuerunt, ad regem referunt, cogúntq; alius alium tributa regi ferre. Is unus si jubet perimere, *ferreum*

si dimittere, dimittunt; jubet verberare, verberant; jubet vastare, vastant; jubet construere, construunt; jubet excindere, excindunt; jubet serere, serunt: cunctúsque ejus tum populus, tum magistratus eidem parent, eóque interim accumbente, cibum capiente, dormiente, circùm undique custodiam agunt; neque cuiquam discedere, & sua negotia curare licet, neque ejus dictis non parere. Quare sic statuo, viri, regis maximam esse vim, cui sic obtemperetur. Z. Magnus quidem rex est, viri, & homines multi, & vinum multùm potest. Quid qui his dominatur? Quis autem horum principatum tenet? Nonne mulieres? Mulieres regem genuerunt; & omne mortalium genus, qui mari ac terrâ dominantur, ab his ortum est: hæ ipsos educaverunt vinearum satores, ex quibus vinum fit: hæ hominum vestes faciunt: hæ hominibus gloriæ sunt, nec possunt sine fœminis homines esse. Quòd si aurum, argentúmve, aut aliquam rem præclaram comparaverunt; nonne pulchræ alicujus & eleganti formâ mulieris amore capti, his omnibus omissis, in eam oculos defigunt? eam hianti ore intuentur, auróque & argento & omni rerum pulchritudini anteponunt? Homo, omisso suo ipsius parente a quo educatus est, suâque patriâ, uxore adhærescit, & cum uxore vitam finit, & patris & matris & patriæ immemor. Atque ut perspiciatis mulieres in vos dominari; nonne, quæ labore & industriâ paratis, omnia mulieribus datis atq; affertis? Sumit homo gladium, & foras ad latrocinandum & furandum proficiscitur, & mare & flumina tranat, & leones videre sustinet, & per tenebras grassatur; atq; ubi furatus, predatus, grassatus est, ad amicam omnia refert: plusq; diligit homo suam conjugem, quàm parentes; úsq; adeò, ut propter fœminas multi mente alienati, multi servi facti sint, multi perierint, multi lapsi sint & peccaverint. Quid? An mihi non creditis? Nonne ingens regis potentia est? Nonne omnes eum nationes vel tangere formidant? Atqui videbā cùm hominis preclarissimi Bartaci filia Apame, regis concubina, ad regis dexteram sedens, de ejus capite diadema auferret, suóq; imponeret, tum regis malam sinistrâ manu feriret, rege interea

eam

am ore hiante aspiciente, & arridenti arridente, & succen-
nti blandiente, quò eam sibi reconciliaret. Annon multùm
lent mulieres, ô viri, quæ hæc faciant? Multùm sanè &
ulieres pollent, & ingens terra est, & excelsum cœlum, &
l cursu velox, qui uno die cœlum circumvectus, eodèm
curat unde profectus est, magnus sanè est: sed veritas max-
na est, & omnium potentissima. Veritatem omnis terrarum
bis vocat: veritati cœlum ipsum favet: veritatem omnia re-
rmidant, & tremiscunt: neque quicquam in ea vitiosum
est. Vitiosum vinum est, vitiosus rex, vitiosæ mulieres, vi-
osi mortales omnes, & ejusdem vitiositatis sunt eorum o-
ra omnia, in qua vitiositate veritatis expertes pereunt.
t veritas æterna pollet, & perpetuò vivit vigétque: neq;
est quæ cujusquam ratione de recto deflectat, ac non ea-
m sit omnibus: sed ab omni iniquitate & pravitate aliena,
quum facit, ejúsq; facta probant omnes, nec inest in ejus
dicio quicquam iniquum. Cæterùm & ab hac, & à regia
agnificentia; & à potentia, & à majestate seculorum omni-
m, laudetur Deus veritatis. *O.* Maxima veritas est, maxi-
mamq; vim habet. *D.* Vicisti: pete quidvis, etiã præter ea quæ
ripta sunt; nos id tibi dabimus, quoniam doctissimus inven-
s es; & à me proximus sedebis, meúsq; familiaris vocabe-
. *Z.* Memento voti tui, quo te Hierosolymam instauraturũ
llicitus es, tum cùm regnum assecutus es, omniãq; vasa
ierosolymis exportata, eò remissurum, quæ seposuit
yrus, cùm de Babylone excindenda votum fecit, eáque
illò missurum promisit. Et tu recepisti te instauraturum
num quod igni cremârunt Idumæi, tum cùm à Chal-
eis pervastata Judæa est. Et nunc hoc est quod à te postu-
, rex domine, atque flagito: hæc est magnificentia,
am à te expecto. Oro igitur ut votum præstes, quod cœ-
regi tuo ipsius ore nuncupâsti. *D.* Laudo te, & bene
ones: faciam.

Sent. *Honesta est de virtute contentio. utinam inter sese
certarent hodie stipatores principum! utinam & prin-
pes bona veráq; dicta sic & judicarent & remunerarent-
r! Sed fuit illud seculum argenteum; nostrum est ferreum.*

Certè rara sunt hodie in aulis hujusmodi certamina. Omnia vincit veritas.

DIALOGORUM SACRORUM LIBER QVARTVS.

MARIA. Lucæ 1.

ARGUMENTUM.

Gabriel genius Mariæ nuntiat, edituram filium Dei; quærentique modum demonstrat id fore à Spiritu sancto. Illa credens assentitur.

Gabriel, Maria.

SAlve ornatissima, Domino conjunctissima, mulierum felicissima. Quid metuis, Maria? Bono es animo; nam accepta es Deo. En ego tibi renuntio, te isto utero conceptum pariturum natum, quem JESUM nomine vocabis. Is erit maximus, & filius summi parentis censebitur, cumque donabit rerum omnium præpotens Deus solio Davidis autoris generis ejus. Itaque posteris Jacobi regnabit in æternum, nec ullus erit ejus regni finis. *M.* Quomodo fiet istud, cùm ego viri notitiam non habeam? *G.* Spiritus sanctus sese in te insinuabit, téq; Dei Opt. Max. vis gravidabit. Itaque sanctissimus iste fœtus, ut erit, ità etiam dicetur Dei filius. Elisabetha quoque (quò magis credas) tua cognata jam senex concepit filium, & nunc sextum jam mensem fert uterum; & tamen inter steriles habebatur. Illa què adeò nulla res est quam Deus non possit. *M.* Ecce me Domini servam! Eveniat mihi prout tu dixisti.

Sent. *Deo nihil est arduum. Promittenti Deo credendum est, etiamsi quid naturæ contrarium promittat. Neque enim naturæ obnoxius est autor ipse naturæ.*

BAPTISTA. Matth. 3. Marc. 1. Luc. 3.

ARGUMENTUM.

Joannes Baptista populum docet vitæ correctionem, & Christo vaticinatur.

Joan-

Joannes Baptista, Plebs, Publicani, Milites.

PRogenies viperina, quis vos summonuit futuram pœnam fugere? Edite ergò vitæ melioris indices fructus; & nè ideo magnos vobis spiritus & arrogantiam sumite, quòd patrem habetis Abrahamum. Dico enim vobis, Deum posse ex his saxis suscitare liberos Abrahamo. Jam verò securis arborum radici admota est, omnisque arbor fructum bonum non dens, excindenda est, & in ignem injicienda. †*Pl.* Quid ergo faciemus? *J.* Qui habet duas vestes, impertiat non habenti: & qui habet cibaria, idem faciat. *Pg.* Nobis autem, magister, quid faciendum est? *J.* Nihil amplius, quàm quantum vobis decretum est, exigite. *M.* Quid etiam nobis? *I.* Nè quem pulsate, aut per sycophantiam circumvenite, & stipendiis vestris este contenti. Sed audite universi. Ego quidem abluo vos aqua ad vitæ emendationem. Sed me præstantior me subsequitur: & ità præstantior, ut ego non sim dignus qui ejus calceorum solvam corrigiam. Is vos abluet sacro Spiritu & igne: qui quidem vannum manu tenet, aream suam perpurgaturus, frumentumque in horreum comportaturus, & paleam igni crematurus inextincto.

Sunt. *Bona arbor bonos fructus edit. Abstinendum ab injustitia, si pœnas vitare velis.*

NATHANAEL. Ioan. 1.

ARGUMENTUM.

Nathanael à Philippo monitus, venit ad Iesum, & in eum credit.

Philippus, Nathanael, Iesus.

DE quo scripsit Moses in nostra disciplina, & vates, eum reperimus: Jesum dico, filium Josephi, à Nazaretha. *N.* A Nazaretha potest aliquid bonum existere? *P.* Provisè mecum. *I.* Video huc venire verè Israelitam; id est, hominem ab omni fraude alienum. *N.* Unde me nôsti? *I.* Priusquam te Philippus appellaret, cùm esses sub ficu, videbam te. *N.* Magister, tu es filius Dei, tu es rex Israelitarum. *I.* Quoniam dixi tibi, te à me sub ficu esse visum, ideo credis? majora his videbis. Credite mihi,

posthac videbitis cœlum apertum, & genios divinos ascendentes & descendentes ad me.

Senr. *unde minimè speres, inde existit bonum. Adeundus est Christus, ut eum cognoscas. A minoribus, si credas, ad majora venies.*

NICODEMUS Joan. 3.

ARGUMENTUM.

Jesus differit cum Nicodemo de renascendo.

Nicodemus, Jesus.

MAgister, scimus te doctorem venisse divinitus: nam nemo ista tam portentosa facere possit, quæ tu facis, nisi adsit ei Deus. J. Accipe igitur doctrinam eo dignam, qui venerit à Deo. Quidenuo natus non fuerit, mihi crede, dei regnum adipisci non potest. *N.* Quo pacto potest homo nasci, qui sit senex? Nunquid potest iterum in ventrem suæ matris ingredi, atque nasci. J. Cùm de Dei regno, quod divinum est, locutus sim, debes existimare, hanc quoque generationem, de qua loquor, per quam ad illud regnum perveniatur, esse divinam. Proinde omitte istam à muliere nativitatem. Nam si quis à muliere renascereturr, talis esset renatus, qualis fuisset antequam renatus: id est, esset adhuc terrestris & humanus, propterea quod ex re terrestri & mortali quod nascitur, (cujusmodi est mulier) id terrestre & mortale est; quandoquidem quæque res sui similem gignit. At ex Spiritu qui fuerit renatus, is divinâ quadam & Spiritui conveniente naturâ præditus erit; quoniam quod à Spiritu gignitur, id ejus simile est à quo originem habet; videlicet Spiritûs. Neque verò mireris, quòd dixerim, vobis esse renascendum: quhnvis hanc nativitatem non videas. Nam quod accidit in vento, cujus quamlibet in partem spirantis sonitum audis, neque tamen oculis cernis unde veniat, aut quò feratur; idem fit & in omnibus ex Spiritu genitis, ut hæc generatio sentiri & intelligi possit, oculis autem non possit. *N.* Quomodo possunt ista fieri? J. Tu Israelitarum magister es, & hæc nescis? Atqui hoc tibi confirmo, nos non ignota, aut tantùm audita dicere, sed perspecta & visa testari: & tamen testimonium nostrum vos non

accipitis

accipitis. Quòd si terrestria, quæ vobis dixi, non creditis : quomodo cœlestia, si dixero, credetis? Si hanc similitudinem, quam ego duxi a venio (quæ res terrestris est, & subjecta sensibus) non capis, idcóque non credis : quomodo intelliges rem ipsam, cujus declarandæ causâ similitudine usus sum, quæ res cœlestis divinâque est, neque sub sensus cadit? Atqui hæc nisi à me didiceritis, à quo discatis nullus est : neque enim potestis in cœlum ascendere, & ea à Deo discere. Nam in cœlum nemo ascendit præter eum hominem qui de cœlo descendit, qui quidem est in cœlo. Is autem ego sum : à quo nisi hæc didiceritis, desperanda vobis cognitio est. Quocirca attende, quale sit hoc renasci, de quo loquor. Quemadmodum Moses serpentem illum æneum extulit in desertis, in quem serpentem intuentes, à serpentum morsu sanarentur : ità me oportet extolli, ut omnes in me intuentes, à me pendentes, mihiq; fidentes, non pereant, sed vitam adipiscantur æternam. Hæc est igitur renascendi conditio superiùs à me proposita, sine qua negavi quenquam posse regnum cœleste consequi. Nam qui mihi fidem habent, ità immutantur, tantóque meliores fiunt, ut planè renati dici possint, & cœlesti regno digni sint. Etenim tanto genus humanum prosecutus est amore Deus, ut unigenitum Filium suum tradiderit : cui quicunque fidem habeat, non pereat, sed ad vitam perveniat æternam. Non enim misit Deus Filium suum in hanc vitam, ut homines condemnet, sed ut per eum serventur homines. Qui ei fidem habet, non damnatur : qui verò non habet, is jam damnatus est, quòd unigeniti Dei Filii nomini fidem non adjunxerit. In hoc autem damnantur homines, quòd, cùm venerit in orbem lux, tenebras magis quam lucem amarint; quippe quorum prava sint opera. Siquidem quisquis vitiosa facit, lucem odit, neque in lucem prodit, nè ejus facta arguantur. Qui verò recta facit, is in lucem prodit, ut patefiant ejus opera, utpote facta divinitus.

Sent. *Renascendum est, & ex carne in Spiritum migrandū. ut enim terrestria, quæ gravia sunt, in cœlum ascendere, aut in cœlo esse non possunt : ità injustitia, quæ res terre-*

stris

ſtris & gravis eſt, in regnum Dei venire aut ibi eſſe nequit. A ſolo Chriſto ſalus eſt.

SAMARITANA. Joan. 4.

ARGUMENTUM.

Jeſus apud fontem cum muliere Samaritana de vera potione, veroq; Dei cultu colloquitur. Cumq; ſuperveniſſent emptum cibum apportantes diſcipuli, eos quoque de vero cibo docet.

Jeſus, Samaritana, Diſcipuli.

DA mihi bibere, mulier. *S.* Quomodo tu Judæus à me muliere Samaritana petis potum? Neque enim habent ullum Judæi cum Samaritanis commercium. *J.* Si intelligeres munus Dei, & quis ſit qui à te potum petit, tu ipſa peteres ab eo; tibiq; ipſe daret aquam perennem. *S.* Domine, neq; ſitulam habes, & puteus eſt profundus: unde ergò habes iſtam aquam perennem? Num tu major es patre noſtro Jacobo, qui tradidit nobis hunc puteum: quâ aquatione uſus eſt ipſe, & filii ejus, atq; pecora? *J.* Hæc aqua ſitim ad tempus tantùm expleat, mea autem ad perpetuitatem; ità ut qui ex aqua à me accepta biberit, non ſitiat unquam: nam ea aqua fiet in eo fons ſcatens in omnem perennitatem. *S.* Domine, imperti me iſtâ aquâ, nè ampliùs ſitiam, néve huc ad hauriendum veniam. *J.* I, evocatum virum tuum, & huc cum eo venito. *S.* Non habeo virum. *I.* Rectè ais, te non habere virum. Quinq; enim viros habuiſti: nunc quem habes, non eſt tuus vir. Iſtud verum dixiſti. *S.* Video te eſſe vatem; itaq; non cómittam ut tibi fruſtrà incidiſſe videar. Majores noſtri in monte hoc Deum coluerunt. Atqui contenditis, Hieroſolymis eſſe colendum. Quid tu cenſes? *J.* Mulier, crede mihi, veniet tempus, cùm neque in monte hoc, neq; Hieroſolymis coletis patrem. Vos, quid colatis, neſcitis: nos, quid colamus, ſcimus: quippe quia ſalus à Judæis eſt. Sed veniet tempus, & quidem jam eſt, cùm veri cultores Patrem animo & vere colent. Etenim à talibus ſe Pater coli poſtulat. Animus eſt Deus: & qui eum colunt, animo & verè debent colere. *S.* Scio venturum eſſe Meſſiam: Is cum venerit, rem omnem nobis planam faciet. *J.* Ego ſum ille, qui tecum loquor. *D.* Video magiſtrum

magistrum ad puteum sedentem, & colloquentem cum quadam muliere. *Al.* Mirum est, solum cum sola. Sed scit ipse ut id faciat. *S.O* faustum diem! Sed ego quid cunctor ire urbem, ut meos tam bono nuntio afficiam? *D.* Compavimus cibum, magister; vescere. *J.* Ego cibum habeo comedendum, quem vos nescitis. *D.* Nunquis, absentibus nobis, attulit ei quod ederet? *J.* Mihi pastus est, ad facere quod vult is qui me misit, ejúsq; opus absolvere. Vos quidem dicitis Sbhinc quatuor menses futurum messem: at ego sic, Erigite oculos, & videte agros, ut jam ad messem flaveant. Et messor præmium auferet, & fœnet fructum condit ad vitam perpetuum; ut satoris simul & messoris commodo cautum sit. In quo sanè dictum illud comprobatur, quod ait, *Alium serere, alium metere.* Ego vos misi ad metendum, in quo vos coendo non laborâstis. Alii laborârunt, vos in eorum laborem invasistis.

Sent. *Christus venit ad docendum servandúmque fontis. Christus æternum vivificúmque cibum potionémque dat. Deus animo & verè adorandus est, nullo locorum discrimine. Dei voluntatem exequi, cibus esse debet homini Christiano.*

CENTURIO. Matt. 8.

ARGUMENTUM.

Jesus à centurione exoratus, ejus puerum, membris captum, verbo sanat.

Centurio, Jesus.

DOmine, puer meus jacet domi membris captus, gravitérque cruciatur. *J.* Ego ibo eum curatum. *C.* At ego non sum dignus, cujus tu tectum subeas: sed tantùm jube verbo; & sanabitur. Nam ego quoq; qui sub alterius sum potestate, tamen obtineo autoritatem in eos, quibus præsum milites: ac si quem jubeo ire, it; si venire, venit; si servum facere quid, facit. *J.* O rem admiratione dignissimam! Credite mihi, ne in Israelitis quidem tantam fiduciam invêni. Et sine dubio multi ab oriente atq; occidente profecti, accumbent cum Abrahamo, Isaaco, & Jacobo, in regno cœlesti: cum interea ii ad quos regnum pertinebat, in alta noctis caligine demersi, nihil

alie-

aliud quàm flebunt & trendebunt. Tu abi, & ut confidisti, sic obtinebo.

Sent. *Christus tam facilè morbis imperat, quàm duæ militibus. Primi erunt ultimi, & ultimi primi*

PISCATORES. Lucæ 5.

ARGUMENTUM.

Petrus, jacto retis jussu Jesu, plurimos pisces capit.

Jesus, Petrus.

SUbduc in altum oriam, Petre, ut retia laxetis ad prædam. *P.* Præceptor, totam noctem laborantes nihil cepimus: sed tamen, postquam ità jubes, demergam rete. O rem miram! Adeste socii, adjuvate nos. Rumpitur rete: ita multis piscibus est plenum. Corripe tu istas plagas altrinsecus, vos vos invergite in naviculam. Desinite, desinite, sustinete rete: jam hæc plena est, infundamus in alteram. O rem inauditam! penè submerguntur cymbæ præ piscium multudiae. Quæso te, Domine, abi à me • nam homo nocens sum. *I.* Nè metue; deinceps jam homines piscaberis.

Sent. *Absque Christo piscari, hoc est, homines docere, operam ludere est. Christo auspice, felix est piscatura.*

SIMON. Luc 7.

ARGUMENTUM.

Jesus mirante cum animo suo Simoni, apud quem ipse cibum capiebat, cur se pateretur ab impudica muliere attrectari, causam reddit.

Simon, Jesus.

IAmdudum spectò mulierē istā, quæ meum hunc hospitem jam molliter curat. Qui si vates esset, intelligeret utiq; quæ & qualis sit mulier, quæ ipsum attrectat; nam prostitutā pudicitiā est. *I.* Simon, paucis te volo. *S.* Dices licet, Magister. *J.* Duos debitores habebat quidam creditor, quorum alter quingentos, alter quinquaginta debebat denarios: illi cùm non essent solvendo, utriq; condonavit. Dic, uter eum plùs amare debeat. *S.* Opinor, cui plus condonavit. *J.* Rectè judicas. Vides hanc mulierem? Cùm introivissem domum tuam, ne aquam quidem ad lavandos pedes meos

meos dilisti: ea & lacrymis eos persudit, & sui capitis capillo extersit. Tu mihi osculum non dediisti: ea, postquam sum ingressus, non destitit mihi pedes deosculari. Tu nec oleo mihi caput unxisti: ea unguento etiam mihi pedes perunxit. Qua de causa fic habeto, ei multa remitti peccata, quoniam multùm amavit. Cui autem minus remittitur, minùs amat. Remittuntur tibi peccata, mulier; tua te fiducia servabit: abi cum bona pace.

Sent. *A sinistris suspicionibus abstinendum. Ex conjectura judicare, temerarium est. Magno beneficio magnus amor conciliatur.*

IAIRus S. *Marc. 5. Luc. 8.*

ARGUMENTUM.

Jesus à Jairo exoratus, ejus filiam it sanatum; & inter eundum mulierem profluvio sanguinis laborantem sanat. Deinde ubi Jairi domum venit, ejus filiam, quæ interea decesserat, revocat in vitam.

Jairus, Jesus, Mulier, Petrus, Nuntius.

Est mihi unica filiola, o prime Jesu, duodecimum annum ingens, quæ nunc domi desperato morbo laborat. Obsecro te, & obtestor etiam atque etiam, ut domum venias, eique manus imponas, ut reviviscat & revalescat. Je. Faciam verò: eamus. *M.* Salva sum, si possum vel extremam ejus oram vestis attingere. Conabor, nec me hæc hominum turba impedier, quò minùs ad eum accedam. Je. Quisnam tetigit mea vestimenta? *P.* Tu vides quanta te hominum multitudo circumsistat & comprimat, & rogas quis te tetigerit? Je. Certè tetigit me aliquis: nam sensi vim quandam exire à me. *M.* Perii misera: non latui eum. Obsecro te, ignosce mihi: ego sum illa. Je. Narra mihi rem omnem, ut sese habet. *M.* Ego misera jam duodecim annos languebam profluvio sanguinis: cùm interea toto illo tempore multis adhibitis medicis, & omnem rem insumpsissem, neq; quicquam profecissem, sed indies deteriùs haberem: jamq; ab omnibus medicis eram desperata. Cùm autem tuorum factorum admirabilitatem famâ atque auditione accepissem, accessi ipsa, sic mecum cogitans; O me felicem,

si

si vel limbum ejus togæ liceat tangere? Hoc animo per mediam turbam accessi propiùs, nec me fefellit: nam simulatque tetigi, sensi vim omnem morbi fugatam esse, & omnem sanguinis fluxionem constitisse. *Je.* Bono animo es, filia; tua te fiducia servavit: abi cum bona pace, ex tuo malo sana. *N.* Tua filia mortua est, Jaire; quid jam molestus es magistro? *Je.* Nè metue, Jaire; tantùm confide & evades. Sed quem ego domi strepitum audio? introeamus. Eho! Quid tantopere fletis? quid ejulatis? Pax sit rebus. Non est mortua puella, sed dormit. Vos exite foras omnes: Petre, Jacobe, Joannes, & vos puellæ parentes manete intus. Videbitis quantæ sit Dei potentia. Cedo mihi istam puellæ manum. Puella surge. *Je.* Bone Deus, quàm mirificus es! O mea filiola, videóne ego te renatam? *Je.* Videte diligenter nè quis hoc resciscat; & puellæ cibum præbete.

Sent: *Plus potest vel limbus vestis Christi, quàm universa hominum sententia. Quæ aliis insanabilia, Christo sunt facillima.*

PHILIPPUS. Matt. 14. Marc. 6. Luc. 9. Ioan. 6.

ARGUMENTUM.

Iesus quinque panibus & duobus piscibus quinque virum millia satiat.

Discipuli, Iesus, Philippus, Andreas.

VIdes quæ te circumsteterit hominum multitudo in tam vasta solitudine, & jam dies multùm inclinavit: Itaque censemus ut eos dimittas, ut in finitima rura, & vicos diverterant, & sibi cibaria comparent. Hic enim, quod edant, non habent. *I.* Nihil opus est ut abeant. Præbete vos eis cibum. *D.* At nonsatis nobis suppetit, unde tantum hominum numerum pascamus, (sunt enim, quantum licet conjicere, plus minus quinquies mille viri, ut mulieres & parvulos omittamus) nisi fortè eamus emptum panes. *I.* Unde autem ememus ad tam multos Philippe? *P.* Equidem non video: nam ducentis denariis vix tantum emi possit, ut indè ad singulos minimum quantum perveniat. *I.* Quot habetis? Videte. *A.* Adest hic puer, qui habet quinque panes hordaceos, & duos pisces;

piſces; præterea nihil eſt. Sed hæc quantula ſunt ad tam multos! *I.* Afferte huc modò. Jubete omnes in viridi gramine diſcumbere catervatim, centenos & quinquagenos. Cedo mihi iſtos panes. Nunc Pater cœleſtis, qui pro tua benignitate paſcis omnia, neque in multis paſcendis tenuior, neque in paucis copioſior es, qui nullâ lege rerum teneris, à quo omnium natura pendet; effice, rogo, his tantulis cibariis multiplicandis, ut hæc hominum multitudo admirabiliter ſaturata, tuam inexhauſtam liberalitatem recognoſcat. Agitè diſcipuli, diſtribuite hos cibos in omnes: ſatis ſuperque erit, unde ad ſatietatem comedant.

Sent. *Chriſti cibus eſt inexhauſtus. Plus habet Chriſtus, quàm egent homines.*

PANIS. *Ioann. 6.*

ARGUMENTUM.

Ieſus de viv ſico pane, hoc eſt, de ſeipſo, differit apud Iudæos. Iudæi, Ieſus, Diſcipuli, Petrus.

MAgiſter, quando huc veniſti? *Je.* Vos profectò me quæritis, non quia miracula vidiſtis, ſed quia pane ſatiati eſtis. Procurate cibum non interiturum, ſed in omnem pernennitatem permanſurum; quem quidem ego vobis dabo. Nam me Pater comprobavit Deus. *Iu.* Quid agemus, ut divina opera faciamus? *Je.* Hoc eſt divinum opus, ut fidem habeatis ei quem miſit Deus. *Ju.* Quod ergò tui ſpecimen das, ut, eo viſo, tibi credamus? Quid tale facis, quale fecit olim Moſes? Quo duce majores noſtri mannâ vixerunt in ſolitudine, quemadmodum literis proditum eſt. *Panem de cœlo dedit eis, comedendum.* *Je.* Non Moſes (mihi credite) panem vobis de cœlo panem dedit: ſed meus Pater verum nobis de cœlo panem dat. Nam Dei panis eſt, qui de cœlo deſcendit, & vitam dat hominum generi. *Ju.* Domine, da nobis perpetuò panem iſtum. *Je.* Ego ſum panis vitalis. Qui venit ad me, non eſuriet; & qui mihi fidem habet, non ſitiet unquam. Sed hoc vobis dico, Et vidiſtis me, neque fidem habetis. Quicquid mihi dat Pater ad me veniet: & venientes ad me non ejicio foràs. Deſcendi enim de cœlo, non ut meæ, ſed ut ejus qui me miſit voluntati

tati paream. Hæc est autem ejus qui me misit Patris voluntas, ut ex eo omni quod mihi commisit nihil perdam, sed id ultimo die exuscitem. Hæc est autem ejus qui me misit voluntas, ut quisquis Filium aspicit, eique credit, is vitam æternam adipiscatur, & à me ultimo die in vitam revocetur. *Iu.* Nonne hic est Jesus Jolephi filius, cujus nos patrem matremque novimus? Quo pacto igitur ait se de cœlo descendisse? *Ie.* Nè mussitate inter vos. Nemo potest ad me venire, nisi pater, qui me misit, traheate eum, à me ultimo die in vitam revocandum. Scriptum est in vatibus, *Omnes fore divinitus doctos.* Quisquis ergò ex patre audivit & didicit, is ad me venit. non quia Patrem quisquam viderit, nisi qui est à Deo, is Patrem vidit. Credite mihi, qui mihi fidit, is vitam habet æternam. Ego sum panis vitalis. Mannâ usi sunt majores vestri in desertis, et tamen mortui sunt. Hic est panis qui de cœlo descendit, ejusmodi, ut qui eo vescatur, non sit moriturus. Ego sum panis vivus qui de cœlo descendit: quo pane qui vescetur, vivet in perpetuum. Panis autem quem ego dabo, caro mea est, quam pro humani generis vita dabo. *Iu.* Quomodò potest hic nobis carnem suam dare comedendam? *Je.* Hoc vobis confirmo, nisi, & carnem meam comederitis, & sanguinem meum biberitis, non habetis vitâ in vobis. Qui comedit meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego eum in vitam revocabo ultimo die. Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui meam carne vescitur, meúmque sanguinem bibit, is in me manet, & ego in eo. Quemadmodum vivit Pater qui me misit: ita & ego per Patrem vivo; et qui me comedit, is quoque per me vivit. Hic est panis qui de cœlo descendit: cujus longè alia vis est, quàm mannæ quâ usi majores vestri, tamen mortui sunt. Hoc pane qui vescitur, vivet in sempiternum. *D.* Dura vox: quis eam audire possit? *Je.* Ergò hoc vobis absurdum videtur? Quid si me videatis eò ascendentem, ubi erat antea? Nonne multò vobis absurdius videbitur, ut qui in cœlum ascenderit, is in terris commoretur? Non sunt mea dicta ità accipienda, ut dicam ipsam carnem

meam comedi. Nam caro quidem nihil juvat: sed est divina quædam come dendi ratio, quâ vita æterna comparatur; de qua ratione verba facio. Nam quemadmodum qui panem comedit, is per panem vivit: ità qui per me vivit (id quod mihi credendo, & à me pendendo efficitur) is me comedere dicitur. Sed sunt quidam ex vobis qui fidem non habent. Hinc ob causam, dixi vobis neminem posse ad me venire, nisi hoc ei datum fuerit à Patre meo. Jam verò multi à me propterea discedunt. Quid vos? Num etiam vultis discedere? P. Domine, quem adeamus? Tu verba vitæ æternæ habes: & nos credimus & novimus, te esse Christum Dei vivi entis Filium. *Je.* Equidem vos duodecim elegi, sed verùm unus diabolus est.

Sent. *Animæ cibus magis est procurandus quàm corporis. Et pane corpus: sic veritate (qui Christus est) anima pascitur.*

PRÆPOSTERI. Matt. 15. Mar. 7.

ARGUMENTUM.

Jesus à Phariſæis & Scribis de diſcipulorum ſuorum illotis manibus reprehenſus, in illos reprehenſionem retorquet, deonſtrátque peccatum non extrà, ſed intus eſſe in animo.

Phariſæi & Scribæ, Jeſus, Diſcipuli, Petrus.

Cur faciunt diſcipuli tui contra inſtitutum antiquorum, ut cibum capiant illotis manibus? *J.* Cur & vos contra præceptum Dei facitis inſtituto veſtro? Deus enim (ut ait Moſes) parentem utrumque colì præcepit: & ſi quis patri matríve maledixerit, cum morte mulctari. At vos ita homines inſtitutis, ut parentibus demonſtrent, donaria à ſe in fiſcum templi collata, in ipſorum parentum utilitatem eſſe ceſſura. ità eſtis in cauſa, ut nihil ad illum honoris ſpeciem addant, dum ſe ſatis parentibus facere arbitrantur, ſi in templum donaria conferant: quamvis parentibus non debè, ſubveniant; quo veſtro inſtituto Dei præceptū reſciſſis. Multa ſunt ejuſdē generis alia, in quibus dum hominum inſtitura tenetis, Dei præcepta omittitis: lotiones urceorū, & oculorū, & cætera ejuſmodi. Ficti homines, rectè vaticinatus eſt de vobis Eſaias, ubi ità dicit; *Hic populus ad me ore accedit*

& me labiis colit : sed animo procul à me abest. Verùm frustrà me ex institutis præceptisque hominum venerantur. Sed attendite omnis multitudo, & intelligite. Non quod intrat per os, coinquinat hominem : sed quod exit per os, hoc verò coinquinat hominem. Si quis habet aures ad audiendum, audiat. *D.* Ecquid scis, Pharisæos istos tuo dicto esse offensos? *J.* Omnis stirps à Patre meo cœlesti non plantata, extirpabitur. Sinite eos : duces sunt cæci cæcorum. Quòd si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadent. *P.* Edissere nobis sententiam istam. *I.* Adeóne etiam vos tardi estis? Aut nondum intelligitis, nihil quod extrinsecùs in hominem intrat, posse cum coinquinare? Non enim in cor penetrat, sed in ventrem fertur, & in latrinam per excrementa ciborum ejicitur. Sed quæ ex homine per os exeunt, ea ex corde proficiscentia, coinquinant hominem. Hinc nascuntur malevolentiæ, hinc adulteria, hinc stupra, cædes, furta, falsa testimonia, sordes, malitia, dolus, protervitas, invidentia, maledicta, superbia, stultitia. Hæc tam multa intrinsecùs manantia, polluunt hominem. At illotis manibus cibum capere, non polluit hominem.

Sent. *Ficti homines speciem pietatis habent ; ejusdem vim repudiant. Quò quisque plus tribuit rebus exterioribus, eò minus habet interiorum. Tantò minoris quisque facit speciem, quanto plus habet rei.*

CHANANÆA. *Matt.* 15. *Mar.* 7.

ARGUMENTUM.

Jesus à Chananæa exoratus, ejus filiam liberat à Furia. Chananæa, Discipuli, Iesus.

MIserere mei, ô tu Davidide : filiam habeo, quæ Furiis miserè agitur. Heu me infelicem ! ne respondere quidem dignatur. Obsecro te etiam atque etiam, miserere mei; respice me, utere tuâ in me clementiâ & mansuetudine. *D.* Absolve eam, quæsumus : clamore nos obtundit. *J.* Non sum missus nisi ad oves perditas domûs Israelis. *C.* Domine, subveni mihi. *J.* Sine primùm saturari liberos. Neque enim convenit liberorum panem objici catellis. *C.* Etiam sanè : & tamen catelli quoque comedunt

micis liberorum, quæ decidunt de mensa dominorum suorum. *J.* O mulier, magna est tua fides. Obtineto sanè quod vis; & propter istum dictum abi læta: nam Furia emigravit è tua filia.

Sent. *Christus exorabilis est, etiam iis quos maximè videtur excludere. Fide Christus expugnatur.*

FERMENTUM. Matt. 16. Mar. 8.

ARGUMENTUM.

Jesus discipulorum diffidentiam & tarditatem arguit, Quod ipsa de fermento spirituali dixerat, intelligebant demum.

Jesus, Discipuli.

CAvete vobis diligenter à fermento Pharisæorum & Sadducæorum, tum etiam Herodis. *D.* Hoc dicit, quia panes non accepimus. *J.* Quid vobiscum cogitatis, diffidentes, nunquid à vobis esse omissos? Adeóne cæci animo estis? Adeone sensum omnem amisistis, ut nihil intelligatis, neque vobis veniat in mentem illorum quinque panum, quos in quinque hominum millia dispertivi? Quot enim corbes fragmentis refertas abstulistis? *D.* Duodecim. *J.* Quid, cùm, septem panes in quatuor millia dissecui, quot fragmentorum canistra abstulistis? *D.* Septem. *J.* Quî fit, ut non intelligatis, me non de pane loqui, cùm jubeo vitari fermentum Pharisæorum & Sadducæorum?

Sent. *Dicta Christi spiritualia interdum secundùm carnem interpretantur etiam Christiani. Hominem è carne ad spiritum traducere, est difficile. Diffidentia ex homine, quamvis pio, non pellitur.*

CLAVIGER. Matt. 16. Mar 8. Luc 9.

ARGUMENTUM.

Jesus discipulos scisciatus quænam esset hominem de se fama. & auditâ Petri confessione, ei claves regni cœli promittit; deinde ejus carnalem in cruce deprecanda animum castigat, & de hominis abnegatione docet.

Jesus, Discipuli, Petrus

QUem me dicunt homines esse? *D.* Alii Joannem Baptistam, alii Eliam, alii Jeremiam, alii aliquem ex ve-

eribus vatibus, qui in vitam redierit. *J.* Vos autem quem me esse dicitis? *P.* Christum, Dei viventis filium. J. Beatus es Simon Bar-Jona: quoniam istud à carne & sanguine edoctus non es, sed à Patre meo qui est in cœlis. Et ego tibi vicissim dico, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, quam nè universæ quidem orci vires superabunt: tibíque dabo claves regni cœlestis; ac quicquid obstrinxeris in terra, erit obstrictum in cœlis; & quicquid solveris in terra, erit solutum in cœlis. Cæterum etiam atque etiam cavete, nè cuiquam indicetis me esse Christum. Me quidem oportet Hierosolymam proficisci, omnésque à senioribus & pontificibus & scribis contumelias & indignitates perpessum, interfici, tertióque post die resurgere, *P.* Respice te, Domine: nunquam istud tibi accidet. *J.* Abi è meo conspectu, Satana: impedimento mihi es, quòd divina non sapis, sed humana. Quòd si quis me vult sequi, renuntiet sibiipsi, et me, crucem ferens quotidianam, subsequatur. Nam qui volet vitam suam servare, eam perdet: qui vero vitam perdideret meâ causâ & evangelii, eam servabit. Quid enim prodest, quenquam etiam totum mundum lucrari, si vitæ suæ jacturam faciat? Aut quid habet quisquam quod cum vita sua compensare possit? Etenim quem me meorumque dictorum, in hoc adulterino sceleratóque hominum genere pœnituerit; ejus me vicissim pœnitebit, cùm meo & paterno splendore conspicuus veniam unà cum sanctis & divinis geniis. Nam venturus sum, & pro suis quemque factis remuneratu us. Quin etiam hoc vobis confirmo, quosdam esse ex hoc conventu, qui non sint obitum mortem, quin me regni divini præpotentem venide viderint.

SENT. *Christi cognitio ab homini non proficiscitur. Sequendus Christus est, isque omnibus præferendus.*

LUNATICUS. Matt. 17. Mar. 9.

ARGUMENTUM.

Jesus lunaticum, quem ejus discipuli sanare non potuerant, sanat, ab ejus patre exoratus.

Pat

Pater lunatici, Jesus, Dæmon, Quidam, Alius.

MAgister, oro te ut me, meúmque unicum filium, quem tibi hic adduco, respicias. Agitatur nescio quo furiali spiritu muto: credo eum Dianæ incitatione ità miserè infestari. Nam cùm subitò eum mala illa pestis corripit, tum vehementis dolorum facibus repentè divexatur, & cruciatibus sodicantibus horribiles gemitus & dentium stridores emittit, spumas agit in ore: & vix tandem sævis cruciamentis defessus, à tam immanium Furiarum vinculis laxatur. Eum quem adduxi ad tuos discipulos, & oravi ut eum à tanto malo liberarent: sed non potuerunt. J. O diffidens hominum genus pravum! quousque versabor inter vos? Quem ad finem te perferam? Huc mihi adducatur. *P.* Ecce eum tibi! Heu mihi! videsis ut repentè, te viso, concidit: vide ut spumans ululatur. J. Quampridem hoc ei evenire cœpit? *P.* Jam puero: ac sæpe in ignem, sæpe in aquam præceps ruit, ut pene cum in mortem ferri. Sed tu, si quid potes, opitulare huic, nostrî misertus. J. Si potes credere, nihil est quod credenti fieri non possit. *P.* Credo equidem, Domine: sed tu adjuva fidem meam. J. Spiritus mute & surde, ego tibi impero ut isthinc emigres, remigraturus nunquam. *D.* Brunu. Ut convulsus est! Ut mortuo similis! *A.* Imò ego puto esse mortuum, ità nihil omnino movetur. J. Cedò mihi eum manum, surge: est incolumis. Trado tibi filium tuum omni morbo vacuum.

Patent. Hominis imbecillitas diffidentiæ argumentum est. Deus est omnipotens. Christus etiam infirmæ fidei opitulatur.

LAPIDANTES. Joann. 8.

ARGUMENTUM.

Jesus de seipso cum Judæis disserit, eorum vanam ob Abrahamicam stirpem arrogantiam retundit, veram libertatem docet, & lapidationem ab eis effugit.

Jesus. Pharisæi, Judæi.

EGo sum lux mundi. Qui me sequitur, non ingredietur in tenebris, sed habebit lucem vitæ. *P.* Tu de teipso testaris, testimonium tuum non est verum. J. Etsi ego testor de ipso, verum est tamen testimonium meum: quoniam

scio unde venerim, & quò abeam; id quod vos nescitis. Vos more hominum judicatis: ego non judico quenquam. Et tamen ut maximè judicem, judicium meum verum est, utpote qui non sim solus, sed una etiam adsit qui me misit Pater. In vestra quoque lege scriptum est, duorum hominum testimonium verum esse. Ego de meipso testimonium dico, et dicit etiam is à quo sum missus, Pater. *Je.* Vos neque me novistis, neque Patrem meum. Si me nôsletis, meum quoque Patrem nôsletis. Ego abiturus sum, & vos me requiretis, atque in peccato vestro moriemini. Quò ego abibo, vos non potestis venire. *Iu.* Num ipse se interficiet, ut dicit quò ipse abiturus est, vos venire non posse? *Je.* Vos hinc inferne estis; ego superne: Vos ex hoc mundo estis; ego non item. Ideòque dixi vobis, vos in peccatis vestris morituros: quod fiet, nisi credideritis me eum esse. *P.* Nam quis tu? *Je.* Jamdudum id vobis sum elocutus. Equidem multa de vobis habeo verè dicere. Sed ut Ille qui me misit verax est, ità ego quæque ea demum quæ ex eo audivi, hominibus nuntio. Verùm enimvero cùm me extuleritis, tum demum intelligetis me eum esse qui meâ sponte faciam nihil, contráque, sicut me docuit Pater, ità loquar, mecúmque habeam eum, qui me misit. Neque enim solum deseruit Pater, ad cujus ego arbitrium omnia semper facio. Quòd si vos, qui mihi creditis (credeo enim esse non parùm multos) in meis dictis manseritis; vere discipuli mei eritis, veritatémq; intelligetis, quæ in libertatem vindicabit. *Iu.* Nos Abrahami progenies sumus, neque cuiquam unquam servivimus: et tu audes dicere nos factum iri liberos? *Je.* Credite mihi, Quicunque peccatum, servus est peccati. Atqui servo non est domi perpetua mansio, filio est. Ergò si vos Filius libertate donabit, ipsa liberi eritis. Neque verò me præterit, vos esse progeniem Abrahami: sed enim cupitis me necare, postquam mea in vobis oratio locum non habet. Ego quod cognovi à Patre meo loquor: itidem vos quod didicistis à patre vestro facitis. *Iu.* Noster quidem pater Abrahamus est. *Je.* Si Abrahami filii essetis, Abra

mo digna faceretis. Nunc cupitis me perimere, hominem qui verum vobis sum effatus, id quod audivi ex Deo. At nihil tale faciebat Abrahamus. Vos patre vestro digna facitis. *Iu.* Atqui é stupro nati non sumus. Unum Patrem habemus Deum. *J.* Si à Deo Parte effetis, amaretis me, quippe cùm à Deo profectus venerim. Neque enim meâ sponte veni, sed ab eo missus. Cur meam orationem non agnoscitis? Cur mea dicta audire non potestis? Vos ex patre Vejove estis, & patris vestri libidinibus ministros vos libenter præbetis. Ille jam ab initio fuit homicida, nec in veritate perstitit, nempe veritate vacuus. Quòd si falsum loquitur, de suo loquitur, utpote mendax mendaciique pater. At mihi vos, quia verum dico, non creditis. Quis me vestrûm coarguerit peccati? Quòd si verum dico, cur mihi non creditis? Qui à Deo est, Dei dicta audit. Vos ideo non auditis, qui à Deo non estis. *Iu.* Annon rectè dicimus, te esse & Samaritanum & furiosum? *Je.* Ego furiosus non sum, sed Patrem meum decoro: vos verò me probro afficitis. Sed non ego meæ laudi studio. est qui studeat, & cum ratione. Credite mihi, Qui mea dicta observaverit, mortem non videbit unquâ. *Iu.* Nunc planè videmus te furere. Abrahamus ipse mortuus est, & ipsi vates: Et tu eum à morte in perpetuum vindicas, qui tibi dicto audiens fuerit? Num tu major es patre nostro Abrahamo, qui tamen mortuus est, ut etiam ipsi vates? Quem tu te facis? *Je.* Si ego meipsum laudarem, laudatio mea nulla esset. Pater meus est qui me laudat: quem vos, cùm dicatis vestrum esse Deum, tamen non novistis. At ego novi: id quod si negarem, vestri essem similis, id est, mendax: sed novi eum, ejúsque dictis pareo. Abrahamus ille parens vester gestivit videre diem meum, & vidisse gavisus est. *Iu.* Quinquaginta annos nondum habes: & Abrahamum vidisti? *Je.* Imò, antequam Abrahamus esset, ego eram. *Iu.* Proh scelus! hæccine nostam indigna ferre? Quin eum cooperimus lapidibus? Agitè, fiat lapidatio. Sed quid hoc est? Nusquâ compâret: evanuit.

Sent. *Patrem sequitur sua proles. Cui quisque obedit, ejus filius aut servus est. Ex opere judicatur de homine. Im-*

pii sunt ex diabolo nati. Servire justitiæ, ea demum libertas est. Simulatores dum se negant homicidas, in eo ipso vestigio homicidia moliuntur. Simulatorem si homicidii arguveris, occidet te, si poterit, ut se non homicidam esse ostendat. Quinam tantum saperet mundus, ut ex suis eos fructibus cognosceret?

CÆCUS NATUS. Joan. 9.

ARGUMENTUM.

Jesus cæcum natum sanat. Pharisæi postquam hunc etiam interrogatis ejus parentibus, resciverunt, de Jesu malè dicunt; & sanatum, quia de Jesu bene dicebat, rejiciunt. At Jesus ei se se aperit, & Pharisæos cæcitatis arguens, de seipso, bono pastore, disputat.

Discipuli, Jesus, Cæcus natus, Vicini, Pharisæi, Judæi, Parentes cæci, Nuntii.

MAgister, utrùm propter suum his, an propter parentum peccatum cæcus natus est? J. Propter neutrum: tantùm ut divina in eo opera demonstrarentur. Me oportet rem agere ejus qui me misit, dum dies est. Venit nox, cùm agi non poterit. Donec in hac vita ago, lux sum hominum. Sed age jam, huic homini lucem conferam. Confectum est. Abi lotum in piscina Siloa. *C.* Factum & quidem libenter. O me felicem, si possum adipisci id quod homines vocant lumen, quo ità delectantur, ut negent quicquam esse jucundius! At ego nunquam nè suspicari quidem potui quale esset: atque omnino animo & cogitatione comprehendere, quid album quidve atrum dicant. Ità mihi natura iniqua fuit, ut mihi rem omnium prædicatione suavissimam invideret. Sed jam video: mihi ad piscinam perveniisse, lavabo me, ut sum jussus. O Deus immortalis! quid hoc rei est? Hoccine est videre? Ho, ho! vix sum mei compos præ gaudio. Video ego cœlum, terram, homines. Bone Deus, quis est hodie tam fortunatus, quàm ego sum! O populares, aspicite eum qui ex utero matris cæcus exceptus, nunc liquidò videt. *V.* Estnè hic ille, qui solebat sedens mendi-

mendicare? *Al.* Fieri non potest. Alius est, cjus similli-
mus. *C.* Imò ego verò ille ipse sum. *V.* Quo pacto tibi a-
perti sunt oculi? *C.* Quidam homo, quem Jesum nun-
cupant, pulverem sputo suo temperatum meis oculis ille-
vit: deinde jussit ut irem lotum in Siloa: quo facto,
sensum videndi tum assecutus. *u.* Ubi est ille? *C.* Me la-
tet. *V.* Deducamus eum ad Pharisæos. *C.* Quò libet. *V.*
Adducimus vobis hominem, Pharisæi, qui ait se, cùm à
nativitate cæcus esset, videndi munus à Jesu esse assecu-
tum. *Ph.* Quo modo illud, amabó? *C.* Cœno mihi ocu-
los illevit: quibus deinde ablutis video. *Ph.* Is homo non
est à Deo profectus, ut qui Sabbatum non agat. *Al.* Qui
potest improbus homo tam stupenda? *Ph.* Tu quid de eo cen-
ses, qui tibi oculos aperuit? *C.* Egóne? Vatem esse. *Iu.*
Credibile non est, eum qui nunc videt cæcum fuisse. Evo-
centur huc ejus parentes. *Al.* Sanè placet. Heus vos, ac-
cersite eos. *N.* Fiet. *Iu.* Placet hanc rem altiùs scisciari. *N.*
Adsunt. *Iu.* Hiccine est filius vester, quem vos prædicatis
cæcum esse natum? Qui sit ut nunc cernat? *Pa.* Hunc fi-
lium esse nostrum & cæcum fuisse natum scimus: quo-
modo nunc cernat, nescimus; quisque ei oculos aperu-
erit, nos fugit; ipse jam grandis est, ipsum interrogate de
se, ut eloquatur. *Ph.* Appelletur iterum. Ades tu, fatere ve-
rum. Nobis satis cognitum est hominem illum esse scele-
ratum. *C.* Sceleratus sit, nescio: unum illud scio,
me, cùm cæcus fuerim, nunc oculis uti. *Ph.* Quid fecit tibi?
Quomodo illuminavit tua lumina? *C.* Iam vobis dixi, neque
audivistis. Quid denuo vultis audire? Num vos quoque
vultis ejus discipuli fieri? *Ph.* Abi in malam rem. Tu es ejus
discipulus; nos Mosis sumus discipuli. Satis scimus cum
Mose locutum esse Deum; at hic unde sit nescimus. *C.*
Ergò in eo est admirabilitas, quòd vos nescitis unde sit, cùm
mihi oculos patefecerit. Jam scimus improbos à Deo non au-
diri, sed si quis pius est, & Dei voluntati parens, eum audit de-
us. Nunquâ post hominum memoriam fando auditum est, quen-
quam illustravisse oculos cæci nati. Quòd nisi esset is profectus
à Deo, nil posset. *Ph.* Tu scelerum plenus es: & nos doces?

Abi

Abi foràs in malam crucem. *Ie.* Audio eum, quem nativâ cæcitate liberavi, exactum esse à Judæis. Et ecce eum! Heu tu, habéſne fidem Dei filio? *C.* Quis autem est is, ut ei fidem habeam? *Ie.* Vides eum: is ipse est, qui tecum loquitur. *C.* Ego verò fidem habeo. *Ie.* Ego in hunc terrarum orbem ad hoc discrimen, & ad hunc delectum veni, ut, qui non vident, videant; &, qui vident, cæci fiant. *Ph.* An tibi nos videmur cæci? *Ie.* Si cæci esseris, non essetis in vitio: Nunc, quia dicitis vos cernere, peccatum in vobis hæret. Sic accipite: Qui non intrat per januam in caulam, sed aliâ transcendit, is fur est & latro. Qui autem intrat per januam, pastor est ovium. Huic janitor aperit. Hujus vocem exaudiunt oves. Hic suas appellat nominatim, eásque educit, eductásque præit viam; hunc oves consequuntur, ut cujus vocem agnoscant. Alienum autem non sequuntur, sed defugiunt: quoniam non agnoscunt alienam vocem. Verùm ut intelligatis quid mihi velim, sic habetote, Ego sum janua ovium. Omnes quicunque ante me venerunt, fures sunt, & latrones; nec eos audierunt oves. Ego sum janua. Per me qui intrabit, servabitur, & ingressum & egressum liberum habebit, & pascuum nanciscetur. Fur non aliam ob causam venit, quàm ut furetur, macter, perdat: Egò veni ut à vitâ fruantur, & meliùs habeant. Ego sum pastor bonus. Pastor bonus animam ponit pro ovibus. At mercenarius ille, non pastor, cujus suæ non sunt oves, si quando videt lupum venientem, relictis ovibus, in pedes se conjicit: lupus oves agit, rapit. Ille mercenarius fugit: nempe mercenarius, nec curam habens ovium. Ego sum pastor bonus, & meas novit vicissimque eis sum notus. Quemadmodum novit me Pater, ità ego novi Patrem, & animam pono pro ovibus. Habeo autem alias oves quæ non sunt hujus ovilis, quæ etiam mihi adducendæ sunt, meámque vocem audient; atque ita fiet unum ovile, unúsque pastor. Ideo me Pater amat, quia animam pono eam resumpturus. Eam quidem nullus mihi eripere potest; sed ipse mâ sponte eam pono; habeo enim potestatem eam ponendi rursúmque sumendi. Hoc mihi in mandatis dedit me-

us

us Pater. *Ju.* Furiosus est, & insanit. Quid eum auditis? *Al.* Hæc non sunt furentis. Potéstne Furia cæcorum oculos lucis usu donare?

Sent. *Quos sanaturus est Christus, priùs fœdat, hoc est fœdos esse ostendit. Simulatoribus nihil est vel pertinacius vel crudelius. Equidem sic mihi persuasi, etiam si reliqui omnes veritati crederent, simulatores non esse credituros. Quos mundus rejicit, Christus accipit, eisque sese aperit: qui divina sapiunt, mundo furere videntur. Aperit hic tandem oculos: O cæce munde, noli continuò furoris arguere, si quis aliquid vel agit vel dicit, quod tu, ô bellua senticeps, vel non approbas, vel non intelligis! Cognosce iterum & iterum, tertióque cognosce, antequam judices. Nam ad pœnitendum properat, citò qui judicat.* RE NOVALIA. Joan. 10.

ARGUMENTUM.

Jesus Judæis Christum Deique Filium se esse fatetur: ob eámque causam illi eum lapidare conatur.

Judæi, Jesus.

QUamdiu nostros animos suspensos tenebis? Si tu es Christus, dic vobis apertè *Je.* Id dixi vobis, nec creditis: ea quæ Patris mei nomine facio, satìs de me testantur. Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis: quemadmodum dixi vobis, Oves meæ vocem meam audiunt: Ego eas cognosco, ipsæ me sequuntur; ego eis vitam largior sempiternam: non possunt unquam perire; neq; mihi eas quisquam de manu eripuerit. Pater meus, qui mihi eas mandavit, maximus est omnium: nec eas possit quisquam de ejus manu extorquere. Ego autem & Pater unum sumus. *Ju.* O audaciam! videtis quam nefaria vox! Agitè, obruamus hominem lapidibus. *Je.* Multa ego vobis præclara opera, Patre meo autore, edidi: quod tandem est eorum propter quod me lapidetis? *Ju.* Nullam bonam ob rem te lapidamus, sed ob impia tua in Deum dicta: simul quòd, homo cùm sis, Deum te facis. *Je.* Eho! annon ità scriptum extat in vestris literis; Ego vos deos appellavi? Si dii appellati sunt illi, ad quos Dei sermo habitus est, quod scriptum rescindi non potest; me, quem pater consecravit, & in hunc

terrarum

terrarum orbem misit, vos impium dicitis, si dixi me Dei Filium esse? Si Patre digna non præsto, mihi nè credite: sin etiam, si non mihi, at factis credite: & tandem cognoscite & Patrem in me, & me in Patre esse. *Ju.* Enimvero ista jam non sunt ferenda: injiciamus ei manus: quid stamus? Papæ! Ubi est? Nusquam est. Ubi est? Evanuit in auram prætigiator, at non semper evadet: tenebitur aliquando.

Sent. *Quæ non intelligunt, damnant imperiti. Homicidia sua religionis nomine prætexunt simulatores. Vera dicta habet mundus pro impiis.*

THOMAS. Joan. II.

ARGUMENTUM.

Iesus discipulos suos se comitari jubet. Eundem ad Lazarum in vitam revocandum.

Iesus, Discipuli, Thomas.

ABeamus iterum in Judæam. *D.* Magister, modò te volebant lapidare Judæi: & eódem rediis? *J.* Dici horæ sunt duodecim. Qui interdiu iter facit, non offendit: utitur enim communi hâc luce. Qui autem noctu, offendit: caret enim lumine. Jam verò Lazarus ille noster amicus obdormivit: tu ego eo expergefactum. *D.* At si obdormivit salvus est. *J.* Planiùs dicendum est: Lazarus mortuus est, id quod equidem vestri causâ gaudeo, ut rei fidem adjungatis, cùm sciatis me non adfuisse ibi. Sed eamus ad eum. *T.* Eamus & nos morituri cum eo.

Sent. *Christo mortuum excitare tam facile est, quàm homini dormientem. Christo mors somnus est.*

LAZARUS. Joan. II.

ARGU. *Iesus Lazarum in vitam resuscitat.*

Martha, Iesus, Maria, Judæi.

CUm essem domi, allatus est mihi nuntius, advenire Jesum. Itaque ei extra vicum obviàm procedo. Sed eum adventem video: adibo, & salutabo. O Domine, si adfuisses hic, meus frater non fuisset mortuus. Sed nunc etiam scio, te, quicquid à Deo petiveris, impetraturum esse. *Ie.* Revivisceet frater tuus. *Martha.* Scio ego revicturum, cùm revivisscent homines in illo novissimo die. *Ie.* Ego sum re-

resurrectio & vita, ità ut mihi confidentes omnes & mortui sint revicturi, & vivi nunquam sint morituri. Credis hoc? *Mar.* Etiam Domine. Ego credo te esse Christum illum Dei Filium, orbi expectatum. Sed eo evocatum Mariam sororem meam, quæ domi misera luctu tabescit. *Je.* Quàm multa & perpetua aspera evenire in hominum vita necesse est acerba Miserescit harum miserandarum mulierculatum, quæ charissimi fratris morte concussæ mœrore conficiuntur, & jam ad me, sicut ad certum asylum, confugient, opémque meam & præsens auxilium implorabunt. Atque ecce eas huc accurrentes, cum magna hominum multitudine! Ipsa autem Maria ut plorat! ut lamentatur! ut suo luctu omnibus lacrymas excutit! Jam, credo, mihi ad pedes jacebit supplicans. *Mar.* O Domine, si tu hic adfuisses, meus frater non fuisset mortuus. *Je.* Ubi cum posuistis? *Ju.* Veni visum. Ut commotus est! ut lacrymarum vim profundit! Nimirum eum valde amabat. *Al.* Non poterat is, qui cæci oculos reclusit, efficere, ut hic non moreretur? Sed videte ut rursum conturbatur. *Ju.* Hic est monumentum. *Je.* Amovete saxum. *Marth.* At jam fœtet, Domine: nam quatriduum est. *Je.* Dixíne ego tibi, te, si potes fidere, visurum gloriosum & planè divinum factum? Tollite modò saxum. Pater, gratias tibi ago, quòd me audivisti. Equidem scibam ut me semper audias: sed dicebam propter circumstantem hominum multitudinem, ut credant me a te esse missum: Lazare, veni foràs. *Ju.* O rem seculis omnibus inauditam! Videte, videte hominem è sepulcro emergentem, vinctis pedibus & manibus fasciis, vultúq; sudario obvelato. O immensam Dei potentiam! *Je.* Solvite eum & dimittite liberum.

Sent. *Christi vox etiam à mortuis auditur; & nos vivi eam non audimus.*

REPUDIUM. Matt. 19. Mar. 10.

ARGUMENTUM.

Jesus cum Pharisæis & discipulis de divortio colloquitur.

Pharisæi, Jesus, Discipuli.

Licétne

Licéne viro repudiare úxorem, qualibet de causa? *J.* Quid vobis præcepit Moses? *P.* Moses permisit uxori nuntium remittere, scripto divortii instrumento. *J.* Annon legistis, ut qui eos principio fecit marem simul & fœminam fecerit? útque ità pronuntiatum sit, *Propterea* vir, relicto utroque parente, hærebit suæ conjugi, fiétque ex duobus unum corpus. Itaque jam non sunt duo, sed unum corpus. Proinde quod Deus conjugavit, homo nè disjungat. *P.* Cur ergò præcepit Moses, ei dari divortii tabulam, cámque repudiari? *J.* Habuit videlicet rationem vestræ pervicaciæ. Verùm olim non erat ità factitatum. Quin hoc vobis confirmo, Quicunque repudiaverit uxorem suam nisi ob stuprum, & duxerit aliam, adulterat; & qui repudiatam duxerit, adulterat. Eádem in causa sunt & fœmine. *D.* Si ea est viri cum uxore conditio, non expedit connubia conjungere. *J.* At non omnes id præstare possunt, sed ii duntaxat quibus datum est. Nam eviratorum alii ità ex utero matrum orti sunt, alii manu castrati sunt, alii seipsos castraverunt propter regnum cœleste. Qui hoc potest præstare, præstato.

Sent. *Deus ipse propter hominum pervicaciam aliquid interdum permittit, quod alioquin permittendum non esset. Olim fuit mundus minùs malus: & omnia abeunt indies in deterius. Libidinem sistere nisi dono Dei nemo potest.*

D. IVES. Matt. 19. *&* 20. *Marc.* 10. *Luc.* 18.

ARGUMENTUM.

Iesus, ab adolescente interrogatus, vitæ viam docet; & quàm sit ea divitibus difficilis ostendit, déq; præmiis suorum disserit.

Adolescens, Iesus, Discipuli.

MAgister bone, quid boni faciendum mihi, ut vitam æternam adipiscar? *J.* Quid me dicis bonum? Nemo bonus est nisi unus Deus. Quòd si vis ad vitam pervenire, serva præcepta. *A.* Quænam? *I.* Né adulterato. *Né* occidito. Nè furator. Falsum testimonium ne dicito. Nè quem inter vertito. Parentum utrumque colito. Alterum ut teipsum diligito. *A.* Hæc omnia servavi jam à teneris. Quid mihi re-

stat?

at? *I.* Probo. Vnum tibi deest. Si vis perfectus esse, I
ndidum rem tuam omnem, & pretium in pauperes ero-
to, thesaurum habiturus in cœlo: deinde ad me sequen-
um crucem ferens venito. Eho! abit mœstus, est enim per-
ives. O mei discipuli, quàm difficulter, qui rem habent ad
gnum cœleste perveniunt! Obstupetis? O filii, quàm dif-
cile factu est, ut, qui divitiis freti sunt, in regnum divinum
gredianter! Dicam iterum: facilius est rudentem trajici
er foramen acûs, quàm divitem in regnum divinum ideroire.
. Equis igitur poterit servari? *I.* Hoc humanis quidem vi-
bus fieri non potest, sed potest divinis: nam omnia, quan-
mvis hominibus ardua videantur, à Deo tamen fieri pos-
nt. *D.* Nos quidem (ut vides) reliquimus omnia ut te se-
eremur; quid ergò hinc assequemur? *I.* Vos quidem certè,
ui me secuti estis, cùm in renovata vita in tribunali magnifi-
us considero, sedebitis etiam in duodecim tribunalibus,
uodecim tribus Israelitarum judicantes. Et Omnino quis-
uis domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut ma-
rem, aut conjugem, aut liberos, aut agros reliquerit, mei
ominis & evangelii, regnique divini gratiâ, is & in hoc æ-
o, etiam inter tot acerba, centuplum accipiet, & in futu-
a ætate vitâ fruetur sempiternâ. Sed multi primi erunt ulti-
i, & ultimi primi. Nam in regno cœlesti idem usu venit,
uod in quodam patre familiâs, qui primo mane exiit ad
onducendos in vineam suam operarios: & cùm singulis dena-
iis in diem cum eis decidisset, eos in vineam dimisit. Iterúm-
ue circitur horam tertiam egressus, vidit alios otiosos in foro
manentes, quos etiam in vineam suam dimisit, séque eis
uod æquum esset daturum promisit. Item circa sextam &
onam horam egressus, fecit idem. Horâ autem ferè undeci-
mâ egressus, cùm alios desides invenisset; Quid hic, in-
uiat, statis totum diem otiosi? Nemo nos conduxit, inquiunt illi. Tum ille; Ite & vos in vineam meam, &, quod
erit æquum, accipietis. Vespere mandat vineæ Dominus pro-
curatori suo, ut operarios convocet, eisque præmium persol-
vat, initio facto ab ultimis ad primos. Hic qui venerant ho-
râ ferè undecimâ, singulos acceperunt denarios. At primi,

qui

qui ſeſe plus accepturos rati eſſent, cùm tantundem acceperint, murmurabant in patremfamiliâs, quòd ultimos, qui unam horam opus feciſſent, ipſis æquaviſſet, qui totius diei onus pertuliſſent, & ardores. Tum ille uni ex eis, Amice, inquit, non facio tibi injuriam. Nonne denario mecum depactus es? Auferi tuum, & abi. Libet mihi tantum dare huic ultimo, quantum tibi. An mihi non licebit meis uti meo arbitrio? Eóne tu oculum malignum habes, quia ego ſum benignus? Ità in regno cœleſti ultimi primorum, & primi ultimorum conditione erunt. Multi enim ſunt vocati, ſed pauci electi.

Sent. *Divitiæ magno ſunt ad ſalutem impedimento. Divites divitiis, denique homines iis qu habæent chariſſima renuntiare humanis viribus nequiunt, divinis queunt.*

DIVES IMMISERICORS. Luc 16.

ARGUMENTUM.

Dives immiſericors apud inferos cruciatus nè tantulam quidem miſericordiam ab Abrahamo impetrare poteſt.

Dives, Abrahamo.

PAter Abrahame, miſerere mei, & mitte Lazarum, qui, ſummo digito in aqua intincto, linguam mihi refrigeret; diſcrucior enim in hac flamma. *A.* Fili, memineris, te bonis in vita, Lazarum malis eſſe defunctum: Nunc vicißim hic in voluptate, tu in dolore es. Præterea conſtat omnino inter nos & vos vaſta voragó, ut hinc ad vos, aut iſthinc ad nos aditus tranſire volentibus non pateat. *D.* Saltem illud oro te, pater, ut eum mittas in domum meæ patris, ut meos fratres (habeo enim quinque) commoneſaciat, nè ipſi quoque committant, ut in hanc tam tetri cruciatûs locum veniendum ſit. *A.* Habent Moſen & cæteros vates, eos audiunto. *D.* Eſt illud quidem aliquid, pater Abrahame. Sed ſi quis à mortuis ad eos fuerit profectus, faciliùs vitam corrigent. *A.* Si Moſen & vates non audiunt, nè ei quidem qui revixerit, obtemperaturi ſunt.

Sent. *Inclementes inclementer punientur. Qualem ſe quiſque alteri præbuerit, talem in ſe experietur Deum. Impiorum*

ra pœnitentia. Beati qui plorant: nam consolatione afficientur. Væ gaudentibus: dolebunt enim. Nam rerum vicissitudo est. Qui sanctâ doctrinâ ad sanitatem non revocatur, desperandus est.

FILII ZEBEDÆI. Matt. 20. Mar. 10.

ARGUMENTUM.

Jesus Jacobo & Joanni regnum petentibus crucem proponit.

Mater Jacobi & Joannis, Jesus, Iacobus & Ioannes.

MAgister, volebant quiddam à te petere hi mei duo filii. Je. Quidnam id est? Ja. Ut tibi, cùm splendorem & imperium fueris adeptus, alter dexter, alter sinister, assideamus. Je. Nescitis quid petatis: potestisne idem mecum poculum ebibere, eademque lotione ablui? *Ia.* Possumus. *Ie.* Meum quidem poculum bibetis, meâque lotione lavabimini: sed ut mihi dextrâ lævâque assideatur, non est meum dare, nisi iis, quibus id paratum est à Patre meo.

Sent.: *Ad regnum Dei non nisi per crucem venitur; & tamen non hominis meritum, sed Dei donum est.*

VINITORES. Matt. 21. Mar. 11. Luc. 20.

ARGUMENTUM.

Iesus à pontificibus & Scribis, & senioribus, de autore suæ potestatis interrogatus, ipsos vicissim de autore lotionis Ioannis interrogat. Deinde per simulitudines eis futurum prædicit, propter se repudiatum, regno priventur.

Pontifices, & Scribæ, & Seniores, Iesus.

DIc nobis, ex cujus autoritate ista facias, & quis tibi dederit ut tantum posses. *I.* Ego vicissim vos quiddam rogabo, de quo si mihi responderitis, dicam vobis ex cujus autoritate hæc faciam. Lotio Joannis unde erat? à cœlo, an ab hominibus? *P.* Si à cœlo dicimus, dicet; cur ergo non credidistis? Sin ab hominibus, periculum est nè universus nos populus lapider. Omnes enim Joannem habent pro vate. Negemus scire nos. Agè, nescimus. *I.* Ego quoque non dicam vobis, quâ hæc autoritate faciam. Sed quid censetis? Habebat quidam duos natos, quorum priorem aggressus est his verbis; Nate, abi ad faciendum opus

hodie in vinea mea. Cui ille, Non libet, inquit: pòst tamen, mutatâ sententiâ, abiit. Alteri deinde eodem modo dixit: qui pollicitus iturum se, non ivit. Uter paruit voluntati patris? P. Prior. I. Credite mihi, Publicani & meretrices antecedunt vos in regnum divinum. Venit enim ad vos Joannes, vir integrâ vitâ, cui vos non credidistis: Publicani & meretrices crediderunt. Quod cùm videretis nè sic quidem mutâstis animum, ut ei crederetis. Accipite aliam similitudinem. Fuit quidam paterfamiliâs, qui consevit vineâ, quam cùm sepibus circunddedisset, torculárque in ea defixisset, & castellum extruxisset, elocavit agricolis, domóque postea multo tempore abfuit. Pòst suo tempore misit ad agricolas servum, ad percipiendum fructum vineæ, quem illi malè acceptum plagis, inanem remiserunt. Iterum mittit alium: eum quoque illi lapidibus contusum, & ictibus indignissimè mulctatum, vacuum remiserunt. Nec satis. Addit tertium, quem etiam vulneribus confectum ejecerunt. Pergit mittere alios atque alios, qui omnes vel pulsati, vel occisi ab eis sunt. Et jam cum unum haberet filium, cúmque charissimum, ità jubet secum cogitabat; Quid agam? Mittámne ad eos filium, meas delicias? At mittam: fortasse ejus conspectum reverebuntur. Itaque facit. At vinitores, eo viso, hic loqui inter se insistunt; Hic quidem est hæres, interimamus eum, ut invadamus in hæreditatem. Itaque ejectum e vinea perimunt. Cùm ergò redierit vineæ Dominus, quid faciet agricolis illis? P. Malos male perdet, vineam aliis tradet agricolis, à quibus fructum percipiet suo tempore. Sed absit ut quid tale eveniat. J. Nunquámne legistis dictum illud in monumentis literarum? Quem lapidem improbaverunt structores, adhibitus est ad caput anguli. A Domino profectum id est, & mirum nobis videtur. Quamobrem scio ex me accipite. Auferetur à vobis regnum divinum, & dabitur genti suum fructum edituræ. Ac quisquis inciderit in lapidem eum, confringetur: & in quem lapis inciderit, eum conteret. Nam in regno cœlesti similiter accidit, atque in regno quodam, qui nuptias filii sui facturus, servos suos misit, qui invitatos ad nuptias vocarent. Cúmque illi nolu-

uissent venire; alios item servos misit, quibus negotium dedit, ut ostenderent invitatis ipsum paravisse prandium, juvencos & altilia esse mactata, omnia denique esse parata, ut venirent ad nuptias. At illi eum aspernati discesserunt, alius in suum agrum, alius ad mercaturam. Cæteri comprehensos ejus servos è vita per summam ignominiam sustulerunt. Quâ re auditâ, iratus rex, eò suas copias misit, & homicidas illos perdidit, eorúmque urbem incendit. Deinde suis servis mandavit, ut (quoniam paratæ erant nuptiæ, & qui ad eas erant vocati, non fuerant digni qui in eis adessent) per vias passim abirent; & ut, quemcunque invenissent, ad nuptias vocarent. Illi in trivia profecti, quoscunque invenerunt, coegerunt, tum malos, tum bonos, ità ut compleretur cœnatio convivis. Ad eos contemplandos ingressus rex, animadvertit ibi quendam non nuptiali vestitu indutum: &, Amice, inquit, quid huc intrâsti sine vestimento nuptiali? Cúmque ille obmutuisset, jussit rex famulis, ut eum pedibus manibúsque constrictum, in tetterrimas tenebras abriperent, ubi futurus esset ploratus stridórque dentium. Multi enim vocati sunt, sed pauci electi.

Sent. *Publicani & meretrices ad Dei regnum sunt aptiores quàm populorum magistri atq; gubernatores. Qui divinis donis ornatus ingratum se præbet, is donis privatur. Optima quæq; maximè improbantur à potentissimis quibusque.*

DENARIUS. Matt. 22. Mar. 12. Luc. 20.

ARGUMENTUM.

Jesus à Pharisæorum Herodisq; discipulis de tributo Cæsari pendendo malitiosè interrogatus, prudenter respondet.

Discipuli Pharisæorum, Herodiani, Jesus.

MAgister, scimus ut verax sis, divinámque vivendi rationem verè & sincerè tradas, neque ullius omnino hominis gratiâ de veritate deducaris. Proinde dic nobis, quid tibi videatur: liceátne nobis censum pendere Cæsari, nécne. Quid me tentatis, simulatores? Exhibite mihi nummum tributarium. *D.* En tibi denarium! *J.* Cujus est imago hæc & inscriptio? *D.* Cæsaris. *J.* Itaque reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ Dei, Deo.

Sent. *Astutis astutè respondendum. Captiosa ad nocendum interrogatio, vitiosa est: sed ad eandem astuta ad seipsum tuendum responsio vitiosa non est.*

SADDUCÆI. Matt. 22. Mar. 12. Luc. 20.

ARGUMENTUM.

Jesus à Sadducæis de septem maritorum uxore interrogatus, cujusnam futura esset in altera vita, docet ibi nulla fore matrimonia, & obiter resurrectionem fore ostendit. Deinde legisperito de maximo legis præcepto respondet. Postremò, illos quâdam interrogatione de genere Christi compescit.

Sadducæi, Iesus, Scribæ, Pharisæi, Legisperitus.

MAgister, Moses scripto sanxit, si quis mortuus fuerit sine liberis, superstite uxore & fratre, ut is frater ejus uxorem duceret, fratríque prolem suscitaret. Fuerunt autem apud nos fratres septem, quorum primus ducta uxore, sine liberis mortuus est, fratrique uxorem habendam reliquit. Eodem modo alter, & tertius, donec tandem singulis ad unum mortuis, ultima omnium moritur fœmina. Cùm ergò revixerint homines, cujus ex septem erit uxor, cùm omnes eam habuerint? J. Erratis ignoratione literarum & divinæ potestatis. In hac vita homines connubunt. sed quibus contingit donari vitâ illâ novatâ, ii nullis inter se matrimoniis copulantur: siquidem nè mori quidem jam possunt, sùntque quasi cœlestes & divini genii, Deíque filii. Mortuos autem ad vitam revocari, vel Moses indicat in rubo (si fortè unquam legistis) ubi Deus ait, Deum se esse Abrahami, Deum Isaaci, Deum Jacobi. Viventium nimirum Deus est, non mortuorum, cùm ei omnes vivant. Qua in re vehementer erratis. *L.* Quando hic tam expositè respondit, volo ego quoque ejus acumen explorare. Magister, quodnam est primum & maximum in lege præceptum? *I.* Audi Israëlita: Dominus Deus tuus, Dominus unus est. Dominum Deum tuum toto animo, omni curâ, studio, cogitatione, operâ, amato. Hoc est primum & maximum præceptum. Alterum ei simile est: Alterum ut teipsum amato. Majus his præceptum nullum est. Ab his duobus tota legis & vatum doctrina pendet. L: Præclarè

sane

sinè, Magister, dixitti. Nam unus est Deus, præterea nullus: quem summâ animi ope, curâ, studio, operâ, cogitatione amare, necnon alios ut seipsum diligere, omnibus præstat pramentis & sacrificiis. J. Non longè abes à regno divino. Sed, ut vos ego vicissim interrogem, Pharisæi, Quid censetis de Christo? Quo prognatum fore? P. Davide. I. Qui fit ergo, ut eum David numine afflatus Dominum vocet, ad hunc modum? Dixit Dominus Domino meo, Sede ad dextram meam, donec tuos tibi hostes, scamni instar, calcandos tradidero. Si eum David Dominum vocat, quî fieri potest ut sit Davide prognatus?

Sent. *Sublatâ morte, sublata erunt & matrimonia, utpote ad generis humani propagationem instituta: qua propagatione jam nihil opus erit, nemine moriente. Amor, legis persectio.*

PETRUS. *Luc.* 22. *Ioan.* 13, & 14.

ARGUMENTUM.

Iesus moriturus discipulos suos modestiam amoremque docet, sui desertionem, & Petri abnegationem prædicit, déque suo ad Patrem discessu, & Spiritûs sancti missione differit.

Jesus, Petrus, Discipuli, Thomas, Philippus, Judas, Thaddeus.

INter gentes ut quisque plurimùm opibus valet, ità maximè rex est, & potentissimus quisque facillimè principis nomen obtinet. At vestra longe alia est ratio: quantoque quisque major est, tantò submissiùs se gerat: & quanto plus imperio polleat, tantò magis ministrum se præbeat. Uter enim major est? qui accumbit, an qui ministrat? Nonne qui accumbit? Atqui ego inter vos sum sicut ministrans, vobisque (qui permanseritis mecum in meis rebus adversis) legatum mihi à Patre meo regnum similiter lego, ut edatis & bibatis in eadem meam mensa in regno meo; & in tribunalibus sedentes, jus duodecim tribubus Israëlitarum dicatis. Modoli, adhuc parumper vobiscum futurus sum: quæretis me, &, quemadmodum dixi Judæis, quò ego iturus sum, eos venire non posse: ità vobis quoque nunc dico. Itaque hoc novum vobis præceptum do, ut ametis vos in-

ter vos, & ametis quemadmodum ego vos amavi. In eo cog-
noscent omnes, vos meos esse discipulos, si mutuo ves amo-
re complectimini. *P.* Domine, quò abiturus es? *Je.* Quò
ego abiturus sum, non potes me nunc sequi, sed postea se-
quêris. *P.* Quî minùs nunc possum? Animam pro te ponam.
Je. Animam pro me pones? Crede mihi, nondum cecine-
rit gallus, cùm tu me ter abjuraveris. Simon, Simon, Sa-
tanas ille (nè tu sis nescius) expetivit vos ad cribrandum,
quasi frumentum: Verùm ego oravi pro te, nè tu de constan-
tiæ gradu dejicereris. Tu vicissim aliquando recreatus, con-
firmato fratres tuos. *P.* Atqui paratus sum, & carcerem te-
cum, & mortem subire. *Ie.* Hoc tibi confirmo, Petre, gal-
lum hodie non cantaturum, quin tu, me tibi notum esse, ter
negaveris. Porrò, cùm dimiti vos sine crumena, & pera, &
calceis, num quâ re caruistis? *D.* Nullâ. *Ie.* At nunc, qui
habet crumenam, adhibeto, nec minùs peram: quique non
habet gladium, vendito pallium suum, & comparato. Nam
in me (nè vos nesciatis) supererat comprobandum scriptum
illud; Et inter improbos habitus est, habéntque meæ re-
finem. *D.* Domine, ecce hîc duo gladii. *Ie.* Satis est. Cæ-
terùm nolite animo perturbari: fidem habeatis Deo; & mihi
fidem habete. In domo Patris meæ mansiones multæ sunt.
Quòd si secùs esset, dicerem vobis. Eo paratum vobis lo-
cum: id quod si fecero, reveniam ad vos mecum assumendos
ut, ubi ero ego, ibi vos quoque sitis. Et quidem quò, & qui
viâ proficiscar, scitis. *Th.* Nos verò nescimus quò eas, tam
abest ut viam tenere possimus. J. Ego sum Via, Veritas, &
Vita: nemo venit ad Patrem, nisi per me. Si cognoscere-
me, mecum quoq; Patrem cognosceretis: & jam nunc cognoscit
& vidistis eum. *Ph.* Domine, ostende nobis Patrem: id satis
erit nobis. J. Tantum jam tempus vobiscum versor, & tu m
non nôsti? Philippe, qui vidit me, vidit Patrem: quî fit ut tu
jubeas vobis Patrem ostendi? Non credis & me in Patre, &
Patrem in me esse? Quæ vobis dico, meâ sponte non dico
sed ipse Pater, qui in me manet, hæc agit. Credite mihi, & m
in Patre, & Patrem in me esse: aut certè de ipsis factis mi
hi credite. Hoc vobis confirmo, cum qui mihi fidem habebi
cal

eadem mecum, vel etiam majora facturum. Nam ad Patrem meum me confero, facturus quicquid per meum nomen petieritis, ut Patris gloria in Filio celebretur. Si quid (inquam) petieritis per nomen meum, id ego faciam. Si me amatis, præcepta mea conservate. Ego verò exorabo Patrem, ut aliū vobis confirmatorem det, qui vobiscum perpetuò maneat: Spiritum illum certum veritatis autorem dico, quem hominū vulgus non potest comprehendere, quia eum neque videt, neque cognoscit; at vos cognoscitis, quoniam apud vos mansurus, & in vobis futurus est. Non relinquam vos pupillos: invisam vos. Pòst paulò jam me non videbunt homines; at vos videbitis: quia ut ego vivo, & vos vivetis. Tum cognoscetis & me esse in Patre meo, & vos in me, & me in vobis. Qui tenet præcepta mea, eáque conservat, ille est qui me amat. Qui verò me amat, amabitur à Patre meo, eundémq; ego quoque amabo, méque ei aperiam. Ju. Quid causæ est, ut nobis teipsum sis aperturus, promiscuæ hominum multitudini non item? Je. Qui me amat, dicta mea vitâ exprimet, cúmque meus Pater amabit, & ad eum veniemus, & apud eum degemus. Qui me non amat, dicta mea non exequitur. Sermo autem quem auditis meus non est, sed Patris qui misit me. Hæc quidem sum vobis elocutus, apud vos manens. Sed ille confirmator (Spiritum sanctum dico) quem mittit Pater nomine meo, vos docebit, & recolet omnia quæcunque dixi vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, nec eam, qualem homines solent. Nolite animo perturbari, neque formidare. Audivistis, ut dixerim vobis, abire me revisurum vos. Si me amaretis, gauderetis, quia dixissem ire me ad Patrem, qui major me sit. Et nunc dixi vobis, priusquam eveniat: ut cùm evenerit, credatis: jam non multa loquar vobiscum. Venit enim hujus mundi princeps, nec habet quod in me carpat: tantū eo res tendit, ut intelligāt homines me amare Patrē, & ità facere ut mandavit. Surgite, abeamus hinc.

Sent. *Inter christianos quò quisque major, eò submissior. Ex charitate cognoscitur Christianus. ut quisque sibi maximè confidit, ita facillimè labitur. Spiritus sanctus Christianum perficit.*

PILATUS. Matth. 27, Marc. 15. Luc. 23. Joann. 18.

ARGUMENTUM.

Jesum accusant Judæi. Pilatus interrogat. Jesus de suo regno & officio respondet. Pilatus eum ad Herodem mittit.

Pilatus, Judæi, Iesus, Pontifices.

QUodnam crimen affertis in hunc hominem, quem mihi vinctum tradidistis? *Ju.* Nisi esset maleficus, nunquam eum tibi tradidissemus. *Pi.* Abducite eum vos, & ex lege vestra judicatore. *Ju.* Nobis non licet interficere quenquam. Sed si quæris crimina, eum deprehendimus pervertentem, gentem, & prohibentem Cæsari tributa dare, séque Christum regem esse dicentem. *Pi.* Libet ex ipso scisciari. Heus túne es rex Judæorum? *Je.* Tuàne istuc sponte dicis, an ex aliis auditum? *Pi.* Quasi ego Judæus sim. Tui te populares & pontifices mihi tradiderunt. Quid commisisti? *Re.* Regnum meum terrestre non est: quod si esset, mei satellites pugnavissent, nè Judæis addicerer. Verùm regnum meum hîc positum non est. *Pi.* Tu ergò rex es? *Ie.* Recte ais. Ego eo natus sum, & in hunc terrarum orbem ingressus, ut testimonium perhibeam veritati. Quisquis à veritate est, vocem meam audit. *Pi.* Quid est veritas? heus Pontifices, & plebs Judæa! ego nullum deprehendo crimen in hoc homine. *Po.* Atqui nemo est hodie nocentior, neque supplicio gravior dignus. *Pi.* Non audis quæ in te proferant crimina? Nihilne respondes? Vide ut te graviter accusent. Quid taces? Nequeo mirari satis. *Po.* Populum suâ doctrinâ à Galilæa ad hunc usque locum excitat. *Pi.* Estnè is Galilæus? *Po.* Est. *Pi.* Percommodè cadit, quòd est ditionis Herodis, qui nunc in urbe est. Itaque eum ad illum duci jubebo.

Sent. *Autoritati suæ credi volunt calumniatores piorum. Christi regnum mundanum non est.*

BARABBAS. Matt. 27. Marc. 15. Luc. 23. Joan. 19.

ARGUMENTUM.

Pilatus Judæorum importunitate fatigatus, J. sum damnat ad crucem; Barabbámque latronem dimittit.

Pi-

Pilatus, Pontifices, Judæi, Jesus.

NUnc, Judæi, adduco vobis eum, ut intelligatis me nullum in eo crimen invenire. Ecce homo! *Po.* Crucifige, crucifige. *Pi.* Comprehendite eum vos, & crucifigite: nam ego nullum in eo crimen invenio. *Ju.* Nos legem habemus, quæ jubet eum morte plecti, quia Filium Dei se fecit. *Pi.* Mitruo quorsum evadant hæc. Undenam es? Mihi non eloqueris? An nescis me potestatem habere tui vel crucifigendi vel relaxandi? *Je.* Non haberes ullam in me potestatem, nisi id tibi datum esset superné. Itaque qui me tibi tradidit, in majore culpa est. *Pi.* Hic quidem mihi amittendus est, video. *Ju.* Si eum omittis, non es amicus Cæsari. Quisquis enim regem se facit, adversatur Cæsari. *Pi.* Agé, jam educam eum ad vos. Ecce rex vester! *Ju* Tolle in crucem, tolle in crucem. *Pi.* Regem ego vestrum in crucem? *Ju.* Nullum habemus regem præter Cæsarem. *Pi.* Nihil ago, video: cedendum est multitudinis libidini. Cedo huc mihi aquam. Hâc manuum lotione testatum volo, Judæi, me in sanguine hujus innocentissimi viri ab omni noxa abesse. Vestra culpa esto. *Iu.* Ejus sanguinem nos nostríque posteri luamus. *Pi.* Ergò Barabbam hunc latronem liberum habete; Jesum autem vestro arbitrio in crucem tollendum abducite.

Sent. *Potestas à Deo est. Cæsari malunt servire inimici Christi, quàm Christo; latronem liberari, quàm insontem. Vtinam non eadem fierent hodie!*

SIMON. Ioan. 21.

ARGUMENTUM.

Iesus in vitam suscitatus, piscantibus suis discipulis apparet. Deinde cùm eos prandere jussisset, Petro violentam mortem prædicit.

Jesus, Discipuli, Joannes, Petrus.

HEus juvenes! nunquid edulii habetis? *D.* Nihil. *Ie.* Jacite rete ad dextram navis partem, & invenietis. *D.* Faciemus. O miraculum! tanta est in nostro reti piscium multitudo, ut trahere non possimus. *Io.* Dominus est. *P.* Ego igitur indusiam succingam, & ad eum ad ripam

natabo

natabo. *D.* At nos navigabimus, neq; procul à terra absum[illegible] Jam appulimus. Hic est prunæ impositus piscis, & pan[illegible] *Je.* Afferte de piscibus quos modò cepistis. *P.* Attraham [illegible] te ad terram. O magnum numerum piscium! *D.* Quot sun[illegible] *P.* Enumerabo. Sunt centum quinquaginta tres. *D.* Mirum est, rete non esse ruptum. *Je.* Venite pransum: vescimini hoc pane, & pisce. Simon Joannide, diligis me ph[illegible] quàm hi? *P.* Etiam, Domine, tute scis quàm te amem. *J*[illegible] Pasce agnos meos. Simon Joannide, diligis me? *P.* Etiam domine, tute scis ut te amem. *Je.* Pasce oves meas. Simon Joannide, diligis me? *P.* Domine, tu omnia scis, tu nôst[illegible] quàm te amem. *Je.* Pasce oves meas. Simul & hoc accipe Cùm esses juvenis, ipse te cingebas, & ibas quò volebas sed cùm senueris, alius te, cùm manus extenderis, cinget & ducet quò noles. Sequere me. *P.* Hic autem quid? *Je.* Si eum volo manere, donec reveniam; quid ad te? Tu modò sequere me.

Sent. *Jubente Christo, qui piscatur, feliciter piscatur; id quod de hominibus secundùm Spiritum accipiendum est. Qui Christũ amat; huic Christus oves commendat. Discipuli eadem conditio est quæ magistri.*

LINGUÆ. Act. 2.

ARGUMENTUM.

Cùm Christi discipulos novis linguis loquentes Judei putarent ebrios esse; Petrus ad eos orationem habens, demonstrat illud esse donũ Spiritûs sancti à Christo in vitâ excitato effusi. Hoc audito, illi pœnitentiam agunt, & in Christi nomine lavantur.

Judæi, Petrus.

NOnne omnes hi qui loquuntur, Galilæi sunt? *Al.* Sunt. *J.* Ecquid est, quôd nostrûm cuisque vernaculam sibi linguam audiat? Parthi, Medi, & Elamitæ, Mesopotamiæ incolæ, & Iudææ, & Cappadociæ, Pontique, & Asiæ, & Phrygiæ, & Pamphyliæ, & Egypti, & ejus Libyæ partis quæ est secundùm Cyrenen, & peregrinantes Romani, tum Judæi, tum adventitii, Cretensésque & Arabes, audimus eos rerum divinarum amplitudinem nostris cujusque

linguis

linguis eloquentes. Hoc quidem jam non humanum est. Equidem sic obstupesco, ut nesciam, vigilemne, an somniem. Quid hoc rei est? *Al.* Bacchi agitatio est. O Bacche, pater eloquentiæ. *J.* Quid ais? *Al.* Vini pleni sunt: mera temulentia est. Unde enim tam multas linguas; tam diversas tam repentè didicissent? *P.* Viri Judæi, & Hierosolymæ incolæ omnes, attendite, & mecum quæ dicam recognoscite. Non sunt hi temulenti, quemadmodum vos arbitramini: (est enim hora diei tantùm tertia) sed vigens illa vatis Joelis prædictio: Ultimis autem temporibus (inquit Deus) omne hominum genus meo Spiritu perfundam, ita ut vestri filii filiæque vaticinentur, & juvenes vitis, & senes insomniis edoceantur. Quinetiam servi & ancillæ, tunc meo Spiritu delibuti, vaticinabuntur. Sed id signis quibusdam præsignificabo, tum suprà in cælo, tum infrà in terra, videlicet sanguine, & igni, & fumido vapore. Ipse sol tenebris obducetur, & luna sanguine, antequã Domini magnus ille & insignis dies veniat. Quisquis autem Domini nomen invocaverit, evadet. Audite verba hæc, viri Israelitæ: Jesum Nazarenum (at quem virum!) qui vobis à Deo repræsentatus est portentis, miraculis, signis, quæ per eum Deus in medio vestrùm edebat, ut scitis, hunc vos, definito Dei consilio & providentiâ traditum, hominum impiorum operâ comprehensum, ad palum alligatum sustuliſtis: quem Deus ereptum ex mortis doloribus, in vitam revocavit, quatenus fieri non poterat ut à morte teneretur. David enim dicit de eo, Propositum mihi Dominum ob oculos semper habeo: eóque mihi dextero, nullâ re commoveor. Nec verò solùm mentis atque animi lætitiâ gestio, verumetiam ipso corpore fidenter persto, quòd tu animam meam apud inferos non deseres, nec permittes ut is, qui tibi suâ pietate placet, interitu deleatur: sed me viam vitæ docebis, mihíque cumulatissimam apud te voluptatem præstabis. Si licet apud vos, viri fratres, liberè de summo patre Davide loqui, is & vitam finivit, & sepultus est, & ejus monumentum apud vos ad hoc tempus extat. Sed cùm vates esset, & sciret Deum sibi juravisse, sese ex fœtu lumborum ejus, quod ad humanam conditionem

nem pertinet, ſuſcitaturum Chriſtum, & in ejus ſolio eo locaturum, præſcius Chriſti reſurrectionis dixit, ejus nec animam apud interos relinquendam, neque corpus enter tu eſſe delendum. Hunc Jeſum ſuſcitavit Deus, cujus oc omnes teſtes ſumus. Is Dei dextrâ elatus, & promiſſu ſancti Spiritûs à Patre conſecutus, effudit hoc quod vos nun videtis & auditis. Neque enim David aſcendit in cœlum, ſe is ipſe loquitur ad hunc modum; Dixit Dominus Domi meo, Sede ad dextram meam, donec tuos tibi hoſtes inſu ſubſellii calcandos tradidero. Hoc igitur pro certo habea omnis Iſraelis poſteritas, Dominum & Chriſtum factum i Deo eſſe hunc ipſum Jeſum, quem vos crucifixiſtis. *Iu.* O nos impios! quid agemus, viri fratres? *Pe.* Mutate priſtinam mentem, & abluimini cuncti in nomine Jeſu Chriſti, ad remiſſionem peccatorum; & accipietis munus ſancti Spiritûs: ad vos enim pertinet promiſsio, & ad omnes remotiores, quoſcunq; vocaverit Dominus Deus noſter. Quamobrem habete curam ſalutis veſtræ, & eripite vos ex hoc perverſo hominum genere. *Iu.* Bene & liberaliter dicis: & nobis omnino ſic placet. Eluamur.

Sent. *De ſpiritualibus carnaliter judicant carnales.*

CLAUDUS. Act. 3, & 4.

ARGUMENTUM

Claudum ſanant Petrus & Ioannes. Deinde concurſu facto populi, Petrus ad populum de Ieſu (in cujus nomine ſanatus ille) verba facit. Hic ſuperveniunt ſectæ doctorum, & apoſtolos in vincula dant.

Claudus, Petrus & Ioannes, Populares, Sacerdotes & Antiſtites ſani, & Sadducæi.

REſpicite hunc miſerum claudum, viri optimi, quem mater claudum peperit, ita ut nunquam ſeſe pedibus potuerit ſuſtinere. Date mihi aliquid honoris & amoris Dei gratiâ, ut vobis Deus ſeſe viciſſim benignum præbeat. *Pe.* Aſpice nos. Neque argentum mihi, neque aurum eſt, ſed quod habeo hoc tibi do. In nomine Jeſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula. *C.* O mirum miraculum! Ut mihi roborati ſunt

sunt pedes! Ut nunc firmiter incedo! O quàm dulce est, consecutum esse bona, quibus caruerís! Ago tibi gratias, Deus optime maxime, cujus tanto sum beneficio sanatus. Vah! quam juvat ingredi & salire! *Po.* Nonne hic est mendicus ille claudus, qui solebat pro foribus templi sedens mendicare? *Al.* Plane is est: nec possum satis mirari hunc tam expeditè nunc ingredi, qui antea loco se movere non posset. *Al.* Videor mihi somniare. Subsequamur eum: ingreditur in porticum Solomonis. *Po.* Quanta huc concurrit multitudo! Quid hoc admiramini, viri Israelitæ? aut quid nos intuemini, quasi privatis viribus, aut pietate effecerimus, ut hic incederet? Deus Abrahami, & Isaaci, & Jacobi, patrum nostrorum, illustravit puerum suum Jesum, quem vos in conspectum Pilati adductū repudiâstis, cum ille adsolvendū judicâsset. At vos sancto innocente repudiato, petiistis hominem homicidam vobis condonari, & vitæ autorem occidistis, quem Deus à mortuis excitavit. Cujus nos testes sumus: ejúsque nominis fiduciâ, hic quem videtis & nôstis, corroboratus est, & illius confidentiâ integerrimam valetudinem in vestro omnium conspectu consecutus. Et nunc fratres, scio vos per imprudentiam feciſſe, ut etiam vestros principes: Sed Deus, quæ tot suorum vatum voce prædixerat, passurum esse Christum, ea hoc modo perfecit. Quamobrem revertimini ad sanitatem, ut deleantur vestra peccata, donec recreationis tempora veniant à Domino, cùm prænuntiatum vobis Jesum Christum mittet: quem oportet cœlo contineri usquè ad tempora instaurationis omnium, quæ Deus tot suorum sanctorum voce vatum jam olim prædixit. Moses enim majoribus nostris ità dixit; Vatem vobis suscitabit Dominus Deus vester ex vestra consanguinitate, mei similem: ei patebitis ad omnia quæ vobis dicet. Quòd si quis vati illi dicto audiens non fuerit, is ex numero hominum tolletur. Eodem modo tam multi vates, qui à Samuele deinceps fuerunt, qui hæc tempora prædixerunt, & tantò antè denuntiârunt. Vos estis ex vatibus orti & in eo fœdere comprehensi, quod percussit Deus cū majoribus nostris, cùm diceret Abrahamo, per ejus semen felicitatem consecuturas omnes orbis

bis terrarum nationes. Ad vos primùm Deus ſuſcitatum puerum ſuum Jeſum miſit, qui vobis felicitatem afferret, ſi quo modo veſtrûm unuſquiſque à ſuis vitiis deſciſceret. Sad. Enimvero jam ferendum non videtur, tantam eis licentiam dari, ut populum publicè doceant. Nam quid futurum eſt? S. Quid, niſi ut, vobis relictis, omnes ad eos tranſeant? Num quòd reſurrectionem mortuorum per neſcio quem Jeſum futuram prædicant, facilè animos imperitæ multitudinis in ſuam ſententiam pertrahunt. An? Itaque maturè occurrendum huic malo eſt. Comprehendite eos, ſatellites, conjicite hos nugatores in vincula. Hâc illi nocte garriant, cras nobiſcũ ſeciò diſputaturi: non jam cum indoctis rationem habebunt, quos poſſint facile ſeducere, ad pontifices eis, & principes, & ſenatores, & ſcribas, veniendum erit, qui eorum argutias vehementius refutabunt. Nam plebem quidem habent ad omnia ſequacem.

Sent. *Chriſti nomen eſt omnipotens. Veritati ſolent invidere & adverſari docti hujus mundi.*

PRIMATES. Act. 4.

ARGUMENTUM.

Petrus & Ioannes de ſanato claudo apud primates cauſam dicunt, & illis interdicentibus nè deinceps Ieſum doceant, obtemperaturos negant.

Senatores, Petrus, & Ioannes, Primates, Annas, Caiaphas.

QUanam poteſtate, & cujus nomine hoc feciſtis? P. Si nos hodie de collato in hominem infirmum beneficio interrogamur, principes populi, & Iſraelitarum ſenatores, quanam re ſanatus ſit: hoc vobis omnibus, cunctóque Iſraelitarum populo, notum eſſe volumus, ſanatum eſſe in nomine Jeſu Chriſti Nazareni, quem à vobis crucifixum Deus à mortuis excitavit. Per eum hic aſtat in veſtro conſpectu ſanus. Hic eſt lapis à vobis ædificantibus rejectus, qui adhibitus eſt ad caput anguli; nec eſt in ullo alio ſalus, nec ullum aliud nomen eſt ſub cœlo hominibus datum, per quod nobis liceat ſervari. P.: Hoc ſupra omnia mira mirabile eſt, homines illiteratos & idiotas tam confidenter & ſcitè loqui; S. Atqui erant hi Jeſu comites, & hic homo vere ſanatus

natus adest. Jubeantur exire paulisper è concilio, ut hæc re inter nos consultemus. Exite paulisper. Quid faciemus ominibus his? Nam, conspicuum ab eis miraculum editum e, omnibus Hierosolymæ incolis manifestum est, nec pos-aus negare. C. Ità est. Sed nè hæc res in vulgus dimanet iùs, minemur eis acerrimè, ne ampliùs hoc de nomine iquam mortalium verbum faciant. Nam, quâ ratione in s animadvertamus, non video. Omnis populus hac de re eum laudat: homo cui tam difficili in re tam præsens aux-um oblatum est, annum agit supra quadragesimum, estq; nnibus notissimus. A. Bene mones. Intromittantur. C. ttendite, Galilæi. Interdicitur vobis, ne omnino vocem ittatis, néve doceatis nomine Jesu. P. &, Jo. Utrùm æquũ sit, Deo probari possit, vobis obtemperare potiùs quam Deo, os videritis. Nos quidem non possumus, quæ vidimus & au-ivimus, non dicere. C. Vos, nisi malo coacti, rectè facere fcitis. Sed, nisi parebitis, vestræ contumaciæ pœnas acerbis-mas luetis.

Sent. *Beneficia divina pro maleficiis habent primates orbis, eritatémq; prædicari non patiuntur. Veritatem suam celavit us sapientes & literatos, eámq, patefecit parvulis. Deo magis bediendum est quàm hominibus.*

GAMALIEL. Act 5

ARGUMENTUM.

Cùm fuissent Petrus & Ioannes ex vinculis divinitus libe-ati, primates, eo cognito, illos evocant: & illi doctrinæ suæ ausam dicunt. Tum Gamalielis suasu dimittuntur.

Apparitores, Antistes fani, Quidam, Pontifices, Sacerdotes, Petrus, Gamaliel.

CArcerem quidem invenimus clausum diligentissimè, & custodes foris ante januam astantes: sed ubi aperui-mus, neminem intus invenimus. *An.* Videor videre rerum naturam inverti. Nunquam hujusmodi monstra, nè fando quidem, audita sunt. Quid? Egressósne esse clauso carcere? Q. Homines illi, quos vos in custodiam dedistis, sunt in ano, & ibi populum docent. *An.* Hæc sunt ejusmodi, ut quemvis de mente dejiciant. Sequimini me, apparitores: adducam

adducam eos in consilium. *Po.* Sed sine vi: etenim concitare in nos vulgi seditionem, & statim ad saxa veniretur: nam magnum est plebis in eos studium. *S.* Nisi providemus, actum de nobis est: jam nullo in pretio sumus, omnium oculi in eos sunt conjecti. Prospiciendum aliquâ ratione est. *An.* Ecce homines! *Po.* Nonne vos vetuimus isto nomine docere? Atqui repleviſtis Hierosolymam doctrinâ vestrâ, & vultis in nos illius hominis sanguinem derivare? *Pe.* Parendum Deo magis est quàm hominibus. Deus majorum nostrorũ Jesum suscitavit quem vos in patibulo suspensum interfecistis. Hunc Deus Ductorem & servatorem suâ dextrâ extulit, ut per eum Israelitis ad sanionem vivendi rationem reversis, veniam daret peccatorum. Et nos sumus ei testes harum rerum; necnon sacer ille Spiritus, quo Deus obedientes afflavit. *Po.* O audaciſſimos impostores! Quid agimus viri? Quin de his pœnas sumimus? *G.* Jubete, si placet, eos pauliſper foràs discedere. Considerate, viri Israëlitæ, de hominibus his, quid eis sitis facturi. Superioribus diebus extitit Theudas quidam, qui seſe jactabat esse aliquem, cum quo homines ad numerum quadringentorum seſe conjunxerunt. Is occisus est, & quotquot ei parebant dissipati, & ad nihilum redacti. Post eum extitit Judas Galilæus, tempore professionis, multumq; ad seſe hominum traduxit: sed & is periit, & omnes qui ei obtemperabant, profligati sunt. Nunc quoq; vos sũmoneo, ut vobis ab his hominibus temperetis, eósq; missos faciatis. Nam si hoc consilium & opus ab hominibus est, dissolvetur: sin à Deo est, id dissolvere non potestis, nisi fortè vultis videri Deo repugnare. *An.* Non malè consulit Gamaliel. *Po.* Ut mihi quidem videtur. Sed evocemus homines, eósq; virgis cædamus, & vetemus ullam Jesu nominis mentionem facere.

Sent. *Nihil est ad veritati credendum durius primoribus hujus mundi. Boni consiliarii maxima est utilitas. Qui Dei operi repugnat, Deo repugnat.*

STEPHANUS. Act. 6, & 7.

ARGUMENTUM.

Accusatus impietatis Stephanus, causam dicit tanto spiritu,

ut ei resistere non valentes Judæorum primi, eum lapident.
Testes, Pontifex, Stephanus, Senatores, Scribæ.

HIc homo non desinit impiè contra hunc religiosissimum locum, & contra legem loqui. Etenim audivimus eum dicere, Jesum Nazarenum eversurum esse hunc locum; & traditos nobis à Mose ritus mutaturum. P. Sùntne ista vera? St. Attendite fratres & patres. Deus gloriosus apparuit patri nostro Abrahamo, cùm esset in Mesopotamia, antequã Charræ degeret, eíque mandavit, ut ex solo natali digrederetur, veniretq; in terram quam ipse ei ostenderet. Tum ille ex terra Chaldæa profectus Charræ habitavit, unde eum (mortuo ejus patre) Deus in hanc terram transtulit, quam vos nunc incolitis; in qua nullam ei possessionem tradidit, nè vestiginm quidem pedis: & tamen promisit, sese ei possessionem daturum, & ejus post eum soboli, cùmliberos non haberet. Locutus est autem cum eo ad hunc modum; Ejus posteros peregrinos fore in terra extraneorum, eorúmque servitutem & injurias per quadringentos annos perpessuros: sed illam ego gentem cui servient (inquit) ulciscar; exibuntque postea, & me hoc ipso in loco adorabunt: Eámque rem, inito cum eo circumcisionis fœdere, firmavit. Is genuit Isaacum, eúmque octavo die circumcidit: Isaacus Jacobum; Jacobus duodecim summos patres. Summi patres invidiâ adducti, Josephum in Ægyptum ducendum vendiderunt. Sed adfuit ei Deus, eúmque ex omnibus angustiis eripuit, & effecit ut Pharao Ægypti rex ei suâ sibi sapientiâ commendato, totius Ægypti, totiusque suæ familiæ principatum traderet: cùm autem ortâ fame in omni Ægypto & Chananæa, patres nostri in magna essent difficultate cibaria; Jacobus, qui audivisset frumentum esse in Ægypto, eos illò semel atque iterum demisit; éstque Josephus altero itinere à fratribus suis agnitus, ejusque genus Pharaoni declaratum. Tum Josephus patrem suum Jacobum, & familiam omnem ad homines septuginta quinque accersivit. Descendit igitur Jacobus in Ægyptum: ubi cùm vitam finivisset, ipse & patres nostri translati sunt Sichemam, & in sepulcreto positi, quod ibi Abrahamus argenti pretio à Filiis Emoris emerat. Interea

propinquante promissi tempore, de quo Deus Abrahamo juraverat, crescebat populus in Ægypto multiplici numero: donec extitit rex alius, qui Josephum non noverat. Is nostrum genus frustrari conatus, patres nostros eò usquè afflixit, ut etiam fœtus eorum exponi curaret, nè conservarentur. Quo quidem tempore natus est Moses, vir Deo acceptus, qui domi paternæ trés menses enutritus, cùm tandem expositus esset, sublatus est à filia Pharaonis, & ab ea pro filio educatus: fuitque Moses in omnibus Ægyptiorum disciplinis eruditus, & dictis factisque potens. Cumq; jam quadragesimum ætatis annum compleret, venit ei in mentem, consanguineos suos Israelitas visere: cùmq; vidisset quendam injuriâ affici, eum defendit, ejusque injuriam, cæso Ægyptio, ultus est. Arbitrabatur autem consanguineos suos intelligere, Deum ipsis per ipsum salutem dare: quod illi non intelligebant. Postero die conspicatus eos contendentes, pacem inter eos conciliare studebat, consanguineos esse commemorans, Cur aliis alii nocerent? Sed qui alteri faciebat injuriam, eum repulit, quærens quis eum principem & judicem in eos constituisset: num se vellet interficere, quo modo pridie interfecisset Ægyptium. Ex eo dicto Moses aufugit, & in terram Madianitarum peregrinus fuit, ubi filios duos genuit. Peracti is autem quadraginta annis, aparuit ei in solitudine montis Sinæ genius Domini in flamma & ardore rubi. Quo spectaculo admiratus, cùm ad visendum accederet, audita Domini ad eum vox hujusmodi est; Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abrahami, Deus Isaaci, & Deus Jacobi. Hic cùm tremefactus Moses non auderet intueri, Detrahe tibi, inquit ille, calceos de pedibus: nam locus in quo tu stas sacer est. Vidi afflictionem populi mei qui est in Ægypto: eorumque gemitu audito, ad eos liberandos descendi. Itaque volo mittere in Ægyptum. Hunc Mosen, quem illi repudiaverant, quærentes quis eum principem & judicem constituisset: hunc ipsum Deus principem & liberatorem misit ductu genii, qui ei in rubo apparuerat. Hic eos eduxit, miracula q; fecit & prodigia tum in Ægypto & mari rubro, tum in deserto, annis quadraginta. Hic est Moses ille, qui

dixit Israelitis, Dominum Deum ipsorum vatem eis ex eorum consanguinitate suscitaturum ipsi Mosi similem, cui parerent. Hic ille est, qui in multitudine fuit in deserto cum genio, qui cum eo locutus est in monte Sina, & cum majoribus nostris, qui vitalem accepit doctrinam, quam nobis traderet: cui noluerunt dicto audientes esse majores nostri: sed eo rejecto, animis sese in Ægyptum converterunt, & ab Aarone petiverunt, ut sibi faceret Deos qui se antecederent. Nam Mosi illi, à quo essent ex Ægypto educti, sese nescire quid accidisset. Itaq; vitulum tum fecerunt, & sacrificium statuæ peregerunt, delectati operibus manuum suarum. Et Deus aversus, eos sivit prolabi ad cultum astrorum, quemadmodum in vatum monumentis scriptum est: Nunquid mihi victimas, & sacrificia obtulistis quadraginta annis in desertis, posteri Israelis? Annon adhibuistis tabernaculum Molochi, et sidus Dei vestri Romphanis? quæ vos simulacra fecistis ad adorandum: ob quæ ego transferam vos ultra Babylonem. Tabernaculum oraculare habuerunt majores nostri in desertis, sicut præscripserat is qui Mosi rationem ejus faciendi ostendit. Quod ab illis acceptum, eorum successores unà cum Josua introduxerunt, tum cum invaserunt in fines earum gentium, quas Deus eorum adventu exterminavit; donec ventum est ad tempora Davidis: qui usus Deo favente, voluit domicilium invenire Deo Jacobi. Solomon autem ædem ei ædificavit. Sed non in templis manufactis habitat supremus ille; quemadmodum dicit vates, Cœlum mihi sedes est, & terra pedibus est scabellum: Quam mihi vos domum extruetis, (inquit Dominus) aut quis mihi locus requietis erit? Nonne mea manus fecit ista omnia? Pertinaces, & animo & auribus incircumcisi vos semper Spiritui sancto restitistis, & vos & majores vestri. Nam quem illi vatum non sunt insectati? Annon eos necuerunt, qui adventū justi prænuntiaverunt? Cujus vos modò proditores fuistis, & interfectores: qui geniorū administratione acceptam legem non servastis. *Po.* Disrumpor præ iracundia. Hunecine tam arroganter? *St.* Ecce autem, video cœlos apertos, & Filium hominis Deo ad dextram astantem. *Se.* & *St.* O impudentiam!

pudentiam! Quid eum audiamus amplius? Invadamus eum universi, ejiciamus eum ex urbe. Agitè, jam lapidetur. Vos testes; vestrum est, initium facere lapidationis, sustinete partes vestras. *T.* Nos verò perlibenter. Atque ut simus expeditiores, hic apud te, adolescens, vestimenta nostra deponemus. *S.* Quid cunctamini? Ferite, ferite, etiam atque etiam geminate. Vos omnes cooperite hunc lapidibus, conjicite universi, jacite grandine densiùs. St. Domine Iesu, accipe spiritum meum. *Sc.* Properemus, obruamus eum lapidibus. St. Domine, noli in hos vindicare hoc facinus.

Sent: *Veritatem impietatis loco habent rectores hujus seculi. A quibus veritate vincuntur, eis vim inferunt. Sic pugnant rectores tenebrarum hujus mundi.*

CORNELIUS. Act. Io.

ARGUMENTUM.

Accersitus à Cornelio centurione Petrus, eum de Jesu docet, & in ejus nomine lavat.

Cornelius, Petrus.

AUdivi modò intus advenire eum, quem curavi accersendum. Itaque ei exeo obviàm. O. salve multùm mi. *P.* Ah! quid agis? Surge, quid me ità accidis? Ego quoque homo sum: nè tu me divinis honoribus afficias. Ingrediamur. Quinam sunt isti, quos hic convenisse video? *C.* Mei sunt cognati & necessarii atque amici, quos huc jussi convocari. *P.* Vos scitis, ut nefas sit homini Judæo hærere, aut congredi alicui extero. Sed me Deus docuit neminem profanum aut immundum censere hominem. Quamobrem accersitus, nihil dubitavi venire. Nunc scire velim quam ob causam me accersiveritis. *C.* Quarto abhinc die, ad hanc horam eram jejunus, & domi meæ horâ nonâ precationes faciebam: Ecce autem vir quidam extitit in meo conspectu veste splendidâ, &, Tua, inquit, precatio, Corneli, exaudita est, tuáq; misericordia & benignitas Deo in memoria insedit. Mitte ergò Joppen, accersitum Simonem cognomine Petrum; (is diversatur apud Simonē coriarium ad mare) qui ubi advenerit, colloquetur tecum, Ego continuò misi ad te, & tu rectè feceris, quòd veniſti. Nunc nos omnes in Dei conspectu,

ctu adsumus, ad audienda omnia tibi à Deo mandata. P. Reipsâ comperio, nullum Deo personarum esse discrimen, contráque apud omnes nationes, qui eum metuunt, virámq; innocenter instituerunt, ei esse acceptos. Omnium summa est in disciplina, quâ curavit eruidendos Israelitas, quos læto pacis nuntio affecit per Jesum Christum. Vos scitis quæ res acciderit per totam Judæam usque à Galilæa, post lotionem quam publicavit Joannes: de Jesu loquor Nazareno, sacro Dei numine, & potentia prædito: qui ultrà citráque commeans, multa multis beneficia conferebat, omnésq; sanabat, quotquot à Vejove illo divexabantur: quippe cùm Deus ei adesset. Et nos testes sumus omnium quæ fecit cùm in reliqua Judæa, tum Hierosolymis. Quem ipsi Judæi palo affixum sustulerunt, eum Deus tertio die in vitam revocavit, & manifestò ostendit, non vulgo, sed nobis designatis divinitus testibus, qui quidem cibum potionémque sumpsimus cum eo postquam à morte revocatus est. Ac munus ab eo assignatum habemus, ut vulgo prædicemus & testificemur eum viventium esse mortuorúmque judicem à Deo destinatum. Hunc omnes vates testantur eum esse, per cujus nomen veniam peccatorum consequantur, quotquot ei confidunt. Sed quid hoc novæ rei est? Numine corripiuntur omnes qui me audiunt, & jam diversis linquis loqui incipiunt. Nunquid causa est cur minùs aquâ abluantur, qui eodem nobiscum numine afflati sunt? abluantur sanè nomine Domini.

Sent. *Nullius conditionis hominem non admittit Christus. Apud omnes nationes, quicunque Deum metuunt innocenterque vivunt, Deo accepti sunt.*

CIRCUMCISI. Act. 11.

ARGUMENTUM.

Reprehensus à Christianis Judæis Petrus, quòd cum Cornelio extrancæ gentis homine congressus fuisset, causam dicit, & obtinet.

Christiani, Petrus.

NOs quidem factū tuū probare nullo pacto possumus ut liberè loquamur. P. Quodnam id est tandem? C. Quod homines præputio prædictos conveniisti, & cum eis cibum

cepisti. P. Si vobis videtur, rem omnem, prout sese habet, enarrabo: vos eâ auditâ judicabitis. C. Placet: enarra. P. Cùm in oppido Joppæ orarem, visus sum mihi videre (cùm essem extra me raptus) vas quoddam descendens, quasi linteum magnum, quod quatuor capitibus de cœlo demissum, ad me usque pervenit. Id cùm attentus contemplarer, vidi quadrupedia terrestria, & feras, & reptilia, et aëreas volucres, simulq; vocem audivi dicentem mihi; Agè Petre, macta & vescere. Tum ego; Minimè, Domine: nihil enim unquam immundum aut impurum per os meum intravit. At illa vox iterum de cœlo inquit, Quæ Deus purgavit, tu nè pollue. Idque ter factum est: & tum demum omnia in cœlum subducta sunt. Tum continuo præstò fuerunt tres homines in ea domo, in qua eram, ad me Cæsareâ missi. Cum his ut abjecta omni cunctatione congrederer, divino afflatu admonitus sum. Fuerunt unà mecum sex fratres hi, ac nobis hominis domum ingressis renuntiavit ille ut genium domi suæ vidisset altantem, & sibi præcipientem, ut mitteret Joppen homines, qui accerserent Simonem cognomine Petrum: ex quo ea audiret, quæ et ipsi essent, et ipsius toti familiæ salutaria. Hîc cùm ego loqui cœpissem, illi divino afflatu correpti sunt, quemadmodum & nos fuimus principiò. Tum recordatus sum illius Domini dictum, quo dixerat; Joannem quidem abluisse aquâ, sed nos Spiritu sancto ablutum iri. Quò si eodem illos munere affecerat Deus, quo nos, cùm in Jesu Christi Domini fidem venissemus: ego quis eram ut possem obsistere Deo? C: Jam nihil addimus: sed gratias Deo agimus, qui etiam exteris per vitæ castigationem aditum ad vitam patefecerit.

Sent. *Imitanda est Petri modestia, qui quod divino jussu fecerat ejus tamen causâ hominibus reddere non dedignatur. Quos Deus admittit, eos repudiare nemo debet.*

RHODE. Act. 12.

ARGUMENTUM.

Eductus divinitus ex carcere Petrus, Christianis narrat quemadmodum fuerit eductus.

Petrus, Rhode, Christiani.

Aperit

APerite mihi has fores aliquis. *R.* Nescio quis pulsat ostium, provisō quis sit. *P.* Ecquis mihi aperit tandem? *R.* Petrus est, Petrus est, O me felicem! ô populares, salvi sumus: Petrus præ foribus vestibuli stat. *C.* Insanis. *R.* Minimè verò. Agnovi ejus vocem. *C.* Genius ejus est. *P.* Heus, heus; an expectatis dum ego hasce effringam fores? *R.* Non auditis eum pulsantem? *C.* Aperiamus. O mirum miraculum! Tūne ergò verus ades Petrus? *P.* Pax sit rebus. Audite ut me Dominus eduxerit è carcere. A quater quaternis militibus per vices custodiebar. Cúmque hâc nocte dormirem inter duos milites, vinctus duabus catenis, carcerémque custodirent ante januam custodes, ecce adest genius Domini, cujus in adventu domus splendore illustrata est. Is me pulsato latere expergefactum jussit surgere confestim, continuóque mihi è manibus exciderunt catenæ. Tum ille: Præcinge te, inquit, & indue sandalia. Atque ità feci, jussúsque amicire pallium, & eum sequi, parebam; cùm jam egressus nondum intelligerem rem veram agi, sed mihi vilum cernere viderer. Et jam prætergressi primos & secundos custodes, venimus ad portam ferream, quâ itur in urbem: quam ultro nobis patefactam egressi processimus vicum unum; atque ibi me reliquit ille. Tum ego, ubi ad me rediī, aperte intellexi, eum à domino missum esse ad me ex Herodis manu, & tanta Judæi populi expectatione eripiendum. Hæc vos Jacobo & fratribus nuntiabitis. Mihi aliò concedendum est.

Sent. *Deū nulli carceres, nullæ catenæ prohibent, quò minùs liberet suos. Quos liberare vult Deus, tenere nemo potest.*

PHILOSOPHI. *Act.* 17.

ARGUMENTUM.

Paulus Athenis de Deo, & Christo, & resurrectione locutus, à philosophis deridetur, à Dionysio Areopagita admittitur.

Stoici, Epicuræ, Paulus, Dionysius.

POssumusne ex te scire, quæ sit ista tam nova doctrina quā affers? Nam inaudita quædam nostris auribus affers, Jesū nescio quem novū Deū, & alteram vitam prædicans. Hæc qualia sunt, velimus ex te discere. *P.* Video vos animo, Athe-

nienſes, paulò ſuperſtitioſiores. Nam cùm præteriens veſtra ſpectarem ſacra, aram quoque offendi in qua inſcriptum erat, *Ignoto Deo*. Eum vobis ego Deum, quem ignorantes colitis, annuntio. Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo conſtant, cùm ſit cœli terræq; Dominus, non habitat in templis manu factis: nec hominum manibus colitur, quaſi ullâ re egeat, qui ipſe omnibus vitam, ſpiritum, omnia denique conferat: quique ductum ex unius ſanguine omne hominum genus, in omni terræ ſolo collocaverit: quibus ſtata vivendi tempora, certóſque inhabitandi terminos præfinivit, ut ſuũ Dominum quærerent, ſi forte perveſtigare & invenire eum poſſent: cùm tamen non procul abſit ab unoquoque noſtrũm: cùm in eo vivamus, moveamur, & ſimus: ut quidã etiam veſtrorum poetarum dixerunt, Ejus enim genus ſumus. Quòd ſi genus ſumus Dei; non debemus exiſtimare, auro, aut argento, aut lapidi arte & induſtriâ humanâ cœlato, numen eſſe ſimile. At nunc omiſſis ignorantiæ temporibus Deus omnibus ubique hominibus denunciat, ut vitam corrigant. Statuit enim diem, in quo univerſos homines cum ſumma æquitate judicaturus eſt, per virum quendam, per quem id facere decreverat: quem dum à morte revocavit, certam ejuſdem conditionis adipiſcendæ ſpem fecit omnibus. *E.* Feſtivũ nugatorẽ, qui hîc nobis homines morti eripit! *S.* De hoc ſatis in præſentia: aliàs te de eadem re audiemus. *D.* At ego ita affectus ſum tuâ oratione peregrine, ut jam nihil dubitẽ quin ità ſit: ſtatuíq; à te non diſcedere (ſi tibi moleſtũ non eſt) niſi iſtâ doctrinâ quantũ ſatis eſt inſtructus. *P.* Mihi verò nihil jucundius fieri poteſt, quam & tecum & cum omnibus ità animatis ea communicare, quæ divi itus edoctus, paſſim divulgare ſum juſſus.

Sent. *Mundana ſapientia divinam pro ſtultitia habet. Deus ex ſuis operibus, ſicut opifex, cognoſcitur.*

LYSIAS. Act. 23.

Arg. *Comprehenſus in templo Paulus à Judæis, illis eripitur à Lyſia tribuno, ejuſque permiſſu apud Judæos, cauſam dicit. Sed illis tumultuantibus. Lyſias eum virgis cædi jubet, verum, ubi civem Romanum eſſe cognovit, ſolvit.*

Judæi, Lyſias, Paulus, Centurio. Suc-

Occurrite, viri Israëlitæ. Hic est homo ille qui contra populum, legem, & locum hunc omnes ubique docet. Quinetiam Græcos introduxit in sacrum, & sanctum hunc locum profanavit. *Al.* Extrahamus eum è templo, interimamus eum. Quid expectamus? Jampridem debuit interfici. Quod si actum esset, has turbas evitassemus. *Al.* Vapula homo seditiose. Hîc nos te ictibus trucidabimus. Hem tibi. *Al* Delinamus hunc verberare, populares: nam ideo huc venire tribunum cum militibus. *L.* Unde tam subitò tanta orta est seditio? Eh ol hiccine in causa est? comprendite hunc milites, & ei injicite catenas. Quisnã est? Aut quid fecit? Tacete, clamosi homines. Possumne ex vobis scire quidnam commiserit? Alius aliud nescio quid clamat. Nihil intelligo. Abducatur in castra. Quæ (malùm!) hæc tanta violentia est? Hîc jam, credo, opprimemur in turba. *J.* Interime eum. *P.* Licétne mihi te alloqui? *L.* Sciísne Græcè? Nonne tu es Ægyptius ille, qui superioribus diebus concitatâ seditione, eduxisti in sylvas illa quatuor millia hominum sicariorum? *P.* Ego homo sum Judæus, Tarsensis, civis non obscuræ Ciliciæ civitatis. Sed oro te, permitte mihi ad populum loqui. *L.* Permitto. *P.* Audite meam hanc ad vos defensionem, fratres & patres. Ego homo Judæus sum, Tarsi in Cilicia natus, & in hac urbe educatus ad pedes Gamalielis, patriis legibus accuratè institutus, & Dei cupidus quemadmodum vos omnes estis hodie: qui hanc vivendi viam sum capitaliter insectatus, viros simul & mulieres constringendo, & in carcerem conjiciendo. Testis est mihi Pontifex, totúsq; senatus, à quibus etiam epistolas ad fratres acceperam, & Damascum proficiscebar, eos quoque qui ibi essent, vinctos Hierosolymam ad supplicium adducturos. Sed in eo itinere cum appropinquarem Damasco, circiter meridiem, repentè de cœlo multa me lux circumfulsit: & collapsus ad terram, vocem audivi dicentem mihi, Saule, Saule, quid me insectaris? Tum ego: Quis es, Domine? Atque ille: Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu insectaris. Qui autem mecum aderant, lucem viderunt illi quidem, & exterriti sunt, sed vocẽ non audiverunt alloquentis me. Tum

ego

ego: Quid agam, Domine? Et Dominus, Surge, inquit, & proficiscere Damascum. Ibi tibi dicentur omnia quæ te facere statutum est. Cumque præ lucis illius splendore non viderem, manu ductus à meis comitibus, perveni Damascum. Ananias autem quidam vir pius, & legi convenienter vivens, testimonio omnium illic habitantium Judæorum, venit ad me, & astans mihi, Saule frater, inquit, aspice. Cumque eo eodem temporis vestigio in eum intuitus essem, Deus patrum nostrorum, inquit ille, destinavit te ad cognoscendam ejus voluntatem, & ad justum videndum, vocémque ex ejus ore audiendum: quoniam testis ei futurus es apud omnes homines, earum rerum quas & videris & audiveris. Et nunc quid cunctaris? Agedum abluere, & invocato Domini nomine peccata tua elue. Reverso autem mihi Hierosolymam, & in templo oranti accidit, ut, extra meipsum raptus, viderem eum dicentem mihi; Propera, & Hierosolymâ celeriter exi: non accipient enim tuum de me testimonium. Cui ego, Domine, inquam, sciunt ipsi ut ego solitus sim in custodiam dare, et per collegia virgis cædere eos qui tibi confiderent: & quæ cùm tui testis Stephani sanguis effunderetur, ego adessem, ut ejus neci consentiens, vestimenta custodirem eorum qui eum interficiebant. Tum ille, Vade, inquit: nam ego te ad procul remotas gentes amandabo. *J.* Tolle istum ex orbe terrarum; neque enim convenit eum vivere. *L.* Nihil unquam tale vidi. Necesse est graviorem aliquam esse causam quæ universum populum in hunc commoveat. Neque enim tam clamarent, & vestes discinderent, pulverémque in aerem jacerent. Hæc non solent sine maxima causa fieri. Milites, intromittite eum in castra, & virgis cogite causam fateri, propter quam ita in eum clametur. *C.* Fiet. Dispolietur jam, & funibus deligetur. *P.* Licéne vobis hominem Romanum indemnatum verberare? *C.* Vide quid agis Lysia: nam hic homo Romanus est. *L.* Itáne? Adibo eum. Dic mihi, ésne Romanus? *P.* Etiam. *L.* Ego ipse magno pretio in istum civitatem susceptus sum. *P.* At ego natus sum. *L.* Desistite milites; jam satis superque factum est.

Sent.

Sent. *Iniqui homines veritatem oppriment conantur. Pellitur è medio sapientia, ubi vbi res geritur. Romana civitas plus habet auctoritatis apud homines, quàm Christiana. Sic fit hodie. Si cujus præpotentis civitatis aut principis auctoritate commenceris, locum ubique invenies; sin nihil nisi justitiam habeas, vilissimus eris.*

ANANIAS. Act. 23.

ARGUMENTUM.

Paulus vinctus Ananiam pontificem acerrimè reprehendit, et exlegem. Deinde dicens se sperata resurrectionis reum, Pharisæos & Sadducæos inter se committit, & ab illis adversus hos defenditur.

Paulus, Ananias, Assistentes, Lycias, Sadducæi, Pharisæi.

P. Fratres, ego ad hoc tempus, Deo conscio, optime mihi conscius fui. *An.* Percutiatur ei os. *P.* Percutiuràs est te Deus, paries incrustate. Ergò tu sedes, ut de me ex lege judices; & contra legem jubes me pulsari? *Ass.* Pontifici Dei convitiaris? *P.* Nesciebam, fratres, eum esse pontificem. Scriptū est enim, Principi populi tui ne maledicito. Verùm audite, fratres; qui in hoc concilio adestis. Ego Pharisæus sum, Pharisæi filius, speratæ resurrectionis mortuorum reus sum. *S.* Lepidum mutatorem! hoc se modo evadere posse sperat. *Ph.* Non malè loquitur; nihil in eo mali video. Quòd si Spiritus cum eo locutus est, aut aliquis Genius, nè Deo repugnemus. *S.* Ideo eum defenditis vos, quia se vobiscū sentire clamat. *Ph.* Nos cum Deo defendimus, quia defensione dignus est. Quid enim cōmisit? Vultis opprimere insontes? *S.* Imò vos vultis tueri sontes? *L.* Videndum nobis est, nè hic ab istis discerpatur. Tu jube huc descendere exercitum, ut eis eripiatur, & in castra abducatur.

Sent. *Injustus judex, incrustatus paries. Piis prosunt interdum adversariorum inter se controversiæ, quemadmodum inter se rixantibus canibus evadunt homines. Si quando cuetus simulator pium, id magis sui, quàm æqui amori facit.*

NEPOS PAULI. Act. 23.

ARGUMENTUM.

Lysias à Pauli nepote de Judæorū in Paulum conjuratione certior

certior factus, copias parandas curat, quæ Paulum ad Felicem prætorem tutò perducant.

Centurio, Lysias, Nepos Pauli.

PAulus, is qui est in vinculis, me evocatum rogavit, ut hunc ad te adolescentulum adducerem: habere enim aliquid ad te. *L.* Cedo mihi manum, adolescentule. Dic mihi hic in occulto quid habeas quod velis mihi enuntiare. *N.* Judæi constituerunt petere à te, ut cras in concilium educas Paulum, quasi aliquid diligentiùs in eum quæsituri. Sed tu noli eis obtemperare: nam insidiantur ei homines ex eis supra quadraginta, qui sese devoverunt si vel comederent, vel biberent, quin eum interfecissent. Et nunc parati tuum mandatum expectant. *L.* Laudo te, quòd me scire admonuisti. Discedes hinc, & nemini hæc indicabis, quæ mihi demonstravisti. Vos duo centuriones, paratos habete milites ducentos, qui Cæsaream proficiscantur, & equites septuaginta, hastatósq; ducentos, ad horam tertiam noctis; & jumenta adhibite, ut eò impositum Paulum ad Felicem prætorem perducant. Ego ad eum epistolam scribam.

Sent. *Facti homines piis pertinacissimè insidiantur. Sæpe minus est in gentilibus iniquitatis, quàm in iis qui se Dei populum gloriantur.*

TERTULLUS. Act. 24.

ARGUMENTUM.

Paulum accusat Tertullus orator, apud Felicem prætorem. Paulus crimina diluit. Felix causæ cognitionem differt in adventum Lysiæ tribuni, Paulúmq; jubet remissiùs custodiri. Felix præses, Tertullus orator, Paulus, Concio Judæorum.

ADest hic reus ille Paulus, Anania pontifex, & vos seniores: superest ut vester orator accuset. *T.* Quòd maximam pace per te fruimur; quódq; tuâ prudentiâ hæc provincia rectè administratur, nobis omnino gratissimum est, optime Felix, & agimus gratias, quas possumus maximas. Sed ne tibi diutius sim molestus, quæso ut nos pro tua æquitate paucis audias. Invenimus hominem hunc pestilentem & seditionem omnibus ubique terrarum Judæis concitantem, ac sectæ Nazarenorum principem, eousque ut etiam fanum profa-

nare

nare conatus sit. Eum nos comprehensum voluimus ex nostra lege judicare. Sed intercessit Lysias tribunus, eumque magnâ vi è manibus nostris eripuit, ac jussit ut ejus accusatores apud te adessent. Ex quo quidem Lysia poteris, si quærere voles, certior fieri de omnibus criminibus de quibus nos hunc insimulamus. Atque hæc ità se habere, testis est universa judæorum, ques adesse vides, concio. C. Ità est. P. Licéne mihi caulâ dicere? F. Licet. P. Equidé eò confidentius pro me dico, quòd scio te multos jam annos huic genti jus dicere; ut possis intelligere, me non plures duodecim complevisse dies, ex quo Hierosolymam ad divinum cultum concessi. Neque verò me in templo invenerunt cum aliquo colloquentem, aut vulgi seditionem facientem, neque in collegiis, neque oppidatim: nec me eorum possunt convincere, de quibus accusant. Illud autem libenter apud te confitebor, me ex institutione, quam sectam dicunt, Deum colere patrium, fidémque adjungere omnibus quæ in disciplina nostra & vatibus scripta extant: tantúmque mihi de Deo spondere, ut expectatum habeam, mortuos tum bonos, tum improbos, aliquando revicturos: id quòd nè ipsi quidem non sperant. Atque equidem in id incumbo, ut rectam conscientiam Deo semper hominibúsque probare possim. Veneram autem post annos complures, ut muneribus egestatem nonnullorum meorum popularium allevarem, ac terta libarem; cùm me expiatum offenderunt in fano, nulla cum turba, quidam ex Asia Judæi; quos oportebat apud te præstò esse, & accusare, si quid in me haberent. Aut etiam hi, si quid deprehenderunt in me crimen, dicant sanè, dum adsto in concilio. Nisi forte criminosa est una hæc vox quam inter eos sic clamavi: Ego hodie à vobis reus agor defensæ mortuorum resurrectionis. F. Jam finem facite. Cùm Lysias tribunus venerit, cognoscam de vestra causa. Interea tu Centurio, Paulum custodi ità ut remissiùs habeatur: néve aliquis necessariorum ejus aditu aut famulatu prohibeatur.

Sent. *Veritatis professionem, seditionem interpretatur calumnia. Calumniatores modò ementiendo, modò torquendo, nihil candidè dicunt. Calumniatoribus calumnia impunè*

est,

est, insontibus innocentia non item. O judices, ubinam dormit lex talionis?

FESTUS. *Act. 25, & 26.*

ARGUMENTUM.

Paulus ad Agrippam regem causam dicit: in qua de sua legatione, mortuorumq; resurrectione disserit. Festus praeses eum insanum appellat. Agrippa insontem judicat.

Festus praeses, Agrippa rex, Paulus.

VIdetis hunc hominem, Agrippa rex, & omnes viri qui hîc adestis, de quo omnis me Judæorum multitudo, tũ Hierosolymis, tum hic interpellavit, clamans, indignum esse eum vivere, ampliús. Ego verò cùm comperirem nihil eum capitale admisisse, & ipse ad Augustum provocavisset, statui mittere: & tamen quid certi de eo scribam ad dominum, non habeo. Ea de causa produxi eum ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, ut re disquisitâ habeam quod scribam. Absurdum enim mihi videtur, mittere vinctum, neq; crimina quæ ei imponuntur, significare. *A.* Liberum est tibi pro te ipso dicere. *P.* Quòd omnia, de quibus à Judæis postulor, hodie sum apud te, rex Agrippa, defensurus hominẽ Judaïcarum consuetudinum arq; controversiarum vel in primis peritum, equidem beatũ me existimo. Quamobrem oro te ut me æquo animo audias. Ac meam quidem actam ab ineunte ætate vitam (principiò enim versatus sum Hierosolymis inter meos populares) norunt omnes Judæi, jam diu scientes (modò velint fateri) me vixisse Pharisæum: quæ exactissima nostræ religionis secta est. Et nunc hic ſto reus ſperatæ præstationis eorum, quæ majoribus nostris à Deo promissa sunt: quò quidem se perventuras duodecim tribus nostræ, Deum noctes diéſq; assiduè colendo sperant. De hac ſpe, rex Agrippa à Judæis accusor. Itáne verò incredibile apud vos judicatur, à Deo mortuos excitari? Equidẽ statueram multa mihi contra Jesu Nazareni nomen esse facienda: itaq; feci Hierosolymis, multósq; sanctos per potestatem quæ mihi à pontificibus permissa erat, in carceres conclusi; & capite meâ ſententiâ damnavi. Quin eos per omnia collegia tormentis sæpe cogebam nefaria dicere; jámq; immodicè in eos furens, perseque-

bar

bar etiam ad exteras urbes. Cúmq; aliquando proficiscerer Damascum, cum potestate mihi à a pontificibus permissa, die medio, rex, in itinere vidi de cœlo solis splendore majus lumen, quod me meósque comites circumfulsit. Cúmque omnes ad terram corruissemus, vocem audivi affantis me, & Hebræo sermone dicentis, Saule, Saule, quid me insectaris? Durum tibi fuerit contra stimulos calcitrare. Tum ego, Quis es, inquam, Domine? Ego sum inquit ille, Jesus, quem tu infestas: Verùm surge, & consiste in pedes. Nam eò tibi apparui, ut te, ministrum & testem constituã eorũ quæ vidisti, quæq; tibi demonstrabo, vindicando te à populo & gentibus ad quas te nunc mitto, ad eorum oculos aperiendos, ut è tenebris in lucem, & ex Sanatæ potestate ad Deum se convertant, & ità peccatorum veniam consequantur, & ad eadem cum eis sortem perveniant, qui quia in fidem meam venerant, sancti facti sunt. Nec ego, rex Agrippa, cœlesti visioni non fui dicto audiens: quin primùm eis, qui Damasci erant & Hierosolymis, pérq; omnem Judææ regionem, necnon ipsis gentilibus, correctionem vitæ denuntiarem, & exhortarer, ut ad Deum sese converterent, & vitæ correctionem factis ostenderent. Hâc me causâ Judæi in fano comprehensum, conabantur interficere. Sed divino præsidio ad hunc usque diem steti, parvos juxtâ ac magnos commonefaciens, neque quicquam dicens extra ea, quæ tum cæteri vates tum Moses futura antè denuntiaverunt: Christum videlicet esse mortem passurum, primúmq; ex mortuis in vitam revocarum, lucem populo & gentibus nuntiaturum. *F.* Insanis, Paule: Nimiæ te literæ ad insaniam redigunt. *P.* non insanio, optime Feste: sed veracis & sobrii hominis verba profero. Scit rex, ad quem confidenter loquor, ut quem nihil horum latere putem: neq; enim *in* tenebris gestum est. Credísne, rex Agrippa, vatibus? Credis, scio. *A.* Propemodum mihi persuades, ut Christianus fiam. *P.* Deus faciat, ut non propemodũ, sed planè, non solùm tu, sed etiã omnes qui me audiunt hodie, fiant tales, qualis ego sum; exceptis his vinculis. *F.* Surgamus: discedamus hinc. Hic homo mihi videtur, nihil morte dignũ aut carcere cõmisisse. *A.* Poterat absolvi, nisi provocavisset ad Cæsarem.

Sent.

Sent. *Vera sapientia stultorum judicio insania est. Licet interdum ex calumniatorū mente magis quàm verbis crimina diluere. Neq; enim nominatim accusabatur Paulus de resurrectione mortuorū: sed cùm esset in ipsius doctrina (quæ ei crimini dabatur) etiā resurrectio, servivit non injustè causæ suæ.*

Judex. Matth. 25.

Christus in ultimo adventu suo de bonis malisque sententiam pronuntiat.

Jesus judex, Dextri, Sinistri.

VEnite, beati Patris mei, possidete paratum vobis regnum ab orbe condito. Nam cùm esurirem, dedistis mihi comedere; cùm sitirem, bibere; hospitem me accepistis, nudum vestivistis, ægrum visitavistis, in custodiam datum invisistis. *D.* Domine, quando te vidimus esurientem, ut aluerimus? aut sitientem, ut potum dederimus? Quando autem hospitem, ut acceperimus? aut nudum, ut vestiverimus? Quando ægrum aut in vinculis, ut invisserimus? *Je.* Credite mihi, quatenus minimo horum fratrum meorum fecistis, mihi fecistis. Vos autem abite à me, execrabiles, in ignem æternum, Vejovi, ejúsque geniis paratum; qui me neq; esurientem cibo, neq; sitientem potione refecistis; hospitem non suscepistis, nudum non vestivistis, infirmum & in carcerem conjectum non invisistis. *S.* Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientē, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, neq; subvenimus? *J.* Credite mihi, quatenus horum minimo non fecistis, mihi non fecistis.

Sent. *Pro suis quemq; factis remunerabitur Christus. Quod cuivis Christiano um fit, id ipsi Christo fit.*

FINIS

Decem Dei precepta, & alia deinceps sequentia quæ ad rempub. institutionem pertinent, ex Exod. cap. 20 & reliqui.

DEus hæc omnia Israelitis ad hunc modum effatus est. Ego sum Jehova Deus tuus, qui te eduxi ex domicilio servitutis Ægyptiæ. 1 Deo-

1 Deos alios nullos, præter me, habeto.

2 Simulacrum ullius rei, quæ extet aut suprà in cœlo, aut infrà in terrâ, aut in aquis sub terra, nè facito, nèvè ea venerator, nève colito. Nam ego sum Jehova Deus tuus, Deus impatiens socij: qui patrum culpam etiam in liberos persequor, vel ad tertiam usque quartámq; stirpem osorum mei; clementiâque utor ad millesimam usque stirpem erga mei amantes, meáq; præcepta conservantes.

3 Jehovæ Dei tui nomen inaniter nè adhibeto; neq; enim sinet impunitum Jehova, qui ejus nomen inaniter adhibuerit.

4. Diem Sabbati sanctè agere memento. Sex diebus agito, tuáque opera omnia patrato: Septimo autem die, quod Jehovæ Dei tui Sabbatum est, nullum opus facito, neu tu, neu tuus filius, aut filia, neu tuus servus, aut ancilla, neu tuum jumentum, neu apud te degens peregrinus. Nam cùm sex diebus fecisset Jehova cœlum, terram, mare, quæq; in eis sunt omnia, feriatus est die septimo: qua de causa Jehova diem Sabbati faustum sacrúmque fecit.

5 Parentem utrumq; honorato, ut diu ætatem producas in terra, quam tibi Iehova Deus tuus donat.

6 Nè hominem occidito.

7 Nè adulterato.

8. Nè furator.

9 Falsum testimonium contra alterum nè dicto.

10 Alterius domum nè concupiscito: alterius uxorem nè concupiscito; nève servum, aut ancillam; nève bovem, aut asinum; nihil denique quod sit alterius. Hîc universus populus, ubi tragoribus, fulgetris, tubæ sonitu, & montis fumo, pertimuit abscedere, & procul stantes à Mose petere, ut ipse eis audientibus loqueretur, non Deus, nè emorerentur. Quibus Moses, Nè metuite, inquit: nam ad vos tentandos venit Deus, utque vos ejus timor ob oculos propositus à peccando deterreat. Igitur procul stante populo accessit ad illam caliginem ubi Deus erat. Et Iehova Mosi sic fatus est: Commemorato Israelitis, ut me secum de cœlo viderint loquentem, nè præter me deos sibi argenteos aut aureos fabricen-

tur. Sed mihi cæspititium altare fiat, in quo solida sacrificia & pro salute balantibus bubúsve faciatis, quocunque in loco mei nominis monumentum posuero, ibi vos auditurus & prosperaturus. Quòd si mihi altare lapideum fiet, nè ex quadrato lapide excitatote: nam id ferramenta admovendo profana retis. Néve per gradus ad meum altare ascenditote, nè in eo obscœna vestra appareant;

Hæc autem eis jura propones: Si emeris servũ Hebræũ, sex annos servito; septimo autem anno manumittitor gratuitó. Si cœlebs manumittitor: sin maritus, uxor cum eo manumittitor. Si Dominus ei uxorem dederit ex qua filios aut filias procreaverit, fœmina & nati domini sunto: ipse solus manumittitor. Quòd si servus captus amore sui domini, & uxoris & filiorum, noluerit manumitti, eum dominus ad recuperator: a adducito, eíque ad valvam aut at postem applicato aurem subulâ perforato, & ille ei perpetuum servito.

Si quis filiam suam vendiderit in famulatum, ea nè servorum in morem manumittitor. Si ea Domino displicebit, nec is eum desponderit, redhibeto. In extraneam gentem emancipandi potestas nè esto, quia eam affecit ignominiâ. At si eam filio suo destinaverit, eodem jure cum ea quo cum liberis agito. Si aliam duxerit, hanc victu, vestitu, congressu nè fraudato. Si tria hæc ei non confecerit, manumittitor gratis sine pretio.

Qui hominem pulsaverit, si is mortuus fuerit, capitale esto. At qui non captaverit, sed in eum fortè fortunâ incurrerit, statuam vobis locum, quò confugiat. At si quis alterius necem per dolum de industria machinatus fuerit, is vel ab ara mea ad necem abstrahitor.

Qui patrem aut matrem pulsaverit, capitale esto.

Qui hominem clepserit, eúmq; vendiderit, aut is apud eum inventus fuerit, capitale esto.

Qui patri aut matri maledixerit, capitis pœna esto.

Si quis alterum ortâ contentione percusserit lapide, aut pugno: si ille non fuerit mortuus, sed in lecto decubuerit, si surrexerit, & foràs baculo innixus iverit, percussor sine fraude esto, tantùm illius cubatum & medicationem præstato.

Si quis servum suum aut ancillam baculo percusserit, si præsens mox secus fuerit, tenetor. Verum si unum aut alterum diem superstes fuerit, nè tenetor, quoniam * pecunia ejus est.

* Id est, *ejus juris est, utpote emptus.*

Si qui dimicando mulierem gravidam vulneraverint, & abortum intulerint: si pernicies non fuerit, ad æstimationem mariti mulieris mulcta esto, & ad eam rem arbitri sunto. Sin autem pernicies fuerit, vitam pro vita pendito, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, sugillationem pro sugillatione, vulnus pro vulnere, vibicem pro vibice.

Lex talionis.

Si quis servi sui aut ancillæ oculum percusserit, eúmque corruperit, eum manumittito pro oculo. Et si servi sui aut ancillæ dentem decusserit, eum manumittito pro dente.

Si quem bos virum, aut fœminam cornu petiverit, & is mortuus fuerit; bos lapidator, ejus caro nè comestor, dominus bovis impunitus esto. At si bos antea fuerit petulcus, & ejus dominus admonitus fuerit, neque tamen custodierit, si virum aut fœminam occiderit, & bos lapidator, & ejus dominus morte plectitor. Sin ei mulcta imponetur, tantum vitæ suæ pretium dato quantumcunque ei fuerit impositum. Sive puerum petiverit, sive puellam, idem juris esto. Si servum petiverit bos, aut ancillam, argenti triginta sicli domino solvuntor, bos dilapidator.

Si quis fossam vel aperuerit vel demiserit, nec obduxerit, & eò deciderit bos aut asinus; autor fossæ præstato, argentum domino illius solvito, ipse mortuum habeto.

Si cujus bos alterius bovem vulneraverit, & ille mortuus fuerit, vivum bovem vendunto, & ejus pretium dividunto, & mortuum etiam dividunto. Aut si notum fuerit, bovem antea esse petulcum, neq; eum dominus ejus custodiverit, bovem bove pensato, ipse mortuum habeto.

Vivum bovem pro illo reddito.

Si quis bovem, pecúsve clepserit, mactaveritque, aut vendiderit, quinque boves pro uno reddito, & quatuor bestiæ pro una.

Furti pœna. cap. 22. Si fur in furripiendo deprehensus, ictus fuerit, & inde mortuus, homicidii pœna ne esto, nisi orto sole; tum homicidii pœna esto. Si habet unde reddat, reddito: si non habet, venditor pro suo furto.

Si deprehensum fuerit furtum penes eum, bos, asinus, ovis, capra vivens, duplum reddito.

Si quis emisso pecore compaverit fundum aut vineam alterius, damnum sarcito de optima parte fundi sui, aut vineæ.

Si in spinas immissus ignis, metam, aut segetem, aut messem corruperit; autor ignis detrimentum præstato.

Si quis apud alterum, agenum supellectilémque deposuerit, idque de illius domo furreptum fuerit; si fur deprehensus fuerit, duplum reddito. Sin autem fur non deprehensus fuerit, tum dominus domus ad recuperatores vocator, ni rem alterius interverterit. Quacunque in re crimen stanetur, in bove, in asino, in ove, in capra, in veste, quæcunque res erit amissa, quæ cuja dicatur, causa amborum ad recuperatores defertor; utrum condemnaverint recuperatores, alteri duplum reddito.

Si quis alterius fidei, asinum, bovem, ovem, capram, aut quod is pecus commiserit; si id nullo vidente fuerit mortuum, aut fractum, aut abactum, jusjurandum Jehovæ interponatur, illum rem alterius ad se non avertisse, eámque satisfactionem dominus rei accipito, neque inducias rei reddito.

Quòd si ei furto ablatum fuerit, damnum præstato domino rei. Sin raptum à feris fuerit, testem exhibeto, neque raptum præstato.

Si quis quid ab altero utendum acceperit, & id fractum aut mortuum fuerit, domino rei absente; damnum præstato. At præsente, ne præstato, si conductitium & pretio additum erat.

Si quis virginem non sponsam pellexerit, & cum ea concubuerit, eam sibi in matrimonium dotato.

Si puellæ pater eam locare illi noler, argentum pendito ut fert dos virginum.

Sagas vivere ne sinito.

Quicunque rem habueris cum bestia, capitale esto.
Qui diis sacrificaverit, lucratus intereat, nisi uni Iehovæ.
Peregrinum nè premito, néve angito: nam peregrini fuistis in Ægypto.
Viduam nullam, aut pupillum premito: si presseris, cùm ad me conquerentur, eorum ego querelas exaudiam, iratusque ferro vos trucidabo, erúntque vestræ conjuges viduæ, & liberi pupilli.
Si cui meorum pauperi secum versanti pecuniam mutuaveris, nè te ei fœneratorem præbeto, nè ei usuram imponito.
Si alterius vestem in pignus acceperis, ante solis occasum reddito: nam id unum habet operimentum, cum cuticulæ amictum in quo recubet: qui si apud me questus fuerit, exaudiam, ut sum misericors.
Magistratui nè maledicito, nec eum execrator qui est in tua natione princeps.
Fruges & liquorem tuum nè avertito.
Primogenitum filiorum tuorum mihi dato. Idem in bobus & balantibus facito: Septem dies cum matre sua esto, octavo die id mihi dato.
Præstatote vos mihi puros homines: & carnem ruri raptam nè gustatote, sed ad canes projicitote. *Cap.* 23.
Auditionem falsam nè accipito.
Societatem cum impio nè coito, ut sis testis injurius. Multitudinem in vitio nè sequitor, néve in lite de recto in sententiam multitudinis deflectito. Inopi in lite nè indulgeto.
Si adversarii tui bovem, asinúmve offenderis errantem, ei reducito. Si inimici tui asinum videris oneri succubuisse, nè ei auxilium denegato, sed opitulator.
Inopis tui jus in lite nè depravato.
A re falsa abesto. Insontem & justum nè interficito: nam ego iniquum non absolvam.
Néve donum accipito: nam donum cæcat etiam perspicaces, bonorúmque virorum orationem pervertit. Peregrinum nè vexato: scitis enim vos quæ sit mens peregrinorum, ut qui peregrini fueritis in Ægypto.

Sex annos arvum tuum conserito, ejúsque proventum percipito: at septimo interimittito, remittitóque ad cibatum egenorum populariũm tuorum, & (si quid illis superfuerit) bestiarum terrestrium. Idem in vinea & oliveto facito.

Sex diebus opus tuum patrato: at septimo *Sabbatum.* feriator, ut requiescat bos tuus, asinúsque, utque respiret natu ancillæ tuæ, peregrinúsque.

Omnia quæcunque dixi vobis servatote.

Nominis alienorum deorum memoriam nè usurpato, néve in ore habeto.

Festi dies. Tribus temporibus in anno mihi festa agito. Azymalia servato, per quæ septem dies azymis vescéris (ut præcepi tibi) statuto tempore mensis verni, quia in eo emigrasti ex Ægypto. Ergo coram me vacui ne apparento. Item messalia primitivarum frugum operis tui, quas in agro severis. Item conditalia in exitu anni, ubi tuas fruges ex agris condideris.

Ter quotannis omnes tui mares in conspectum Domini Jehovæ sistuntor.

Cùm meæ victimæ sanguinem, eam mactando, effundes, fermentum ne habeto.

Mei festi adeps in posterum diem nè pernoctato.

Principium primitivarum frugum tui fundi in ædem Jehovæ tui inferto.

Hœdum in sanguine matris suæ nè coquito.

FINIS.

JENKINSON COLLECTION

Dialogorum

Dialogorum Sacrorum Liber primus.

CATALOGVS.

ADamus.	Pag. 1
Cainus.	2
Lotus.	ibid.
Abrahamus.	7
Ephron.	8
Rebecca.	ibid.
Idumus.	10
Venator.	11
Jacobus profugus.	13
Laban.	ibid.
Jacobus redux.	15
Josephus venditus.	16
Josephus captivus.	18
Josephus conjector.	19
Josephus agnitus.	20
Moses expositus.	23
Dumus.	24
Vitulus.	26
Conquerentes.	27
Calebus.	28
Balaamus.	31
Transjordanini.	ibid.
Rachaba.	33
Gabaonitæ.	34
Josua.	35
Jael.	37
Gedeon triturans.	ib.
Gedeon.	38
Jeptha.	40
Rutha.	41
Boozus.	42
Discalceatus.	43
Samson.	44

Liber II.

ELis.	45
Saulus.	46
Samuel.	47
Sortilegium.	49
Obedientia.	50
Goliathus.	51
Jonathan.	54
Novilunium.	55
Achimelechus.	56
Doegus.	57
David latitans.	ibid.
Abigail.	59
Abisæus.	61
Phœbas.	62
Achis.	[illegible]
Amalechita.	[illegible]
Nat[illegible]	[illegible]
Thec[illegible]	[illegible]
Semei[illegible]	[illegible]
Achi[illegible]	[illegible]
Absalo[illegible]	[illegible]
Berzeleus.	[illegible]
Bethsaba.	[illegible]
Solomon.	74
Roboamus.	75
Sarepthana.	ibid.
Elias.	76
Michæas.	80
Sunamitis.	82
Naaman.	83
Hazael.	85

Jehus

Jehan. 86
Joas. 87
Jonas. 88
Rabsaces. 90
Ezechias. 91
Jeremias. 94
Ananias. 95
Sedecias. 97

Liber III.

Tobias. 1
Asmodaus. 100
Raguel. 103
Tobias. 104
Raphael. 105
Achior. 106
Judith. 109
Olofernes. 111
Virgo. 113
Susanna. 118
Chaldæi.
Daniel.
[illegible]nax. 121
[illegible] 124
[illegible] 134
[illegible] 136
[illegible] 138
[illegible] 139
Philippus. 140
Panis. 141
Præpositi. 143
Chananæa. 144
Fermentum. 145
Claviger. ibid.
Lunaticus. 146
Lapidantes. 147
Cæcus natus. 150
Renovatio. 153
Thomas. 154
Lazarus. ibid.
Repudium. 155
Dives. 156
Dives immisericors. 158
Filii Zebedæi. 159
Vinitores. ibid.
Denarius. 161
Sadducæi. 162
Pe[illegible] 163
[illegible] 166
[illegible] ibid.
[illegible]
[illegible]
[illegible]